

9.068

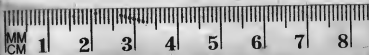
35168

Dies Diem Docet Aedans

Liber qui manipulus curarum
rum inscribitur i quo pnestia
ria officia eorum qd aiaz curac
missa est bz eunter pertra
Feliciter incipit.

35188

Liber qui manipulus scutorum
inſcribitur i quo pnegia
ria officia eorū q̄b⁹ aīd⁹ cū
miſſa eſt bz eūter pertractantur
felicit̄ incipit.

Adoris epiſtola

Recuerdo in xpo p̄i ac dño dño Raymūdo de
Ruina prudentia ſācte ſedis valētie epo tuorū de
uotoꝝ miniſtus. Guido de mōte rocherii cū deuota
& huili recōmēdatione ſe totū ſuis obſeq̄s mancipa
tū. Fōs ſapie dei ſbū: diſpōne mirabili cuncta ordi
nans & diſponēs militātem eccliam ordinauit & diſpo
ſuit adinſtar eccleſie triūphantis qđ figuratiue fuit
oſtenſū legiſlatōꝝ moysi qñ p̄ceptū fuit ſibi edifi
care tabernaculū in deſerto iuxta exēplā qđ dñs i
mōte fuerat demōſtratū Tabernaculū ſiquidē in
hui⁹ mūdi deſerto cōſtructū eſt militās ecclia adin
ſtar illi⁹ que ſurſum eſt iheruſalē ordiata. Cuius ſi
quidē militātis ecclie ſūdāmēta in mōtib⁹ ſanctis
p̄pheta rememorās per mōtes ſuperiores p̄zelatos
apoſtolis ſuccedētes inſinuat. qui ad modū ſp̄itum
ſup̄reme iherarchie medios inferiores videlicet & pla
tos illuminēt p̄ficiāt & expurgēt vt ſic mediū a ſup̄io
rib⁹ illuſiati ſancti p̄fecti virtutibus ac erroribus ex
purgati inferiores ſc̄z laicos ſiſi moto illuīnēt p̄ficiāt
& expurgēt qđ facē nequeūt: niſi fuerit diuina doct̄is

Folio:

inbuti. Hec ergo attendēs te vigili meditatioe per
pensās sequēs opusculū de instructione neophytorū
curatorū cōposui: tūc quidē stillo sed vtili non cu
rās de vborū ornatu: sed aīarū cōmodo et p̄fectu
Quod quidē opusculū ad vos q̄ estis sacrosancte ec
clesie lumīare p̄clarū. q̄ lucetis velut lucerna lucēs
ī firmamēto ecclē militātis: qui radio diuīe sapiētīe
& sciētīe exēploq; vīte sacratissīe. ac sarculo correctio
nis charitatīne subditos v̄cos illumiatis p̄ficitis et
purgatis duxi hūiliter destinēdū. vt lima correctōis
v̄te politū prodeat ī publicū qđ sine illa p̄dere non
audeat. Suscipiatis vos igit̄ pat̄ cū affectu beniuolo
p̄les opusculū qđ offert hūilitas comitat̄ affectio et
charitas p̄suadet correctūq; & emēdatū: si v̄te videat̄
dñatiōi cōuenire cōmunicare curetis neophitis id est
nouiciis vt q̄ nesciūt addiscāt & q̄ sciūt scire se gau
deant & ad maiora p̄scēdāt. Vestrā reuerēdā p̄sonā
cōseruet dñs: cui me hūiliter recōmēdo. Scriptum
Caroli. Anno dñi millesimo t̄cētēsimō t̄cesimo t̄cio

Prologus

Quoniam scđm q̄ dicit p̄pheta malachias ca:
secundo imo dñs per malachiā. Labia sacerdo
tis custodiūt sapientiā ac scientiā & legē requirēt de
ore ei°. xi. q. i. Sacerdotib; Angel⁹ enī dñi exercitū
est. Idcirco ne sacerdotib; legis euāgelice contigat
illō qđ dñs cuidā sacerdoti legis mosaice p̄ eūdē p̄
phetā cōminat̄ dicēs. Quia tu sciētīā repulisti. ego
repellā te ne sacerdotio fungaris: michi dignū duxi
aliq̄ ad neophyto p̄ sacerdotū instructioēz maxie cura
torū scribere: p̄ q̄ possint se ī executioe sui officiī dīri
gere & deo suo scz xp̄o debite mīstrare. Nemo aut̄ de p̄
lūptiōis temeritate me iudicet q̄ ego pctōz ignorās

et isti⁹ psumā sacros sacerdotes q̄ sacrare legis pfect
 sores sūt instruere. Cōfili⁹ ei de illi⁹ adiutorio q̄ ora
 mutop apte et ligas ifatiū desertas facit loqui simi
 lis puo caniclo qui latratu suo magnos leporarios
 scitat ad currēdū tractabo aliq̄ bzeuist scribere vtdo
 nē magis pfectis et peritioribz materiā in altioza et
 subtilioza et magis vtilia cōscribēdi Cōfido ei q̄ ille
 qui dedit asine balaā loquelā: michi sue rationabili
 creature ifādat sciētīā. Nec erubescāt venerabiles
 sacerdotes a me eoz seruitore mīmo edoceri. sed cō
 siderēt illō v̄bā doctoris eximii augustini qđ ponit
 tur in decretis. i. 3. q. 3. c. Si heres. Ego iam senex et
 sexagita ānoꝝ etas n̄ erubescerē a puero āniclo edo
 ceri. Licet enī vt dicit seneca verecūdosū sit senes ad
 discere: tñ magis verecūdosū est eos ignorare. Qñ
 aūt q̄libet si vult officiū suū debite exequi: d̄z scire
 ea q̄ ad suū officiū spectant Officiū aūt sacerdotum
 maxie curatoꝝ glisist i q̄ttuoꝝ scđm q̄ttuoꝝ ethiolo
 gias isti⁹ nois sacerdos q̄ habent i damasceno. M̄z
 sacerdotes sūt missay celebratoꝝ. ideo dicūt q̄si sa
 cra dās cōfessionū auditores. ideo dicūt quasi sacer
 dux. plebis doctozes ideo dicūt sacerdos q̄si sacra do
 cēs. ergo ppter p̄mā debēt habere tñ de scia: q̄ sci
 ant recte et disticte legere ea q̄ i misse officio ḡtinētur
 etiā cōgrue pñciare et accētuate et adminis grā
 maticalit̄ intelligere. P̄z ppter scđm debēt h̄zē tñ de
 scia q̄ sciāt numerū sacramētoꝝ et q̄ sit debita for
 ma et debita matia cuiuslibet sacramēti et modū de
 bite ea mīstrādi potissime de sacramētis que ad eos
 spectāt. P̄z ppter terciū debēt habere tñ de scētia q̄ sci
 ant discernē iter lep̄ā et lep̄ā. i. pctiū et peccatū: et i
 ponere penitētias salutare. P̄z ppter quartū tñ de

hant habere de sciētia q̄ sciāt ad min⁹ ppliū in arti-
culis et aliis rudimētis fidei iſozmare. Omiſſo autē
prio qz illd̄ ſpectat ad grāmaticā: & ſatis ſuppono q̄
dñs epi nullū ad ſacerdotiū ordinē pmoueāt. niſi ſu-
erit ſufficiēter grāmaticaliū ibutus. et qz de hoc a-
get qñ de ſac̄to eucharistię tractabit. de trib⁹ aliis i
hoc libello eſt agendū. Quē libellū manipulū cura-
torū volui vocari: ex eo q̄ ſacerdotes potiſſime cura-
ti debēt iſtū libellū hēre in manibz. vt videāt ea que
circa ſuū officiū ſūt agēda. Finiſt prologus.

Diuiſio huius libri.

Dividitur ergo preſens opusculū in tres ptes
In quarū prima agit de ſacramētis et de his
que pertinet ad ſacramētorū adminiſtrationē In ſe-
cūda de penitētia et his q̄ pertinet ad 2feſſionū au-
dientiā et penitentiariū ipſitionē. In ſcia de articu-
lis fidei et his q̄ ptinet ad ppli iſozmationē. Quātū
ad primā ptē prio videbit aliqd̄ de ſacramēt i gñali.
ſecūdo de quolz eorū in ſpeciali. Quantū ad ſacra-
mēta in gñali. Primo videndū eſt de eorū inſtitutio-
ne. ſcdo de eorū efficacia et virtute. tercio de eorū nu-
mero et diſtinctione. Qñ alit agetur de quolz eorū in
ſpeciali. Primo videbitur de ſacramēto baptiſmi.
ſcdo de eucharistiā. tercio de 2firmatione. quarto de
pñia. quinto de ſacramēto ordiſ. ſexto de extrema 2-
ctione. ſeptimo de ſacramēto matrimoni.

Tractatus prim⁹ pte ptis p̄cipalis q̄ eſt de ſa-
c̄tis in gñali. Cap. i. De inſtitutione ſacramētorū.

Sciendū ergo q̄ oīa ſacramēta noue legis ſunt
immediate inſtituta a xp̄o qđ pbant doctores ſic:
illi⁹ eſt ſacramēta alicui⁹ legis inſtituere cui⁹ eſt le-
gē dare & 2dere. ſed xp̄s fuit immediate cōdiſitor ſac̄torū

eoz & datoꝝ noue legis. vt diffuse pbat apd. i. epi. ad
 galathas. et hētur ab isaya dicēte. Dñs rex nē dñs
 legifer nē ipse veniet et sanabit nos. ergo ad solum
 xpm p̄tinuit instituerē noue legis sac̄ta. Sac̄m enī
 baptismi instituit qñ baptismū in iordane a iohanne
 suscepit. tūc enī vt dicit beda. Tactu sue mūdissime
 carnis vbi regnatūā 2tulit aq̄s. Licet aut tūc sac̄m
 baptismi instituerit: tñ nullus ad baptismi susceptio
 nē erat obligat⁹ vsq; post resurrectionē qñ .i. in die
 ascensionis dixit aplis et aliis discipulis Eūtes i mū
 dū vniuersū p̄dicate euāgeliū oī creature. q̄ credide
 rit et baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit. qui vero nō credi
 derit 2dēnabitur. Sac̄m 2firmationis instituit qñ
 posuit man⁹ sup̄a capita puuloꝝ et aplis p̄hibētis
 bz dixit. Vinite puulos venire ad me. l3 aliq̄ docto
 res dicāt q̄ sac̄m 2firmationis instituit in die pēthe
 costes qñ misit visibilit. n. sup̄ aplōs. primū tñ repu
 to verius. Sac̄m eucharistie instituit i die cene post
 comestione agni paschalis qñ panē et vinū in suū
 corpus et sanguinē sua ineffabili p̄tate 2uertit dicēs
 Accipite & māducaute hoc ē corp⁹ meū. & sūpto calice
 dixit. Accipite & bibite ex eo oēs. hic est calix sāguis
 mei. Sac̄m p̄nte instituit qñ exordiu sue saluberrī
 me p̄dicationis assūp̄it dicēs; Penitentiā agite ap
 propinquabit enī regnū celoy. q̄ aut p̄tā eēnt 2fitem
 da sacerdotibz figuratiue instituit qñ de cē leprosis ab
 ipso mūdatis p̄cepit di. Luce vii. Ite ostendite vos
 sacerdotibz. l3 enī teste p̄phā ezechī. c. viii. q̄ dicit i
 p̄sona xpi. Quacūq; hora i genuerit pctōꝝ oīm i iū
 tatū ei⁹ nō recordabor. p̄tā i 2tritiōe dimittant: tñ
 sūt in 2fessioe cōfitemda sacerdotibz si possibilitas oc
 currat. Sac̄m ordiis instituit deus qñ i die cene post

Et cōdicauit aplos dixit eis hoc facite i meā 2mēozati
 onem. Tūc ei scđz doctozes oēs aplōs ordinauit. Hāc
 mētū dō ordīs xps instituit septuplici: scđz q sūt se
 ptē ordies. qtuoz nō sacri 7 mīozes, vt ostriarius,
 lectoriatus. exorcistat°. 7 acolitat°. et tres sacri ma
 iores. vt subdynconatus. dyaconat°. 7 p̄biteratus
 qui oēs dñr vnū sacramētū qz ad vnū pta p̄bitez
 ratū p̄cipalit ordinātur. Ordine ergo ostriarius
 instituit. qñ fecit flagellū de funiculis et eiecit de tem
 plo vēdētes 7 emētes. Ordine lectoriat° instituit qñ
 legēdo verba ysaie p̄dicauit dicēs. Sps dñi sup me
 eo q vnixerit me paupibz euāgelizare misit me. Or
 dinē exorcistat° instituit qñ demōes ab hoibz obse
 ssis eici p̄cepit. Ordine acolitat° instituit: qñ p̄dicādo
 dixit. Ego sū lux mūdi. Ordine aut subdiaconatus
 instituit qñ post cenā pedes discipulorū suorū lauit.
 Ordine dyaconat°: qñ discipulos velut leuita vigi
 lare monuit. Ordine p̄biterat° instituit qñ discipulis
 suis corp° 7 sāguinem suū sumēdū p̄buit dicēs hec:
 Quotiescūq fecerit i mei mēozia faciat. Quāq patri
 corp° 7 sāguinem suū i ara crucis semet hostiā obtu
 lit. Sacramētū vero extreme vntōis instituit quādo
 aplōs misit vngē 7 sanare ifirmos. Vñ aliq doctozes
 dicūt q btūs iacobz instituit sacramētū istd qñ i ca
 nonica sua dixit Infirmať qđ ex vobis iducat p̄bros
 eccliebt ozēt sup eū vngētes oleo scō. s; salua eor re
 uerētia nō reputo verū ppter rōem super i° dictā in
 p̄cipio huius capi. Credo ei q illud dictū bti iaco
 bi nō fuit institutio hui° sacramēti: sed eius pmulga
 tio. Qñde beat° iacobz nō fuit institutor huius sacra
 mēti: s; solū pmulgator: De sacramēto aut matris io
 nisi qñ fuerit institutū et vtrum fuerit institutum a

xpo incarnato: est dubiū cū mēionū fuerit in statu nocētie & i tpe qđ fuit ante incarnationē. ideo ad huius dubitatōis solutionē. Sciendū qđ mēionū pōt tribz modis 2līderari. Uno mō put est officiū nate Secdo mō put est remediū carnalis cōcupiscētie qđ p mēionū satisfaciē cōcupiscētie carnali Tercio mō put est signū cōiūctionis alicui⁹ rei puta xpi & eccle quā signat 2iūctio aīorū viri & vxoris & 2iūctōis nāe humane et diuine i psona filii dei quā signat 2iūctio corporū. Matrimoniu pzo et secundo modo cōsideratū: nō est sacramētum put loqmur hic de sacramēto matrimonii. sed tercio mō cōsideratū est sacramētū. & sic fuit institutū a xpo qñ in vtero virginis marie voluit nām nrām diuine nature vnire i vnitatē sui suppositi seu psonae. quā vniōnē signat matrimoniu. Sicut enī in actu matrimoniali vir et vxor duo sūt in carne vna sic due nature. sc. humana et diuina sūt in vna persona. sc. in persona filii

¶ De efficacia et virtute sacramētorū ¶ Ca. ii.

De efficacia aīe et virtute sacramētorū sciēdū ē qđ virtus sacramētorū i gñali qz post ea dicitur de virtute cuius l3 in speciali. in duobz cōsistit scz i auferendo culpā et cōferēdo grām. Dē enī sacramētū noue legis. nisi sit obex. i. impedimētū ex parte recipiētis auferit culpā si inuenit eā & cōfert velut auget grātiā. Et p hoc differūt sacramēta noue legis a sacramēto circūcisionis excepto: quantū ex parte operis opati. nullā hēbant virtutē q̄tū ad ablationē culpe & collationē gratie l3 totā virtutē & efficaciam suā habebāt ex pte opis operātis Sacramēta autē noue legis nō solū hnt efficaciam ex pte opis opati immo etiam ex pte opis operātis Op⁹ operātis vocatur deuotio

suscipiētis sacramentū. opus operatū vocatur ad
 exercitatus circa sacramēta. sicut opus opatū in ba
 ptismo est asplio vel imersio aq̄ et platio verborū.
 Ad aut sacramenta noue legis quantum est ex pte
 operis operātis cōferāt gēam et sint causa gēe. p̄ p
 diffinitionē sacramētī q̄ ponitur a magistro senten
 tiarū in quarto vbi sic dē. Sacramentū est iuisibi
 lis gēe et visibilis forme signū. qđ ita signū est gēe
 dei et iuisibilis gēe forma vt ei⁹ similitudinē gerat
 et causa existat. Vtrū aut sacramēta noue legis sint
 causa gēe sine qua nō. vel causa ppter quā indiget
 studio maioris inquisitionis q̄ p̄his opusculū expo
 nulet. est etiā alia virtus sacramētorū noue legis. qz
 quedā eorū imprimunt caracterē i suscipiētibz ea scilz
 sacramēta baptismi 2firmationis ⁊ ordis. Et est ca
 racter potestas spūalis quedā per quā suscipiēs sa
 cramentū potest aliquid facere vel recipere qđ non
 poterat ante: sicut baptisat⁹ pōt recipere alia sacra
 mēta ecclesie quod nō potest facere nō baptisatus. ⁊
 ordinatus potest exercere officiū sui ordis quod nō
 potest facere nō ordinatus. et cōfirmat⁹ tenetur au
 dacter cōfiteri fidē xpi t̄p̄e persecutionis fidei. ad qđ
 nō tenetur nō cōfirmat⁹: nisi forte iā reretur i speci
 ali de fide. Alia aut sacramēta. s. eucharistia. penitē
 tia. matrimoniu et extrema vinctio nō imprimūt talē
 caracterē. qz possūt multoties iterari sicut hō mul
 totiens cōmunicare. cōfiteri iangi. et mortuus vna
 vxoze pōt cū alia cōtrahere. Sed sacra que imprimūt
 caracterē nō debent nec possūt iterari sicut null⁹ dz
 bis baptisari nec 2firmari. nec eodē ordine bis ordi
 nari. Et rō est qz virt⁹ eorū sēper manet. s. caracter
 qui est idelibilis.

¶ De numero et distinctōe sacramētorū. Ca. iij.

Quātū ad numerū sacramētorū sciēdū est q̄ sacramēta sūt septē. puta baptism⁹. confirmatio. eucharistia. penitētia. extrema vinctio. ordo. et mētio nū. Distinctio istorū sacramētorū dat p̄ sufficiētā. quozūdā doctozū q̄ talis ē Sicut ē i vita corporali: sic suo modo debet eē i vita spūali. In vita aut corporali videm⁹ q̄ p̄rio gñatur hō. secundo auget. tercio nutritur. quarto venit ad tātā perfectionē virtutis q̄ Potest sibi similit̄ gñare: et sic genus hūanū multiplicatur. Et q̄ sanitas hoīs potest impediri per infirmitatē. ideo homo indiget duplici medicina vna cōtra ifirmitatē. alia cōtra reliquias ifirmitatis. et sic i vita corporali quiq̄ necessaria sūt. scilicet generatio augmentū. nutrimentū. multiplicatio et medicina. sic simili mō i vita spūali qual̄ est vita fidelis viuentis i fide et vnitāte ecclie sūt quiq̄ necessaria. scilicet spūalis gñatio q̄ fit i baptismo p̄ quā hō regenerat̄ x̄po Spūale augmentū qd̄ fit i cōfirmatione i qua gr̄a baptismatis augetur. Spūale nutrimentū qd̄ dat̄ i eucharistia q̄ est cibus spūalis aie. et q̄ fideles indigent multiplicari spūaliter et corporaliter quātūz ad multiplicationē spūalē accipit sacramētū ordis per qd̄ ministri ecclie multiplicantur q̄tum ad multiplicationē corporalē accipit sacramētum matrionis qd̄ ordiat̄ ad multiplicationē corporalē fidelis Spūalis medicina cōtra spūalē ifirmitatē q̄ est p̄cc̄ti: ē penitētia. alia est x̄tra reliq̄as p̄cc̄toz q̄ est extrema vinctio. Et hec de sacramētis in gñali

Tractatus scd̄s p̄rie part̄ p̄cipalis ē de baptismo.

Ca. i. qd̄ sit baptismus. et vnde dicat̄

Nunc dicēdū est de sacramētū in speciali ⁊ p̄rio
de baptismo: Circa quod p̄siderāda sunt octo
p̄mo qđ est baptism⁹. Scđo de materia eiusdem
scđo de forma. quarto de ministro. q̄nto de suscipiētib⁹
sexto de ritu baptismi. septio de effectū eiusdē. octauo
de āneris ei⁹. Baptism⁹ ē absolutio corporis exteri
oris cū p̄scripta. i. taxata h̄ozū forma facte ita qđ il
la ablutio materialis qđ fit exterius ī corpore ē signū
absolutiōis sp̄ialis quā de⁹ facit iūi⁹ ī mēte. Et d̄
baptismus a baptiso las. care. qđ idē ē abluo is. ere.
Unde baptism⁹ grece idē est qđ absolutio latine.

¶ Ca. ii. de materia baptismi

Materia baptismi est aqua simplex elemētaris.
Quod autē ista aqua sit p̄pria materia baptis
mi habes totā rōez ex iñstitutōe xp̄i qđ iñstituit baptis
mū fieri ī aq̄. si autē iñstituit baptismū ī vino vel ī a
lio aliquo liquore vīnū vel ille ali⁹ liquor eēt p̄pria
materia baptismi. Alique tñ zgruētie solēt assignari
a doctozib⁹ q̄re xp̄s iñstituit baptismū fieri magis ī
aqua qđ ī alio liquore quātū vna ē qđ sac̄mētū maxie
necessitatis d̄z habere materiā maxie cōem ne pro
pter defectū materie aliq̄s impediret a susceptiōe bap
tismi s̄z baptism⁹ ē sacramētū maxie necessitatis. qđ
tñ baptismo null⁹ pōt saluari Ideo vt null⁹ posset
se excusare a susceptiōe baptismi p̄pter defectū ma
tercie vel p̄pter caristiā ei⁹ baptism⁹ d̄z h̄z materiā
maxie zmunē. talis autē materia ē aqua qđ inueniē
ī qualibet t̄ra ⁊ de facili potest haberi. Posset enī ali
q̄s se excusare si mā baptismi eēt vīnū vel oleū. vel
aliquis ali⁹ liquor p̄ciosior qđ nō inueniret ī oī terra
nec posset ita de facili haberi. Alia cōgruētia seu rō
est qđ p̄prietas aq̄ maxie ē zueniēs b baptismi. ē enī

aqua mūdificatiua ſordis & refrigeratiua eſtuatiōis
peruia. ſ. lucida oculis inſpectiua. Similiter baptiſmus
mūdāt ſordes aīe. idē vocat baptiſm⁹. qz baptiſmus
grece idē eſt q lotio latine. vñ baptiſcare idē eſt q la
uare. Itē baptiſm⁹ refrigerat eſtū carnalis concupiſcē
tie. illuiat etiā oclōs mēd reſpectu diuine notiē. Ar
guūt ergo doctores ſic. Illud eſt ppria materia bap
tiſmi cui⁹ pprietas maxie gūet baptiſmo: ſed aqua
eſt hūmōi: ergo aqua eſt ppria matia baptiſmi. Vtrū
aut aqua ſit bñdicta vel nō nichil facit ad baptiſmū
qz ita bene pōt fieri baptiſm⁹ in aqua nō bñdicta ſi
cut in bñdicta. ſed aqua baptiſmalis in eccleſiis bñ
dicitur pp̄ ſolēnitatē et maiorē reuerētiā circa bap
tiſmū. Sed nūq̄d in aqua roſacea vel i aqua ardēte
vel in aliq̄bus aq̄s diſtillatis poſſet fieri baptiſmus
ſi aqua elemētariis iueiri nō poſſz? Dicēdū eſt q nō
qz tales aq̄ nō ſūt pprie aque: ſed humores illorū cor
porū a q̄bus diſtillātur. In lixiuio tñ ſi aqua non
poſſet iueniri: poſſet fieri baptiſm⁹ cū lixiuū nichil
aliud ſit q̄ aqua colata per cineres. Et pp̄ eādē ra
tionē dicūt aliq̄ doctores q in vrina ppter defectum
aque poſſet baptiſari qd nō credo verū: qz vrina nō
eſt aq̄: ſed hūmōz reſolut⁹ a cibis conieſtis. Et idē dico
de ſaliua. Sed nōne in bzodio carniū poſſet fieri ba
ptiſm⁹ vbi alia aqua nō poſſet iueniri. Dicendū eſt
q aut tāta reſolutio carniū ē ſc̄tā i bzodio illo qd de
ſinit ſpecies aq̄ eē & ē alia ſpēs de nouo gñata: & tūc
nō pōt fieri baptiſm⁹ at nō eſt ibi tāta reſolutio car
niū facta et tunc fieri pōt & in talī bzodio baptizari.
Quā aut ſit talis reſolutio facta et qñ nō pōt pp̄dē
ex ſp̄ſſitudine. Si ei ſit tanta ſp̄ſſitudo illi⁹ bzodii
q̄ta eſt i carne vel aliq̄tulū mior: nō credo q poſſz i

Illo hzodio baptisari Si aut nō sit tāta spissitudo sz
 hzodiū sit pigue: credo q tūc i illo hzodio posset bap
 risari. Et idē dico de luto. sc. si aqua exprimat ex illo
 i aqua illa expssa posset fieri baptism⁹. etiā si nix liq
 fieret: in illa aqua liqfacta ex nive possz fieri bap tis
 mus. Soltz aut ex aliqbz talis qstio fieri Si eēt vn⁹
 puer baptisand⁹ iuxta vnū puteū pfundū: ⁊ ille q de
 bet eū baptisare nō haberet cū quo traheret aquaz
 de puteo: nec posset aliūde aquā habere ⁊ puer eēt i
 periculo mortis: nūqd deberet eū in puteū plicere di
 cēdo. baptiso te in noīe pa. ⁊ fi. ⁊ c. dicēdū q non qz
 scdm q dicit btas paulus. Nō sunt faciēda mala vt
 inde eueniāt bona. licet ergo ex hoc istud bonū euei
 ret q aīa illius pueri saluaretur tū ille q pliceret eū
 faceret istud malū q peccaret mortaliter: ⁊ sic qtu i
 se eēt dānaret aīam suā. et qlibet scdm exordīū ca
 ritatis plus dz diligere aīam suā q aīam cuiuscūqz
 alterius. ⁊ si dicatur q talis pōt confiteri de isto pec
 cato ⁊ sic non dannaret aīam suam. Dicendū q istd
 est fatuum dicere: quis nullus certus est de vita sua
 Vnde iste nō est certus si statī postq plicerit puerū
 vel etiam in ipso actu prolectionis moreretur. Vnde
 habere talē spē est pprie tētare deū: qz certū est si ta
 lis piciat puerū peccat mortalit: incertus est autēz
 si deus dabit sibi spaciū penitēdi: quare faciendum
 est secundū consiliū beati augustini dicētis. Tene
 certum et dimitte incertū. Notandū autē q si aqua
 sit calida vel frigida nichil facit ad baptismū: sed tē
 peruitandum periculum baptisandi

¶ Ca. iiii. de forma baptismi

Quia forma baptismi sciendum q alia forma
 vtantur greci i baptisādo: ⁊ alia forma latini

Greci ei vtunt tali forma. baptiseſ seru⁹ xpi i noie
 p̄is ⁊ filii ⁊ .f. ā. Latini aut vtunt tali forma. Ba-
 ptiso te i noie p̄is ⁊ filii ⁊ .f. ā. Et Quis exvtraq; for-
 ma sequat baptism⁹ nā greci baptizati sūt sicut la-
 tīni. qđ patet. qz q̄ redeāt ad vnitatē ecclie romane
 nō rebaptisāt tñ forma latior⁹ zueniētior est q̄ for-
 ma grecoꝝ. qđ p̄z. quo ad nūc ex duobz p̄mo qz for-
 ma illa baptismi zueniētior ē q̄ magis cōcordat cū
 v̄bis xpi iſtituētis baptismū. sed xps iſtituens ba-
 ptismū dixit apl̄s. vt. recitat beñs math. i euāgelio
 suo. c. vlt. Ite docete v̄s gētes baptisātes eos i noie
 p̄is ⁊ filii ⁊ .f. ā. et cū istis v̄bis magis zcordat istud
 v̄bū baptiso q̄ baptiseſ. qz baptiso ē actiuū ⁊ bapti-
 seſ ē passiū. et istud participiū baptisātes descēdit
 ab actiuo et nō a passiuo. h̄re zueniētior ē forma la-
 tinoꝝ q̄ dicit baptiso: q̄ grecoꝝ q̄ dicit baptiseſ. Se-
 cūdo pōt illud idē patere sic. Illa forma baptismi ē
 cōueniētior i qua et p̄ quā exprimiūt ea q̄ sūt neces-
 saria i baptismo. sed talis est forma latinoꝝ per cō-
 parationē ad formā grecoꝝ. qz i baptismo ē neces-
 saria virt⁹ dei cōferētis efficacīā baptismō. ⁊ istud tā-
 giť i vtraq; forma cū dicit. In noie p̄is ⁊ filii ⁊ sp̄-
 ritus sancti amen Est etiā ibi necessaria p̄sona suscipiē-
 tis baptismū. ⁊ istud exprimiť i forma grecoꝝ cū dē-
 seru⁹ xpi In forma aut latinoꝝ exprimiť cū dicit te
 Est etiā ibi necessaria p̄sona ministri baptisantis q̄
 nō exp̄miť ad min⁹ explicite i forma grecoꝝ In for-
 ma aut latior⁹ exprimiť explicite: p̄ hoc qđ dicit ba-
 ptiso. h̄re zueniētior ē forma latiorū q̄ grecoꝝ v̄rissi-
 mile est etiā q̄ forma q̄ v̄titur romana ecclia q̄ dño
 disponēte oīm ecclesiarū caput ē ⁊ magistra. extra de
 hap. et eius effectū. c. Maiorēs. sit cōueniētior quā

tūq; alia. Est ergo debita forma baptismi. Baptizo
 te in noīe patris et filii et spūſſcti amē. Qd aut noīa
 tur baptizād? vel addat ei? nomē. at ponat ibi ego
 dicēdo. petre vel maria ego baptizo te i noīe patris
 et filii et spūſſcti amē. nō sūt de eēntia forme cū sū
 ipīs possit fieri baptism? tū debēt pōi i forma ppter
 maiore expreſſionē: l; nō sit necessariū q; ponantur
 Ista aut forma pōt pferri i latino vel quocūq; alio
 ydiomate. Utrū aut possit aliqd imutari circa istaz
 formā? Sciendū est q; ille q; aliqd mutaret aut intē
 deret mutare ritū ecclie sic nō esset baptism? aut lo
 tenderet facere illud idē qd facit ecclā l; ex quadam
 ignozātia vel iaduertētia aliqd circa istā formā mu
 taret tūc circa hoc sciendū est q; talis mutatio potest
 fieri qnq; modis. vno mō totalit omittēdo vba ipi?
 Et tūc nō sit baptism? ex tali forma sicut si diceret.
 Baptizo te in nomie geitoris et geiti et pcedētis ab
 vtroq;. l; ei ex cōvſu loquēdi geitor significet p̄z
 & geitus filiū. et pcedēs ab vtroq; spūſ sc̄m: tū p̄pe lo
 quēdo in diuinis geitor et geitus et pcedēs exp̄ſius
 signēt actus notionales sp̄az personaz q; ipās p̄so
 nas. In forma aut baptismi debet fieri mētio exp̄ſ
 sa de personis. Alio modo potest fieri mutatio circa
 formā ipsius baptismi transponendo vba ipsius for
 me sicut si diceretur. Baptizo te in noīe pa. et filii. &
 ſ. amē. vel quolibet aliter transponendo. et tūc cur
 maneat idē sensus verborū ex tali mutatione nō im
 peditur baptismus. Alio mō pōt fieri mutatio addē
 do aliqd ad ipsā formā et tūc talis additio corūp̄t
 sensū verborū forme sicut mutabat formā arri? dicē
 do sic. Baptizo te in noīe patris maioris & filii minor
 & ſ. et tūc non sit baptism? Aut talis additio non

corruptis sensu verborum forme eo quod non obstat talis ad
dictio adhuc manet idem sensus verborum et tunc ille qui addit
aliquid intendat mutare formam nichil facit cum non bapti-
set in fide ecclesie. Si autem non intendit mutare formam ecclesie
sed ex quadam fatua deuotione addat aliquid sic dicendo Ba-
ptizo te in nomine patris. et filii. et sancti spiritus vel beatus homo iuuuet te.
vel aliquid aliud simile: talis additio non impedit baptis-
mum. Alio modo potest mutari forma baptismi diminu-
endo aliquid de ea et tunc si diminuat dictio integra quantum
sit illa de omnibus istis. baptizo te in nomine patris. et filii. et sancti.
nichil fit quia omnia ista verba sunt de essentia forme. Si autem
non diminuat dictio integra sed pars dictionis tunc
si diminutio talis fit in principio dictionis sicut si de
ista dictione patris vel quantumcumque alia subtrahat prima
letra vel syllaba talis diminutio impedit baptismum cum
tollat sensum verborum. Si autem talis diminutio fiat de fine
dictionis sicut de ista dictione patris reuertat se. vel aliquid
tale diminutio talis non impedit baptismum cum maneat
idem sensus verborum. sicut narratur in decretis tracta-
tu de consensu. dist. lxxi. c. Retulerunt nuntii quod quidam sacerdos
ignarus lingue latine baptizabat sub ista forma. baptis-
zo te in nomine patria et filia et spiritus sancti. dicit papa in de-
creto illo quod vere baptizabat. Alio modo potest fieri mu-
tatio circa formam baptismi interruptendo verba istius forme:
et tunc si sit tanta interruptio quod mutet intentionem ba-
ptizantis sicut si de mane diceret. Ego baptizo te et
postea iret ad expediendum negotia sua. et postea quando
rediret diceret in nomine patris. etc. nichil faceret. Si autem
non sit tanta interruptio quod non mutet intentionem baptiza-
tis. sicut si diceret. baptizo te in nomine patris. et hoc di-
cto dicat assistentibus. tacete orate deum. vel aliquid tale
et postea perficeret non impeditur baptismus b. i

Minister baptismi est duplex, vn⁹ extra casum necessitatis & iste ē solus sacerdos: Ad solū et sacerdotem extra casum necessitatis pertinet baptizare. cuius rō assignatur a doctoꝝib⁹ talis Ille est pꝑrius et ordinaris minister sacramētoꝝū q̄ h³ potestātē supꝛa corpus xp̄i verum: sed sacerdos est h̄mōi ergo solus sacerdos est pꝑri⁹ & ordinaris minister sacramētoꝝū. q̄ autē ad illū pertineat ministratio sacramētoꝝū qui habet ptatē supꝛa corp⁹ xp̄i verum pꝛobatur sic **M**z ad illū pertinet ministratio corpꝛis mīnici quod est ecclesia. i. congregatio fidelium q̄ h³ potestātē supꝛa corp⁹ xp̄i verū. sed talis est sacerdos: q̄re ad solū sacerdotē pertinet dispensare siue ministrare sacramēta. Alius est minister baptismi i casu necessitatis: eē iste pōt eē tā vir q̄ mulier: tā fidelis q̄ infidelis: hoc enī interest inter baptismū et alia sacramēta q̄ minister baptismi pōt eē alius q̄ sacerdos non autē mīster alioꝝum sacramētoꝝum. Et rō istius ē qz baptismus ē sacramentum maxime necessitatis non autem alia sacramenta: qz sine baptīmo nō potest aliquis saluus fieri: sine vero aliis sacramentis multi saluantur. Arguunt ergo doctozes sic. Illud sacm̄ quod est tante necessitatis q̄ sine eius susceptione nullus pōt saluari debet habere ministrū iā eōdem q̄ pꝑter defectum mīstri nullus ab ei⁹ susceptione excuset. sed sacramētū baptismi est tante necessitatis q̄ sine eius susceptione nullus saluari potest dicente xp̄o saluatore nostro in Johanne. ca. 3. Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua et spū scō non potest itroire in regnum dei. Ideo sacramentum debet habere ministrū eōdem q̄ nemo pꝑt defectū mīstri excusetur a susceptione baptismi. et idcirco in casu necessitatis

tāvis & mulier. tā infidelis & fidelis sicut inde⁹ pa-
 ganus hereticus potest baptizare: dūmodo baptizet
 in aqua: et debite pferat vba forme baptismi & habe-
 at itētionē faciēdi illud quod facit ecclia. I3 fidelis cre-
 dat illud nichil valere: ita tñ q̄ semp deferēdū est ce-
 teris parib⁹ digniozi: vnde infidelis i pñtia fidelis nō
 debet baptizare: mulier etiam in pñtia viri nō debet
 baptizare. nō p̄motus ad sacros ordines in pñtia p̄o-
 moti non debet baptizare. Sive nec laicus in pñtia
 clerici tōscurati non debet baptizare. Et rō illorū est
 q̄ ille qui baptizat in pñtia xp̄i baptizat et replētae
 eius personā q̄ perfectius replētae per fidelē q̄ per in-
 fidelē. p virū q̄ per mulierē. per p̄motū q̄ per nō p̄-
 motū. per tonsurātū q̄ per nō tonsurātū. Sciendū
 tamē q̄ in illo qui baptizat requiritur q̄ intentio bap-
 tizandi. sc. illud faciendi quod intendit sen facit eccle-
 sia: aliter nō est baptism⁹ quia alia necessaria ad ba-
 ptismū sint ibi: non autem requiritur de necessitate
 q̄ sit talis intentio q̄ baptizans intendat baptismū
 valere baptizato ad vitā etnā iūno cum itētionē cō-
 traria. sc. cum intentione q̄ baptism⁹ nichil valeat po-
 test etiam baptism⁹ fieri. solum ei requiritur q̄ ba-
 ptizans intendat facere illud qd facit ecclia: & sic qd-
 cunq̄ sit illud valet baptismus. Sed nunquid si ali-
 quis minimus vel quicunq̄ alius ludendo aspergat
 aquā sup aliquos nō baptizatos: dicēdo baptizo vos
 in noie pa. &c. tales erūt baptizati? Dicēdū q̄ talis
 aut itendit baptizare: intendēdo facere illud qd fa-
 cit ecclia: I3 de hoc faciat trufas & derisiones suas: &
 tunc talis quia graviter peccet faciēdo irreuerētiaz
 sacramēto: tñ vere cōfert baptismū. Si autē in mē-
 te nō itendat facere illud qd facit ecclia: nichil facit

Nūqd in casu necessitat aliq̄s pōt baptizare seip̄m
 Dicēdū est q̄ iste casus poitur in quadā decretali in
 cipiēte Debitū. extra de baptismo ⁊ ei⁹ esse. vbi nar-
 rat de quodā iudeo q̄ p̄t me tū iudoy nō audebat
 vocare aliquē fidelē sed accipiēs aquā dixit: baptis-
 me ⁊ c. Et ad eius euidentā notādūq̄ triplex est ba-
 ptism⁹. s. fluminis: qñ aliq̄s baptizat i aqua: et iste
 baptism⁹ ē sacramētum ecclie. de isto loquimur hic.
 Et loquēdo de tali baptismo null⁹ potest baptizare
 seip̄s: ⁊ ratio reddit̄ a papa i illa decretali qz baptis-
 mus est quedā gñatio spūalis: et sicut seip̄m nemo
 potest gñare corporaliter. dicēte augu. in lib. de tri.
 Nullus seip̄sū gignit corporaliter: quare null⁹ pōt
 seip̄m gñare spūalit̄ baptisādo seip̄m Est ⁊ ali⁹ bap-
 tism⁹. s. flaminis: qñ spūctūs mūdāt ⁊ abluūt aīaz
 alicui⁹ inuisibilis a pctō. et tali baptismo pōt aliquis
 seip̄m baptizare disponēdo se ad grām dei. vt nō ba-
 ptizat⁹ adult⁹ habēdo deuotiōnē ad baptismū et esse
 do in proposito q̄ si haberet oportunitatē susciperet
 baptismi sacramētū. Vnde et si moriatur in tali p-
 posito saluatur: nec est extrābū allegatū: nisi q̄s re-
 nat⁹ fuerit ⁊ c. qz itelligēdū ē regnat⁹ ex aqua i par-
 mulis in re. i adultis in re vel in voto. licet ei ille nō
 sit ⁊ regnat⁹ ex aqua i re: ē tñ in voto. Et est alius ba-
 ptism⁹. s. sanguis qñ aliquis nō baptizat⁹ suscipit
 mortē p̄ fide xpī: ⁊ talis baptism⁹ p̄ficit ad salutem
 dum tñ habeat baptism⁹ aq̄ in voto: si ille qui susci-
 pet mortē sit adultus sicut habetur i legēda brē ha-
 therine de rhetorib⁹: q̄ ad ei⁹ p̄dicationē quersi sūt
 quos imperator fecit zburī. Si aut nō sit adultus
 nō requiritur tale votū. sed sufficit mors tolerata p̄
 xpo sicut fuit de innocētibus: ⁊ tali baptismo null⁹

potest se baptizare qz nulli licitū est seipm interfice-
 re p quacūq; cā. nec ē 2^{tra} hoc de cāione et iōia qui
 interfecerūt scipos. qz vt ait hiero. Factū eor nō est
 trahendū ad 2^hiam: qz p^{ri}uslegia paucor nō faciūt
 legē 2^munē. Nūquid etiā in mīstro requiritur boni-
 tas vite. l. qz sit sine p^o mortali? Dicendū qz illa q
 stio itelligenda est de sacerdote: qz vt dictū est ille p
 prius est mīster baptismi. Qñ ad huius solutionem
 dicendū est qz q^u tū est ad effectiōnē baptismi nichil fa-
 cit bonitas vel malitia mīstri. qz siue sit bonus siue
 malus 2^{fer}tur: vt dictū est: baptismus vere. Sed q
 tū ad mīstrū vtrū peccet vel nō baptizando: dicen-
 dū qz aut sacerdos baptizat i casu necessitatis ⁊ so-
 lennitate aliqua sicut facit vna antiqua vetula. et
 tūc nō peccat mortali si baptiset ex^hs i p^o mortali.
 li. aut baptizat extra casū necessitatē cū solēnitare: ⁊
 tūc peccat mortali ex^hs i p^o mortali si baptiset.
 qz facit irreuerentiā sacramēto. Vtrū est qz dñs du-
 randus quondā e^ps aniciēsis qz fuit doctor sacri pa-
 latii dicit i suo sacramētali qz quomōcūq; sacerdos
 ex^hs i p^o mortali baptiset peccat mortali. Vtrū
 aut eius opinio sit vera nescio: scio tamē qz est bene-
 dura. Sciendū ituper qz mīster baptismi debet esse
 vnus. Et ratio comuni assignatur a doctoribus. qz
 baptizans baptizat i persona xpi que est vna. ⁊ ideo
 persona baptizantis debet eē vna. vnde plures non
 possunt baptizare vnū. Et si dicatur qz vnus potest
 baptizare plures dicendo Ego baptizo vos i nomie
 patris. ⁊c. Dicendum est qz non est simile. qz quādo
 dē baptizo vos idē est ac si diceretur baptizo te ⁊ te:
 qñ aūt dicitur nos baptizam^{us} te. idē est si diceretur
 ego et tu baptizam^{us} te: qz dñs est iter nos ⁊ vos.

Solutio.

qz nos idē ē q ego ⁊ tu. vos aut idē ē q te et te. ideo
dicendo vos. nichil mutatur i forma. s; dicendo nos
aliquid mutatur i forma Solet aut poni talis cas⁹
ponatur q hic sit duo. vnus sit mut⁹ et alius man-
eus ⁊ sit ibi puer baptisad⁹. ⁊ mut⁹ aspgat cū aqua:
⁊ manc⁹ pferat verba. Querit vtrū talis puer sit
baptisatus: Dicēdū q aut isti baptisāt i forma gre-
corū aut latiorū. si i forma latiorū. tūc dicūt aliq
doctores q talis puer nō est baptisatus. qz vt dictū
ē i quacūq; forma baptiset baptisās i forma xpī ba-
ptisat vt dicit beātus iohēs baptista dicēs de xpō Qui
me misit baptizare ipse michi dixit. sup quē videris
spī descēdentē: hic ē qui baptisat. psona aut xpī est
vna. vnde athanasī⁹ Non duo sed vn⁹ ē xp̄s quare
oportet q ille q baptisat. sit vnus i quacūq; forma
baptiset Alii aut doctores sicut iohēs scotus ⁊ sui se-
quaces dicūt q si baptisat i forma grecorū baptisat⁹
est qz vt dictū est licet ille qui baptisat in psona xpī
cuius est vna persona: baptisat tū in nomine trinita-
tatis in qua sunt plures plone. ⁊ sic nō contrariat ba-
ptismo secūdum formā grecorū: si sint plures bapti-
santes. Que istazū opinioni sit vera nescio sed iudi-
cio meo papa esset cōsulēd⁹ sup hoc ad quē maiores
questiones potissime circa articulos fidei cōtingētes
sūt referēde. extra de baptiza. ppter rationē supra-
dictam. de differētia scilicet inter nos ⁊ vos q est ra-
tio venerabilis doctoris sancti thome i vltima par-
te sūme sue Assignatur etiam talis ratio a magistro
herueo britone. qz in sacramento maxime veritatis
nichil debet esse falsitatis. Sed baptism⁹ est sacra-
mentum maxime veritatis. ergo in baptismo nichil
debet ēē falsitatis. Sed si isti vterentur forma

latino ꝑ qua vtitur romana ecclesia ꝛ sibi adherētes
 esset in tali baptismo falsitas. qꝫ si mancus diceret :
 ego baptiso te. i. abluo te: mēdirectur. qꝫ ipse nō ab-
 luit. imo hoc facit mutus. quare manifestū est qꝫ ta-
 lis baptisus est nullus. Hęc autē rationē conātur
 soluere aliqui doctores dicētes qꝫ si ille mācus nō di-
 ceret ego baptiso te. sed diceret nos baptisamꝫ te. et
 sic nō diceret falsū imo verū: qꝫ ista oꝫo nos bapti-
 samus te vera est ꝑ synodochē sicut si essēt duo scri-
 ptores qꝫ scripsissent vnū libꝫū: ita qꝫ vnus scripsis-
 set vnā medietatē ꝛ alius aliā. vnꝫ eorꝫ posset hęc di-
 cere nos scripsimꝫ (nū libꝫū. ꝛ simili cū mutꝫ i tali
 baptismo asꝑgat seu infūdat aquā. ꝛ mācus ꝑferat
 verba: vterqꝫ pōt dicere nos baptisamꝫ te. Hoc autē
 nichil valet. qꝫ ad hoc qꝫ aliqꝫ ꝑpositio vificet ꝑ syno-
 dochē de duobꝫ oportet qꝫ ābo fecerit actꝫ eiusdē rō-
 nis. qꝫ si fecisset actꝫ diuersarū rōnū: vna ꝑꝫo non
 posset verificari de eis. sicut si vnꝫ calisset ꝑgamentū
 de quo eēt factꝫ liber. et aliꝫ scripsisset libꝫū. ista ꝑ-
 ꝫo nos scripsimꝫ istū libꝫū nullo mō posset vificari
 de illis: Sic de istis ē dicendū nos baptisamus te qꝫ
 infūdere aquā et dicere verba: sūt actus diuersarū
 rōnū. Ideo nullo mō de eis pōt ꝑꝫo verificari

Ca. v. de suscipiētibꝫ baptismū.

Baptismū debēt suscipe tā viri qꝫ mulieres. qꝫ si
 ꝛae baptismū vel i re vel i voto: vt dictum est.
 nullus pōt saluari. ꝛ aliꝫ est de adultꝫ ꝛ aliꝫ de par-
 uulis qꝫ in adulto qꝫ recipit baptismū requirit intētio
 ꝑꝫa suscipiēdi illdꝫ qd ꝫfert ecclesia: qꝫ nemo ex aqua
 et spūscō renascit nisi volēs saltē i adultꝫ sue volū-
 tatis arbitris i capi. nēo de ꝫle. di. liii. In parvulo
 autē sufficit fides et intētio eorꝫ qꝫ eū offerunt ad ba-

ptisimū. Sed nūquid pōt aliquis i vētre matris ba-
 ptisari sicut si vna mulier pgnās de vno puero sit i
 periculo mortis: nūquid i vētre ei⁹ d3 puer baptisa-
 ri: Dicendū est q nō. cui⁹ rō assignat a doctoribus
 talis: qz ille q suscipit baptismū d3 suscipi a manibz
 mīstri ecclie, et aspergi aqua. vel imergi. sed ista nō
 pnt fieri circa exntē in vtero matris. qz existēs i vte-
 ro matris nō debet nec pōt baptisari. vide sup2a ca.
 Qm̄ in maternis. i p2icipio de 2le. di. iiii. vbi d3 q
 qui scdm adā adhuc nat⁹ non est: scdm xpm̄ adhuc
 generari nō pōt. Et i ca. Si quicqd est i hoīe. S3 p
 natur q aliq ps pueri appareat extra: nūquid talis
 puer: si timeatur de piculo ita q nō pōt expectari q
 totalit nascat pōt baptisari: Dicendū est q illa ps
 q appet extra aut est caput aut est alia ps corporis
 sit caput d3 aspgi aqua dicēdo Ego baptiso te i nō.
 pa. et si. 3 l. l. 3 est x̄e baptisat⁹. 3 si nascatur postea
 nō debet āplius baptisari. Et rō est qz caput est p2i-
 cipalior ps corporis nā in eo vigēt oēs sensus corpo-
 ris. Si aut illa ps q appet est alia q caput: sicut ma-
 nus vel pes: tūc dicunt aliqui doctores q illa ps de-
 bet aspgi aqua et baptisari. et tūc est x̄e baptisatus
 et si nascatur: nō debet ampli⁹ baptisari. 3 rō est. qz
 baptismus fit ppter aīam 3 nō ppter corp⁹. aīa aut
 quantū ad suā eēntiā est tota in toto. et tota in qz
 parte corporis: deo vna pte corporis baptisata: to-
 tū est baptisatū. et si nascat postea: nō debet āplius
 baptisari. Alij aut dicūt q talis pars q appet extra
 d3 aspergi aqua et baptisari. si puer nascatur postea
 d3 baptisari sub ista forma. Si tu es baptisat⁹ ego
 nō baptiso te. I3 si tu nō es baptisatus: ego baptiso
 te in noīe p̄is. 3c. Quis illorū verius dicat nescio.

sed tñ credo qd istud vltimū sit securus. sed nanqd
 si esset aliquis sacrificatus in vtero matris debet bap-
 tizari. Dicendū qd sic. non quidē ppter culpā quā
 hñet. sed vt scriberet nūero fidelis in susceptione ca-
 racteris baptisā tis. et vt impleretur pceptū xpi. de
 susceptione baptismi. Sed nūquid filii iudeorū put-
 ti sūt baptisādi inuitis parētibz? Dicēdū qd aliq̄ do-
 ctiores sicut iohēs scot⁹ et dñs durāndus ep̄s antien-
 sis ⁊ sui seq̄ces dicūt qd sic. dicūt enī qppricipes ⁊ dñi
 terrarū ī q̄ b⁹ hñant iudei: possūt eis auferre filios
 et eis inuitis facere eos baptizari: cū iudei sint eorū
 serui. ⁊ scdm leges: filii seruorū sint dñorū quorū sūt
 serui. ita qd possūt eos vēdere vel ipignozare. Argu-
 unt ergo sic. maior est aliquē posse obligare vel ab-
 dicare seruituti alicuius dñi t̄p̄alis q̄ seruituti dei:
 cui oīs hō de iure naturali tenetur seruire. sed dñi
 terrarū in q̄bus hñant iudei possūt vēdere filios iu-
 deorū et tradere eos alteri dño inuitis parētibus. er-
 go possunt eos inuitis parētibus tradere seruituti
 xpi quod fit ī suscipiēdo baptismū. Alii vero docto-
 res sicut sc̄tis thomas de aquino et sui sequaces di-
 cunt qd filii iudeorū paruuli nō sunt inuitis parētibz
 baptisādi. et hoc ppter periculū quod posset 2tin-
 gere qñ isti paruuli qui inuitis parētibus essent ba-
 ptizati: essent adulti cū ples naturaliter sequatur
 patrē ipsi forte abnegarēt baptismū et redirēt ad iu-
 daismū. Merisimile est enī qd si iudeorū filii paruuli
 essent inuitis parētibus baptisādi: christianissimī
 imperatores et reges qui p̄cesserūt et fuerūt tantī
 zelatores fidei fecissent filios iudeorū baptizari. et eti-
 am summi p̄fices inducerent reges et p̄ncipes in
 quorū terris habitant iudei ad hoc faciendū. Quis

istoy verius dicat iudicio lectoris relinquo. Sed nū
 quid furiosi et amētes debēt baptisari? Dicendū q
 isti furiosi aut fuerūt furiosi a natiuitate ita q nū
 q habuerūt vsū rationis, aut habuerūt aliquoties
 vsū rationis: sed amiserūt ipsū ppter aliquā cau
 sā. Si fuerūt furiosi a natiuitate nō sūt baptisādi,
 qz vt dictū est in abulco requiritur fides ⁊ deuotio su
 scipiēdi illud qd offert ecclia. s; tales nō possūt hēfē
 dē neq; intentionē cū supponatur eos nūq; habuisse
 vsū rōis, ergo tales nō possunt suscipere baptismū
 Si autē fuerūt furiosi a natitute s; habuerūt aliquo
 ties vsū rōis, vel habebāt aliquoties perlucida in
 ternailla siue tpa, tūc si in tpe quo hēbant lucida in
 ternailla aut vsū rōis habebāt fidē et deuotionem
 ad baptismū ⁊ petierit ipm. debēt baptisari si neces
 sitas sit quāq; sint in furia. Si autē tpe quo hēbant
 vsū rōis vel tpe quo habebāt perlucida interual
 la nō habebāt fidē et deuotionē ad baptismū et nō
 petebāt ipsū: nō debent baptisari. Et idē dico de de
 moniacis: qz si anteq; essent demoniaci habebāt fidē
 et deuotionē ad baptismū et petebāt baptisari: de
 bent baptisari. si autē non hēbant: nō debēt baptisa
 ri. Simile iudiciū est de frenetico. Vtrū autē dormi
 ens debeat baptisari. Dicendū est q si possit excita
 ri: tūc distinguendū est vt superius, qz aut tpe vigi
 lie habuit deuotionē ad baptismū et petiuit ipm, et
 tunc debet baptisari, aut non habuit fidē nec deuo
 tionē ad baptismū, et tunc nō debet baptisari. Sed
 quid si sit vnū monstrū qd habeat duo corpora con
 iuncta: debet ne baptisari vt vna persona vel due?
 Dico q cū baptismus fiat ppter aīam et nō ppter
 corpus: quicunq; essent duo corpora si solū eīset vna

aia deberet baptisari vt vna persona: sed si esset due aie: deberet baptisari vt due p lone. Sed quò scietur vtrū sint vna p lone vel due. dico q si sint duo cor-
pora & duo capita: supponēdū ē duas eē aias. si autē vnū eēt caput: esset vna aia. et idro si sit duo pecto-
ra et duo capita: supponēdū est duas eē aias si autē vnū eēt pectus et vnū caput: q̄tūcūq; oīa alia mē-
bra mult' plicata: erit vna aia. ¶ Ca. vi. de ritu ba-

Baptismus sit duobz modis. vno mō imergēdo in aquā. alio mō aspgēdo aquā. q̄s aut fiat me-
llus. dicendū q nisi timeat de piculo. vel ppter bas-
ptisatis debilitatē. vel pueri. vel aliqd aliud melius
sit imergēdo in aquā q̄ aspgendo. cuius rō assigna-
tur. qz baptism⁹ signat sepulturā xpī. vñ dicit ap.
Cōsepulti enī estis xpō p baptismū. Sed melius si
garatur sepultura qñ sit imergēdo q̄ qñ sit i asper-
gendo. Sciēdū q vnusq; debet seruare ritū ecclē
nec debet ipsū mutare. Vtrū aut requiratur terna
imersio vel aspsio. vel sufficiat vna. Dicendū est q
sufficit vna. i ca. Propter. de cōse. di. iiii. Sed cete-
ris paribz sit melius p ternā. i ca. Postq. di. iiii. et
qz baptismus dat in noīe totius trinitatis. q̄ meli⁹
rephatur per ternā immersionē vel aspercionē q̄ per
vnā. ita tā q vba nō finiantur anteq̄ oēs tres sint
cōplete. In hoc autē q fiat vna vel terna: quilz de-
bet seruare ritū ecclē sue.

Ca. vii. de effectu baptismi

Effectus picipales baptismi sūt delere oēm cul-
pā cā originalē q̄ actualē et 2ferre grām. et a-
perire ianuā regni celestis. i quo differt a circūcisio-
ne. qm̄ licet ante passionē xpī circūcisio deleat culpā

Holló:

originalē ⁊ ꝑfert grām tñ ianuā regnī celestis aperi
re nō poterat. Et ista est sētentia venerabilis bede
qui dicit i omelia sua de circūcisione dñi. Scire iqt
debet fraternitas v̄sa q̄ idem salutifere curatiōis re
mediū olim circūcisio in lege ꝑtra originale ꝑctm a
gebat. qđ nūc t̄pē grē reuelate baptismus agere cō
sueuit. excepto ianuam regnī celestis aperirē nō pote
rat. Sciēdū q̄ baptismus aliter operatur in puulis
⁊ aliter i adultis. i paruulis nichil rēq̄ritur a parte
ipsoꝝ. sed in adultis rēq̄ritur a parte ipsoꝝ q̄ nō po
nant obicē. i. non habeant ꝑtrariam dispositionem
.s. q̄ non accedant fictē ad baptismū: sed accedant
cum debita deuotione. nō solū autē baptism⁹ con
fert grām imo etiā oib; ipsū suscipientibus tā par
uulis q̄ adultis qui nō ponūt obicē confert omnes
v̄tutes: tam theologicas q̄ moꝛales. ⁊ si nō quantū
ad v̄sum. ad min⁹ quātū ad habitū: ⁊ ista est sēten
cia ꝑsili gñalis ⁊ hētur i ꝑstitutionibus dñi clemē
tis q̄nti extra de sc̄. tri. ⁊ fide catho. c. fidei catholi
ce Est ⁊ insup alius effectus baptismi. q; ꝑ ipsum cō
trahetur cognatio spūalis quē ipedit matrimōiā
ꝑtrahēdū: ⁊ dirimit iā cōtractū. De hoc tamē dicet
infra qñ agetur de matrimōio. Per baptismū etiā
imꝑiūnitur character vt dictū est supra ideo baptis
mus non debet iterari. imo pena illius qui iteraret
secundum leges esset decapitatio c. Ne sc̄m̄ baptis
mū iteretur. le. ii. secundum vero canones est q̄ nō
ꝑromoueat ad sacros ordines

Ca. viii: de annexis baptismo

Baptismū qñ sit cum debita solēnitāte ꝑcedūt
cathecism⁹ ⁊ exorcism⁹. cathecism⁹ idē ē q̄ in
structio q; i cathecismo iūruitur baptisādo ⁊ fide ⁊

merito fidei. Unde baptisādo petit sacerdos Quid pe-
tis ab ecclia. Et ipse si sit adultus rñdet: fidē, si autē
sit paruulus rñdent in psona eius patrini. Et tunc
sacerdos petit Fides quid tibi prestabit. Et illi respō-
det. vitā etnā. Tūc dicit sacerdos Nec ē vita etna
et c. Et i isto cathecismo facit tria sacerdos. Prio mit-
tit digitū i aures eius, et ponit de salina ei⁹ i ore ei⁹
et signat q baptisāndus debet habere aures apertas
ad audiēdum vba dei et documēta fidei. positio sal-
ue signat q debet esse p̄optus ad loquendū de fide.
qz locutio fit mediāte salina. secūdo facit ei crucē in
frōte et i pectoze: et signat q baptisāndus debet habe-
re et recipere fidem xpī in corde. quam signat crux fa-
cta i pectoze et in ore x̄fiteri fidē xpī: nec debet erube-
scere fidē xpī qd signat crux facta in frōte qz i frōte
stat appetet veretūdina. qm scdm q dicit ap̄ls ad ro-
m. Corde credit ad iusticiā: ore aut cōfessio fit ad sa-
lutē. Tercio poit ei sal i ore. qd signat sapia: iuxta do-
ctrinā ap̄li ad collo. iiii. Vis sermo eius debet eē sa-
le diuine sapientie conditus. Exorcismus idē est q
adiuratio. quia adiuratur demō vt recedat de aīma
baptisādi: et det locū spūscō aduenienti. Et facit
tria sacerdos baptisādo. qz prio facit ei crucē i frōte
cū police: et signat q baptisāndus x̄signat vt sit tēplū
dei seu hitaculū spūscō. Scdo facit ei crucem de
sputo ad aures. ad nares: et ad os: et signat q bap-
tisāndus dz h̄c aures cordis clausas ne audiat sugge-
stiones dyaboli. Os etiā dz h̄c clausū ne loquatur
mala vba. et dz sic viuere vt sit scdm doctrinā ap̄li bo-
nus doctor xpī invita sua vel in d signat q dz emi-
tere fumū orōis deuote per quam effugatur demon
Iuxta vbbū raphaelis i thobia. c. iiii. Fumus ei⁹ ef-

fugat omne gen^o demonioꝝ. ⁊ ista facit cū sputo. id ē
 virtute xpi que signatur p sputū. scdm q dicit glo. sa
 pet illud io. ix. Autū fecit de sputo. nā sicut sputū
 emittit ab interiorib^o cordis: ita fili^o dī gignit ex sub
 stantia dei patris. Tercio facit ei crucē de oleo exorcis
 tato in pectore ⁊ int spatulas. ⁊ signat q baptisā dū
 d3 ē fortē ad luctandū gtra dyabolū: ⁊ ad portādū
 onera pnie: et ista fiūt mediante oleo dñe grē. Post
 baptismū aut tria facit sacerdos baptisato: q2 pñio
 bngit eū crismate. ⁊ signat virtutem gratie sps sci
 quā suscepit in baptismo. Secūdo tradit ei vestē al
 bā. ⁊ signat inocētiam baptismalē. Tercio tradit ei
 cereū accēlū. et signat lumē fidei qd dat i baptismo
 Sciendū insup q ista nō sunt de eētia baptismi q2
 sine ipis bene pōt dari baptism^o in casu necessitatis
 Sed in tali casu si baptisat^o supervixerit d3 portari
 ad eccliam ⁊ ibide3 cathecisari ⁊ exorcisari ppter tūz
 ecclie servandū: nō aut d3 iterū baptisari si sit certū
 q sit recte baptisat^o. sed si nō sit certū d3 baptisari
 sub ista forma. Si tu es baptisatus ego nō baptiso
 te. sed si tu nō es baptisatus: ego baptiso te: in nomi
 ne pñis ⁊ fi. et cl. amē. Et hec de baptismo sufficiant.
¶ Tractat^o terci^o pñe partis pñcipalis de confir
 matione **Ca. i. quid est confirmatio.**

Quia spūalē gñationē seqtur augmētū spūale:
 ideo postq de spūali gñatione q sit in baptismo
 dictū est restat dicere de augmēto qd sit in 2firmati
 one. Circa quā cōsideranda sunt septē. Pñio qd est
 cōfirmatio. Secundo de mō 2firmatōis. Tercio de
 forma eiusdē. Quarto de eius ministro. Quinto de
 suscipientibus 2firmationem. Sexto de ritu ipsius:
 Septimo de ei^o effectu. Cōfirmatio pōt sic diffiniri:

Confirmatio est consignatio facta cū crismate i fr̃s
te baptisati ab episcopo cū certa forma ṽborū ad au-
dacter confitendum nomen xp̃i

Ca. ii. de materia confirmationis

Materia confirmationis vt pz ex predicta diffinitio-
ne est crisma: i quo qdē crismate sūt duo. scz
oleū oliuay et balsam⁹. Et rō quare ista duo sūt
mā huius sac̃ti: est institutio xp̃i: qui instituit ista duo
eē mān hui⁹ sacramenti: licet ei nō inueniat i euā-
gelis qd xp̃s istud sac̃m instituerit: tñ bt̃s petr⁹ q
fuit vicari⁹ xp̃i pastoz ac rector vniuersalis ecclie ita
docuit ita predicauit ⁊ pmulgauit xp̃m instituisse.
Et licet ista pmulgatio non inueniat i canonicis. sc
in epistolis bt̃i pet̃i: tñ dñs papa habet i decretis roma-
ne ecclie. et pōt haberi ex obseruātia p̃mēua toti⁹ ec-
clesie vniuersalis a t̃pe pet̃i vsqz nūc qdē obseruan-
tia p̃minet auctoritati cuiuscūqz: cū vniuersalis ec-
clesia regat a sp̃s sc̃s ⁊ errare nō possit Et si q̃ratur
q̃re euāgeliste nō posuerūt i euāgelis mat̃ias ⁊ soz-
mas sac̃mētozū. ad hoc r̃ndet bt̃s dyonisi⁹ in libro
de celesti iherachia dicēs qd euāgeliste noluerūt hoc fa-
cere ne mat̃ie ⁊ sozme sac̃mētozū veiret i d̃risione isti
deliū. qm̃ sc̃d̃m qd dicit saluator. margarite nō sūt
ponēde āte pozcos. Decus tñ est de baptismo. qz ba-
ptism⁹ ē sac̃m maxime necessitat. cū sine baptismo
nullus saluari possit. id̃ oportuit qd forma ei⁹ eēt ei
bus cois et manifesta. idcirco euāgeliste posuerūt eā
xp̃s in euāgelis Assignatur tñ a doctoꝝ b̃ talis rō
q̃re crisma ē p̃p̃ia mā hui⁹ sacramēti. qz i crismate
vt dictū est sūt duo. sc. oleū oliuarū et balsamus. Et
p̃p̃ietates ip̃oz maxie conueniūt huic sacramento

qz oleū oliuay est nutrimentū splēdoris. & id ponit i
 lapadebt lumē possit ibi durare. ideo oleū est signū
 maioris voti et luminis fidei. quā fidē dz habere pze ce
 teris 2firmat^r: qz tenet se ex pte obilcere psecutoribz
 bus fidei. et 2fiteri fidē etiā absqz hoc qz requat. Qm
 de cōfirmato dz in psalmo. Inuei dauid seruū meū
 in baptisimī susceptōe. oleo scō meo vñxi eū in cōfir
 matione. auxiliabitur ei ei man^r mea i fidei psecuti
 one. Balsam^r aut rōe sue fragrantie designat odores
 bone fame: et opinionis q̄ dz eē in 2firmato. vñ i ec
 clesiastico. c. xxi. Sicut cynamomū & balsamū aro
 matisās odores dedi. Arguit ergo doctores sic. Illū
 ē ppzia mā sacramēti 2firmatōis c^r pp̄tates maxie
 gueniūt effectui ip̄ius sacramēti. sed ista. s. oleū oli
 uarū et balsam^r sunt hūmōi. ergo ista sūt ppzia mate
 ria sacramēti cōfirmatōis. ¶ Sciēdū aut qz ista pri
 mo debēt eē sc̄tificata seu bñdicta ab ep̄o anteq̄ sit
 ppzia materia hui^r sacramēti. Cui^r rō assignatur a
 scō thoma de aqno in quarto suo: qz in sacramētis
 q̄ xps recepit in corpore suo nō requiritur sc̄tificatio
 materie eo qz: qz ip̄e tactu sui sc̄tissimi corporis sc̄tifi
 cauit ea. & ideo qz xps fuit baptisatus nō requiritur de
 necessitate sacramēti qz aqua pri^r bñdicatur anteq̄
 mā baptisimī. qm̄ vt dicit Beda. Christus tactu sue
 mūdiſſime carnis vī regnationis cōtulit aq̄s. Quia
 etiā xps suscepit sacramentum eucharistie in seipso
 nō requiritur qz panis et vñū prius bñdicātur anteq̄
 fiat mā sacramēti eucharistie: Sed in illis sacramē
 tis que xps non suscepit in seipso: requiritur qz p̄ce
 dat materie sanctificatio. Et qm̄ xps nō suscepit sa
 cramentum confirmationis in seipso: ideo in cōfir
 matione requiritur materie 2secratio Et idem dico de

sacramēto ordinis ⁊ de sacramēto extreme unctionis
Alia rō assignat ab eodē doctore i vltima parte sum-
me sue qz i illis sacramētis in qbus requiritur minister
specialiter consecratus requiritur qz mā sacramēti rōz
mister se hēat ad mīstrū sacramēti. sed i sacramento
cōfirmationis requiritur mīster specialit̃ consecrat⁹. c.
ep̃s: q̃te i sacramēto cōfirmatōis requiritur mat̃ia sp̃a-
liter consecrata. In alia aut̃ materia non potest fieri
hoc sacramentum

Ca. iiii. de forma cōfirmationis

Forma istius sacramēti sunt vba q̃ ep̃s dicit qñ
facit crucē in frōte. cōfirmandi euz crismate: q̃
sunt ista. Cōsigno te signo crucis. cōfirmo te crisma-
te salutis. In noīe pa. ⁊ c. Qd̃ aut̃ forma illa sit con-
ueniēs forma hui⁹ sacramēti: p̃z. qm̃ illa forma ē cō-
ueniēs forma sacramēti. per quā ⁊ i q̃ exprīmūt̃ ea
q̃ sūt necessaria ad sacm̃ cōfirmatōis: sed i ista for-
ma q̃ sūt necessaria ad sacm̃ cōfirmatōis exprīmūt̃
qz i cōfirmatōe ē necessaria persona mīstri cōferendū
sacm̃. ⁊ istud exprīmīt̃ cū d̃z. Cōsigno et cōfirmo. ⁊ c.
Est insup̃ ibi necē p̃sona suscipiēs sacm̃: que exprī-
mitur cū d̃z te. Est ibi etiā necē mat̃ia sacramenti q̃
exprimitur cum d̃z crismate. Est insup̃ ibi necē ṽt⁹
dei p̃ferētis efficacit̃ā sacramēto: que exprimitur cum
d̃z In noīe pa. ⁊ c. Effect⁹ etiā sacramēti exprīmītur i
ista forma: sed istud videbit̃ infra qñ agetur de effe-
ctu eiusdē. quare manifestū est qz ista forma ē est cō-
ueniens forma huius sacramenti

Ca. iiii. de mīstro cōfirmatōis

Mīster huius sacramenti cōfirmatōis ē sol⁹ e-
p̃iscop⁹ Cuius rō assignatur a doctoribus ta-
lis Sicut est in polīcia corp̃ozali bñ ordīata: ita suo
c. i

moda debet eē in policia spūali: sed sic est in policia
 corporali bene ordinata q̄ p̄movere aliquem ad sta-
 tum ⁊ gradum excellentie super alios pertinet ad il-
 lum qui habet curam cōmunitatē. .c. ad p̄cipem: qz
 ergo confirmatus per sacramentum confirmationis
 ponitur in statu excellentie super alios: cum confir-
 matus efficiatur miles xp̄i. ideo conferre sacramen-
 tum confirmationis pertinet ad solum episcopum:
 qui habet et curam totius communitatis in sua dioce-
 si: Sed q̄ritur vtrū in casu necessitatis alius q̄ ep̄s
 possit cōfirmare. Dicendū q̄ i materia ista doctores
 contrariantur sibi inuicem. Aliqui dicūt q̄ papa pos-
 set cōmittere cuiuscūq; fidelī viro q̄ ministrat sacramen-
 tum cōfirmationis. et assignant talē rōem. Ille qui
 tenet locū xp̄i i terris: ⁊ h̄ plenitudinē potestatis in
 ecclia dei: potest dispensare in sacramentis oībus q̄
 non sunt instituta a xp̄o. sed nō legitur in toto cano-
 ne noui testamenti q̄ xp̄s instituerit sacramentū cō-
 firmationis dari a solis ep̄is: ergo papa qui h̄ plei-
 tudinē ptātis in ecclesia ⁊ tenet locū xp̄i: pōt ordina-
 re q̄ illud sacramentum conferatur ab aliis q̄ ep̄is.
 Alii doctores dicunt contrarium. .c. q̄ papa non po-
 test cōmittere alicui nisi sit ep̄s q̄ conferat sacramē-
 tum cōfirmatōis. Quorū rō est qz in illis q̄ sūt de ne-
 cessitate sacramenti nō potest per papam aliqd̄ mu-
 tari. sed ep̄s de necessitate sacramēti confirmationis
 est minister huius sacramēti. ergo non pōt p̄ aliquē
 fieri. puta q̄ alius q̄ ep̄s conferat illud sacramentū
 Magis huius rōis ab oībus conceditur. minoz p̄ba-
 tur quia sicut de eius necessitate est q̄ eius materia
 sit sanctificata: nec aliqs potest illud mutare: sic de
 necessitate eius est q̄ ei⁹ minister sit sanctificat⁹: qui

Sanctificatio fit in spirituali vel episcopali consecratione: quare solus eps de necessitate est minister huius sacramenti. Alii tamen doctores tenent viam mediam dicentes quod papa non potest committere cuiusque fidei indifferenter quod conferat hoc sacramentum: sed omni sacerdoti potest remittere. et tamen proximi dicti assignant quod nulli potest committi quod habeat potestatem super corpus christi mysticum: ad minus quo ad dispensationem sacramentorum: nisi habeat potestatem super corpus christi verum: que super corpus christi mysticum potestas descendit a potestate super corpus christi verum, sed solus sacerdos habet potestatem super corpus christi verum. ergo soli sacerdoti potest committi quod habeat potestatem super corpus christi mysticum et hoc in dispensando sacramenta: sed ministrando sacramentum confirmationis habetur potestas super corpus christi mysticum: quare soli sacerdoti potest committi quod sit minister sacramenti confirmationis. Rationem sancti dicit assignant ex quodam decreto in quo legitur quod gregorius papa remisit quibusdam sacerdotibus anglicis quod vinceret baptizatos in fide cum crismate. sed in tali unctione fertur sacramentum confirmationis. quare potest committi sacerdotibus a papa quod fferant hoc sacramentum. Et hoc ultimum reputo verius

¶ Ca. v. de suscipientibus confirmationem

Sacramentum confirmationis debent recipere omnes baptizati: tam viri quam mulieres: quia secus est de militia seculari: et de militia spirituali. quoniam militiam secularem non debent recipere mulieres. sed solum viri. quia mulieres non sunt apte ad pugnam corporalem. militiam autem spirituales possunt recipere omnes indifferenter tam viri quam mulieres: quia

tam viri q̄ mulieres sūt apti ad pugnādū spūaliter
 ztra psecutores fidei. s; militiā spūalis datur i cōfir-
 matione. quare sacramētum illud pnt recipere tam
 viri q̄ mulieres. Et hoc ē q̄ dicit apls. In xpo iesu
 neq; mascul⁹ neq; feia. q̄i velit dicē q̄ quo ad xpm
 nō ē differētia de masculo et feina. Sed nūq̄d pueri
 sūt zfirmandi. Dicēdū est q̄ sic. statī cū incipiūt ha-
 bere vsum rōnis. qz tunc sūt apti ad zfitēdum fidē
 xpi. ⁊ i sacramēto isto datur spūalī actus ad robur vt
 fides xpi audacter recipiat ⁊ zfiteatur. Sed nunq̄d
 sine pctō pōt aliquis omittēre nevnq̄ recipiat sacra-
 mentū zfirmatiōis: Dicēdū q̄ sine isto sacramento
 potest eē aliquis salu⁹ qz multi nō zfirmati saluan-
 tur s; si occurrat oportunitas suscipiēdi illud sacra-
 mētum. quilibet dz illud suscipere. Et si sine causa
 rationabili omittat ipm suscipere peccat mortaliter.
 Cuius ratio est. qz qlibet quātū est i se: debet se dis-
 ponere ad suscipiēdū gēam vel etus augmētum sicut
 capax etus sed i sacramēto zfirmatiōis si digne susci-
 piatur zfert gēa vel augetur. ergo quilibet habita
 oportunitate debet suscipere illud sacramētū. Ideo
 sacerdotes curas siap habētes debēt instruere parro-
 chianos suos vt qñ ep̄s erit i parrochia pzefēs susci-
 piant illud sacramentum.

Ca. vi. De ritu confirmationis.

Ritus istius sacramēti zfirmatiōis est quādo
 aliquis zfirmatur. inungitur. p modū crucis
 ab episcopo i fronte cū crismate sub fozma verborū
 pzedita: puta: Consigno te. ⁊ c. Et iste rit⁹ est cōue-
 niens. Cuius ratio est. qz i ritu sacramenti. debet si-
 gnari virtus. ⁊ effectus sacramenti. modo virtus et
 effectus sacramenti cōfirmatiōis est. q̄ p ipm datur

spūs sc̄tūs ad audacter fidē xp̄i cōfitebū. ⁊ q̄ p ip̄m
cōfirmat⁹ efficitur pugil xp̄i. ⁊ ista signatur i ritu ip̄
sū sacramētī. Nā p vncionē signat⁹ q̄ cōfirmatus
in cōfirmatōe efficit⁹ pugil xp̄i. nā antiq̄tus pugilles
inūgebant. p alia aut signat⁹ q̄ cōfirmatus d̄z auda-
cter cōfiteri fidē xp̄i. Nā a cōfessione xp̄i potest aliq̄s
ip̄ediri ppter duo. s. ppter verecundiā vel ppter ti-
morē. Contra p̄mū sit cōfirmatio crux in fronte cū
crismate. vt videlicet nō erubescat cōfiteri fidē xp̄i
q̄ in fronte p̄mo apparet verecūdia. q̄ qñ hō verecū-
datur: frons incipit p̄mo erubescere. ideo 2tra ru-
bozem verecūdie inūgitur frons. Sed 2tra timorē
sit etiā crux i fronte: q̄ qñ hō timet incipit frōs ⁊ etiā
totas facies palescere. ideo 2tra timorē cōfirmat⁹ mu-
nitur signo crucis. Alapa aut q̄ datur cōfirmatio nō
est de necessitate sacramētī. sed solū ppter memoriā
datur. Locus autem vncionis debet etiā aliquo
panno mundo inuolui ppter reuerentiā sacra-
mentī:

Ca. vii. de effectu cōfirmationis

Effectus hui⁹ sacramētī est: q̄ vt dictū est spūs sc̄t⁹
actus qd robur ⁊ audaciā cōfitebdi nomē xp̄i et fi-
dē in eo dat. vñ nisi sit obax. s. impedimentū ex pte
suscipientis in sacramēto isto dat noua gr̄a. vñ atiq̄
auget. Est etiā al⁹ effectus istius sacramētī. q̄ p ip̄
sū si bñ ⁊ digne suscipiat p̄ctā oblita. mortalia ⁊ ve-
nialia dimittū. Per istud etiā sacramētū ip̄rimi⁹
caracter vt sup̄a dictū est. ideo istud sacramētum
non debet nec potest bis suscipi. imo q̄ sciēter bis su-
sciperet meret⁹ scdm leges decapitari. vt sup̄a dictū
de bapti. Sciendū aut q̄ caracter cōfirmatōis sup̄-
ponit caracterē baptisimi: q̄ null⁹ pōt facisse istud

sacramētū nisi fuerit baptisatus: Per istud etiā sacramētū 2trahit cognatio spūalis sicut p baptismū q̄ ipedit matrimoniū 2trahēdū. & dirimit iam 2tractū. De hoc dicitur iſra: qñ ageſ de matrimōio. Et hec de sacramento 2firmatōis dicta sufficiant.

Tractatus quartus prime partis principalis est de sacramento eucharistie.

Ca. i. quid sit eucharistia & vñ dicatur

Postq̄ dictū est de generatione spūali q̄ fit i baptismō & de augmēto spūali qd̄ fit i 2firmatōe dicendū est de spūali nutrimentō. qd̄ datur in sacramento eucharistie. Circa qd̄ consideranda sunt. xi. Primo qd̄ sit eucharistia: secūdo de ministro eucharistie seu misse: q̄s & qualis d̄z esse. tercio de matia eucharistie. que & qualis d̄z eē. quarto de forma eucharistie. quinto i quo loco debet celebrari missa. sexto de tempore quo debet celebrari missa. septimo quotiēs in die debet celebrari. Octauo de vestibus. quibz debet indui sacerdos i missa nono cui debet dari sacramētū eucharistie. decimo de ritu misse. vñcimo de defectibus. qui p̄ſit occurrere in missa. Eucharistia potest sic diffiniri. Est sacramentum corporis et sanguinis 2tentorū sub speciebus panis et vini. virtute verborū a sacerdote p̄latōz. & dicitur ab eu qd̄ ē bonum. et casus gr̄a. quia i eo cōtinetur ille qui est fōs gr̄e scilicet x̄ps: de cuius plenitudine om̄s accepim⁹ gratiam. vt dicitur. Iohā. ii. ca.

Ca. ii. de ministro eucharistie.

Minister sacramēti eucharistie. id ē minister. q̄ pōt & d̄z celebrare missā est sacerdos rite & legitime ordinat⁹ sine pctō mortali existēs. & cui nō ē p̄hibitū celebrare. Dico qui pōt & d̄z: qz m̄ci p̄t qui

non debēt celebrare. sicut sacerdotes heretici. vel ex
cōmunicati. vel scismatici. vel degradati. qz si cele-
brāt veracit̃ efficiūt corpus xpi. tñ peccāt mortalit̃
dicēdo missā et nō solū ipsi celebrātes. imo oēs qui
audiūt eorū missā si sint notorie tales. Dico rite & le-
gitime ordinat⁹. qz null⁹ nisi sit rite et legitime or-
dinatus i sacerdote pōt celebrare missā. Intelligen-
dū est tñ q aliq̃s nō rite & legitime ordinat⁹ pōt eē du-
obz modis. Uno mō q. scilicet in ordinatione sua omitta-
tur aliqd qd sit de eēntia ordis vel ordinationis. si-
cut q nō ordinet ab epō. vel q qñ ordinatur: ei ma-
nus nō iungant. vel q nō tradat ei calicē. vel q or-
dinās nō dicat vba debita et statuta. vel q nō hēat
intentionē ordinādi. et talis nullo mō pōt celebra-
re. qz talis nō est sacerdos. Alio mō. scilicet q i ordina-
tione sua seruat oibz q sūt de eēntia ordis seu ordina-
tionis omittat aliqd eorū q sunt de solēnitatē ordis
vel ordinationis. et talis bñ pōt celebrare: tñ credo q
nō dī. potissime si ex negligētia sua fuerit aliqd tale
omissū. Quid aut sit de eēntia ordis vel ordinationis
et quid de solēnitatē. nō est pñtis speculationis. qz
scire istud magis spectat ad ep̃m q ad simplicē sacer-
dotē. Dico etiā sine pctō mortali exis: qz nullus i
pctō mortali exis dī celebrare missā. Notandū tñ
q aliquē esse in pctō mortali pōt itelligi duobz mo-
dis. vno mō vt sit in pctō notorio. alio modo q sit
in pctō mortali occulto. Primo mō si sit notori⁹ he-
reticus. scismaticus. excommunicatus. symoniac⁹ v-
fornicarius. nō solū peccat in celebrando. immo oēs
qui audiunt missam eius. Et ratio est quia ista qua-
tuor criminosa maxime repugnant huic sacramento.
Nam in hoc sacramento est secretum nr̃e fidei: ideo

repelluntur heretici. et est vinculum caritatis. ideo re-
 pelluntur scismatici & excommunicati Est etiā vas gr̃e
 vñ vocatur eucharistia. ideo repelluntur simoniaci
 qui gr̃am emūt & vendūt. Eleuat isup hoīem ad sta-
 tū spūalem: ideo repelluntur fornicarii notorii q̃ oēs
 sūt carnales. Et dicuntur notorii fornicarii: nō pp̃
 suspiciōē vel alia signa p̃babilia. sed qz sunt scdm
 iuris ordinē condēnati de tali crimine. vel sponte
 iudicio cōfessi. vel canonice conuicti. vel p̃pter evi-
 dentiā facti qñ factū est ita notoriū q̃ nō indiget te-
 stibz: cū nō possunt aliquis tergiversatione celari.
 Si sit in pctō mortali occulto. Sciendum est q̃ ali-
 quem esse in pctō mortali occulto: potest intelligi tri-
 bus modis. Uno modo qz iam cōmisit vel scit se cō-
 misisse tempore p̃terito aliquod pctm mortale de
 quo non dolet. nec penitet. nec conteritur. Et talis
 sic celebrans non solū peccat mortaliter. imo mor-
 talissime. Et de tali dicit apostolus q̃ qui māducat
 et bibit indigne. iudicium scilicet mortis eterne sibi
 māducat et bibit. Alio mō aliquis potest esse i pctō
 mortali occulto. qz scilicet cōmisit aliquod peccatū
 mortale quod nō fuit cōfessus: tñ nō recolat de illo
 pctō. Et talis aut diligēter examinavit conscientia
 suā anteq̃ poneret se ad celebrandū et nullo modo
 potuit recordari de illo pctō. et est in proposito q̃ si
 recordaret cōfiteretur illud pctm et faceret pñiam
 de illo. et in gñali cōteritur de oibz pctis oblitis. et
 tūc iste non peccat celebrādo. imo virtute sacramē-
 ti misse meretur veniā et absolvitur de illo peccato
 Et ita intelligitur illud verbū eximii doctoris aug
 q̃ istud sacramentū vivificat mortuos. i. illos q̃ illo
 modo existētes in mortali pctō celebrāt. tñ si postea

talis recordatur de illo peccato: tenetur de illo confiteri.
 Et ideo quilibet tenetur antequam ponat se ad celebrandum
 diligenter examinare conscientiam suam si sit in peccato
 mortali vel non. Et ita precepit beatus paulus dicens.
 Probet autem, id est, examinet seipsum homo, et sic de pane
 illo edat et de calice bibat. Si autem exis in peccato mor-
 tali de quo non recordatur exponat se ad celebrandum
 antequam examinaverit aliquo modo conscientiam suam:
 credo quod peccat, quia est transgressor precepti apostoli
 iam dicti, scilicet illius probet seipsum homo, &c. Tercio
 modo aliquis potest esse in peccato mortali, scilicet quia recorda-
 tur se determinate aliquod peccatum mortale commisisse
 et tunc aut iste habet in presenti copiam confessionis aut non
 si sic tenetur antequam celebret confiteri, et nisi confitea-
 tur peccat mortaliter celebrando, nec sibi sufficit con-
 fessio generalis que fit in principio missae, quia ista con-
 fessio extendit se solum ad peccata venialia et non ad mor-
 talia, maxime ad illa de quibus homo recordatur.
 Si autem talis non habet copiam sacerdos, aut immet sibi necessitas
 celebrandi, puta quia iste est curatus et est dies domi-
 nica vel dies sollemnis: et populus sibi commissus vult
 audire missam, et esset scandalum in populo nisi ipse
 celebraret, vel forte aliquis parochianus suus est
 infirmus periculose, et requirit istum quod det sibi cor-
 pus christi, et iste non habet hostiam consecratam quam
 det sibi, vel immet sibi aliqua necessitas celebrandi:
 sicut sunt nuptie vel aliquid tale: In istis casibus
 et similibus ipse tenetur dolere et penitere de peccato suo
 et esse in proposito confitendi ipsum quando habebit oportu-
 nitatem: et dicat missam in nomine domini, quia christus qui est sum-
 mus sacerdos absoluit eum, sed confiteatur postea quando
 habebit copiam confessionis. Si autem isti videri possunt esse

qui sic existit i pctō mortali nulla imineat necessitas
 celebrādi nullo mō se expnat ad celebrandū. qz absq
 q dubio si celebraret mortalissime peccaret. Sed po
 ne aliquis sacerdos recipit pecuniā ab aliquo vt di
 cat missā de requiē vel aliquā aliā: nūquid talis sa
 cerdos habet necessitatē legitimā celebrādi: ita qz pō
 sit celebrare extra in pctō mortali absqz hoc qz cōfite
 atur qñ non hz copiā cōfessoris Dico salvo meliori
 iudicio qñ mīchi videt q nullus sacerdos dz acci
 pere pecuniā pro dicēdo missā: ita qz intētio sua sit
 sic. qz missā equiparet p̄cio pecunie. tñ scdm qz di
 cit aplūs. Si spūalia vobis seminam⁹: non ē mirū
 si t̄palia v̄sa metamus. Non est ergo phibitū quā
 do sacerdos p̄ sustentatione vite sue. non p̄ p̄cio mis
 se recipiat pecuniā ab eo pro quo dicit missam. ma
 xime qñ sacerdos non habet sufficiētes redditus pro
 sustentatione vite. Sed nunquid talis receptio pecu
 nie est necessitas legitima celebrandi excusans istuz.
 vt existens in pctō mortali possit celebrare missam
 absqz pctō sine hoc qz confiteatur si non habet copiā
 cōfessoris. Dico salvo meliori iudicio qz iste sacer
 dos aut est obligatus rōne beneficii sibi collati p̄ su
 periorē. vel per illū qui habet ius patronatus i illo
 bñificio ad dicendū qualz die missā sicut sūt illi qui
 habēt vicarias p̄petuas i aliqua ecclia. Et de tali sō
 mīchi videtur dicendū sicut dixi sup̄ de curato cui
 iminet necessitas celebrādi. s. qz iteratur et peniteat
 de pctō suo. et sit in proposito confitēdi et celebret i
 noīe dñi. ⁊ cōfiteatur qñ occurreret. sibi cōfessor. Aut
 iste sacerdos recipit pecuniā pro dicēdo aliq̄ alia mis
 sa singulari. sicut sūt multi qz recipiūt pecuniā p̄ mis
 sa rogā sicut p̄ vna missa vel p̄ pluribz de requiē

vel de scō spū. vel de bñ virgine: vel de infirmis.
 Et de isto dico. q̄ existēs i peccato mortali: nullo mo
 do ante q̄ p̄stet debet se exponere ad dicēdū missā
 q̄ peccaret mortalit̄ in dicēdo. nec ex hīs in tali casu
 d̄ recipere pecuniā p̄ dicēdo missā statim: imo debet
 se excusare dicēdo. Amice non sū bñ dispositus pro
 nūc dicēdo missā. sed q̄ deus voluerit q̄ ego sim bñ
 dispositus ego libet̄ facia qd̄ petitis. Et si ali⁹ instā
 ter petat q̄ statim dicat missā: si recipit pecuniā. eā
 ubi statim restituat. et nullo modo se exponat ad cele
 brandū. Dicit aut̄ qd̄ et qualis debet eē mīster misse
 in descriptione p̄dicta. cui non est p̄hibitū celebra
 re. quod dixi p̄pter aliquos religiosos. quibz scōm
 statuta sue religionis inhibetur q̄ nō celebret q̄ dīc
 sūt in aliq̄bus penitētis p̄ quibusdā pctis p̄teritis
 Sed nunq̄d angelus pōt eē mīster hui⁹ sacramē
 ti. i. nunquid angelus potest ministrare seu p̄secrare.
 Dicendū est q̄ angelus neqz bonus neqz malus po
 test celebrare vel p̄secrare. q̄ nō est susceptibilis ca
 racteris sacerdotalis. Q̄do enī p̄supponit caracte
 rē baptismalē. bñ nullus pōt ordinari in sacerdotē
 nisi sit baptisat⁹ Arguit ergo doctores sic. Nullus
 pōt suscipere caracterē sacerdotālē nisi fuerit bapti
 satus. sed angelus non pōt baptisari. q̄ oportet q̄
 ille qui baptisatur asp̄gat aqua. angel⁹ aut̄ nō pōt
 asp̄gi aqua cū nō sit res corporea. ergo non pōt ba
 ptisari. & p̄ q̄ hīs nō pōt i sacerdotē ordinari. Et si dī
 cat q̄ i angelus nō sit res corporea. tñ pōt assumere
 corpus & sic i illo corpore poterit baptisari sicut
 aīa rōnalis nō ē res corporea. et tñ baptisat i corpore
 Dicendū q̄ nō est simile. q̄ aliē vni⁹ aīa corp⁹ & aliē
 angel⁹. q̄ aīa vni⁹ corp⁹i vt forma matris. angelus

aut non vnitur sic sed sicut motor mobili: ideo aia
 baptisata corpore baptisatur. nō aut angel^o. qz aia
 et corp^o faciūt vnā suppositū. nō sic angelus cū cor-
 pore quod assumit. Et ideo scdm philo. in phemio
 methaphisice. Actiones sūt suppositoꝝ. aia baptisa-
 to corpore baptisatur: non aut angelus. et sic p q̄s
 aia potest suscipere caracterē baptismalē: non autē
 angelus. quare angelus consecrare non pōt. S; qd
 si angelus p̄taret vnā hostiā dicendo eā eē conse-
 cratā: nunquid illa hostia deberet adorari. Dicendū
 est q̄ si angelus malus p̄taret eam non eēt adorā-
 da: nisi constaret pzo certo q̄ eēt rite consecrata. sed
 si angelus bonus p̄taret eā eēt adoranda Et ratio
 est. qz angelus malus teste saluatoꝝ mēdax est ⁊ pa-
 ter mēdaci. et semp nititur decipere hominē: quare
 nunq̄ debet sibi credi. angelus autē bonus est semp
 verax et veritatis alūnus. et semper nititur ad ho-
 minis saluationem. ⁊ ideo debet semper sibi credi:
 vnde qz vt dicit apostol^o. Angelus malus sepe trās
 figuratur in angelum lucis. ideo semp hostia ab an-
 gelo p̄tata est adoranda cū conditione scilz q̄ rite
 sit consecrata: nisi constaret pzo certo q̄ eēt angel^o
 bonus.

Qa. iij. de materia eucharistie

Materia sacramēti missę est duplex. sc ilz panis
 vīnū. rō quare ista duo sūt matia hui^o sacra-
 mēti. est qz illō sacramētū ordinatur ad spūalē na-
 tritionē. tūc aut sicut nutritio corpōꝝ gliscit i cibo
 et potu coꝝ palibz. ⁊ panis hz maxie rōem cibi. ⁊ vī-
 nū hz rōnē pot^o: ita nutritio hec spūalis gliscit i ci-
 bo ⁊ potu spūalibz: ideo in isto sacramēto dat corp^o
 ehzisti sub specie panis in cibum. et sanguis xpī sub

specie vini in potu. Et ita dicit ipemet xps. Joh: vi: Caro mea vere est cibus. & sanguis meus vere est potus. Sciendum est tñ qd panis qd est mā huius sacramenti est panis de tritico: aqua elementari qfectus. Dico panis: qz in pasta nō posset confici corpus xpi. Dico etiā de tritico. quia i alio pane sicut i pane de siligine: vel de ordeo: vel de quocūq; alio grano: nisi de tritico: non posset celebrari missa. Dico etiā qfectus aq elementari: qz dato qd sit qfectus alia aq: q̄nis eēt de tritico: vel cū alio liquore sicut cū vino: vel cū lacte: vel cū aq rosacea: & sic de aliis vlr: nisi eēt confectus cū aqua simplici: ex tali pane nō posset confici corpus xpi. Sciendū etiā qd ex pcepto & vsu romane ecclesie hō domino disponente oim ecclesiarum caput & mā ē et magistra de foro cōpetenti c. vltimo. Et ideo omnes ecclesie sibi tanq̄ mēi et magistre debent i oibus obedire. Panis de quo conficitur corp⁹ xpi debet eē azim⁹ qz licet ex vi sacramēti in pane fermentato posset cōfici corpus xpi: nichilo minus qui in pane fermentato celebraret: peccaret mortaliter: & eēt grauiter puniendus. Notandū in super qd vinnū qd est māia huius sacramēti debet eē vinū debite: qz i alio vino: sicut i vino malorum granatorū vel mororū vel pomorū vel i quocūq; alio vino nisi i vino vitū. nō potest celebrari. Notandū gsequenter qd i aceto vel i agresta nō potest celebrari: & itellige de aceto qd oīno est acetū: qz i vino ali quantalū acetoso posset celebrari. lz non deberet: si posset haberi aliud vinum. Et ratio est. qd acetū nō est eiusdē speciei cū vino: cū hēat cōtrarias virtutes. In musto vero posset celebrari. tñ credo qd meli⁹ est expectare quosq; sit bene defecatum cū mustū rō &

sue limositate vix posset bene euelli qui aliqd de eo
 remaneat iuvale. Rō quare ista duo. scilicet panis de tri-
 tico: & vinū de vite sūt magis mā huius sacri q̄ aliq̄
 alia duo. ē ipsa potissima. qz xps instituit sacm hoc
 in ista mā celebrari: si enī in alia mā instituisset: illa
 eēt ppria mā huius sacri. sed & grūter xps i ista mā
 magis instituit istud sacm celebrari q̄ in alia. qz effe-
 ctus corporales panis & vini maxie spūaliter conue-
 niunt huic sacramento. Panis ei habet naturalit̄ &
 fortare. Juxta illud. ps. Panis cor hoīs confirmet.
 Vinū autem habet letificare. Juxta illud eiusdem.
 Vinū letificet cor hoīs. Et illud sacramētum digne
 sumptū & fortat sumētē spūaliter ne i via hui⁹ mun-
 di deficiat. ideo vocatur viaticū. i. viatores & fortans
 et letificans. Et ideo vocat̄ eucharistia. ab eu qd est
 bonū et charos quod est gratia. q̄ bona gratia: que
 summe habentem letificat. Dicit enim panis ex
 multis granis conficitur: et vinum ex multis race-
 mis cōfluit. sic in perceptione corporis et sanguinis
 dñi xpī fideles adinuicem spūaliter vniuntur. ideo
 vocat̄ & unio. a con. quod est simul. et vniō. quasi
 simul vniō Jpe etiā xps & parauit se grano frumētī.
 dicens. Jo. xii. Nisi grū frumētī cadēs i terra mortu-
 um fue. &c. Cōparauit se etiā viti dicens. Jo. v. Ego
 sū vitis vera. ideo sacramentum corporis & sanguis
 vino debite: & i pane de tritico conficitur. Sciēdūz
 est q̄ i aqua nō sit de eētia matie hui⁹ sacramenti
 tñ debet amisceri vino i calice sed modica q̄titate.
 qz aqua signat pplm. iuxta illud. Hie. xii. Nā multe
 ppli multi. Ideo mixtio aque cū vino i calice signat
 vniōnem spūalem xpī & ppli: que fit vltute huius
 sacramenti. Sed nunquid sacerdos possit i quacun-

q̄ quātitate de illa mat̄ia cōsecrare: Dicūt aliq̄ doctores q̄ nō: sed solū q̄tū sufficeret sibi & populo sibi cōmissō. Cui⁹ rō est. q̄ cū illud sac̄m ordinetur ad v̄lū fidelīū: sacerdos nō pōt plus consecrare: nisi q̄tū sufficeret sibi fidelīū. Alii doctores dicūt q̄ nō ē determinata q̄ntas vltra quā sacerdos nō posset cōsecrare. Imo in quacūq̄ q̄titate p̄teretur sibi panis & vinū in tanta quātitate posset celebrare. Cū ei i for̄ma cōsecrationis ponat̄ illud p̄nomen hic. hec. hoc demonstratiunū. oꝝ q̄ mat̄ia cōsecranda subiciatur oculis sacerdotis. vñ dicūt q̄ sacerdos ex̄his i altari s̄ pōt c̄secrare totū panē q̄ est in platea vel totū v̄nū qd̄ est in celario: sed totū panē & vinū qd̄ sibi offer̄: in q̄cūq̄ q̄titate posset c̄secrare. Et rō est. q̄ si p̄ia opinio eēt vera: sc̄q̄retur q̄ sacerdos ex̄his in deserto nō posset tot hostias cōsecrare: qd̄ possz vn⁹ qui eēt i vna magna citate. nec etiā sacerdos simplex possz tot hostias c̄secrare: quot possz sacerdos curat⁹. q̄ om̄ia sunt absq̄ ratione dicta Et respondēt ad rationem eorū. Et dicunt q̄ d̄ia est iter illud sacramentū & alia sacramenta: quia eēntia alioꝝum sacramentoz cōsistit in dispensatione & v̄lū mat̄ie. sicut essentia baptismi consistit i aspersione aque & p̄zolatione for̄me. et ita est de aliis sacramentis. sed essentia sacramenti eucharistie consistit in consecratione mat̄ie: & non in v̄lū eius. quia posito q̄ hostia cōsecrata nū q̄ sumeretur: verum esset sacramentum. Et ideo l̄ sacerdos nō debeat consecrare nisi tot hostias quot sibi et populo suo sunt necesse. tñ si cōsecraret mille milia omnes essent consecrate. Solet autem circa istam mat̄iam ab aliquibus tali e moueri questio:

Si essent. xlii. hostie consecrande. et sacerdos non

crederet eē nisi: xii. nūq̄d oēs. xiii. eēnt cōsecrate Ad
hoc rēdet dñs herēgari⁹ archieps cōpostellan⁹ mgē
in theologia parisiēsis in quodā q̄libet suo. q̄ at ille
sacerd. itendit cōsecrare omēs hostias q̄ sunt ante se
quotquot sūt. tñ credit q̄ nō sūt nisi. xii. et tñc dicit
oēs sūt q̄secrate. Aut itendit q̄secrare p̄ciso. xli. ⁊ nō
plates: ⁊ nō determinat q̄ sunt ille. xli. ⁊ tunc dicit q̄
nulla ē q̄secrata. q̄ tñ q̄libet sit q̄secrabilis ita q̄ nō
magis vna q̄ alia. ⁊ sacerdos nō magis se determinet
ad istā q̄ ad aliā: q̄ rōe tu dices q̄ ista nō est consecra-
ta. eadē rōe ego dicā q̄ nec illa. ⁊ sic possit dici de q̄li-
bet quare neutra erit cōsecrata. Vñ qñ sacerd. habz
consecrare plures hostias nō determinare se debet ad
certum numerum: sed dz habere intentionē vt con-
secret quidq̄d est ante se

Ca. iiii. de forma eucharistie: ⁊ q̄secratōis sāguis.
Omnīū sacramētōz forme q̄sistūt in vbiis certis
⁊ deteriatis. et iō forma sacramēti eucharistie
f aliq̄bus vbiis liuitatē consistit. Ad sciēdum autem
in quibus verbis forma istius sacramēti consistit:
Notandum q̄ in missa sunt quedam verba q̄ sūt de
solennitate tantum: ⁊ q̄dā de necessitate requiruntur
verba que sunt de solennitate sūt illa que solū faciūt
adornatum: ⁊ quedam decorem missę. sicut p̄se. g̃sa
in excelsis deo: ⁊ q̄dam versus q̄ dicunt̃ ifra Deūs ⁊
agnus dei. ⁊ ista nichil faciūt ad eēntiam missę. im-
mo credo q̄ qñ debet eē sermo: debēt dimitti totalit̃
melodie: vel ad minus abbreviari: quia plus p̄ficiat
sermo q̄ talia carmīa: tñ ista mulceant aures corpo-
ris: et sermo medicet languores cordis. Verba que
sunt de necessitate sūt illa q̄ directe sunt de officio
missę. **N**otandum tamen q̄ duplex est necessitas

qz quedā est necessitas sacramēti. ⁊ quedā p̄ceptū.
 In missa ergo quedā sūt verba de nccāte sacramētī
 ⁊ quedā de nccāte p̄cepti. De nccāte p̄cepti sunt
 oia illa verba que a b̄tō petro ap̄lo: ⁊ ab aliis sūmis
 p̄tōficibus successoribus suis fuerunt instituta dicti
 in missa. De necessitate aut sacramēti sunt illa que
 x̄ps in cena ptulit: quando illud sacramentum insti-
 tuit. Et est dēa iter illa verba. qz si q̄s dimitteret ver-
 ba q̄ sunt de necessitate p̄cepti: ⁊ diceret illa que sūt
 de nccāte sacramētī: ⁊ hēret itentionē consecrandi.
 consecraret: tñ mortali ssime peccaret: ⁊ eēt grauiſ
 puniendus. Si autē diceret oia verba que sunt de
 nccāte p̄cepti ⁊ dimitteret illa q̄ sunt de nccāte sa-
 cramenti: quātumcūq; intenderet consecrare: tñ nō
 consecraret. Cum ergo scōz philosophum forma sit
 q̄ dat eē rei ⁊ sine qua res eē nō potest. manifestū est
 q̄ illa sola verba que sunt de nccāte sacramenti: sūt
 forma huius sacramētī. Illa autē verba quātum
 ad formam consecrationis corporis ch̄risti sunt hec
 Hoc est enim corpus meum. Sciendum autē q̄ hec
 dictio enim non est de necessitate sacramenti. qz po-
 sito q̄ aliquis sacerdos cum intentione consecrandi
 p̄ferret illa verba. Hoc est corpus meum. ⁊ non dice-
 ret enim. vere consecraret. Vtrum autē oporteat
 q̄ p̄cedant aliqua v̄ba q̄ sunt de integritate forme.
 Notandum q̄ doctor subtilis in. iiii. suo dicit q̄ om-
 nia illa v̄ba ab illo loco: q̄ p̄dicte. i. clausue. vsq; ad il-
 lum locum: simili modo. ⁊. c. exclusue: sūt nccāria
 ad formā consecrationis corporis x̄pi. ⁊ rō sua ē. qz
 sacerdos consecrans p̄fert v̄ba cōsecrationis in p̄sōa
 x̄pi. oportet ergo q̄ v̄ba cōsecrationis p̄cedēt aliq̄ v̄ba
 q̄ dēmonstrēt q̄ sacerdos loquitur in p̄sōa x̄pi.

Illa aut sunt ista. q̄ p̄dicit q̄ pa. 12. ergo de necessitate oportet q̄ illa verba p̄cedant. Et illud declarat ipse p̄ tale exēplū. Si aliq̄s diceret. dico iesū xpm̄ mīstrū fuisse circūcisionis. incertū eēt utrū illud v̄bū dictū fuisset a b̄tō paulo: sed si diceret. paul⁹ dicit. dico iesū xpm̄. 1c. tūc eēt cūctis audiētib⁹ certū q̄ illud v̄bū eēt dictū a b̄tō paulo. Sicut in p̄posito. ad hoc q̄ denote: tur q̄ sacerdos dicat ista v̄ba. s. Hoc ē ei corp⁹ meū. i p̄sona xpi. o3 q̄ p̄cedāt aliq̄ alia v̄ba p̄ que detur intelligi q̄ xps̄ dicit ista v̄ba. Hoc est ei corpus meū. Illa aut sunt v̄ba illa. puta Qui p̄dicit. 1c. Alii aut doctores dicūt ut dictū est. q̄ duplex ē necessitas. scz sacramēti et p̄cepti Dicūt ergo q̄ de ncc̄ate sacramēti sūt tñ ista q̄ttuor v̄ba. hoc est corpus meū. qz cum istis quattuor v̄bis fieret cōsecratio si sacerdos diceret ea cū itētiōne cōsecrādi. oia autē alia sūt tñ de necessitate p̄cepti: qz l3 omittēs aliqd̄ corp⁹ mortaliter peccet: tñ cōsecraret. Et rādēt ad rōem suā qñ dicit sacerdos cōsecrās loq̄tur i p̄sona xpi. 1c. o3 q̄ dicat aliqua verba per q̄ denote: q̄ loquitur i p̄sona xpi dicūt q̄ de necessitate sacramēti nō requiritur sed sufficit itentio sacerdotis intēdētis loq̄ i p̄sona xpi. 1c. p̄pterea ista v̄ba Hoc est corp⁹ meū satis ostendūt q̄ sacerdos nō loq̄tur i p̄sona xpi: qz nullas credit q̄ sacerdos velit dicere q̄ est suū p̄p̄iū corpus: sed loq̄tur i p̄sona xpi cuius est illud corpus. Dicendum ergo q̄ forma cōsecratōis corporis xpi cōsistit p̄cise i his verbis. hoc est enim corpus meum. De hoc autem q̄ demonstrat illud p̄nomen demonstratiuū hoc dixerunt aliqui doctores q̄ istud p̄nomen hoc demonstrat corp⁹ xpi: alii autē dicunt q̄ non: sed substantiā panis: Sed istud salua reuerentia dicentium: non ē

verum. Et arguo sic contra eos. Secundum sententiam omnium doctorum: et secundum veritatē. verba sacramentalia efficiunt illud quod significāt: s; verba predicta. s. hoc est enim corpus meum: non efficiunt q; corpus christi sit corpus christi verum. q; anteq; ista verba pferant corpus christi erat corpus xpi nec efficiūt etiā q; panis sit corpus christi. quia illa est falsa substantia: panis est corpus christi. ergo istud pnomē hoc non demonstrat corpus christi: nec substantiam panis. Et ppter hoc dicunt aliqui q; istud pnomē hoc nichil demonstrat: quia verba dicuntur recitative a sacerdote: et ideo istud pnomē hoc non tenet demonstrative: sed materialiter tantum. Sed istud nichil est dictu. quia non tollit difficultatem. quoniam licet ista verba dicantur modo recitativo a sacerdote consecrante. tamen christus consecrans in die cene non dixit ista verba recitative. et ideo q; dixit ista verba: istud pnomē hoc aliquid demonstrabat: et ideo quero quid tunc demonstrabat: et sic remanet eadem difficultas que prius: ideo dicunt aliqui q; istud pnomē hoc nichil demonstrat determinatum. sed demonstrat aliquid indeterminatum. Unde quando dicitur. Hoc est enim corpus meum in persona christi: oportet q; pcedant aliqua verba per que detur intelligi q; christus dixit hec verba. Hoc ē enim corpus meum. et ē sensus q; hoc q; continetur sub illis speciebus quidquid sit illud. est corpus christi Et si obiciatur q; illud qd continetur sub illis speciebus p toto tempore quo dicuntur verba ē panis: q; corpus xpi non incipit ibi esse nisi post prolationem ultie syllabe. scilicet. um. ergo si quando dicitur hoc ē. sit sensus q; illud quod continetur sub illis

lis speciebus sit corpus christi: erit scilicet corpus panis erit corpus quod est falsum. Dicendum quod ista propositio. hoc est corpus meum. sicut et quelibet alia donec proferatur: non est perfecta: nec perfectum sensu habet: in animo auditoris ideo non est iudicandum de eius veritate. quousque sit tota plata. Constat autem secundum fidem: quod illud quod retinetur sub istis speciebus post pronunciationem ultime syllabe est corpus christi Ideo vere dicitur: quod illud pronomen hoc demonstrat illud. quod retinetur sub istis speciebus: quodcumque sit illud. Et hec de forma consecrationis corporis.

Sequitur de forma consecrationis sanguinis.

Quia forma consecrationis sanguinis christi: sciendum est in quibus verbis consistit. Illius enim est duplex opinio. Nam sanctus theodorus. de aqua et sui sequaces. dicunt quod forma consecrationis sanguinis. consistit in his verbis. Hic est enim calix sanguinis mei novi. et eterni testamenti: mittere enim fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Ita quod omnia ista verba. sunt de essentia forme et quod aliquid istorum dimitteret: nichil faceret. Et ratio est. quia de essentia et integritate alicuius propositionis. non solum sunt subiectum. et predicatum. sed etiam ea que sunt determinationes subiecti et predicati. sed ista verba novi. et eterni testamenti peccatorum sunt determinationes. istius predicati. Hic est calix sanguinis mei. quare omnia sunt: de essentia forme. Magister autem. henricus de gandavo et sui sequaces dicunt. quod in istis verbis tantum. Hic est calix sanguinis mei consistit. forma consecrationis sanguinis. et quod tunc istis verbis dictis. statim est ibi sanguis christi. Alia autem verba que sequuntur. scilicet novi. et eterni. testamenti. et. c. non sunt secundum istos. de essentia forme: nec de necessitate sacramenti. sed solum de necessitate precepti Unde qui dimitteret. aliquid istorum verborum: puta novi

et eterni. &c. I.3 grauit̃er peccaret: tñ vere & secret̃et:
 Et ratio istoz est ista. qz p formas sacramētales nō
 importatur de necessitate sacramēti nisi illud qđ effi-
 ciūt. I.3 eēntia sanguis xp̃i in isto sacramēto directe
 et explicit̃e significat̃ per ista ṽba. ergo p̃cise in istis
 verbis & s̃istit forma & secret̃ationis sanguis xp̃i. Que
 istarū op̃inionē sit verior. fateor me nescire. p̃ximā
 tñ reputo securiorē. et ad eā & firmandā adducit fra-
 ter berñ de gueraco quōdā elect⁹ claremont̃ensis bac-
 calarius parisiē. in theologia i correctorio suo & tra-
 magē h̃enricū talia duo signa. p̃ximū est qđ sacer-
 dos nō ostēdit p̃lo s̃anguinē xp̃i i missa ad adorandū
 quousq; & pleuerit oīa ṽba p̃dicta. C. Hic est calix. ṽl
 ad remissionē pctōz: Et stat̃ dictis his ṽbis eleuat
 calicē ostēdens sanguinē xp̃i p̃lo ad adorandū signū
 est qđ tūc & p̃leta est & secret̃atio s̃anguis & nō āte. Scđz
 signū est qđ h̃is s̃bzo. qđ est vn⁹ de q̃ttuoz dodozibz
 p̃cipalibz ecclie in missali suo scripsit oīa ista ṽba
 litteris aureis. et g̃haliter formas oīm sacramento-
 rū. ergo de int̃tione beati ambrosii fuit qđ oīa ṽba
 p̃dicta eēnt de forma & secret̃ationis sanguis. Iudic-
 cio etiā meo p̃uo illud videtur eē de int̃tione illius
 decretalis cū marthe. extra de cele: mis. Causa enī
 decretalis est iste. Quidā ep̃us attendēs et vidēs qđ
 in nullo euangelio inuenitur qđ aliquis euangeli-
 starū posuerit ista verba misterii fidei: mirabatur
 quis fuerit tante audacie qđ fuerit ausus verbis sa-
 crament̃alibus interponere ista verba. Et sup hoc cō-
 sulit dñm papā Et constat qđ int̃t̃io sua erat qđ illd
 eēt de integritate forme. alias questio sua eēt nulla
 qz eodē modo posset querere de quolz verbo totius
 canonis. Et papa non reprehendit illū de questione

illa. imo p̄mēdat. ergo videtur q̄ oīa illa verba sūt
 de integritate forme. Et quicqd̄ sit de veritate istarū
 opinionū: nescio. gl̄o tñ cuius celebrāti p̄dicat oīa
 verba p̄dicta sub vno p̄textu. et cū actuali intētiōe
 cōsecrandi q̄tū poterit. Sciendū aut̄ q̄ p̄ ista v̄-
 ba istius forme tangūtur quattuor b̄nficia q̄ recipi-
 mus a passione xp̄i cuius passionis istud sacramen-
 tū est rememoratiuū. Juxta verbū apl̄i ad cor. c. xi
 Quotiēscūq; māducabitis panē hūc et calicē bibetis
 ꝛc. Prim⁹ effectus siue p̄imū b̄nficiū passionis xp̄i
 est q̄ per ipsū sumus a potestate demonis liberati. ꝛ
 istud tāgitur in forma sacramēti cū dē. Hic est calic
 sanguis mei. Sicut enī olim filii israel fuerūt de p̄-
 testate et seruitute pharaonis liberati per sanguinē
 agni paschalis: sic populus fidelis est de potestate de-
 monis liberatus per sanguinē xp̄i: scdm̄ q̄ cōfiteetur
 ioh. in apo. c. v. dicēs de xp̄o. Redemisti nos deus in
 sanguine tuo. Scd̄s effectus siue b̄nficiū quod reci-
 pimus a passione xp̄i est q̄ per ipsam sumus celestis
 gl̄orie heredes effecti. et istud tangitur in forma illa
 cū dicitur: noui et eterni testamēti. Sicut enī pater
 cōdens testamētū filios heredes cōstituit: sic xp̄us
 nouū testamētū ordinās cōstituit nos heredes gl̄ie
 paradisi. Et istud testamētū fuit in sui p̄missione or-
 dinatū atq; p̄firmatū: q̄ testamētū morte testato-
 ris cōfirmat̄ vt dicit apl̄s pau. c. ix. Et hoc est quod
 ponit i eadē epl̄a dicens de xp̄o. p̄ nouū testamētū me-
 diatoꝝ est: vt morte interueniēte rep̄missionē acci-
 piant q̄ vocati sunt eterne hereditatis Sciendū aut̄
 q̄ lex euāgelica dē nouū et eternū testamētū. ad dif-
 ferentiā legis moysaice que fuit vetus testamētū et
 transitoriū. Et dē nouū: q̄ noua p̄mittit. s. bona re-

lestia que nunq̃ legūtur p̃missa fuisse in veteri testa
 mēto s; solū tēporalia. & ideo q; bona tēporalia trā
 sitoria sūt. ideo testamentū vetus fuit transitorium
 et q; bona celestia eterna sūt: ideo testamentū nouū
 dē eternū. Dicitur etiā nouū. q; nouo modo fuit in
 stitutū. s. a sanguine xpī : Lex enī moysaica fuit insti
 tuta cū sanguine aialī. scdm q; legit et recitat ap̃ls
 in epi. ad hebē. ix. c. dicēs q; postq̃ moyses scripsit le
 gē in libro et legerat corā q; pp̃lo asperxit libzū suū
 et populū sanguine vitulorū et hircorū dicēs. Hic ē sā
 guis testamēti. &c. S; lex euāgelica fuit instituta me
 diāte sanguine xpī scdm q; dicit ip̃semet xp̃s xxii Hic
 calix noui testamēti est in meo sangnīe. et istā rōem
 tāgit ap̃ls ad hebē. ix. c. dicēs. Non enī p sanguinē
 vitulorū et hircorū: sed per pp̃iū sanguinē introiuit
 semel in scā eterna redēptione inuenta. & ideo noui
 testamēti mediator est. Terci⁹ effectus siue terciū
 bñficiū qđ per passionē xpī accepimus est q; per ipsā
 sumus de fide catholica informati. et istud tangitur
 in forma istius sc̃ssimi sacramēti. cū dē miseriam
 fidei. Sicut enī scdm qđ dicit ambro. in libro q; vo
 catur exameron. Sanguis extractus de sub ala dex
 tra colābe valet ad illuminandū oculos corporales
 ita sanguis christi qui exiit de latere eius dextro p̃s
 dentis in cruce. valet ad illuminandum spirituales
 oculos anime ad credendum ea que sunt fidei. Et i
 huius figuram velum templi quod occultabat ea
 que erant infra sancta sanctorū fuit in passione chri
 sti sc̃ssum: in signū q; ea que erant occultata & ve
 sta sub vmbra legis ac prophetarum. fuerunt mani
 festata et reuerata. Quartus effectus siue bñficiū
 qđ per passionem christi accepimus est q; sumus per

ipsa a peccatis emundati. et hoc tangitur in forma ista
 cum de in remissione peccatorum. Et de hoc loquitur beatus
 iohannes euangelium in apocalypsi. c. iiii. di. Dilexit nos et lauit
 nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ex his patet quod forma
 consecrationis corporis christi precise consistit in his verbis.
 Hoc est enim corpus meum. math. xxvi. marci. iiii. lu.
 xxi. ioh. xix. c. Forma consecrationis sanguinis christi consi-
 stit in his verbis. Hic est calix sanguinis mei noui et
 novi testamenti misterium fidei qui pro vobis et pro multis
 effundetur in remissionem peccatorum. unde cum omnia ista ver-
 ba canonis debeant dici cum magna reuerentia. cōtri-
 tione. deuotione et mentis recollectione: ista verba
 specialiter cum summa deuotione et actuali intentione
 quantum possibile est debent dici. Et si aliquis querat
 vel dubitet quare in forma consecrationis sanguinis
 non dicitur hic est sanguis meus. et c. sicut in forma conse-
 crationis corporis dicitur hoc est corpus meum. Potest di-
 ci quod causa huiusmodi est: quoniam hoc sacramentum ordinatur ad
 vltimum fidelium quod vltimus est spiritualis et sacramentalis mādū-
 catio quantum ad corpus: et sacramentalis ac spiritualis
 potus quantum ad sanguinem et quod homines magis abhorrent
 bibere sanguinem quam comedere carnes. ideo ad remouē-
 dum horrorem non dicitur in forma consecrationis sanguinis. hic est
 sanguis meus sicut dicitur in forma consecrationis corporis christi
 hoc est corpus meum. Et est ibi quedam figura quam gram-
 matici vocant methonomiā. scilicet quoniam continens ponitur pro co-
 tēto. sicut quoniam dicitur bibatis illud vas vini. quod non
 est sensus quod homo bibat vas. sed quod bibat vinum quod est in
 vase. Similiter quoniam dicitur hic est calix sanguinis mei non est se-
 tus quod virtute verborum sit ibi calix quod antea erat: sed
 quod ibi sit sanguis christi. Sed aliquis dubitaret quare
 in forma consecrationis corporis christi non dicitur hoc est cor-

pus meū qđ pzo vobis tradetur sicut dicitur in forma consecrationis sanguis: qui pzo vobis effundetur cū ita bene fuerit corpus traditū p nobis sicut sanguis effusus. Ad hoc est dicendū q istud sacramētū est rememoratīū passionis et mortis xpi. ita dī. apō. 1. cor. xi. c. Quotiescunq; māducabitis panem hūc et calicē bibetis mortē dñi annūciabitis donec veniat dies. i. iudicii. xps etiā hoc sacramentū instituens dicit in. xxi. Quotiescūq; sumetis hoc facite in meā cōmemoratīōnē. hoc est in memoriā meae passionis. Passio aut et mors xpi melius reputatur per effusīōnē sanguis q̄ per traditīōnē corporis. id dē in forma consecrationis sanguis: q̄ pzo vobis effundetur in remissīōnē pccōp. et nō dē in forma consecrationis corporis: q̄ p vobis tradetur. Notandū etiā q licet ex virtute verborū forme consecrationis corporis sub spē panis sit tñ corpus xpi. et virtute vborū consecrationis sanguis sub specie vini sit tantū sanguis xpi. tñ ex quadā naturali cōcomitantia sub vtrāq; spē est totus xps verus de⁹ et verus homo. ita dē in p̄sa de corpore xpi vbi dē. Caro cib⁹. sanguis potus. manet tñ xps totus sub vtrāq; specie

Qa. v. in quo loco debeat celebrari missa:

Alī est influētia loci p̄piti et reuera est mirabilis in tantū q rē mutat ⁊ alterat a sua natura sicut narrat phīs in libro de plātis de pomis p̄sle dictis a p̄lia. vbi p̄mitus inuēta fuerūt. nā ea que nascuntur ibi comesta interficiunt. ea autem que nascuntur apud nos sunt ad comedendū suauia et iocūda: Ex quo patet manifeste quātū facit locus ad mutationē rei. Et ppter hoc fuit p̄ceptū filiis israel in

ff. numeri. ca. v. q̄ nō offerrent sacrificiū. nisi i loco
 quē dñs elegisset. Si enī sacrificiū israeliticū. qđ de
 carnibz hircor: vitulor: agnor: fiebat: offerri nō de
 bebat nisi in loco scđo et mūdo: q̄tomagis sacrificiū
 catholicū in quo x̄p̄ist⁹ verus deus ⁊ verus hō
 offertur: nō debet fieri nisi in loco scđo et mūdo. vñ
 locus in quo debet missa regulariter celebrari est ec
 clesia. ⁊ ita ponit aug. dicens. Extra ecclesiam non
 est locus veri sacrificiū. et dico regulariter. qz in ali
 quibz casibz potest missa celebrari extra ecclesiam.
 Notandū q̄ quo ad nunc ecclesia potest capi duobz
 modis. vno modo ecclia idē est q̄ cōgregatio fidelīū
 qui congregatur in fide et caritate. et ita accepit au
 gu: eccliam qñ dē q̄ extra eccliam. i. extra fidē eccle
 sie nō est locus veri sacrificiū. Alio mō ecclia idē est
 q̄ ipsa domus materialis i qua dñr hoze ⁊ misse. et
 extra eccliam sic dictā pōt aliquibz casibz missa cele
 brari. sicut i honesta exercitiu. vel qñ ad aliquā festi
 uitatē. vel ad invocationē alicuius sc̄ti. vel obsequū
 alicuius defūcti. vel ad aliquā missā nouā. vel ad a
 liqđ aliđ tale puenit multitudo magna p̄ri ⁊ ecclie
 est parua. ita q̄ nō ibi possit recipi p̄s: pōt i cimate
 rio vel in aliqua alia platea honesta et munda erigi
 altare. ⁊ debet ibi decēter aptari ne puluis vel flat⁹
 venti vel aliqđ tale possit offendiculū offerre. De li
 cētia etiā diocesani ep̄i ppter aliquā necessitatē pōt
 missa celebrari i domo alicuius i aliqua parte apta
 ad hoc: ita tñ q̄ sup altare portatile ponāt desuper
 aliquā tabulā lapideā alicui stipiti annexā bñdictā
 ab ep̄iscopo. Et ista tabula debet eē integra. qz si est
 sc̄cata nō debet ibi missa celebrari. nec etiam si est a
 stipite amota. immo peccarent qui ibi celebrarent

Et etiā ista tabula debet lapidea cē: et nō de aliqua alia materia. Et hui⁹ rō est vna. qz xp̄us qui imolatur ibi vocat^r petra vñ dicit apl̄s. i. ad cor. x. Petra aut erat chri⁹. Alia causa ē. qz sepulch⁹: xpi qd̄ representat altare fuit excisū de petra. vt dicit euāgelista marcus. Et propter eādē rōnē. corporalia debēt eē linea. ⁊ nō de aliqua alia materia. qz christus i illo monumēto fuit inuolutus i syndone mūda. id ē lino candidissimo. ⁊ corporalia signāt. illa litheamina i qbz chri⁹ mortu⁹ fuit inuolut⁹. Calix etiā nō debet eē de vitro: qz de facili posset frāgi: nec de ligno qz lignū porosū est: et in poris posset sāguis subintrare. nec de calibē. nec de cupro. nec de auricalco: qz i ductū fastidissū: ⁊ esset periculū de vomitu. Pōt aut fieri de auro. argēto ⁊ stāno. Sciendū autē. q qd̄ altare ē totū cōsecratū. seu bñdictū: nō oportet q ibi sit tabula alia. Notādū etiā q altare: siue sit i eccl̄a. siue extra eccl̄iā. sēp debet erigi. versus oriētē. ita q ille qui dicit missā. habeat faciē ad oriētē. ⁊ rō ē qz christus vocatur oriens luce. i. Visitauit nos oriens ex alto. et de ipso xp̄o cātāt eccl̄ia. O oriēs splēdoz lucis eterne Alia causa est: qz scdm qd̄ dicūt philozophi. pars oriētalis est dextra ps celi. scdm autē q dicit xp̄us math. xxv. ca. De⁹ statuet bonos a dextris. Ut ergo in iudiciū mereamur poni a dextris debemus opare versus oriētē. ⁊ qz p̄cipalioz oīo est missa: ideo ille q dicit missam debet habere faciē versus oriētē. Ad aut eccl̄ia i qua dē missa sit cōsecrata vel non: nichil facit ad missā licet quantū ad solennitatē misse sēper si possibile est debet dici i eccl̄a cōsecrata. cum sit multū honorificū ⁊ vtile eccl̄iam eē cōsecratā. qz quādo aliq̄s iurat eccl̄iam cōsec-

creatā causa orationis: remittuntur sibi pñā venialia
 Sciendū autē q̄ in navi nunq̄ debet missa celebrari
 propter periculū effusionis sanguis. In ecclia autē
 sanguis vel semis effusione polluta: nō debet missa
 celebrari. Et si aliquis ibi celebraret: peccaret mor-
 taliter. non tamen ex hoc efficeretur irregularis si-
 cut fuit declaratum per dñm bonifacium octavum.
 extra de sentēcia excommunicationis. ca. i. Is qui. li.
 vi. Si etiā ecclia eēt predicto modo polluta: non
 posset in cimiterio sibi p̄tiguo celebrari. q̄ quando
 ecclia est polluta: cimiteriū sibi contiguū similiter
 est pollutum: sed si cimiteriū sit pollutum nō opor-
 tet q̄ ecclia sibi contigua sit polluta. cū principale
 trahat annexū & non annexū principale. vt habetur
 extra de cōse. ecclie. vel altaris. &c. Si eccliam. li. vi.
 Vnde sicut in cimiterio contiguo ecclie pollute non
 debet aliquis celebrare. nec etiam debet aliquis ibi
 sepeliri. Secus eēt si cimiteriū non eēt contiguum
 ecclie. q̄ posito q̄ ecclia eēt polluta: cimiteriū ta-
 men non contiguum ipsi ecclie non eēt pollutum.
 vtraq̄ i ca. p̄allegato. Tempore etiam interdicti
 non debet dici alta voce. nec ianuis apertis missa.
 nec etiam alie hore in ecclia nisi in quattuor festi-
 tatibus. s. i die natalis dñi. i die resurrectionis. i die
 penthecostes. et i die assumptionis beate v̄rgis ma-
 rie. Ne autem ecclie fraudentur seruitiis suis debi-
 tis et ne diuinū officium negligatur. et fidelium de-
 votio minuat̄ & idēvotio infidelium augeatur: tpe
 cuiuscūq̄ interdicti ianuis clausis excommunicatis
 & interdicti exclusis. campanis etiā non pulsatis debet
 missa & totum reliquum diuinum officium tā diu-
 num q̄ nocturnum dici submissa voce ieccl̄a. ita q̄

non possit audiri ab his qui sunt extra. **O**ia ista hñt
extra de snia excoicationis ⁊ interditi. c. Alma mat. li.
vi. Et q̄ contrariū fecerit: est irregularis ⁊ ineligibi
lis. nec etiā ip̄e pōt eligere: nec pōt absolui: nisi i ca
su mortis tñi. nisi p scdm aplicam. vt hētur extra
de snia excoicationis. c. Is qui in ecclia. lib. vi. Ali.
quo etiā excoicato pñte nullus d̄z celebrare missam
in ecclia: nec alibi. alioqui peccaret mortalit̄ ⁊ ultra
hoc eēt suspēsus ab ingressu ecclie. nec posset absol
ui nisi ab illo q̄ tulit sniam excoicationis. vt hētur ex
tra de p̄uilegiis. c. Episcopoz. li. vi. Et nō d̄z istō
gtenni: qz si sic suspēsus celebraret: eēt irregularis:
vt habet extra de snia excoicationis. ⁊ c. Si cui.
libro sexto.

Ca. vi. de tpe quo celebratur missa

Ut dicit salomon. Omnia tēpus habēt. et hoc
rationabiliter. Res enī penes varietatē ip̄si
maximam req̄runt immutationem. Quod euiden
tissime apparet in lactuca: q̄ cum tēpoze sue iuuētud
frigide ⁊ huide sit nature. seruozeqz sanguinis ⁊ colo
re ē extinctiua. ⁊ qñ frōdescit: i humozē zuertit̄ calis
dum ⁊ siccū. et amarū. qđ obest colectis ⁊ supcales
centis. Ex quo liquide az quātum res penes mutati
onē ip̄si mutant ⁊ alterant. Quod satis pulchre fu
it figuratum Exodi. xvi. ca. vbi legit̄ qz manna colle
ctum tpe debito erat habēs omne delectamentū ⁊ oēm
sapozē suauitatis. qñ antē nō colligebat̄ iēpoze de
bito. C. in die sabbati cōputrescebat. ⁊ omib⁹ scatu
riebat. Nilud erat figura coꝝpoꝝis xp̄i: sicut d̄z in le
gēda coꝝpoꝝis xp̄i. vbi dicit̄. huius sacramēti figura
p̄cessit quādo pluit dñs manna patribus in desce
to. sicut ergo manna non debebat colligi nisi debito

tempore: ita istud sacratissimum sacrificium non debet offerri nisi tpe debito. Sciendū ergo q missa debet celebrari de die & nō de nocte. nisi in festo natiuitatis christi in quo missa celebratur media nocte. qz illa hora fuit natus christus. De hoc tamen magis infra dicetur. Antiquitus etiam dicebatur missa de nocte in vigilia resurrectionis dñi. vnde in orōne misse adhuc dicitur. Deus q hanc sacratissimā noctē. &c. Ratio quare missa de die dicitur et non de nocte est vna. qz in missa remeōratur passio xpi que fuit de die & non de nocte. Alia ratio ē. quia per noctē status peccati p diē status gratie figuratur. Vnde dicit glossa sup illud apost. ad ro. xiii. ca. Abiciamus ergo opera tenebrarum: id ē pctā. & induamur arma lucis. .i. virtutes q sunt arma gratie. Ad figuradū ergo q ille q dicit missam dicit eē in statu grē & sū pctō. id ē missa de die et non de nocte. Qua autē hora dicit missa. Rotandum q tres sunt hore pncipales quib⁹ debet missa celebrari. .i. tertia. sexta. & nona. Et quare magis in illis tribus horis q̄ i aliis debet dici missa. rō est. quia vt frequēter dictū ē: missa dē i mēoriā passionis xpi. christus autem in his trib⁹ horis fuit passus & crucifixus. hora enim tertia fuit crucifixus liguis iudeorum. et sententia pylati. quia hora tertia clamabant iudei: crucifige: crucifige eum. Et illa hora pylatus adiudicauit satisfieri petitioni eorū. Hora sexta fuit eleuatus in cruce. vñ dē io. xxiii. c. Erat autem hora quasi sexta: & crucifixerunt eum. Hora autē nona emisit spm̄. vñ dē math. xxviii. Et circa horam nonā clamauit voce magna. Et sequit: et emisit spm̄. Et illd̄ itelligo de missa q dē solēnit i ecclesia quia misse particulares possunt dici a pūcto aurore

vsq; ad sextā: i diebus ieiunior; vsq; ad nonā. Post
 autē nonā nō debet celebrari missa: nisi fortitū i die
 bus ieiunior;. & rōe ordinū. Incidētaliter autem est
 notandum q nō solū missa vtrūctiā alie hore cano-
 nice dicuntur & cātant i mēozia passionis xpi. Matu-
 tinū namq; officiū dē in mēozia q xps hora matutia
 li fuit captus: victus. & multipliciter delusus in do-
 mo anne p̄cipis sacerdotū ad quā. tūc fuit ductus
 Et debet dici media nocte iuxta illud psal. xviii Me-
 dia nocte surgebā ad cōfiteūdū nōi tuo. Prima dē i
 mēozia q illa hora xps in domo calphe fuit ligatus
 ad colūā: et durissime ac grauissime flagellat⁹. ita
 q scdm quod dixerat. Isa. p̄phe. A plāta pedis vsq;
 ad verticē capitis nō erat i eo sanitas. Tercia dē in
 mēozia q illa hora xps fuit ductus ad pylatū: & cru-
 cifixus fuit linguis iudeorū clamātū et dicentium.
 Tolle tolle crucifige eū. Et tunc fuit impletū illud
 psal. p̄o. xxi. A peruerūt super me os suū: sicut leo ra-
 piēs et rugiēs. Sexta dē in mēozia q i illa hora xps
 fuit spoliat⁹. illusus. & a militibus clauellat⁹ i cruce
 et tūc fuit impletū illud psal. p̄o. xxi. Foderūt manus
 meas & pedes meos. &c. Nonā dē in mēozia q in illa
 hora xps felle et aceto potat⁹ expirauit dicēs Pater
 mi. In man⁹ tuas cōmendo spm meū. tūc impletus
 est illud psal. p̄o. lxxviii. Dederūt in escā meam fel:
 & in siti meā potauerūt me aceto. Vespere dicuntur i
 mēoziam q in illa hora christus fuit datus a pylato
 nobili decurioni: et per ioseph fuit de cruce deposit⁹
 Cōpletorium dē in mēoziam q in illa hora christus
 a sua matre tristissima: et ab aliis mulierib⁹ lamēta-
 tus: et aromatibus conditus fuit posit⁹ in sepulchro
 et sic bonum esset et congruum vt quolibet istarum

hora diceretur hora determinata. Juxta illud. psal.
 10. cxviii. Septies in die laudē dixi tibi. Verū qz p-
 pter rei familiaris occupationē: vel ppter humanā
 fragilitatē neq̄t istd̄ seruari: seruetur tñ istud quod
 ordiatum est extra de celebratione missa. ca. Presbi-
 terorū. vbi d̄z. Presbiter matutinali officio expleto.
 scz media nocte: mane censum sue seruitutis. videlz:
 primā. terciā. sextā: et nonā. vesp̄rūqz p̄soluat. ita
 tñ qz horis p̄petentibz. aut a se: aut a scolariibz p̄ple-
 antur. deniqz peractis horis: et visitatis infirmis libo-
 luerit exeat ad opus rurale ieiunus. Et dicatur d̄s
 iste hore p̄ modū: q̄ p̄cipitur extra. c. liii: Volentes:
 vbi p̄cipitur qz diuinum officium tā diurnū q̄ no-
 cturnū dicatur studiose: pariter et deuote. Et q̄ sciē-
 ter transgreditur illud mandatū sciat se mortaliter
 peccare. vt p̄z. qz est transgressor p̄cepti ecclesie. No-
 tandū insuper qz nullus debet dicere missā quousqz
 dixerit matutinas. et congruū est etiā qz prima di-
 catur ante missam. Notandū etiā qz sacerdos nō de-
 bet dicere seu facere officiū p̄ voluntate sua: sed de tē-
 pore: vel de scis de q̄bus agitur in illa terra.

¶ Ca. vii. quotiēs i die d̄z celebrari missa.

Ex quo dictū ē qz missa d̄z celebrari de die restat
 dicere quotiēs i die d̄z celebrari missa Et ē sciē-
 dum qz scdm̄ qz d̄z extra de cele. mis. ca. Consulisti:
 Nullus debet dicere missā nisi simul in die. Valde
 enī felix est q̄ digne celebraret vnam. Excipitur dies
 natiuitatis dñi: qua die celebrantur tres. ita qz illa
 die potest vnus sacerdos celebrare tres missas vt ha-
 betur de cōsec. di. i. .c. Nocte sancta Et rō quare illa
 die dñr tres missas vna ē ppter misterii: qm̄ p̄ istas
 tres missas rep̄tantur tres status. sc. status añ legē

Qatus legis ⁊ status gēe. Illa missa q̄ cantat̄ media nocte repñtat statū q̄ fuit añ legez: qñ tot⁹ mundus erat ī tenebꝫis. vñ ī illa missa cātatur illa pph̄ia es-
 cape p̄p̄s gentiū q̄ ambulabat ī tenebꝫis vidit lucē magnā. Secūda missa q̄ cātāt ī auroꝝa: signat statū secūdu q̄ fuit sub lege. ī quo statu īceperūt hoīes scīre xp̄m p̄pter dīcīa legis ⁊ pph̄arum: s; nō hēbāt p̄fectā noticiā de eo. Et ideo cātāt ī auroꝝa qñ lux incipit apparere s; nō vñ clare. Tñ ī illa mis. cātāt: Lux fulgebit hōd. ⁊c. Tercia missa d; ī claro die. ⁊ sīgt statū gratie ī quo sumus: ⁊ d; officiū. Quem nat⁹ est nobis. ⁊c. Illa cā ē ad repñtandū tres natiuitates xp̄i. P̄ma d; ad repñtandū natiuitatem eternā: q̄ nat⁹ ē ex patre. vñ d; ī introītu illi⁹. Onis dixit ad me fili⁹ me⁹ es tu ego hodie genui te. ⁊ d; illa missa de nocte qñ t̄ps ē obscurū: ad denotādu q̄ illa natiuitas est nobis occulta. Scda mis. d; ad repñtandū natiuitatē spūalē qua nascitur xp̄s ī aīab⁹ iustozum per grām. vñ cantatur ī illa mis. Lux fulgebit hodie sup nos. Lux. i. grā dei. Tercia mis. repñtat natiuitatē t̄palem qua natus est ex brādgīe marīa p salute nōstra. vñ canit. Quē nat⁹ ē nobis ⁊c. verūtamē si zīderētur euāgelia q̄ legūtur ī illis missis. P̄ma mis. repñtat natiuitatem t̄pālē q̄ xp̄s natus est scdm carnē ex marīa dīgīne. vñ illud euāgelīū quod legīt ī illa mis. puta. Exiit edictū a cesare augusto. loq̄tur totum de ista natiuitate. vt p; īntuenti īpm. Secūda repñtat spūalem natiuitatez tunc enī legitur istud euāgelium. Pastozes loq̄bantur adīnuicem. quod totum pōt īntelligi de ista spūali natiuitate. Tercia repñtat natiuitatem etnā qua natus ē ex patre. vñde tunc legitur euāg. ioh̄is

In principio erat verbum. qđ totum loquitur de natiuitate eterna filii dei. Proinde etiā qđ in die parascens nō debet dici missa. et rō est: qđ illud sacm ē figura passionis xpi: qđ tali die fuit facta: et veniēt exultate. scđ passione p illa die debet cessare figura. scđ sacm. Aliis autē dieb; nō d; dicere sacerdos. nisi vnā mīc. nisi in casu necessitatis in quo pōt celebrare duas missas tm. Et vnus casus est. Si aliqđ moriatur: et sacerdos celebrauerit missā de die: pōt dicere missā p defunctis. scđ Requiem. dūmodo sit ieiunus et nō sit ali^o sacerdos. qđ celebraret. Alius casus est. si sit aliquis in periculo mortis: et petat corpus xpi sibi dari. et sacerdos. nō hēat hostiam consecratam: pōt itē celebrare. dūmodo vt predicti sit ieiunus. et nō sit ali^o parat^o celebrare. qđ illud semp est intelligēdū. Alius casus ē ppter necessitatem nuptiarū. scđ qđ tps nuptiarū transit. si missa dicta supueniāt aliq qui hēant gtrahē pōt itē rē sacerdos celebrare dū sit ieiunus vt ē dicti Ali^o casus est ppter necessitatem peregrinorum. qđ. scđ. supuenerit peregrini missa dicta. et istū casū poit Ray. in summa sua. sed salua ei^o reuerentia: illud videtur exp̄sse extra caplū. Et referēte. extra de cele. missa. Casus ei alius capituli ē: qđ archieps pontinus in die cene dñi de antiqua cōsuetudine tenetur gñficere crisma in ecclia spōrina. Et idē archieps ascēdit de mane de cōsuetudine ad gargarinā eccliam vt recipiat ibi pegrinos illius loci: et ibi a clero et pplō compellitur celebrare. vñ sup hoc iplozauit cōsiliū pape. qui papa tñdit qđ ecclia spōrina in qua tenetur crisma gñficere: tñmō debet celebrare Ex quo manifeste apparet qđ tōc peregrinorū nō d; trāsgredi institutio de vnā eā missa celebranda in die Saluo tñ meliori iudicio

magis approbo circa istā consuetudinē q̄ obseruabatur
in aliquibus ecclesiis gallicanis qñ. sc. dictā missā veni-
unt aliqui peregrini ad aliquā ecclesiā: si nō sit ibi
alius sacerdos paratus celebrare. sacerdos idcirco se
sicut si deberet dicere missā: et dicit eis mis. de beata
virgine. vel de sc̄o spiritu. vel de illo sancto p̄ quo
fit peregrinatio. nō tñ dicit canonē. nec consecrat s̄
ostendit eis reliquas aliquas loco s̄enatōis corporis
xp̄i: et ista mis. vocatur missa sicca. tñ si alibi seruet̄
alia cōsuetudo iuxta op̄inione Ray. nō ḡtēno eam:
Alius casus est ppter necessitatem honestatis vel utilita-
tis: ut si missa dicta sup̄ueniat aliqua magna p̄sōa
que vellet audire missā: pōt iter sacerdos celebrare
dūmodo sit ieiunus. Istū casū ponit glo. sup̄ c. Qd̄
saluasti. in titulo de celeb. mis. De ista necessitate nescio
qd̄ dicam. quia non video hic tantā necessitatem q̄
propter eam debeat transgredi mādātum de v̄nica
mis. celebranda. p̄sertim cum magne persone non
multum nostris temporibus ita afficiantur ad mis-
sas: et illi qui afficiuntur ducunt secum p̄prios sacer-
dotes. Alius casus ē ppter necessitatem debiti. sicut quā-
do sūt due ecclie annexe: et quelibet est curata. i. ha-
bet curā animarum. et h̄nt redditus ita tenues q̄ nō
sufficerent duobus sacerdotib⁹ sed vnus solus sacer-
dos habet curam v̄triusq̄. In isto casu sacerdos po-
t. s̄ bona die in qualibet illarum ecclesiarū celebrare i
illis diebus in quibus tenetur populo suo ad dicen-
dum missam vel administrandum sacramenta vel of-
ficia illa que requirunt missam. Et iste casus i mul-
tis locis contingit: et seruatur i partib⁹ tholosanis
et etiā i aliis p̄tib⁹. et credo q̄ i iure nō inuenitur p̄-
ceptum exp̄essum de v̄na missa tñ celebranda: cum

in oibz capitulis. i. quibz sit mētio de ista mat̃ia po-
natur istud verbū sufficit: qđ verbū nō ipoziat vim
coactiua. Cōsuetudo tñ ecclē q̃ p̃eminet cuiusq̃ au-
toritati habet ⁊ tenet hoc idē nullus d̃z facere ⁊ tra-
ctā. ⁊ si faciat peccat ⁊ puniri debet. In quocūqz āt
casu. qñ sacerdos celebrat plures missas: i. p̃ma non
debet sumē aquā vel vinū post sūptionē sāguis: s̃
solū os lauare: ⁊ cauere sibi quantū potest ne aliqd
trāsglutiat. qz sacramēta a ieiuno sūt sumēda. Et i
qualibet missa corp⁹ xpi recipiat. ⁊ sāguinē: ⁊ i vlti-
ma recipiat absolutionē q̃ cōfiter recipit post sūptio-
nē sanguinis xpi. et non in aliis missis vt dixi. Ista
habentur extra de cele. missa. c. ex parte. ⁊ de 2 se. di-
b. vt ieiunt. ⁊ vlt. q. i.

Ca. viii. de vestibz quibz debz idui sacerdos

Omnī tpe vestimenta tua sint candida. verbum
est sapiē. Quātū faciat debitus vsus. vestimē
torū ad debitā administrationē officii. qđ quisqz ex-
ercet: satis ostēdit experiētia medico x. Cōptū ē enī
q̃ colliriū salubritatē doloris oculorū mitigatiū tri-
cū ab apotecario i debita veste qua die p̃cedēte idui-
tus fuerat viride missū in oculis: patiētē cruciabat
si ergo vestis i debita nocet i p̃fectione colliriū: quan-
tūmagis nocet in cōsecratōe corporis xpi. Unde figu-
ratiue fuit p̃ceptū legislatori moysi. exo. xxviii. Fa-
cies vestes sctas aaron in quibz sctificatus misit
michi. Unde sciēdū q̃ omnes vestes q̃s induit sacer-
dos debēt eē sanctificate. et benedictē ab ep̃o. Notan-
dum ergo q̃ illa vestis q̃ primo induitur. s. illa par-
ua camisia: vel suppelliciu nō est de essentia missē in
simplici sacerdote: sed solum de bene eē. qđ dico pro-
pter ep̃os ⁊ canonicos regulares ⁊ capellanos hōs

eis dñi nři pape quorū ē talis hīt. ergo cū illa pua
 camisia de q̄ dictū ē vel loco ei⁹ pputato supellicio se
 ptē sūt vestes q̄b⁹ induitur sacerō in missa. s. illa ca-
 misia vel loco ei⁹ illud supelliciu. amict⁹: alba. cigu-
 lū. māipul⁹. stola ⁊ casula. et iste vii. vestes signāt
 septē dona spūs scī q̄b⁹ debet eē sacerō. p̄fusus. vñ.
 luce. xliii. Induamini virtute spūs scī ex alto. vel si-
 gnāt q̄ sacerdos debet eē 2tra septē pctā mortalia
 munit⁹ ⁊ armat⁹. vñ aposto. ad ephes. vi. Induite
 vos armatura dei vt possitis stare aduersū insidias
 dyaboli. vel signāt. vii. vtutes. s. tres theologicas.
 ⁊ quattuor cardinales q̄b⁹ dī eē adoznat⁹. vñ apo.
 ad ro. xiii. c. Induamini arma lucis. i. arma vtutū
 q̄ nō ē licitū induitū sacco. i. pctō aulā regis. i. xpi.
 q̄ ē rex regū intrare. vt dī in libro hester. iiii. vel si-
 gnāt q̄ sacerdotes debēt eē septē opibus mīe dediti
 vñ apls Induamī iesū dñz xpi c⁹ sapie nō ē nūer⁹
 vt dī in psal. vel signāt q̄ septē petitōes orōis dñice
 exaudiūtur. In signū cui⁹ legitur in libro hester. q̄
 hester induta vestib⁹ regis fuit exaudita ab assuero
 vel signāt q̄ sacerdotes digne cū istis septē vestibus
 celebrātes hēbunt septē dotes in paradiso. s. quattu-
 or ex parte corporis. ⁊ tres ex pte aīe. In cui⁹ signū
 legitur in genesi. xxbii. q̄ iacob induit⁹ vestib⁹ elau:
 valde bonis habuit bñ dictionē p̄tis. vel signāt q̄ pi-
 us iesus toto tpe quo mundus durabit: quod tpūs
 septē diebus voluitur erit nobiscū vsq; ad glūmatio-
 nē seculi in isto sacramēto. ⁊ ita p̄misit ipse q̄ nō mē-
 tiē dicēs Ecce ego vobiscū sū vsq; ad glūmationem
 seculi. Et vt speciali⁹ de vnaquaq; veste dicatur. sciē-
 dū q̄ illa camisia seu supelliciu signat q̄ sacerdos dī
 habere mūpiciā vite. ē enī illa camisia de lino albo ⁊

infido. & ppter hoc dicit sacerdos. Lauabo inter in-
 cētes manus meas & circūdabo altare tuū dñe. Amē
 ctū qđ ponitur sup caput: signat eleuationē mētē ad
 deū. quā. sacerdos dī habere pte aliis maxie qñ dixit
 missā. vñ dicit ipe Dursū corda id est corda sint ele-
 uata sur sū ad deum. Alba qđ est longa. signat pseue-
 rantia i bono quē dī hēe sacerdos. qz qđ pseuerauerit
 vlq; ad finē hic salu⁹ erit. Ligulā id ē zōa qđ pibet
 ne velles fluāt sup trā: signat timorē dei qđ pibet ne
 aīe fluāt p peccatū. qz vt dī. sapiēs. Qui timēt deū
 pparabūt corda sua & i zpectu illi⁹ cōdificabūt ani-
 mas suas. Manipulus signat fructū bonor operū
 quē boni sacerdotes reportabūt in paradiso. vñ de
 eis dicit psal. po. cxxv. Veniētes aut veniēt cō exul-
 tatione portātes manipulos suos. Stola significat
 mortificationē carnis. vñ ponit ad modū crucis ad
 designādū qđ sacerdotes debēt portare crucē penitē-
 tię in corde vel i corpore suo. & ita dicit apłs: Morti-
 ficationē xpī iesu i corpore vō circūferētes. Casula
 qđ cooperit oēs alias vestes et peminet oībus alijs ve-
 stibus: signat caritatē qđ peminet oībus alijs vti-
 bus et qđ coopit multitudie pctōr: In caritate ergo
 radicati iustē vīuam⁹. Multe autē adaptatīdes pos-
 sent adduci. sz hęc sufficiāt quo ad pñs ¶ La. ix. cui
 Gloriā non est bonū. ¶ debet dari eucharistia:
 Sumere panē filior & dare canibz et margarite
 non sunt portis dāde. Cū in illo sacramēto ztineat
 panis vīu⁹ qđ de celo descēdit xps. s. verus de⁹ & ver⁹
 hō qđ est pñosissima margarita quā cū inenerit homo
 abscondit et pte gaudio illi⁹ vadit et vēdit oīa qđ hz et
 emit eā. Et ideo sacramētū illud nō est dādū canibus
 nec portis. s. pctōribz infidis. Ad sciēdū ergo qbus

debet dari istud sacm̃ vidēdū est p̃mo de modis sa-
 medi ip̃m. Notandū q̃ istud sacm̃ p̃t sumi corpo-
 ralis. sacramentalē. et sp̃aliter et sc̃dm hoc p̃t quae-
 tuor modis sumi. Quidā ei sumit istud sacm̃ corpo-
 ralis tātū. sicut aliquis infidelis q̃ nō credit ī isto
 sacramēto eē faciter corpus xp̃i. Si enī sumeret hoc
 q̃ā consecratā sumeret istud sacm̃ corporaliter tātū
 q̃ stat q̃ nō sumeret sp̃alē cū nō respiceret fructū
 sacramēti: nō etiā reciperet sacramentaliter. quia ille
 recipit istud sacramētum sacramentaliter qui credit
 veraciter in isto sacramēto eē corpus xp̃i. sed iste ṽt
 dictū est nō credit. q̃ non recipit istud sacm̃ sacra-
 mentaliter. sed corporalē Et idē dico de cane vel de mu-
 re. vel q̃cūq; alia bestia si p̃tingat. q̃d ablit. cōdere
 hostiā consecratā. Quidā autē sumūt istud sacm̃ sp̃u-
 aliter tātū. sicut fideles iusti et sancti cum deuotiōe
 audiētes missā vel h̃ntes deuotionē ad audiendū eā
 qui licet non p̃municent. sūt t̃m participes fruct⁹ ip̃i
 us sacramēti. Et sic intelligitur verbum aug. dicen-
 tis. Crede et mādūcasti. crede. s. fide firma. et mādū-
 casti. s. sp̃alē. Quidā sumūt seu cōdūt sacramēta-
 liter et corporaliter simul: sed nō sp̃aliter. sicut sal-
 ti xp̃iani qui sumunt istud sacramentum in peccato
 mortali. tales enī corporaliter sumunt. quia reci-
 piunt species consecratas. et etiā sumunt sacramē-
 taliter: q̃ ex quo sunt xp̃iani credūt sub illis sp̃ebus
 eē facit corp⁹ xp̃i. et sic ṽtūtur sacramēto ṽt ē sacm̃
 sed nō recipiūt sp̃aliter q̃ nō recipiunt fructū sa-
 cramentī. Quidā ṽo recipiūt istud sacramentum cor-
 poraliter. sacramentaliter et sp̃itualiter simul sicut
 sunt illi qui cum deuotione et fide existentes in car-
 tate et gratia dei recipiunt istud sacramentum: et ex

receptione eius multa bona recipiunt. scilicet gratiam in presenti et gloriam in futuro. Secundo sciendum est quot requiruntur ad debitam susceptionem huius sacramenti quod sunt tria. scilicet immunitas a peccato mortali. eleuatio mentis ad deum. et mundicia corporalis. De primo dictum est supra in primo et etiam aliquid dicitur infra. De secundo. scilicet de eleuatione mentis in deum. sacerdos ante canonem dicit. Sursum corda. quasi dicat quod uolens sumere istud sacramentum debet habere cor suum eleuatum ad deum. De tertio. scilicet de mundicia corporali uide in primo quod tractantes aliquod sacramentum manus suas lauant. et ideo cum in isto sacramento tractetur ille qui est sanctus sanctorum requiritur in sumente mundicia corporalis. Notandum tamen quod immunitas a peccato mortali requiritur de necessitate ad debitam susceptionem istius sacri. Alia autem duo requiruntur de magis congruitate. et ideo cum aliqua mundicia corporalis habeat aliquam secundum amentem culpam mortalem et habitudinem mentis sicut est pollutio quod accidit in sonis. uidentur de ista pollutione quod impedit susceptionem istius sacri. Sciendum est ergo quod pollutio quod accidit in sonis non est peccatum de se. sed potest esse effectus peccati mortalis: uel uenialis: uel nullius: scilicet quod cum illi potest esse peccatum mortale uel ueniale uel nullum. Sed ergo recurrendum est ad causas ubi potest ista pollutio. potest esse propter ebrietatem uel ex cogitatione preteritam: uel ex ebrietate et crapula uel ex tetatone diabolica uel ex infirmitate uel ex alleviatione nature. Primis duobus modis non potest esse cum peccato mortali uel ueniali: quia si cogitatio deliberata cum consensu precesserit uel ebrietas uel crapula fuerit deliberata uel consuetudinaria. peccatum est mortale: et ideo talis pollutio impedit de necessitate susceptionem istius sacramenti. Si autem cogitatio non fuerit cum consensu deliberato uel ebrietas siue crapula non fuerit deliberata nec consuetudinaria: peccatum est ueniale: et ideo talis pollutio de necessitate

nō impedit sūptionē istius sacri s; tñ incōgenitate i-
 pedir maxie si fuit cū turpi imaginatōe: qz ex cogita-
 tōe vlt cōis d; depōnitur mēs. sed si sit aliqd qd pph-
 beret. sicut reuerētia festiuitatis vel timeatur de scā-
 dalo: nō d; dimitti ppter hoc corporis xpi pceptio. Si
 aut pueiat ex illusiōe dyabolica non credo q; debeat
 dimitti: maxie si velat tpe magne festiuitatis vlt cōis
 siue ghalis coionis. Si aut ex nāe ifirmitate vel alle-
 uiatōe nāe dimittatur ppter reuerētiā: laudabile ē: nē
 si sit aliqd qd refozmet pctm vt dictū ē. Et illud de-
 cretū q; post talē pollutōem hō d; abstinē. xxiij. ho-
 ris intelligēdū est vt in distinctōe pdicta. Nō ergo
 q; modis sumitur istd sacm: et q; reqratur ad debi-
 tā ei⁹ susceptōem: vidēdū ē nñc q; debēt sumere istd
 sacm. Vnde sciendū ē q; istud sacm debet sumi a ie-
 iunis. vt hētur. vii. q. i. Nichil de cōse. di. v. Ut ie-
 iunij. Notandū tñ q; duplex ē ieiuniū: quoddam est
 nature. aliud ē ecclē. Ieiuniū nāe soluitur per sum-
 ptionē cuiuscūq; cibi vel potus sūpti i modū cibi vlt
 potus: vel etiā medicie. Ieiuniū ecclē soluitur p
 comestione cuiuscūq; sūpti p modū cibi vna come-
 stione scā. Nñ ergo dē q; sacm eucharistie d; sumi
 a ieiuno: intelligitur de ieiunio nature. qz p̄us d; in-
 trare in os xpiani ille sctissim⁹ cib⁹: q; q̄cūq; alius
 cib⁹: ita q; ille q; sumit istū cibū sacrosctm nichil añ
 sūperit ista die. vel p modū cibi vel pot⁹: vel medi-
 cine. verūtñ qz necessitas nō habet legē et infirmis
 non est posita lex. id infirmi et illi q; sūt i necessitate
 positi nō sūt ad hoc obligati. imo q̄cūq; hora siue d;
 die siue de nocte siue post p̄adiū siue añ: pnt q̄tūcū
 q; fuerit eis necesse illud sacm sumere. Sed qd si a
 lq; sacerdos vel ali⁹ q; d; cōicere de mane lauet os

tū et forte trāsglutiat aliqd de aq nūquid īpediē a
 susceptōe huius sacēi. Dico q an susceptōem istius
 sacēi dētēs ēnt qz spūalē & cozpozalē mūdet se q̄tū
 pōt. et iō lauare os an susceptionem istius sacēi ap-
 pbo et laudo ita tñ q caneatur ne aliqd de aq tran-
 glutiat sciēter. verūcū si aliqd trāsglutiat nō mag
 q̄titate cū salūe & p modū salūe nō credo q īpediat
 susceptionē isti sacēi. Sed pone q aliquis de nocte
 & sero anisū & baccasaluabēl semiculū vel aliquid a-
 liud sūpserit et aliquid de reliquis remāserit inter
 dētēs cū abluat trāsglutit aliqd d hoc q remāserat
 iter dētēs nūqd īpeditur a susceptōe istius sacēi: di-
 co q nō ex quo sciēter nō facit s; trāsglutit p modū
 salūe. Istud etiā sacēm nō d; dari nisi ab illo qui
 habet vñ rōis. vñ nō d; dari pueris atēq̄ pueniant
 ad ānos discretōis. vt hētur i c: Discretiusq̄ sexus
 extra d pe & remis. qui an istō tps nesciūt discernere
 ster istū cibū et cibū cozpozalē. & sic ipi nō exhiberēt
 reuerentiā debitā tāto sacēo. Eadē etiā rōne istud
 sacēm non est dādū amentibus siue furiosis: Distin-
 guēdū est tñ de istis. qz aut tales fuerūt furiosi a na-
 tiuitate ita q nūq̄ habuerūt vñ rōis. & credo q istis
 istud sacramētū nō d; dari. qz istud sacramētū re-
 quirīt actualē deuotionē i suspiciēte. & tales nō pāt
 habere cā. Aut tales habuerūt aliquñ vñ rōis s;
 amiserunt ipm ppter aliquā cām. et habent aliquā
 lucida ieternalla et tpe quo habēt talia lucida ietern-
 alla si petāt cum deuotione istud sacramētū et ve-
 lint ipm recipere reuerenter debet eis dari ita tñ q tē-
 poze facile nullo modo detur eis ppter causā iā didā
 freneticis etiā nō d; dari istud sacramētū maxie
 si eieatur de irrecuerētia ad sacramētū sicut de expul-

sione vel aliquo alio tali. loquor aut de freneticis in
 quibz ligat^r est oino vsus rationis. Demoniacis autē
 si cū deuotōe ⁊ reuerētia peterēt: credo q^d deberet eis
 dari. dū tñ tales habeā vsū rationis ⁊ actualē deuo-
 tionē ad illud sacramētū. Et credo q^d tantā deuotio-
 nē hēre possēt ad sacramētū q^d virtute sacramenti ⁊
 demonio liberarētur Leprosi etiā nō d^z dari sacra-
 mētū. qđ intelligo de leprosis sic infectis q^d nō possēt
 corpus dñici recipere ⁊ tractare i ore suo qui ipsi retē-
 cerent. sicut sūt multi quibz ceciderūt labia. ⁊ dētes
 et sūt toti corruu vsq^q ad guttur. Sicut legit^r de quo-
 dam monacho cisterciēsi i vita sancti Ludouici quō-
 dam regis francie: cui quādo pñebatur bolus i ore
 cadebat sibi bolus de ore. ⁊ tali sic leproso nō debet
 dari corpus xpi. aliis autē leprosis bene potest dari.
 Sacerdos etiā leprosus nō debet in pñtia ppli cele-
 brare. sed si ad partē vel i secreto vellet: posset Et ita
 intelligo illa ca. extra de cle. Ergo et de rectorib⁹ Et
 tua nos. Hugo etiā dicit q^d sacerdos leprosus posset
 celebrare aliis leprosis pñtib⁹. Damnat^r etiam ad
 mortem p criminib⁹ suis quib⁹ nisi de grā speciali
 non dāt^r vnq^q corpus xpi. sicut illis q^d suspēdūt^r vbi
 submergūt^r vel gburūt^r vel quolibet alit^r interfici-
 unt^r. Illis autē qui p crimie heresis gburūt^r si
 cū deuotione humilitate et reuerētia petāt: d^z eis da-
 ri corpus xpi. vt hēt^r extra de here. ca sup eo libi.
 Sed nūquid existēti i pñō mortali dādum ē corpus
 xpi: Dicēdū ē q^d pñm aut est notoriū aut occultum
 si sit notoriū puta q^d ē notori⁹ vsurari⁹ vel notori⁹
 concubinaris vel quolibz aliis notori⁹ pñtib⁹: nisi
 discedat. et scđm statuta ecclē p^digne peniteat nō ē
 ei dandū corpus xpi: q^d tuncq^q petat: immo est

sibi dicēdū. Amice nō ē bonū sumē panem filiorū et
mittere canib⁹. Si autē ē p̄m occultū: aut iſte petit
corp⁹ xp̄i tpe quo tenet cōicare: puta tpe gñaliscōio
nis vel qz ē infirm⁹ ⁊ sic de aliis casib⁹ i q̄b⁹ tenetur
q̄l3 cōicare: at petit alio tpe: si petat alio tpe q̄tūcū
qz petat in publico: nō tenetur sacerdos. dare ip̄m sibi
s3 dz ei dicere. Amice nō ē t̄p̄s cōicādi: et iō nō de-
beo tibi dare corp⁹ xp̄i: s3 expecta t̄p̄s statutū. si at
petat tpe quo tenetur cōicare. at petit in publico at
in secreto. si in secreto nō ē dādū: imo ē monēd⁹ ne
petat in publico: s3 si talis p̄tinax in malicia sua pe-
tat in publico dari sibi corp⁹ xp̄i sacerdos. dz ip̄m sibi
dare. nō dz eū p̄dē: nec ali⁹ dz p̄uari suo iure quo-
uqz sit declaratū ip̄m amisse ius suū ⁊ iō cū q̄libz
prochian⁹ hēat ius petēdi corp⁹ xp̄i a curato suo: et
curat⁹ sit obligat⁹ ad dādū isto tpe suis prochianis
corp⁹ xp̄i ⁊ null⁹ fidelis p̄uatur isto iure nisi p p̄m
mortale zmissū publice. iō q̄tūcūqz sacerdos. sciat sub
ditū suū eē in pctō mortali nisi pctm sit notoriū nō
debet sibi denegare corp⁹ xp̄i si tpe statuto ⁊ i publi-
co petat ip̄m sibi dari. Et ita legitur fecisse bt̄s her-
nard⁹. q̄ cū qdā die cōicaret monachos suos: qdam
quē bt̄s her: sciebat eē in pctō mortali int̄ alios ac-
cessit ad cōicādū: ⁊ bt̄s her. dedit sibi corp⁹ xp̄i di-
cēs ei submissa voce. Iudicet dñs int̄ me ⁊ te. q̄ vel-
let dicere. dñs scit q tu indigne accedis: ⁊ ego nō pos-
sū tibi negare: ideo iudicet int̄ me ⁊ te. Et statim il-
le miser accepto corp⁹e ch̄isti cecidit mortu⁹. et iō ca-
net sibi vnusq̄sqz ne indigne accedat: nō enī noceret
sacerdoti: sed sibi ip̄s: et sacerdotes bñ facerēt si istō
exēplū ⁊ silia prochianis ⁊ subditis suis nūciarēt. s3
nūq̄d suspectis de criminē debet dari illud sacmētus

si redrāt. Dicēdū ē q̄ tplex ē suspicio: q̄dā ē violēta
q̄dā p̄babilis: q̄dā leuis. Suspicio violēta ē q̄tra quā
nō dimittit̄ p̄batio: sicut si aliquis iuenit̄ cū mulie
re corrupta i lecto. Solus cū sola. nudus cū nuda lo
ro: t̄p̄e ad hoc apt̄ nec etate nec parētela nec aliquo
obstātibz eēt violēta suspicio seu p̄sūptio q̄ cogno
uisset eā ita q̄ nō dimitteret̄ p̄batio i q̄tratiū. Pro
babilis suspicio ē illa q̄ orīt̄ ex aliq̄bz signis & cōie
cturis p̄babilibz: sicut si aliq̄s iueniret̄ frequent̄ cū
aliq̄ loquēs i loco suspecto: eēt p̄babilis suspicio q̄ a
liq̄d malū ageret. Leuis suspicio ē q̄ orīt̄ ex fatua &
iozdiata suspitōe alicui. Et ista dē leuis & fatua su
spicio sicut si viderē aliq̄d bonū virū & aliquā bonā
iuuēculā salutātes se b̄l sibi iuicē ridētes nō i loco v̄l
t̄p̄e suspectis fatuū eēt p̄sumere q̄ male agerēt. Et de
tali dicit salomō. Qui cito credit. leuis ē corde. Qu
ergo q̄ris v̄trū suspectis d̄ aliq̄ crimie dēat corp̄ x̄pi
dari. Dico q̄ si de aliq̄ hēat̄ suspicio violēta de aliquo
crimie notorio q̄ illi d̄z denegari corp̄ x̄pi. Vbi ḡs
de aliquo hēat̄ suspicio violēta q̄ sit notorie hereticus
& usurarius vel cōcubinari⁹ & sic de aliis. Dico q̄ an
teq̄ detur ei corp̄ x̄pi d̄z se purgare de illo crimine.
extra de pur. c. ii. Si aut̄ hēatur suspicio. p̄babilis
nō d̄z sibi denegare corp̄ x̄pi quousq̄ esset p̄batū
q̄tra eū. licet notorie hēatur talis suspicio contra cū
esset tū monēdus q̄ purgaret se anteq̄ accederet ad
sacramēta: et si gl̄t̄iret b̄n faceret. si aut̄ p̄suerātez
istaret et negaret crimē de quo p̄babiliter p̄sumit̄
q̄tra eū. nō credo q̄ ante p̄bationē. eēt p̄u ad⁹ iure
q̄ habet i petēdo et accipiēdo corp̄ x̄pi. p̄sertim
cū res sua agatur: et si idigne accipiat noceat illi: &
nō aliis. tamē credo q̄ sacerdos ad terrorem pōt sibi

et dicitur aliquibus remissionem dicere dicens Si digne acci-
 pis perficiat tibi ad salutem corporis et anime: Si indigne in-
 dicet dominus in te et me. Si autem suspitio levis et fatua
 habeatur contra aliquem de quocumque crimine propter tale su-
 spitionem: cum sit levis et fatua: in illo debet agi contra
 eum in speciali. in generali tamen est bonum quod sacerdos. diceret al-
 iquibus remissionem: ostendendo quod nullus debet presumere bo-
 num vel malum nisi sciet per certo. quia multi multa loquun-
 tur. et quilibet debet se purgare: et quoad deum et quoad
 populum atque accedere ad illud sacramentum; sed nunquam excoicatus
 debet dari illud sacramentum. Dico quod non quodvis sunt excoicati
 sunt divisi a perceptio sacramentorum: et a comunione fidelium.
 Sed quod si aliquis excoicatus sit in periculo mortis et pe-
 tat corpus christi sibi dari: quod debet fieri. Dico quod autem iste est
 excoicatus a canone: siue iure: aut a iudice. Si est excoi-
 catus a canone siue iure. sacerdos. debet absolvere eum
 si ipse petat humiliter absolutionem. quia in periculo mortis
 simplex sacerdos potest ipsum absolvere a quocumque sententia excoi-
 cationis lata a canone: etiam si absolutio esset sedi apos-
 tolice reservata. tamen in quocumque casu absolvatur: dicitur absol-
 vi sub hac forma. quod si deus presciet tibi vitam: statim quocumque
 modo poteris vadat ad eum qui ipsum absolvere potest mandans
 tamen ipsi super illis per quibus excoicatus fuerat humiliter recep-
 turus. Et nisi faciat: statim relabitur in eandem excoica-
 tionis sententiam ipso iure. ut habetur extra de sententia excoi-
 cationis q. li. vi. Si autem est excoicatus a iudice. aut est per
 sententiam factum: aut per aliquo delicto. aut per aliquo casu et quod
 cumque sit debet absolvi: si petat humiliter absolvi. ita tamen
 quod primo det pignora vel cautionem prodoneam quod parebit et
 obediet mandatis ecclesie et emendabit passio iniuriam. Et si
 nequit dare pignora vel cautionem iuret quod satisfaciet
 quocumque poterit. Sed quid si aliquis excoicatus in periculo mor-

fall. excōcat* i periculo mortis exis mittat p sacer-
 dotebt pfeſſionē eius audiat ⁊ cū absoluat ⁊ det ſibi
 corpus xpi: et āterq̃ accedat ad eū amittit loq̃lā nūn-
 q̃d d3 ſibi dari corp⁹ xpi. dico q̃ ſi intelligat aliq̃d mo-
 neduſe: ⁊ ſi nō pōt loq̃: q̃ oñdat aliq̃ ſig̃ p̃tritōis ſic
 q̃ iūctas man⁹ eleuet ad dñū ⁊ pcutiat pectus ſuū: et
 per aliq̃ ſig̃ oñdat ſe petere abſolutō: m a pctis: ⁊ a
 ſua excōcat. et parētes et amici eius debēt loco et vñ
 re ei⁹ pmittere et fidē ſubere vel pignora dare ſi pñe
 q̃ ſi dñs pñat ſibi vitā: pñtabit ſe p̃ſpectui illius q̃
 pōt eū abſolvere. mādatū ipſi⁹ ſup hoc huiliter recep-
 turus. Et lic d3 eū abſolvere ⁊ cōdicare. Si āt nichil
 intelligit ſi pñt et pbari p̃t q̃ ſig̃ p̃tritōis ⁊ pñe p̃e-
 ceſſet d3 abſolui ⁊ cōdicari recepū pñs cautioſ b⁹ ⁊ p̃-
 gnoſib⁹ vel iuramēto a parētib⁹ et amicis p modū
 quo dict⁹ ē ā Notandū inſe q̃ ſacerd. q̃ cōdicat pplm
 d3 eū monere de aliq̃b⁹ p̃p̃mo q̃ nō accedat ad illū
 ſac̃m cū p̃ſcia alie⁹ pcti mortāl. ſc̃do q̃ remittat o-
 diū ⁊ rācorē cuiuſcūq̃. tercio q̃ null⁹ excōcatus ac-
 cedat: nec aliq̃s niſi ieſum⁹ niſi i caſu neceſſit. quar-
 to q̃ añ cōſione. et poſt abſineāt ab ṽrozibus ſuis ad
 minus per tres dies. de p̃ſe. di. i. c. Dis hō xxiii. q. iiii
 Sciatte. quinto q̃ poſt cōptionē corpo. xpi nō ſpuas
 in loco imūdo vel i loco vbi poſſit ſputū genicari pe-
 dibus. et hoc añ cōſione. ſexto q̃ ſibi q̃tū potēſt ca-
 ueāt a vomitus nauſeatōe Notandū q̃ poſt ſūptiōez
 corpo. x. debet ſumi aliq̃tūlū de vīno ne aliq̃d de iſto
 ſac̃to remāeat et ſpuēdo emittat. vñ i aliq̃bus eccl̃is
 ē laudabil cōſuetudo q̃ i die paſche poſt cōſionē dat
 aliq̃tūlū de vīno ⁊ p̃ae. c. x. d̃ ritu quo d3 miſſa cele-
 bra hōſtate fiat i vobis ſc̃d3 ordinē ṽba ſc̃ ap̃l
O iſoꝝmātis et iſtruetis nos quō ordinare et ha-

nestate opa nostra marie illa q̄ ad cultū dei pertinet
 faciam⁹: it̄ q̄ missa ē p̄ncipalioꝝ. si i altis nr̄is opib⁹
 ordiate ⁊ hōeste nos hēe debeam⁹: mltomagis i mlt̄
 la. Nūc igit̄ vidēdū ē de ritu misse. i. de modo quo d̄
 dici missa. vñ sacerdos armis sp̄ualib⁹ armat⁹: i. sa-
 cris vestib⁹: de q̄b⁹ sup̄radictū ē idut⁹ d̄ p̄cedē ad al-
 tare. et q̄ vt dicit salomō. sapiēs i p̄ncipio sermonis
 accusatoꝝ ē sui p̄rio sacerdos accusare d̄ seipm̄ fac-
 edo. s. p̄fessionē ḡnalē q̄ valz ad remissionē pctōꝝ val
 aliū et etiā mortaliū oblitoꝝ: S̄z de mortaliū de q̄
 bus recordat̄ d̄z anteq̄ iduat se vel āteq̄ accedat ad
 altare sacramentalit̄ p̄fiteri. ⁊ ip̄a p̄fessioe sc̄ā p̄cedat
 ad missā. Notādū aut̄ q̄re hoc sac̄m d̄z missa. scdm̄
 aug. d̄z missa q̄ dū istud sac̄m p̄ficiť mittitur cele-
 stis nūcius. Et scdm̄ q̄ exponit inocētius papa Ille
 celestis nūcius est magni cōsiliū āgelus ⁊ mittit ille
 ad p̄secrādū. et iste ē sacerdos iuilibilis q̄ p̄ncipalit̄
 p̄secrat ⁊ cōficiť hoc sac̄m vt dicit aug. Aliā rōnem
 assignat hugo dicens q̄ ista hostia pōt vocari missa:
 q̄z transmissa est p̄m̄i a patre vt eēt nobiscū. p̄es
 a nobis patri. vt p̄ nobis intercedat. Sciēdū ē q̄ mis-
 sa trib⁹ linguis celebrat̄. s. hebraica. greca. et latina.
 Nā alfa. amē. ofāna. sabaoth. sumunt̄ de hebraica.
 Kyri eleyson. X̄pe eleyson. sumunt̄ de greca. reliq̄
 oia sunt latia. Dicit̄ missa istis trib⁹ modis. q̄z titu-
 lus x̄pi in cruce pendētis script⁹ fuit hebraice. grece
 et latine. Diuidit̄ ergo mis. in quattuor partes. vi-
 delicet: in obsecrationes. oꝝdes. postulatioes. ⁊ grā
 actiones. Prima pars p̄tinet ad ppli instructōez. se-
 cūda ad matie p̄secrationē. tertia ad matie p̄secrate
 cōptionē. Quarta ad grāp̄actionē. Prima pars p̄-
 tēditur a p̄ncipio misse vsq̄ ad offerroziū: secūda ad

offertorio vsq; ad finē orōis dñice. l. **De** nē. r. c. scilicet
 vsq; ad cōionē. quartavsq; ad finē misse **Pr**ima pars
 continet decē vel vñdecī partes. Et p̄mo d; introitus
 q; tūc sacerdos p̄lo ministratur d; ad altare itrare.
 Et est sciēdū q; antiqui loco introit; dicebat vñ totus
 ps. et cātabat a clero circa grad; altaris. et iō vo-
 catur graduale. d; bt̄us hiero. q; ex mādato dñi tpe
 damasi pape ecclesiasticū officiū p̄ maiori pte instituit.
 p̄ter cāticū ordinauit diuersos introit; scdm diuer-
 sitatē festoy et dierū. Et de illo psalmo q; antiquitus
 cātabatur loco introit; accepit vnū versū. **Q**uā i sim-
 plicibus dieb; introitus his cātatur: ad designādum
 q; in xpo sūt due nāe. l. hūana et dīna. In solēnitatib;
 vñ dē ter. ad designādū tria tpa. l. tps qd fuit
 aī legē. tps sub lege. et tps grē. vñ duab; p̄mis vici-
 bus d; submissa voce: q; i p̄mis duob; tpi; nō ap-
 te et clare loq̄bātur hoīes de xpo. tertia autē vice dē
 alta voce. q; i tercio tpe i oēm terrā exiuit son; eoy.
 scz euāgelistay **P**ost introitū dē hyzi el. et idē ē q; dñe
 miserere. **X**p̄e el: vñ idē ē q; x̄p̄e pater miserere. Et dē
 ter p̄p̄e patrē filiū et sp̄m sc̄m. Et dē nonies p̄pter. i. ex
 ordies āgeloy qbus bt̄ute misse petim; associari In
 dieb; solēnib; post. **A**ryiel. dē. gl̄ia in excelsis. quem
 hymnū in natiuitate xpi āgeli decātauerūt vsq; ibi
 bonevolūtatis. Reliqua oia. l. laudam; te. beat; hy-
 lari; pictauēsis eps apposuit. et ad missā cātari isti-
 tuit. Et debet cantari ille hy; āgelicus i festis ap̄lo-
 rū. martirū. felloy. atq; virginū. in quo p̄ honore
 dedicata est ecclia. et in festiuitatib; bt̄e marie v̄gis
 Sed qñ i dieb; p̄festis cātāt missa de bt̄a virgie: vel
 de scō spū: vel de quocūq; alio scō nō dē in ea hym-
 nus āgelicus: vel symbolum. l. in missa p̄p̄ia decā
 f. i.

tetur. Et rō est vt dē extra de cele. missa. c. Cōsiliū
 vt inter cōmēorationē et solēnitatē dēa ostēdatur
 In sabbō aut qñ cātatur de brā maria. credo q dī
 dici glia in excelsis. qz illa dies est dedicata ipi beate
 marie virgini ppter multa q non o3 hic dicere Vido
 hymno angelico sacerdos ad populum conuersus sa
 lutat ipsum dicendo. Dñs vobiscum Que saluatio
 fuit sumpta de veteri testamento sc3 de libro ruth.
 qñ dicit booz messoribus suis: dñs vobiscū. Sciēdū
 tñ q episcopus loco dñs vobiscum dicit. pax vobis
 Et rō est qz episcopus representat personā xpī: q qñ
 salutabat discipulos suos dicebat. pax vobis Et sciē
 dū q Quis in ecclesia nō sit nisi vnus semper tamen
 debet dicere sacerdos. dñs vobiscum. qz loq̃tur toti
 ecclesie. et ei respōdetur. Et cum spū tuo Que respō
 sio fuit sumpta ab apostolo in eplā scda ad tytum.
 ca. iiii. Post salutationē et respōsionē subiungit sa
 cerdos. Oremus loquēs in persona totius ppli. Vi
 cto oremus. dicit orem: et ista vocatur collecta. qz
 oli eps siue sacerdos oī pplō collecto dicebat cā sup
 pplm. qz dō ipib3 nēis nō possum⁹ ita pplm 2 grega
 re siue colligere: dicim⁹ orem q antiquo et gñalivo
 cabulo retēto dē collecta. vñ iste o3ōnes debēt dici
 sub certo numero. ita q dicatur vñ a vel tres vel qui
 q vel septē. qñ dñr tres signāt trinitatē personarū
 vel dñr tres qz xp̃s in sua passione cuius istud sacra
 mentū est mēozabile ter legitur orasse 12io qñ ora
 uit vt transiret ab eo hora passionis. Secūdo quā
 dixit. pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.
 Tercio quando dixit. pater in manus tuas cōmen
 do spiritum meum. Quando vero dicuntur quinq

orationes: signant meoriam quinque vulnerum xpi: quando autem dicuntur septem signant quod sacerdos si digne dicit missam: exauditur pro omnibus septem petitionibus que in oratione dominica continentur: vel ad signandum quod petit septem dona spiritus sancti sibi et aliis pro quibus dicit missam: ut te misse infundi. Et ut dicit magister iohannes belety: non debent dici ultra septem. Quando autem celebratur missa pro vivis: non debet dici aliqua collecta pro defunctis: et etiam quando de missa pro defunctis non debet dici pro vivis: nisi illa communis. Omnipotens sempiternus deus qui vivorum dominaris simul et mortuorum omniumque miserere. r. c. Si autem in missa pro vivis aliquo casu dicatur collecta pro mortuis non debet dici ultima sed penultima. quia finis debet correspondere principio. Dictis autem collectis respondetur Amen. ad confirmationem. Collectis finitis debet epistola ab episcopo quod est supra et stolam missio quasi supra missio. quia epistole fuerunt supra misse evangelio. Et nota quod nullus debet dicere epistolam nisi fuerit subdiaconus: vel melius est quod sacerdos dicat eam quam puer qui iuvat eum ad missam. Post epistolam debet. quod sic nominatur quod versus suus debet respondere. Huius debet advertendo. quia illi qui dicunt versus debent se vertere ad orientem. Deinde debet. alleluia. cum suo versu. et est canticum leticie. Unde tempore ieiuniorum quod est tempus luctus non debet dici alleluia nec eadem ratione in missa pro defunctis. In magnis solennitatibus post alleluia dicitur sequentia. id est prosa: que etiam est canticum leticie. Et significant ista duo leticiam glorie paradisi. Ad quam te misse venire speramus. prosa dicta debet immediate evangelium et in principio ille qui legit evangelium salutem populi

ut reddat eū attētū ad audiēdū euāgelīū. dē autem euāgelīū ab eu qđ ē bonū: et āgelus qđ est nūci⁹ qđ bon⁹ nūci⁹: qz ī euāgelio nūciat xps qđ ē magni cōsiliu angelus. vel qz ī eo nūciātur oia q̄ pertinet ad salutē nrām. Et nota qđ qñ dē euāgelīū de p̄cipio dī dīci. Inītitū sci euāgelīi. sicut ī illo euāgelio Liber gñationis iesu xpi. Qñ aut euāgelīū nō sumitur de p̄cipio debet dīci. Sequētia sci euāgelīi. et est sensus. sequētia vba sunt vba scī euāgelīi. Notādū in sup qđ dicto tīculo euāgelīi dīz rñderi. glā tibi dñe. qz ī euāgelio legitur de glōria dei ⁊ de nra. s. qualē xps dyabolū vicit: et nos redēit: ⁊ victor ad glōriaz p̄tis ascēdit. et iō auditozes euāgelīi latētes ad laudes sui saluatoris exclamāt dicētes. glā tibi dñe. qđ d. cāt. dñe glōria tua q̄ ī euāgelio p̄dicat nobiscuz sine fine m̄aeat. et sp̄ crescat. vñ qñ legitur euāgelīū duo cerei debēt accēdi in signū qđ dñs misit discipulos suos binos ⁊ binos ante faciē suā p̄dicare euāgelīū dei. Notādū tñ qđ q̄ cito inchoatur euāgelīuz tā cito tā clerus q̄ laicus: tā p̄ferēs q̄ audiēs debet se munire signo crucis in fronte. oze. et pectore. In fronte qz frōs est loc⁹ verecūdie. vñ hoies luerecundus effrōtes dīcīm⁹. i. sine frōte. per hoc ergo qđ ī frōte crucē ponim⁹ significam⁹ qđ nō erubescim⁹ credere in sp̄m crucifixū et eū verū deū ⁊ hominē cōfiteri In hoc aut qđ os ⁊ pect⁹ signam⁹: signat nos audacter ḡfiteri oze: ⁊ fidelit ac firmiter credere corde xpi crucifixū: cui⁹ liber legitur deū ⁊ dñm nrām ec. Sacerdos itaq; vel dyacon⁹ euāgelīū lectur⁹ se signat ī frōte. oze. et pectore. quasi dicat: nō erubesco euāgelīū: sp̄m oze p̄dico: et corde credo. Librū etiā sīgt. ac si dicat. hic est liber crucifixi. Qñ aut legitur euā

geliū cūcti deponūt velamina capitiū: et hoc ppter duo
 primo ad ostēdēdū q̄ euāgelica doctrina omia vela-
 mina legis antiq̄ rēouet. Secūdo ad ostēdēdū q̄ quicq̄
 sensus debēt eē aperti ad audiēdū euāgeliiū. vñ ille
 q̄ dicit euāgeliiū d̄z h̄t facie ad aq̄lonē: in signū q̄
 d̄tate euāgelii debem⁹ nos munire p̄tra insidias dy-
 aboli qui veniūt ab aquilone. qm̄ vt di. hiere. Ab aq̄-
 lone p̄detur os os malū. Finis euāge. quibz debet
 se munire crucis signaculo p̄tra dyabolū ne capiat
 sermonē euāgelii de ore eius. vel de corde. Post eu-
 angeliiū sequitur simbolū. .C. Credo. et nō debet dici
 nisi in dieb⁹ solēnib⁹: nō tñ in om̄ibus: sed solum in
 istis de quibus fit mētio in simbolo: vñ debet dici i
 om̄ibus dñicis. in festo scē trinitatis. in natali dñi. i
 circūcisione. in epiphania dñi. in festo pasche: ascē-
 sionis. p̄thecostes. in festis btē h̄ginis: in festo om̄iū
 scōy. in transfiguratione dñi. in festis om̄iū ap̄loy
 et sancte crucis. In aliis aut festiuitatib⁹ nō d̄z dicit
 Dicto simbolo dē offertoriū. qđ d̄z ab offerendo. qz
 tñc offerimus ea q̄ sūt necessaria ad missā. .C. panem.
 vinū et aquā. Et sacerdos offerēdo ista dicit Susci-
 pe scā trinitas: ⁊ Et facit sacerdos signū crucis sup
 panē et vinū ad hoc: vt ea dñs sc̄dificet. ¶ Et nota
 q̄ sacerdos b̄ndicit aquā et non vinū: quia aqua si-
 gnificat pplm qui indiget benedictione dei: vinū au-
 tem christum qui est super om̄ia benedictus. Et in
 hoc terminat p̄ima pars missę. q̄ est ad populi iſtru-
 ctionē: et p̄parationē ad tñi sacm ¶ Sequitur secūda
 pars missę q̄ est de m̄ā p̄secrationis. et h̄z q̄ttuor par-
 tes. p̄ma p̄ dē secreta. secūda p̄latio. t̄cia canō: q̄rta
 dñica oō. Recepta igitur oblatione sacerdos lauat
 manus et rediēs ad altare se inclināt p̄funde dicens

Folio.

In spū hūilitatē. ꝛc. ad denotādū q̄ p mīdiciā ⁊ in-
 centiā vite. ⁊ hūilitatē ⁊ p̄titionē cordis efficit q̄
 dign⁹ mīster hui⁹ sacramēti. Et erāt⁹ se h̄it ad po-
 pulū dicēs. Orate p me frēs. ꝛc. Et iō illi q̄ audiūt
 missā debēt orare p eo dicēdo illū psal. Exaudiat te
 dñs. vel di. Dñs sit i corde tuo ⁊ in ore tuo vt susci-
 piat sacrificiū de ore tuo ⁊ de manib⁹ tuis p tua no-
 straq; oim salute. Et laici debēt se silē inclināre ⁊ di-
 cere deuote illō qđ sciūt. Postea sacerdos dicit secre-
 tas. ⁊ debēt totidē secrete et eodē ordine. et de eisdem
 dici quot collecte p̄tulerūt i exordio misse āte eplam
 nec plures nec pauciores. ⁊ dē secreta q̄ secrete p̄nū-
 ciat: tñ oli alta voce dicebat. vñ etiā ab oib⁹ laicis
 sciebat. Scdm autē q̄ narrat mag⁹ iohēs beletī i sō-
 ma sua. Cōtingit sē vt quodā die qđā pastores sup
 quēdā lapidē ponerēt panē et dicerēt secretas ⁊ alia
 v̄ba canonis sē panē. q̄ ad p̄lationē eorū est p̄uersus
 in carnē: i quos diuinit⁹ scā fuit acerrīa v̄dida. nā
 oēs idū fulgur mortui sūt. iō statutū fuit vt decto
 iste secrete sub silētio dicerēt vt nescirētur a laicis.
 Scda rō ē: vt nō v̄llescat: sicut sacra scriptura tra-
 dita est obscure. Postea sacerdos dicit: p oia sc̄la se-
 culorū. Et r̄ndēt: amē. Sacerdos salutat pplm dicēs
 Dñs vobiscū. de q̄ salutatōe dictū est s̄: Et q̄ i isto
 facto req̄rit magna eleuatiō mēti i deū: iō dicit sacer-
 dos. Sursum corda. q̄li dicat: hēte corda sursum eleua-
 ta ad deū. Iuxta v̄bū apl̄i dicētis. Que sursum sunt
 querite. Et ppl̄s q̄li obediēs ⁊ p̄sentis dicit Hēmus
 ad dñm corda eleuata. Et q̄ p oib⁹ q̄ nobis de⁹ iō
 tulit gr̄as ei ipendere debemus: subiūgit sacerdos.
 Gr̄as agam⁹ dño deo nro. Et ppl̄s quasi p̄sentis
 r̄ndet dignū et iustū est. Postea dē p̄fatio. Et dē p̄

atio q̄si p̄locutio. i. ad misterii preparatio. ita q̄ in
 p̄fatione noiant aliq̄ ordines angelor̄. q̄ in missa
 angelos p̄sentes esse credim⁹ et assistere sacerdoti. Et
 ita p̄fatione subiūgit̄ cant⁹ angelor̄. s. sc̄us. sc̄us
 sc̄us dñs deus sabaoth. i. exercitū. &c. M̄ana. i.
 salua obsecro. Et dñ sc̄us ter. ad denotandū trinita
 tē p̄sonarū. et dñ dñs de⁹: in singulari ad ostēdendū
 q̄ vna est eēntia in trib⁹ p̄sonis. Et sumit̄ istū isape
 vi. Isayas enī dicit se vidisse seraphim et cherubim
 clamātes. Sc̄us. &c. vñ nos cātica angelorū cantā
 mus: q̄ per hoc sacrificiū hoīes assumi ad angelor̄
 ordines nō dubitam⁹. iō cū eis saluari clamamus.
 Subsequēter dñ alius dñs. s. B̄ndictus q̄ venit. &c
 qui dñs sumit̄ ex euāgelio mathei xxi. Et dū cāta
 tur p̄ fieri signū crucis in signū q̄ sumit̄ de euāge
 lio qd̄ est liber crucifixi. Ideo cōfitemur xpm̄ i mū
 dū venisse et ab eo saluari rogamus. Deinde seq̄tur
 canon. et incipit ibi. Te igitur. &c. et durat vsq̄ ad
 pax dñi. Et dñ canō quod est nomen grecū. et ē idē
 q̄ regula in latino. q̄ per huiusmodi v̄ba fit regula
 riter huius sacramēti cōsecratio. q̄ celebrans in om
 nibus regulariter debet se habere. vnde totū quod
 continetur in canone. excepto p̄f noster. dñ sub silē
 tio. Cuius causa est triplex. P̄ima. q̄ deus nō attē
 dit clamorē oris: sed cordis. vñ dicit b̄tus bernard⁹
 Non vox s̄ votū non cordula musica vocū. Non
 clamor sed amor sonat in ore dei. Secda causa est vt
 mister qui cū sūma reuerentia et deuotione ac men
 tis recollectione debet dicere & p̄ferre omia verba ca
 nonis ne lōgo clamore fatigatus ipediā vel deficiā
 at a sua deuotōe. Tercia causa est ne p̄ quotidianū
 et frequentē vsū verba vilescant. et in locis nō p̄pe

centibz dicat et sic fiat i ruinā: vt ē de pastozibz di
xi. In qdā decreto phibet sub anathemate vt null⁹
nisi sacris vestibus idutus: ⁊ i libro ⁊ sup altare cō
secratū pferat vba canonis. Et ideo qz vir polutus
labijs ego sū: ⁊ ista scitissima vba sūt archana q non
licet hōi pōzi loqui: de ipsis taceo De qbz qdē ver
bis nulli ppa auctoritate nisi dño pape lz aliqd sub
trahere vel addere. Notādū etiā q canō signāter in
cipit p istā litterā **C.** q antiquit⁹ habet p modū cru
cis: qm sacrificiū qd fit virtute ipsoz vboz ē memo
ratuū dñice passiōis. vñ xps q instituit hoc sacm dē
xit. Hoc facite i meā zmōzationem. lu. xxi Et qm
ista verba habēt efficacīā a passiōe xpi: bñ ppter hoc
ymago xpi crucifixi solet ibi depingi In istis etiā sa
cratissis vbis oꝝō gñalis p scā ecclā catholica sit p
papa p epō qui ordinauit celebrātē. oꝝat etiā p rege
qui ē dñs tēporalis. oꝝat etiā p oibz orthodoxis. lz
xpianis catholice ⁊ apostolice: ⁊ fidei cultozibz q vba
exponūtur i terciā parte hui⁹ opis qm ageť de credo
in deū. vñ per ista verba excludūtur scismatici: here
tici. iudei sarraceni: ⁊ pagani. Et sic nota q hic non
oꝝatur p excoicā. Postea sit oꝝatio pzo illis quib⁹
ē obligatus sacerdos. Et credo q sicut ē eis obliga
tus ex oꝝdie caritatis: ita tenetur eos ordinare i mis
sa. ita q pꝑmo ponat illū cui pꝑmo est obligat⁹ sa
cerdos ita tñ q si specialit⁹ dicit missā pzo aliquo: q
virtutem sacrificii referat ad ipsum: ⁊ ppter hoc nō
excluditur quin possit ⁊ debeat oꝝare pzo aliis. ⁊ c.
¶ Est tamen circa istam oꝝationem aduertendū q
debet esse mentalis et non vocalis. cuius est duplex
ratio. Pꝑma ratio est vt sacerdos sit magis recolle
ctus ⁊ attentus: qz sermo aliquñ ipedit intentionem

Secunda ē ad ostēdēdū q̄ de⁹ nō attēdit clamorē oris
 s; cordis ut dictū est. Notādū etiā q̄ nullus fidelis
 cui⁹ occurrit mēōria ē ab illa orōne excludēd⁹: imo
 q̄libet cui⁹ occurrit mēōria ē sp̄ dñoz mēdādus alias
 sacerdos peccaret. Notādū etiā q̄ sacerdos añq̄ dicat
 missā pōt facere istā orōnē. dicēdo vocalit̄ deo. Dñe
 deus ego ī missa itēdo tibi recōmēdare istū. ⁊ c. Po
 stea sufficit q̄ dicat mētaliter in missa. Mēmēto dñe
 famulorū q̄s tibi antea recōmēdaui. Postea vocātur
 multi scilicet ⁊ scilicet qui p̄ xpo oēs se sacrificauerūt expo
 nēdo se mortī. Et ista sufficiāt p̄ nūc de v̄bis canōis
 ¶ Sed aliud dicēdū ē de signis q̄ fiunt ī canone: Vñ
 scdm q̄ dicit dñs innocētius papa in libro de missa
 Crucis signatōes q̄ fiūt ī missa sūt numero. xxb. ⁊ fi
 unt septē vicibz. q̄ signāt expresse xpi passionē. P̄ia
 vice fiūt tres dicēdo illa verba. Hec dona: hec muēr a
 ⁊ c: et significant ternam tradicionē xpi: p̄ia p̄mo
 fuit traditus a deo patre qui eū misit ī mundo. scdo
 a iuda traditore qui eū vēdidit. tercio a iudeis q̄ eū
 pylato ad crucifigendū tradiderūt. In secunda vice
 fiunt quinqz dicēdo illa verba. Benedicā: ascriptā
 ratam. ⁊ c. ⁊ signant quinqz p̄sonas q̄ fuerunt ī pas
 sione ch̄risti scilicet personam xpi venditi. personam
 iude vendentis: et personas emētium q̄ fuerunt tres
 scilicet pōtifices. pharisei: et scribe. In tercia vice fi
 unt due dicēdo illud verbū. Benedixit. Et iste due
 cruces fiunt p̄mo super panem. secundo sup̄ vīnū
 propter duplicis materie panis scilicet ⁊ vīni conuer
 sionem. In quarta vice fiunt quinqz dicēdo ista ver
 ba. Hostiam puram. ⁊ c. Et signant quinqz vulnera
 ch̄risti que ipse pertulit in cruce. in quāta fiunt due
 vna super corpus. alia super sanguinem dicēdo ista

verba sacrosanctā fili tui. &c. Et signāt vicula quibus
 ligatus fuit xps. & flagella quibz fuit flagellat⁹
 In sexta vice fiunt tres dicēdo ista verba: scilicet
 vivificas. &c. & signāt tres crucifixiones xpi. Nā p̄
 mo fuit crucifixus ligis iudeorū. scđo sentēcia pyla
 ti. tercio manibz militū. In septima vice fiūt quin
 qz dicēdo illa verba. per ipsū. &c. l. tres cū corpore sc̄
 calicē et due a latere. et signāt tres cruciatus videlz
 passionis ppassionis et 2passionis. alie due signant
 aquā et sanguinē q̄ fluxerūt de latere ipsius xpi. Et
 sic sūt in vniuerso xv. qui est numerus cubitus ad
 designandū q̄ q̄tūcūqz multiplicetur hoc sacramē
 tū sēper est vñ. Et istud sufficit de signis canonis.
 et p̄ 2nō de secūda pte misse q̄ pertinet ad materie sa
 cramentī 2secrationē. Exceptis q̄ qñ dē pax vobis fi
 unt tres cruce. ¶ Sequitur tertia ps misse que
 est ad materie sacramentī susceptionē. Et in ista pte
 p̄mo sacerdos frangit hostiā in tres ptes. p̄ma si
 gnat corpus xpi misticū. i. fideles q̄ peregrinātur in
 hoc mūdo. secūda illos q̄ sūt in purgatorio. tertia
 illos qui sūt in paradiso. Dicto p̄ oia sc̄la sc̄lorū. cū
 respōlo amen. dicit sacerdos Pax dñi sit sēper vobi
 sc̄lū. faciēdo tres cruce cū vna pte hostie sup̄a cali
 cē. Et significāt q̄ per mortē xpi fuit pax in terra in
 ter deū et hoīem refozmata. Postea dē ter Agnus
 dei. vñ agn⁹ dē ab agnoscendo. qz sicut solo balatu
 agnus matrē suā cognoscit: ita xps matrē suā i sua
 passione cognouit. vel dē ab agnitio qđ est piū quia
 xpus sua pietate nos redemit. Et dē ter Agnus dei.
 qz xps i passione sua pendēs i cruce tria agnouit. i.
 patrē suū ei obediēdo. et matrē suā virginē virginē
 cōmendando. et genus humanū ipsū redimendo. et

de his misereere nobis. ut ultimo de dona nobis pacem. ad ostendendum quod in mundo isto et in purgatorio indigemus misericordia dei. et in paradiso habemus pacem et requiem opulentissimam. In missa autem pro defunctis de dona eis requiem. quia missa pro eis de ut veniant ad requiem paradisi. Deinde ponit sacerdos unam partem hostie in calicem. et signat ut dictum est illos qui sunt in paradiso qui sunt iebriati gloria paradisi. secundum illud psalmi. propter exuberantiam iebriatur ab ubertate domus tue. et torrens voluptatis tue potabis eos. Accipio deinde osculo secundu[m] quosdam ab eucharistia. secundum alios a calice. et secundu[m] alios ab altari dat pacem dyacono et ille subdiacono. et sic per illos descendit ad alios ad designandum quod pax domini qui exuperat omnem sensum. per christum descendit ad prelatos. et a prelatibus ad subditos. etiam signat quod omnes qui volunt esse participes fructus istius sacramenti debent esse in vinculo pacis et caritatis astricti. Dictis autem duabus orationibus sacerdos recipit istud sacramentum sub specie panis et vini. Laicis vero non datur sub specie vini propter periculum effusionis. Post summptionem sacramenti debet sacerdos aliquid recipere de vino et abluere os: nisi esset illa die altam missam celebraturus. Et sic terminatur tertia pars missae que pertinet ad sacramenti summptionem. ¶ Sequitur quarta pars que pertinet ad gratiarum actionem. in qua primo de communio. a eo quod est simul et unio quasi si vel unio ad denotandum quod virtute huius sacramenti summo per caritatem unimur deo et proximo. Post communionem de oratio quod dicitur quod vocatur postcommunio eo quod de post communionem. Et debet dici iste orationes in eodem numero sicut colle etc. Postmodum populus salutato et responsio: et cum spiritu tuo: dicit sacerdos. Ite missa est. Et est iustus

Ite post me ad xpm et sequimini ipsū. qz hostia ē mis-
 sa p vobis ad deū ptez placandū. vel ite ad ppria. qz
 missa ēzpleta. Et nota qz ite missa est nō d; dici nisi
 dicatur. Gloria in excelsis. Et dē. Benedicamus dño. et i
 missa p defunctis dē. Requiescāt in pace. Si qratue
 qre non in fine cuiuslibet misse dicit. Ite missa est.
 Dico qz corpus xpi missicū quod est ecclesia est triplex
 scilicet illud qz est in celo glorificatum id est sciti qui sunt
 in paradiso Aliud quod in terris adhuc ambulat id
 ē fideles qui sunt in hoc mūdo. Aliud qd iā recessit
 ab hoc mūdo. nō tñ adhuc est in paradiso. id est fide-
 les qui sūt i purgatorio. licet ergo qlibet missa totū
 corpus missicū respiciat. sicut patet p triplicem ho-
 stie partitionē tñ scdm istā triplicē differentiā pma-
 niter misse pparari debēt aut appropriari Quedam
 enī celebrant ad honore scitōz. et qz ipsi tam sūt cozā
 deo: ideo i talibus missis licētiatur ppls et dicit. Ite
 missa est. quasi dicat Ite festinate ingredi illā regē
 Quedā specialit ad salutem viuoz Et qz non sum^o
 certi de salute nostra: ideo debem^o solliciti esse. ne p
 nostram negligētiam in nobis misse efficacia evane-
 scat. ideo dicitur in istis missis omni tēpore. Benedi-
 camus domino. scdm illud psal: pō. xxiij. Benedicā
 dñm in omni tempore. Quedam specialiter celebra-
 tur ad requiem defuntoz: et in illis dē. Requiescāt
 in pace. ¶ Nota qz sacerdos in missa quiquiescit
 se ad xpm. et septies salutat ipsū. Quod quiquiescit
 se ad pplm: signat qz quiquies xps apparuit i die
 resurrectionis sue Primo marie magdalene in orto
 secundo in mulieribus euntibus et redeuntibus de mon-
 tamento: tercio beato petro: sed qñdo et vbi nescitur
 ideo quādo vertit se tercio sacerdos non loqitur alte

Quarto apparuit discipulis in vñū congregatis qñ se-
 cravit ad eos ianuis clausis: et thomas nō erat cum
 eis. Quinto appuit duob⁹ discipulis cū tib⁹ in emaus
 Ad aut septies sacerdos. salutat pplm signat qd tute
 misse 2 seclm vbitā eternā in qua hēm⁹ septē dotes.
 qtuor ex parte cozpozis: 7 tres ex pte anie. Nota q
 sacerdos incipit missā a dextra parte altaris 7 post-
 eabadiit ad sinistrā 7 redit iterū ad dextrā Et sigt q
 xps de dextra p̄is veit in mūdū 7 iterū rediit in die
 ascensionis ad dexterā p̄is. iuxta illud iohis vltimo.
 Exiui a p̄e et vei in mundū: iterū relinquo mundū
 et vado ad patrē. Si qratur vtrū canon debeat dici
 tarde vel cito. i. an sacerdos debeat multū morari i
 canone vel nō? Dicēdū est q sacerdos dz cū bōa ma-
 turitate 7 cū magna attētiōe dicē oīa vba canōis nō
 tñ debet ibi multū morari ne mulce veniētes. i. dya-
 bolice tētatiōes pdāt suauitatē vnguēti. i. suauitatē
 hui⁹ sacramēti: qz volūtas hoīs mutabilis est 7 nñq̄
 in eodē statu pmanet. Ideo sub figura hui⁹ fuit di-
 ctū filiis israel q cōderent agnū paschalē festinant.
 Notādū aut q missa nūq̄ dz dici sine lue. Et hec de
 eia misse sufficiant ¶ Ca. xi. de defectib⁹ q pñt
 occurrere in missa.

Ubi mai⁹ periculū intēdis: ibi plen⁹ ē 2sulēdū
 Et qz i celebratiōe misse nisi debito mō fiat i-
 minet maximū periculū. id ē defectib⁹ q possūt i mis-
 sa 2tingere dz sū mopere p̄caueri. 7 si 2tingāt: sūt vt
 melius poterūt corrigēdi Possunt ergo defect⁹ ēē in
 missa añ 2secratio nē: vel post 2secratioem: vel in ip-
 sa 2secratioe. Ante 2secratioem possunt esse defectus:
 si nō ministretur debita matia. puta si loco vini mi-
 nistretur aq. vnde pone q sacerdos. vel minister q ser-

Solutio

aut sibi i missa posuit i calice aqua credens esse vinu al
 bu: qd debet facere sacerdos: Dicendum e q sacerdos at
 pcepit istu erroze ante consecratione vel post. Si aut con
 secratione: dz aqua eicere et vinu miscere cu aqua
 et sic fit paget misteriu suu. Si aut aduertit post conse
 cratione corpop: at aduertit anq sumat ipz: at post. Si
 ante. dz miscet vinu cu aq i calice et reicere ab illo
 loco. Si i mo. et. et pseq vsq ad fine. Si aut post su
 ptione corpopis dz administrare vna hostia no conse
 crata et ibi ponere vinu cu aq in calice et reicere a principio
 canonis scdm quoda th credo q sufficeret reicere
 ab illo loco canonis. **C**onsecrantes. et perficere misterium
 suu. Si dicas q ille forte no pcepit istu erroze tunc
 supsit aqua q loco vini fuit posita i calice et si no e ie
 iunus: sicut videt no debet celebrare In isto casu di
 co q hoc e tenendu p regula guali q qnqz circa vna
 mam sunt duo pcepta: fortius magis obligat: mo cir
 ca celebratione missae sunt duo pcepta. vnu q missa
 dicatur a ieiuno: aliud q sacrm pficiat. i. q celebras
 sp consecret sub utraq spe. s. panis et vini. **C**onstat aut
 q pceptu de integritate sacrameti forti^r est q pce
 ptu. qd sumat a ieiuno: cu illud respiciat eentia sa
 cramenti. et istud ei⁹ vltim qre qtuqz iste supserit a
 qua et no sit ieiun⁹: th dz facere sicut dictu est s. scz
 q heat hostia no consecrata: vinu et aqua. et reicere
 at a principio canonis. vel ab illo loco. **C**onsecrantes. et.
 et sic totu pseq vsq ad fine. Sz si ille q ministrat vinu
 no apposuit ibi aqua in calice qd agendu e i hoc casu
 Dico q si sacerdos pcepit istu an consecratione sangui
 nis dz ponere aqua in calice et sic consecrare. si aut pce
 pit p⁹ consecratione sanguis dz confiteri de negligetia
 pteri et pcedere i missa. qz vinum est ppria materia

huius sacramenti et non aqua ut dictum est. Sed tamen admisceret
ex aqua puritate. Sed quid si sacerdos aduertat ve-
nenum esse in illa calice: vel araneam: vel muscam ibi cecidisse: numquid debet sumere? Certe quod adueniunt vel araneam
dico quod non: ne calix vite fiat calix mortis. Sed san-
guis iste debet poni iter reliquas in aliquo vase mundo
et apto cum aliqua scriptura notificata ibi esse sanguinem
christi. et quod non sumat ab alio. quia species illis est admixtum
venenum. Et si sacerdos non supererit corpus christi. debet po-
nere aliud vinum in calice cum aqua et reincipere ab illo
loco. Sili modo. Si autem iam supererit corpus christi: debet
habere aliam hostiam non consecratam ut dictum est. Quantum
ad muscam dico quod propter muscam non debet dimittere quin
sumat. non tamen credo quod debeat transglutire muscam ut
dicunt quidam. Sed sufficit quod lauet et lotio sumat. et si ti-
meat de vomitu comedat aliquid prohibens vomitum et
musca abutatur et cinis in sacrario reseruetur: Et ibi
dico de aranea. scilicet quod debeat aburi et cinis in sacrario
reservari. Sed pone quod quando sacerdos leuat hostiam ap-
pareat ibi species pueri vel carnis quid faciet. Dico
autem apparet ita omnibus: aut sacerdoti tantum. aut populo
tantum. Si apparet omnibus ita scilicet populo et sacerdoti. de-
bet effundi preces ad deum ut reuertatur in species panis
et si fiat: debet sumi. sin autem debet haberi alia materia
et consecrari. Si autem non apparet sacerdoti sed po-
pulo tantum. debet sumi a sacerdote. Sed quod potest per-
gere. si calix cadat et sanguis effundatur. quid ergo
agendum est. Dico quod quod sit agendum in hoc casu. edo-
cetur in quodam decreto. puta: christe in quo dicitur sic
Si per negligentiam aliquid stillauerit de terra ligna labatur
et tabula seu terra radatur et in igne consumatur: et cinis ita
altare abscondatur. et sacerdos per dies septem peccet. si sup-

altare stillauerit calix. sozbeat miset stillā: ⁊ tribus diebus peiteat. si vsqz ad terciū lintheū stilla puenerit. ix. dieb⁹ peiteat. si ad quartū. xx. dieb⁹ peiteat. et lintheamia q̄ stilla p̄tigerit tribus vicib⁹ abluat minist̄er calice sūpto: et aqua ablutib⁹ sumat ⁊ i aliā vase iuxta altare recōdat. Si q̄s p̄ ebrietatē vel voracitatē eucharistia euomerit si laic⁹ ē: xl. dieb⁹ peiteat: clericū. monachū. dyaconū. vel p̄b̄tū. lxx. dieb⁹ peniteāt. ep̄i aut̄. lxxx. Si v̄o infirmitatis cā euomerit v̄i dieb⁹ peiteat. Ista h̄ntur de cōse. di. ii. c. Si p̄ negligentia. ⁊ c. Si q̄s p̄ ebrietatē. Et materia illi⁹ vomitus d³ accipi et cōburi et cineres iuxta altare recondi. Que p̄nia debet eē ista. Dicunt aliq̄ q̄ oibus dieb⁹ illi⁹ penitētie debet ieiunare pane et aqua ⁊ cessare a cōione. Alii dicūt q̄ sufficit q̄ faciat aliquam abstinētiā: ⁊ dicat aliquas orōes. Sed pone q̄ aliq̄s sacerdos induat se ad celebrandū: et postq̄ p̄cessit ad missā rocollit se aliquod pctm̄ mortale cōmisisse: de quo nō fuit cōfessus. vel recollit se fuisse excoicātū: quid faciet? Si p̄cedat videtur peccare mortaliter: qz iudiciū sibi māducat et bibit. si aut̄ ex toto dimittat magnū scādālū in pplō ḡnat. Dicūt q̄dā q̄ talis sacerdos nō debet dicere v̄ba p̄secratiōis: s; si p̄licem hostiā debet sumere: sed istū nō est verū: imo erroneū: qz talis deū illuderet faciēdo irreuerētiā sacra mēto et ppliū deciperet. qz faceret eū ydolatrare. ita h̄etur de cele: c. de hoīe. Et iō dico q̄ si iste sacerdos nō posset dimittere missā absqz scādalo sufficit q̄ doleat et peniteat et cōteratur de pctō suo. Doleat etiā q̄ ita tarde penitet. p̄ponat p̄fiteri q̄ cito poterit h̄e oportunitatē: et p̄secret in noīe dñi. qz in isto casu: summus sacerdos. s. deus absoluit eū. Et i; quidā

dicant simile eē in sententiā excoꝛcatōis: tñ credo q̃
 in isto casu si sacerdos non p̃cessit ad 2secrationē d̃z
 dimittere fingēdo se eē iſirmū vel hñs aliquā necessi-
 tatē legitiā, vel si nō pōt dimittere doleat ⁊ peni-
 teat ⁊ pponat et faciat se absolui, et credo q̃ q̃tū ad
 illud p̃m̃ est absolutus a sūmo sacerdote. s. a deo, ⁊
 hoc est q̃tū ad culpā. Altrū aſit q̃tū ad penā irregu-
 laritatis sit absolutus: nō determino quo ad nunc:
 Sed pone q̃ sacerdos omiserit aliquid de verbis ca-
 nonis: nunquid debet ea repetere? Dico q̃ aut h̃z 2-
 sciētiam p̃babilē q̃ dimisit aliqd de verbis: et sic de-
 bet ea repetere. potissime si habeat 2sciam de verbis
 cōsecratōis: q̃z itelligitur iteratū: qđ dubitat dimis-
 sū suple p̃babiliter. vel nescit eē factū. vt dē de 2se.
 di. iiii. c. Cū nulla. extra de p̃b̃s nō baptisato. c. ve-
 niens. Si tñ vt credo sacerdos hēat istā intētionem
 si dixi ista verba nō itēdo ea repetere cū intētionē
 cōsecrandi: sed si nō dixi dico ea ar. extra de bapt. et
 eius effectū. c. ii: vbi dē Si tu es baptisatus ego non
 te baptiso: sed si tu nō es baptisatus ego te baptiso.
 In noie pa. ⁊ c. Propter autē leuā et scrupulosā cō-
 scientiā nō debēt iterari h̃mōi verba. id debet eē m̃-
 tū recolectus ⁊ attētus qñ dicit verba hec. Sed pōe
 qñ sacerdos celebrat faciēdo signa cū hostia forte p-
 pter frigus vel ex inaduertentia vel p̃pter aliqd ali-
 ud cadit hostia in sanguine: qđ debet fieri. Dico q̃
 d̃z eā dimittere: nec extrahat eā inde: sed sumat eaz
 cū sanguine: q̃z signa et fractiones que fiūt cum ho-
 stia magis fiūt in significationē q̃ sint de eēntia mis-
 se. pone etiā q̃ p̃pter frigus sanguis cōgeletur i cal-
 ce quid agendū ē: dico q̃ tñ sacerdos d̃z tñ exalare
 ⁊. anhelare in calicē q̃ liq̃fiat tñ credo q̃ tutius eēt

q̄ calix suoluereť in pannis calidis. et si nō pficeret:
 ponat in aqua calida et feruēt: cauēdo tñ ne aq̄ sub
 intret: S; pone q̄ qñ sacerdos dicit missā moziť vel
 pcutit aliqua infirmitate ita q̄ nō pōt finire missam
 qđ agēdū est: Dico q̄ circa istā mām est vna rō gñā
 lis. q̄ sp̄ ille q̄ dicit missā d; perficere et sumere illō
 sacm: si nō pōt: alius d; sumere et pficere loco eius
 In pposito ergo q̄ aut sacerdos mozitur: vel ipediť
 añ in ceptionē canonis aut post: si ante nō est curan
 dū. si post: aut añ 2secrationē at post. si añ: alius sa
 cerdos d; se iduere et incipere bbi dimisit. sed si mo
 riatur vel ipediatur post cōsecrationē ali⁹ sacerdos
 d; supplere illud quod remanet ⁊ suscipere sacm. s;
 pone q̄ moziť postq̄ sūperit corp⁹: ⁊ anteq̄ sumat
 sanguinem In illo casu dico q̄ alius sacerdos d; su
 mere sanguinē et 2plere officium nulle Sed pone q̄
 mus vel aliqua alia bestia sūperit species 2secratas
 quid agendum est. Dico q̄ si possēt extrahi ille spēs
 ab illo aialt: illud aial d; aperiri et species ille reue
 renter in sacrario reponi. et aial cōburi: et cineres i
 tra altare recōdi. Sed pone q̄ sacerdos tāto tēpoꝛe
 reseruauit illas spēs q̄ iam sunt corrupte et putre
 facte. qđ faciendū est de istis spēbus. Dico q̄ illud i
 ista materia hñdum est p̄ regula gñalt. q̄ tādiu ma
 net sub istis spēbus corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i q̄ diu sub ip
 sis maneret substantia panis et vini añ cōsecratioem
 et tācto corpus et sanguis desinunt eē sub illis spe
 ciibus: q̄ cito desineret ibi eē substantia panis et vini.
 Et iō si ille spēs venirēt ad tātā corruptionē q̄ sub
 stantia vel apparētia panis et vini sub eis nō mane
 ret: nec posset manere: iā ibi nō est corp⁹ nec sāguis
 xp̄i: ⁊ ideo nō deberēt sumi vt cōsecrate: sed sacerdos

postq̃ in missa sumpsit corp⁹ xp̃i: sumat eas reueren-
ter: sed nō vt cōsecratas. Si aut nō venerit ad tātā
corruptionē quā sub eis posset remanere substantia
panis et vini debēt sumi cōsecrate. Sed qd si ex illis
sp̃ibus corruptis sint omnes gñati: qd debet fieri ex
illis om̃ibus. dico q̃ debēt cōburi: et cineres ista al-
tare recōdi: ⁊ sacerdos ex cui⁹ negligētia istud acci-
dit d̃z grauius puniri: ideo sacerdos d̃z cauere ne ni-
mis lōgo t̃pe reseruet eucharistiā: et q̃ nō seruet eaz
in loco nō nimis humido: ita q̃ ille sp̃s possēt de facili
corrūpi. Hec circa eucharistie sacramētū ⁊ ei⁹ mi-
nistriū: ac ornāmēta p̃scripta simplē ac breuiter: vt si-
plices in talibus certitudinē inuenirent: ⁊ in aliis lō-
gū tractatū q̃ exigunt daretur eis occasio cogitandi
dubitandi: et interrogandi

Tractatus quītus p̃ime partis p̃ncipalis est de
sacramento ordinis

Ordinē in p̃ncipio hui⁹ libri positū p̃sequenda
Dico de sacramētis q̃ pducūt et pmouēt ⁊ sc̃p
uāt hoīem ī eē sp̃uali: q̃ sūt. baptisim⁹: cōfirmatio ⁊
eucharistie sac̃m. dicēdū est nūc de sacramētis q̃ si
hō ceciderit: faciūt vt resurgat. Et ista sūt penitētia
q̃ sanat hoīem a pctō. et extrema vñctio q̃ sanat reli-
quias pctōy. vñ qm̃ in secūda particula hui⁹ libelli
agetur de cōfessionū audiētia: et p̃nīay ipositōe. id
tractatus de sacramēto penitētie vsq; tūc differetur
ne sepe eadā iterare oporteat: qz etiā digni⁹ d̃z p̃cep-
tere min⁹ dignū: cū sac̃m ordinis mai⁹ sit et dignius
sacramēto extreme vñctionis. id prius dicēdū est de
sacramēto ordinis q̃ de sacramento extreme vñctiois
Qm̃ cōferre sacramentum ordinis de iure et regulā-
riter pertinet ad solos ep̃iscopos qui vñctionez que

eos edocet. teste bñs lohāne recipiūt. Id circa māz sacramēti ordinis pauca dicā: cū scōs ac venerabiles epōs in pēs ac dños sicut habeo habere desiderē in magrōs: verū qz sacerdotibus oib⁹ tota eoz ptās i cellatōe ordinū tribuit: nō aliq de sacro ordīs expe- dit eos scire. q̄ sub bzemi zpēdis zp̄hēdā. Et hec q̄ad nūc ad q̄nqz reduci p̄t. de q̄bus p ordinē est agēdū. P̄tio qd sit ordo. scōdo quot sūt ordīs. tcio si i quo libet ordīe ipzimat character. q̄rto i quo actu ipzimit character. q̄nto q̄ redrūtur in suscipiēte ordines.

Ca. i. quid est ordo

Ordo ab hugone de scōbictore sic describit. ordo est signaculū quoddā in quo ⁊ p qd spūalis potestas seu officiū tribuit ordinato ⁊ poitur ibi ptās quo ad ordines pprie dictos: sed officium ponit ibi quo ad ordines xmuniter dictos.

Ca. ii. quot sunt ordines.

In numero ordinū diuersificātur doctores canoniste ⁊ theologi. doctores enī canoniste dicūt q̄ sunt ix. ordines. s. psalmistat⁹. hostiariat⁹. lectoriat⁹. exorcistat⁹. acolitatus. subdiaconat⁹. dyaconatus. presbiterat⁹. ⁊ epāt⁹. Et forte rō q̄ mouet eos ē. Qñ cū in quolz ordine tribuatur spūalis ptās vel officiū: ibi ē spūalis ptās ⁊ spūalis ordo. sed i epātu tribuitur spūalis ptās: ⁊ in psalmistatu spūale officiū. ergo epatus est spūalis ordo ⁊ ē psalmistat⁹: vt ergo ecclīa militās correspōdeat triūphāti: sicut enī in triūphāti sūt nouē ordines āgeloz. ita in militāti sunt nouē ordines ministroz. ⁊ est satis apta congruentia. Doctores vō theologi multi ⁊ q̄plures ex eis tenent q̄ nō sunt nisi septē quare ponunt q̄ psalmistatus non est ordo nec episcopatus: vt sic septi-

formi gr̃e spūali corādeāt septē ordines. Quicquid
 sit de hoc satis puto q̃ psalmistat⁹ nō sit ordo: sicut
 nec p̃ia tōlura, de qua magis videret q̃ psalmistat⁹
 cū p̃ferat a simplici sacerdote. p̃ia aut tōlura ordina
 rie ab ep̃o p̃feret. vñ dicūt doctores p̃ia tōlura non
 est ordo: sed dispositio ad ordines. dispositio inq̃ nō
 est necessitatis sed p̃gruētie. De ep̃atu vero utrū sit
 spūalis ordo dubito: ideo dimitto istud deteriorationi
 maiorū. Vñ aut̃ tho. i quarto suo dicit q̃ ordo tri
 pliciter dē. vno mō est nomē officii. ⁊ sic psalmistat⁹
 est ordo. Secūdo mō est nomē dignitat. ⁊ sic ep̃atus ē
 ordo. Tercio est nomē cuiusdā spūalis ptātis. et sic
 nō sūt nisi septē. Et isto mō p̃nt p̃cordari doctores.
 Numerus aut̃ ⁊ sufficiētia istoy septē ordinū p̃mu
 niter a doctoribz sic hētur. oīs enī ordo. idē dē ordo.
 qz ordinat ad corpus xp̃i: p̃nt in sacro eucharistie p̃
 tineretur Et scdm q̃ dicit bñs aug. scdm q̃ magis ac
 cedit ad sacm̃ eucharistie ordo dē maior ⁊ dignior:
 p̃nt ergo aliq̃s ordo ordinari ad corp⁹ xp̃i p̃secrādū
 et sic ē p̃sbyterat⁹: cui⁹ est corpus xp̃i cōsecrare vñ
 ad ipsū p̃secratū plō mīstrandū. et sic est diaconat⁹
 cuius officiū erat antiquitus sanguinē xp̃i pplō dispē
 sare. vñ dicit bñs laurētius bñs sexto. Nunq̃d de
 generē me p̃bati cui cōmīssī dñici corporis et san
 guis cōsecrationē. vel ordinatur ad materiā de qua
 cōficiē ipsū corp⁹ xp̃i p̃sbytero p̃fitandā. ⁊ sic ē sub
 diaconatus. cui⁹ est panē calicē cū vino et aqua p̃e
 parare. vel ordinatur ad hmōi materiā ad altare ap
 portandā. ⁊ sic est acolitatus. cuius est p̃ixidē cū pa
 ne ⁊ vzeolos cū vino ⁊ aqua ad altare portare. vel
 ordinatur ad dyabolū effugandū: ne hoīes a suscepti
 one hui⁹ sacramēti impediāt: ⁊ sic exorcistatus cuius

est demones adiurare: vel ordinat ad dignos i ecclesia
admittendū & indignos excludendū: & sic est ostiaria-
tus cui⁹ est ostiū ecclesie custodire: ne indigni intret. vñ
ordinat ad ea q̄ de xpo in hoc sacramēto gēto inde
ter i testamēto dicta erāt pponendū, et sic est lectori-
atus. cui⁹ est pphetias veteris testamētī legere. Et
sic hētur numerus et sufficiētia septē ordinū pprie
dictorū. Horū aut ordinū quidā vocātur maiores nō
sacri. scilicet lectoriatus. ostiariatus. exorcistatus. & acolli-
tatus. alii aut tres. scilicet subdiaconatus. diaconatus et
presbiteratus vocantur maiores et sacri.

CCa. iiii. si i quolz ordine imprimatur character.

Quoniam scdm q̄ dictū fuit supra qñ agebatur de
sacramētis in gñali character sit qdā ptās spū-
alis p quā recipiēs sacm imprimēs characterē pōt fa-
cere vel recipere aliqd spūale. qd nō pōt ille q̄ nō reci-
pit hūmōi sacm. & cū q̄z recipiēs ordinē possit facere
aliqd spūale qd nō pōt facere ille q̄ caret illo ordine
sicut pbr pōt psecrare. qd nō pōt facere ille qui non
est presbit. et sic de aliis. id in quolz ordine imprimatur
character. Et si dicas q̄ nō ordinatus pōt facere ea q̄
sunt ordinis. sicut nō acolitus pōt portare p̄xidē cū
pane, et vzeolos cū vīno et aqua ad altare. ergo nō
oportet q̄ in quolz ordine imprimatur character. Dico
q̄ nō obstat. qz secundū q̄ cōiter dicitur. Illud pos-
sumus quod de iure possumus. Nullus aut de iure
pōt facere ea q̄ sunt ordinis nisi sit ordinatus. Notan-
dū q̄ characteres oīm ordinū presupponūt characterē
baptismalē: cū baptismus sit ianua et fundamentū
oīm sacramentorū. vñ scdm apostolum. Vbi funda-
mentū non est: superedificari non pōt. Ideo nullus
nisi sit baptisatus nō potest esse capax huius sacra-

meti. extra de presby. nō bapti. c. Alensens. Sed nō
quid caracter vnius ordinis presupponit caracterem
alterius ordinis. i. verū ille qui nō est subdiaconus
possit ordinari in dyaconū. vel nō dyaconus in pres-
byterū. Dico q̄ de necessitate caracter vnius ordi-
nis nō presupponit caracterem alterius ordinis vñ subdy-
aconus pōt ordinari in dyaconū. & nō dyaconus pō-
test ordinari in presbyterū licet nō debeat: imo de ri-
gore iur̄ debet deponi. si ex malicia vel ignorātia alē
quem ordinem p̄termiserit: sed ex licētia ep̄i imposi-
ta ei penitentia p̄ eo q̄ sic negligenter vel ignorāter
egerit mediū ordinem p̄termittendo poterit p̄mo-
neri iterum a superioris ordinis executione suspē-
Quia scdm̄ grego. gradati est ad ordines accedēdū
nam casū appetit qui ad summi loci fastigia postpo-
sitis gradibus querit ascensū. xlviij. di. Sicut olim
extra de clerico per saltū p̄moto. c. unico. Sed nun-
quid caracter ordinis presupponit primā tōsuram vel
caracterem cōfirmationis licet hugo dicat q̄ nullus
nisi habeat primam tōsuram pōt ordinari i sacerdo-
tem. ar. xl. di. sicut Tamen doctores theologi cōmu-
niter dicūt & tenēt q̄ caracter ordinis nō presuppo-
nit de necessitate primā tōsuram: nec etiam confir-
mationem imo nō tōsuratus vel nō cōfirmatus po-
test ordinari: licet nō debeat. Dictum ē enim supra
q̄ prima tōsura est dispositio ad ordines congruentis
tamē nō necessitatis. ¶ Notandū tñ scđz illos q̄ po-
nunt q̄ episcopatus est ordo: q̄ caractere ordinis ep̄i-
scopalis presupponit caracterem sacerdotalem. quia
nō sacerdos nullo mō pōt esse ep̄s. Et illud videtur
sentire illud capitulum. extra de excessu presbytero-
rum. c. Ex istis. Ordo enī sacerdotalis est quasi sub

stantiale fundamentū ordinis ep̄atus

Coa. iiii. i quo actu i quolz ordine ip̄imit̄ character
Also q̄ in quolz ordine ip̄imit̄ character: vidē
 dū est in quo actu ip̄imit̄ i quolz ordine. Et
 est sciendū q̄ cū i sac̄o ord̄is character sit res ⁊ sac̄m
 oportet q̄ ad ip̄ressionē characteris p̄currāt duo q̄ re
 quirūtur in oī sac̄o. sc̄. aliquod visibile vel sensibile
 signū qd̄ est materia sacramēti. et aliqua verba de
 teriata q̄ sunt verba sacramēti. In actu ergo i quo
 ip̄imitur character in sac̄o ord̄is oportet q̄ sint ista
 duo. sc̄. traditio alicuius instrumēti deputati ad exe
 cutionē illius ord̄is. et platis aliquorū verborū. In
 ordine ergo sacerdotii ip̄imitur character sc̄dm sc̄m
 tho. i traditione calicis cū pane et vīno et platione
 verborū q̄ tūc dicit ep̄s. sc̄. accipe p̄tatem gl̄ec̄r̄adi. ⁊
 Alii dicūt q̄ in unctione manū sibi ip̄imitur cara
 cter. p̄mū tñ reputo verius. In diacono ip̄imitur
 character in traditione libri euangeliorū cū verbis ad
 hoc deputatis. Subdiacono in traditione calicis: tñ
 sine pane ⁊ vīno p̄ quod differt a sacerdote cui tradi
 tur cū pane et vīno. Acolito vt quidā dicūt i tradi
 tione cādelabzī. Tho. tñ dicit q̄ i traditione v̄ceoli
 et istud reputo verius. qz v̄ceolus directi⁹ respicit
 eucharistiā ⁊ candelabzū. Exorciste ip̄imitur i tra
 ditione libri exorcismorū. Lectori i traditione libri
 lectionū p̄phetarū. Ostiario in traditione clauium
 eccl̄ie. ita tñ q̄ i quolz ordine dicātur simul cū tradi
 tione instrumēti verba ad hoc deputata. qz sine ver
 bis illis nichil fieret. Credo etiā q̄ nō sufficit q̄ ep̄s
 porrigat h̄mōi instrumēta: imo oportet q̄ ordinan
 dus t̄gat ea corp̄ozaliter: cū istud videātur sonare
 verba que p̄fert ep̄s dū porrigit huiusmodi instrumē

ta. vñ dicit. accipe. ideo aduertat circa hoc quilibz ordinandus

Ca. v. que requiruntur in suscipiente ordines

Quonia scdm philosophū: actus adiuor sūt i patiente et disposto. ideo vt ordines digne suscipiuntur sciendum q ad hoc vt ordines rite legitime & digne recipiātur in gñali quattuor requiruntur. **P**rimū sexus debet. sc. q sit masculus. vñ mulier nō posset ordinari. nec posset recipere caracterē alicui⁹ ordinis clericalis. Vñ dicit ambro. cē epistolā ad thimothēū vt hētur di. xliii. Mulier. xliii. q. i. Mulierē. extra de sch. excō. De monialibz nō aut quare mulier nō pōt recipere caracterē alicui⁹ ordinis est. qz xp̄us fuit institutor hui⁹ sacramēti q nō pmouit aliquā mulierē ad aliquē sacrū ordinē. lz enī beatissima vīrgo maria dignior & excellēti⁹ fuerit vniuersis ap̄lis: nō tñ illi sz istis clauēs regni celoz pmisit. ex. de pe. & re. c. Noua quedā. et si forte i aliquo capitulo mulier inueniatur vocari diaconissa vel presbitera: intelligē dū est q illa vocat diaconissa supra quā fūdabatur aliqua bñdictio: rōe cui⁹ p̄stābat aliquod bñficium seu officiū sp̄iale: sicut forte legēdi omelias i matutinis. vel aliquid aliud qd nō licet aliis monialibz. Presbitera aut vocat. qz secū dū morē primitiue ecclesie erat vxoz presbiteri. vel forte aliqua vidua de rebus eccle curā habēs ad istar matrifamilias vocabatur presbitera Et ita exponēda sūt oīa capitula que loquuntur de ista materia. Scdm qd requiritur est etas legitima. circa qd est sciēdū q lz doctores canonū multas faciūt restrictiones circa illā materiā: tñ videm⁹ n̄is t̄pibz ad sacros ordines promoueri pueros et iherbes: imo videm⁹ aliquos ad dignitates

& personatus ac etiā ad ep̄atū & cardinalatū infra tē
 pus taxatū ad subdyaconatus susceptionē p̄motos
 qđ sit ex disp̄latōe sedis ap̄lice qđ scđo spū regit non
 d̄z ab aliquo reprobari. Istō tñ regularit̄ ē tenēd q
 nisi i fauorem religiōis fiat: nullus d̄z p̄moueri ad
 subdiaconatū nisi attigerit vicesimū annū. nec ad
 ordinē sacerdotiū nisi attigerit vicesimū quintū an-
 num. Credo tñ q dñi ep̄i possūt i his disp̄sare. & di-
 spensāt quotidie put exigit ecclie necessitas q nō h̄z
 legē extra de re. iu. Quod nō est licitū q in oibz istis
 d̄z attēdi. ¶ Tercū qđ requiritur in suscipiente ordi-
 nes est morū honestas. Cū enī pozte dignitatū vel
 ordinū ifamibz vel suspectis paterē nō debeāt. lxx
 distinctione de iureiurā. c. Relatū. Sup oia requir̄
 in p̄mouēdo ad ordines seu ecclesiasticas dignitates
 q sit bone fame et honeste in moribz et vita. Quis
 aut̄ p̄ditionis sit et quos mores debeat habere p̄mo-
 uendus ad sacros ordines: ostēdit aplūs in epistola
 ad thimothēū et in epistola ad titū. v. dicens. P̄o-
 tet ep̄m esse sine crimine. vnius vxoris virū. sobriū
 prudentē. pudicū. ornatū. hospitalē. doctozē. nō vi-
 olentū. non neophitū. non litigiosum. s̄z modestū
 nō cupidū. domi sue bene p̄sidentē. Et licet ista au-
 ctōritas tñ videatur itelligi de ep̄o. tñ scđm aug. et
 ambro. extēdenda est ad alios ordines. lxxiii. di. co-
 gnoscamus: ¶ Notandū aut̄ q de singulis p̄ditiōi-
 bus in auctoritate p̄dicta multa eēnt dicēda: tñ q
 requirerēt magnū tractatū quasi superficialiter tran-
 secundo pauca dicā. Dicitur autē sine crimine quod
 non est intelligendum de omni crimine cum nemo
 sine crimine viuat. Et vt ait h̄iero. i. ad thimo. iii. c
 Res pene cōtra naturā est vt aliquis sine pctō sit.

ideo intelligendū est sine pāō enozmī. mediocri. no-
torio et vulgato. Sed exis in pāō mortali quotūq;
siue occulto. siue manifesto. peccat mortaliter recipi-
endo sacros ordines sicut recipiēdo alia sacramēta:
xl. i. di. Multi. lxxxv. di. Illō. xi. q. iii. Audi. Ideo
quibz d; x̄iteri aq̄ recipiat sacros ordines. Scō
dicte. vnius vxoris virū. Et illud est intelligendū
negatiue. i. nō pluris. lxxii. di. Populisti. q; si in-
telligeretur affirmatiue: seq̄ret q; virgines et q; nullā
habuissēt vxorē nō possēt pmoueri. qd est absurdū
Et loquit̄ apl's scdm moxē primitiue ecclie i qua li-
citu erat ordinatos vnā h̄e vxorē dūmō habuissēt
ipsā virginē. mō aut nō est licitū cū votū castitatis
sacris ordibz sit annexū. De bigamis aut quare nō
pmouēantur: et qd ē bigama. ⁊ quot mōis 2trahitur
quo ad nūc taces: q; excedit metas h' tractat'. Alie
aut cōditiones. s. sobriū: prudētē. ⁊. c. satis sūt note
ideo de eis nichil dico. ¶ Notandū aut q; i diuersis
capitulis decretorū et decretaliū colligūt alie 2ditio-
nes q; debēt eē in ordinādo. s. q; nō sit solēniter peni-
tens: nō curialis: nō seru' seu ad ratiocinia obliga-
tus. nō coꝛpoꝛe. viciatus. nō illegitime aut de p̄sbi-
tero nat': nō adult': nō i egritudine baptisatus: nō
peregrinus. nō ignotus. nō minozis etat. De quolz
istorū p̄sēd exigeret maiorē tractatū q; p̄sēns opus-
culū exposculet. Quartū qd req̄rit i suscipiēte ordi-
nes ⁊ peritiā l̄ay. vnde pmouēndus ad sacros or-
dines vel ad regimē aliarum debet h̄e noticiā sacre
scripture ad alias infoꝛmādas. Et propter hoc statu-
tum est. vt i ecclesiis metropolitanis teneant̄ docto-
res theologie: et q; clerici exētes pulciam ad audiē-
dū theologiā percipiant itēgre stipēdia sua. et si nō

sufficiat eis ecclia dz eis providere & ministrare necessa-
ria. extra de magistris. qz nō nulli. D3 etiā hē per-
itiā sciētiaz sc̄laris: et hoc ad eruditiōē vt possit dē
scernere verā a falso et p eas hē aditū ad theologi-
am. Ideo statutū ē vt teneant magistri liberaliū ar-
tiū i singulis ecclis cathedralibz: & i aliis q̄tū suffice-
re possūt facultates q̄ earū dē eccliaz clericos & alios
seculares pauperes gradū iūruāt: propter qd̄ ppetēs
beneficiū magistro i ecclia assignabat extra. c. ppe
allegato. Et itelligo dz sciētis sermocinalibz. s. grā-
matica: logica: & rhetorica: & maxie de grāmatica qz
cadziales sciētie. s. arismetica. geometria musica
et astronomia: parū aut nichil faciūt ad sciētias pie-
tatis. vt ait hiero. xxxvii. di. Si q̄s grāmaticā. De
hoc scilicet quā sciētia debēt habere sacerdotes: re-
ce supra paphemio huius tractatus. Et licet multa
alia circa materiā sacramēti ordinis possent dici. tū
ista sufficiāt q̄tū ad hoc qd̄ plēs libellus exposulat
¶ Tractatus sextus prime partis principalis est de
sacramento extreme unctionis.

Ca. i. quē est eius materia.

Nunc de sacramēto extreme unctionis dicēdū est
Circa quod cōsiderāda sūt septē. Primo q̄ est
eius matia. Secūdo q̄ ē eius forma. tercio quis sit ei⁹
minister. quarto quis sit eius effectus. quinto quib⁹
dz dari. sexto i quibus ptibus corporis dz fieri. septi-
mo vtrū debeat iterari ¶ Materia huius sacramē-
ti ē oleū olīuarū ab ep̄o benedictū. Et cō hui⁹ ē illi
cristo xpi qui instituit ipm fieri i oleo qm̄ misit aplos
ungere infirmos oleo & sanare eos. Et hui⁹ cōcordat
pmulgatio sc̄ti iacobi dicētis Infirma ē q̄s ex vobis
iducat p̄bys ecclesie vt oret sup eū vngentes eum

oleo scō. Sciendū autē qd qñ in scripturis scis iueitur
 simplē oleū: debet intelligi de oleo oliuarū: qz illud
 simplē est oleū: alia autē nō: sed fuerūt iuēta ppter de-
 fectū illius: sicut oleū nucū. oleū lini: & sisia. vel p-
 pter aliquā medicinā sicut oleū amigdalarū. et sisia
 Ratiō autē zgruetur quare tale oleū est mā hui⁹ sa-
 cramēti est: qz pprietas hui⁹ olei maxime cōueit esse
 etui huius sacramēti. Est et oleū mitigatiuū dolorū
 ideo ponitur in vulnerib⁹. Nū ille samaritan⁹ infu-
 dit oleum in vulnerib⁹ cauciati. vt dē in la. Sed ef-
 fectus hui⁹ sacramēti est mitigare dolorē spūalem &
 corporalē. Notādum insup qd ad hoc qd oleum sit p-
 pria mā hui⁹ sacramēti: o3 qd pzio sit ab epō benedi-
 ctum. et istud iuenit brās iacobus qñ dicit. vngētes
 est oleo scō. i. sctificato: Nō autē qre o3 qd sit scti-
 ficatū: posita est in tractatu de zfirmatōe. c. ii.

Ca. ii. de forma vñctionis

Forma huius sacramēti sūt verba qd dicit sacer-
 dos qñ vngit infirmū. s. ista. Per istā vñctionē
 et suā piissimā miam indulgeat tibi deus quidquid
 deliquisti per visū auditū. & c. ita qd ista forma tangit
 virtus istius sacramēti qd dicit isra qñ ageť de ei⁹
 effectū. Et est sciendū qd differentia est inter formas
 aliorū sacramētorū et istī⁹. qz forme aliorū sacramē-
 torū scdm ambro. sūt indicatiue. vt p3 discurrendo p
 sigulas. sed forma istī⁹ sacramēti ē optatiua vt p3 ac-
 piciēti. Notādū qd in missali ambrosiano inuenitur
 ista forma sic. Vngo oculos tuos vel aures tuas. & c.
 Et per istā vñctiōē. & c. De hac autē nō est curādū sz
 forma qd vtiť romana ecclesia ē obseruāda. Sed qri-
 tur qre i forma istī⁹ sacramēti romana ecclia magis
 vtitur vbo optatiuo qd in aliis formis. Dicēdum est

¶ Istud est qz vt dicit ista istud sacm nō d3 dari nisi ppiquis mortis qz iā sūt i recessu iō sicut mortis est qz illis qz sūt in recessu optatur sal^o ita ecclia in ista forma optat salutē recedētibus ab hac vita

¶ Ca. iii. de ministro extreme unctionis

Minister huius sacramēti est pbē et nō ali^o vñ nullus nisi sit pbē pōt ministrare istud sacm. Quod pz ex predicta auctoritate bti iacobi Infirma tur qd ex vobis. 1c. cui^o rō ē. qz ille qui habet dispen sare sacramēta corpōis xpī mystici: oportet qz hēat ptātem supra corp^o xpī verū. sed iste est solus pbē: qz re solus pbē habet ministrare istud sacramētū. Nec ē instantia de baptismo. qz baptis mus est sacramētuz maxime necātis: ideo oportet qz hēat ministrū maxime cōem. vide de hoc s de baptismo. ca. iii. Utrū autē oporteat qz sint plures pbē vel sufficiat vn^o Vide tur ex auctoritate allegata qz debeant eē plures: qd dicit pbzōs in pñi Tho. aut in quarto suo videtur di cere qz si nō possant habere plures sufficit vn^o cū mi nistris ita tñ qz semp pbē debet inūgere 1 dicere vba Et si anteq̄ perfecerit moriatur vel ipediatur: alius debet pficere quod remanet. s. residuū sacramēti hu iusmodi extreme unctionis. Et hec sufficiant pro presenti.

¶ Ca. iiii. de effectu extreme unctionis.

Effectus istius sacramēti est iste. sicut enī est i in firmitate corpōali: ita suo modo debet eē i in firmitate spūali. In infirmitate aut corpōali sic est qz posito qz aliqd sit curat^o ab infirmitate adhuc qdā debilitas corpōis pueniēs ex pristina infirmitate re manet: iō indiget duplici medicina. vna qz sit egritu dinis sanatiua vel expulsua. alia que sit debilitatis

que remāet reparatiua sic est spūaliter. Infirmitas
 enī spūalis est pctm. vñ psal. in psona pctōis. Mīse-
 rere mei dñe qm̄ infirm⁹ sū. medicina autē sanatiua
 istius infirmitatis ē pnia. Sed postq̄ hō sanat⁹ ē ab
 ista ifirmitate adhuc remanet in eo quedā debilitas
 spūalis. et cōtra istā ifirmitatē ordinatur istō sacra-
 mētū. vñ effectus istius sacramēti ē sanatio ist⁹ de-
 bilitatis spūalis. est etiam alius effectus: qz p ipsum
 pctā venialia et etiā mortalia oblita remittuntur: et
 grā habita auget vel noua 2fertur. itellige si digne
 suscipiatur. est et alius effectus. qz si sit expediēs aīe
 suscipientis sanitas corporealis sibi restituitur virtus
 istius sacramēti. Probātur oīa p̄dicta p auctorita-
 tē iā dictā iacobi. v. ca. Infirmitur q̄s ex vobis in-
 ducat p̄fōs ecclie vt op̄et sup eū vngētes eum oleo
 scō: et alleviabit eū dñs a lāguozib⁹ suis: et si i p̄tis
 sit: dimittētur ei. 1c.

Ca. v. q̄bus debet dari sacm̄ extreme vñctionis.
Et p̄dicta auctoritate colligitur q̄ istud sacra-
 mentum non debet dari nisi infirmis. qz d̄z ia-
 cobi. v. Infirmitur quis. 1c. non autem q̄buscunqz
 ifirmis: sed solū illis q̄ sūt in periculo et sunt p̄pinq̄
 mortis: qui cum deuotione ante petierant istud sacra-
 mentum: posito etiam q̄ sunt frenetici Quā enī istud
 sacramentum sit sacramentum exeuntium: non de-
 bet dari nisi exeuntibus vel illis qui parati sunt ad
 exitum huius vite.

Ca. vi. in quibus partibus corporeis debet fieri
 sacramentum extreme vñctionis

Quia purgata materia medicina debet applica-
 ri particule patienti. iō materia pcti purgata p
 penitentiam: istud sacramentum quod est medicina

cōtra debilitatē derelictā ex pctō vt dñm est: d; ap-
plicari mēbris q̄ sūt organa sensuū per q̄ morbo⁹ pcti
in aiam itrat. vñ in sacramēto isto debēt inūgi ocu-
li. aures. os. nares. manus. pedes. ⁊ renes. ita q̄ ad
oculos dicat. Per istā scām vctionē: et per suā pi-
ssimā miam indulgeat tibi de⁹ q̄cqd deliquisti p̄visū.
Ad aures: p̄ auditū. ad os: p̄ gustū. ad nares: p̄ odo-
ratū. ad man⁹: p̄ tactū. ad pedes: p̄ gressū. ad re-
nes per ardozē libidinis. p̄mittēdo in singulis: Per
istā scām vctionē. ⁊c. Sed qd fiet de ceco a nativita-
te q̄ nō peccauit p̄visū. vel de surdo a nativitate q̄ nō
peccauit p̄ auditū. vel de claudō q̄ nō peccauit p̄ gres-
sū: nūqd d; inūgi i istis mēbris. Dico q̄ sic. l; cecus
nō peccauerit vidēdo tñ forte peccauit iordiate visū
appetēdo. Et idem dico de surdo et claudō. Estimo
etiā q̄q̄ aliqs nō haberet oculos vel alia mēbra i q̄-
bus sit vctio: deberet inūgi in locis circūuicinis p̄-
pter rōem iam dictā

Ca. vii. vtrū extrema vctio debeat iterari.

Quā i isto sacmēto nō imprimat character manife-
stū est q̄ istud sacm pōt iterari cum hō possit
multotiēs ad mortē ifirmari: vtrū autē in eadē in-
firmitate possit multotiēs inūgi. Dico q̄ ifirmatur
qdā sūt breuis teriatōis sicut sinochia vel causū. ⁊c
Et si recidiret aliqs cū recidm sit alia ifirmitas
a p̄ia. in recidm posset ifato inūgi. alie sūt ifirmi-
tates diuturne sicut tussis. febris. ethica. ⁊c. q̄ durāt
per annū ⁊ plus. Et sic cū in talib⁹ infirmitatib⁹ hō
possit multotiēs venire ad p̄ctū mortis talib⁹ posset
istud sacm multotiēs iterari. Et ista ē snia sci thōe
in quarto. Dicit tñ q̄ si inueiatur snia alicui⁹ todo-
ris in contrarium q̄ nō cōdēnat eam. Illud autem

quod dicunt quodam quod ille qui fuit infectus. si curet quod non
 debet se postea balneare: est quodam fatuitas. quia sequetur quod
 episcopus cuius caput fuit sanctum crismate non debet lauare ca-
 put: cum eius unctio sit dignior ista. Tamen quando aliquis infir-
 mus infigitur debet esse ibi aliquis minister qui cum stupa
 abstergat locum unctionis et postea illa stupa debet combu-
 ri. **Tractatus**, vii. prime partis principalis est de
 sacramento matrimonii.

Ca. i. quid sint sponsalia

Exposito cum dei adiutorio tractatu de sacramen-
 tis que generant: vegetant: nutriunt: promouent: et
 reparant hominem in vita spirituali. restat tractandum de
 sacramento quod producit et gerit eundem in esse et vita cor-
 porali. scilicet de sacramento matrimonii. Quod libellus
 iste est compositus propter simplices qui non sunt in iure
 tam canonico quam civili multum periti. Allegationes vero
 quorumcumque multorum iurium. tam de iure canonico quam ci-
 uili: que in ista materia plusquam in precedentibus tracta-
 tibus adducuntur: ne simplicibus et minus peritis
 confusione inducant ab hominum allegationibus quantum pos-
 se abstinere: cum simplices hominum allegationes nec legere
 nec intelligere scirent. Quia autem secundum philosophum dispositio
 precedit formam: sic sponsalia precedunt matrimonium. Ideo
 primo de sponsalibus est agendum. Circa sponsalia ex-
 go considerata sunt quinque. Primo quid sint sponsalia
 et unde dicantur. Secundo qualiter contrahantur. Tercio
 in qua etate contrahi possint. Quarto quid sit effectus spon-
 salium. Quinto quibus casibus dissoluantur sponsalia.
 Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio. ex qua
 definitione que communis est canonici et legis: patet quod
 sponsalia debet precedere matrimonium: sicut prius futurum.
 Dicuntur autem de spondeo es. quod est idem quod promit-

to promittis:

Ca. ii. qualiter contrahantur sponsalia

Quoniam contrahantur autem sponsalia quattuor modis. vno modo nuda promissione: sicut quando dicitur accipiam te in uxorem: et accipiam te in virum. Secundo modo datis rebus sponsalium: puta pecunia vel aliquibus aliis rebus. tertio modo anuli subarratio. Et dicitur vulgariter desponsatio: sed prope subarratio nuncupatur. Quarto modo interveniente iuramento: ita tamen quod semper sunt verba de futuro ut dictum est. quia si essent verba de presenti: iam non essent sponsalia sed matrimonium.

Ca. iii. in qua etate contrahantur sponsalia

Quoniam post septennium. id est post etatem septem annorum tam pueri quam puellae incipiunt habere discretionem: que requiritur in sponsalibus contrahendis. id est post septennium potest contrahi sponsalia. Si vero ante septennium: ipsi vel patres eorum vice et nomine ipsorum sponsalia contrahant: nichil agunt nisi dum venerit ad septennium incipiant eis placere: et tunc valent: ita quod si sponsus non cognoscat eam carnaliter sanguinem tamen ei non poterit habere in uxorem: nec econtra. Et nota quod etas contrahendi mentionem apta in puellis est prius annorum. In puero vero. xiiii. Et si ante contrahant non est matrimonium: sed tamen sponsalia: nisi fuerint etate nubili vel ita propinque quod possint carnaliter commisceri. cum tunc etatem videatur malicia supplere.

Ca. iiii. quis sit effectus sponsalium

Sponsalia contrahuntur duobus modis. quibusque si contrahuntur sub conditione: quibusque pure. si contrahantur conditione appositae potest esse multis modis quoniam aut conditio appositae est possibilis: aut impossibilis: aut necessaria. Si sit impossibilis: puta si diceret: contraham tecum si digito tetigero celum. Si sit necessaria: puta si

dicat 2trahā tecū si sol oriatur cras. vñ aliqd aliud simile. Ille cōditiones debēt hēi p nō adiectis id est nō appositis. Si autē 2ditio sit possibilis: aut est honesta aut inhonesta. si sit honesta: puta qz dicit. Contrahā tecū si pater meus voluerit: vñ si dederū michi centū marcas: si cōditio nō impleatur: non tenet matrimonium consummare donec cōditio fuerit adimpleta. etiā si i contrahēdo spōsalia fuerit appositum iuramētū. Et illd intellige sēp nisi carnalis copula fuerit subsequuta inter eos. qz tunc d3 verū mētionuz inter eos ē: qm videret cōditionē recessisse. Si vero 2ditio sit inhonesta: et sit contra nām & lbām matrimonii. puta qz dicit. Contraham tecū si pecures tibi venena sterilitatis vel si p pecunia adulterādā te tradas. vel donec inveniā aliā pulchziorē. Ista cōditio viciat contractum: ita q nō sunt sponsalia nec mētionū. Si vero cōditio sit inhonesta: non tñ ē contra nām mētionū. puta qz dicit. Contrahā tecum si hoīem interfeceris. vel furtū feceris: et similia. Ista cōditio p non adiecta d3 hēi: et est abicienda & t. nēt spōsalia. Notandum tñ q l3 dicitur sit q sponsalia pnt 2trahi sub cōditōe pmissæ pecunie: nō tñ pōt pmitteri pecunia per modū pene. et si pmissa fuerit non tenet pene pmissio nec pōt repetitū si dicatur sic. Nisi cōtrahā tecum dabo tibi cētum marcas. non enī valet cōditio pene: cum libera debēt esse coniugia. ff. de ver. obliga. l. tua. c. de sponsalib⁹. Melut Si autem contrahant sponsalia pure. i. sine cōditione et sine ūbo apti ad mētionū contrahēdum & in spōsaliibus contrahēdis interuenierit iuramētum sunt cōpellen di p excōicationē consummare mētionuz: nisi forte teneatur de vxo p̄icidio vel de aliquo alio periculo: sed

Si alter eorum contraxerit cum alio per verba de presenti iungens et
 pnia de iurio et fide metita. vel absoluet ab excō-
 catōe. Si aut nō intuerit iuramētū mouēdi sunt
 mēioniū glūmare: nō cogēdi. qz iuite nuptie malos
 glūuerūt habere exī⁹. xxx. q. ii. c. i. et ii. Si aut neu-
 ter est i etate nubili: tenēt expectare donec veniāt ad
 ānos etatē legitimos ad contrahēdū mēioniū. et idē dico
 si vn⁹ ē in etate legitima: ali⁹ nō. qz ille q̄ est in etate le-
 gitima d3 expectare aliū. vel si se mutuo absoluerit
 poterunt iudicio ecclesie separari.

Ca. v. qbus casibus solūtur spōsalia

Ex quo spōsalia semel contracta sūt sp̄ ligāt ita q̄
 si contrahāt spōsalia postmodū cū alia: et nō sit p-
 cessū ad carnalē copulā cū illa scōa cōpellēd⁹ est re-
 dire ad primā. si vō cognouerit carnalē scōam cū iā
 mēioniū dicat: d3 cū scōa manere: et nō redire ad p-
 mā. Solūtur aut spōsalia i octo casib⁹ Prim⁹ ē si
 alē eorum vult trāsire ad religionē. qd pōt facere alio i
 iuto etiā si fuerit mēioniū pōba de pñti contractū: dñ
 modo nō fuerit p carnalē copulā glūmatū. et ille q̄
 remanet in seculo remanet absolut⁹. et hoc qñ alē fu-
 erit pfect⁹ i religioe dñtur iste casus ex. de cōuersi. cō-
 iuga. c. ex pñblico. extra de spō. duorū l3 pter solutū
 Secūd⁹ casus ē. qñ spōsus nō iueitur: qz se trāsferet
 ad aliā regionē: tñ prius recepta pñtia de pñrio vel
 fide metita. at nō seruata. si p eū steterit mēonium
 quomōd⁹ fuerit glūmatū. Habet iste cas⁹. ex. de spō.
 c. Illis aut. Terci⁹ casus ē. Si alē eorum post contrada
 spōsalia incurrit leprā vel paralīsim. aut oculos ma-
 nus. pedes. vel nasum amiserit. vel quicq̄ sibi tur-
 pius euenerit. ponitur iste casus. extra de coniugio
 leprosozum. c. Litteras de iuramento. c. Quemed⁹

modū. Quartus casus est. Si supueiat affin'itas puz
 fa. si spōsus cognouit cōsāguineā spōl. vel ecōuerso
 Et ad hoc pbandū sufficit sola fama Habet iste cas⁹
 vii. q. iiii. c. Quidā de spōscauit. extra de cōsan. & affi.
 c. Sup eo. Quintus casus ē Si mutus se absoluerit
 Hētur iste casus. extra de spōla. ca. Preterea. Qui-
 dam tñ non ricipiūt istū casū. vnde dī q ista decreta-
 lis allegata nō est decretalis. vñ q loqitur de pmissio-
 ne pparatiua. Sext⁹ casus est. si alter eorū fuerit for-
 nicatus. Hētur iste casus extra de iureiu. c. Quēad-
 modū. Septim⁹ cas⁹ est. qñ spōsus de facto cū alia
 vel spōla cū alio ptraxerit p vba de pñti. vel p vba
 de futuro & sequat carnalis copula. tñc solūit spō-
 salia ppt mai⁹ bīculū seu pactū supueniens: s; dī
 agere pñiam de plurio vel fide mentita. Ponit iste
 cas⁹ ex. de spō. c. Cōuenisti de spō. c. Tua nos. De
 tauris casus est. qñ minoz ad etatē legitimā venit &
 petit absolui a viculo sponsaliū & dari sibi licentiā
 nubēdi alibi. Hētur iste casus extra de spō. ipu. c. de
 illis. et ca. a nobis. Nota q oēs isti casus pzet pñti
 qñ. l. alter eorū vult itrare religionē: intelligēdi sūt
 de spōsalibz de futuro q vere et pprie dicunt spon-
 salia. Nota etiā q in duobz casibz predictis ipō iur-
 ee soluitur spōsalia. l. qñ itrat religionē. et qñ ptra-
 hit matrimoniū cū alio vel cū alia. In ceteris vero
 casibus soluēda sunt per iudiciū ecclesie

¶ Sequitur secūda pars septimi tractatus
 pñme partis pñcipalis q est de mēimōnio.

¶ Ca. i. quid est matrimoniū et vnde dicatur
 Postq tractatū est de spōsalibz. dicendū ē de ma-
 trimōnio. Circa qd pñderāda sūt octo. pñmo
 Quid est mēimōniū et vñ dicatur. Secūdo qualite

cōtrahit mēimoniū Tercio qñ vbi & qbz dñs fuit
 institutū. Quarto q fuit cā institutionis mēimoniū
 Quinto q pñt p̄trahere mēimoniū. Sexto quot mo
 dis dē mēimoniū. Septimo qñ sūt bona mēimoniū.
 Octavo q impedit mēimoniū. Matrimoniu a docto
 ribz sic diffinit. mēimoniū est viri et mulierū legiti
 ma p̄iunctio. indiuiduam vite p̄suetudinē retinēs
 nō aut dñ viri et mulierū. nec viroꝝ et mulieris: qz
 nec vnus vir plures mulieres. nec vna mulier plu
 res viros hñe pñt. Dicit indiuiduā vite. sc. hoc est q
 neuter absqz p̄sensu alteri⁹ pñt p̄tinentiā p̄fiteri vel
 oñoni vacare. & qñ in eos dñ viuūt pmanet viculū
 cōiugale. Alii diffinit mēimoniū sic. Est viri et mu
 lieris p̄iunctio. vite cōis cōsortiū diuini et hūani iur
 cōicatio. Dē aut mēimoniū de matris. & munio is
 vñ mēimoniū est quasi matris munū. i. officiū. qz
 dat mulieribz eē matres. vel id magis denotatur a
 mēe q̄ a p̄rē. qz ei⁹ officiū magis appet i mēimonio
 q̄ officiū viri. ¶ Ca. ii. qñ cōtrahit mēimoniū.

Solo aut p̄sensu cōtrahit mēimoniū. qñ si solus de
 sit cetera etiā ipso coīta celebrata frustrātur ex
 quo ei p̄ verba de p̄nti vir cōsentit maritali affectu
 i mulierē et mulier i virū sñ dñs cōsuetis. vt si vir
 dicat. accipio te in meā vxorē. & ipsa rñdeat. accipio
 te in meū virū. vel si vir dicat. volo te de cetero hñe
 in vxorē. et ipsa rñdeat. volo te de cetero hñe i virū
 vel quibuscūqz aliis dñs vel signis exprimat cōsen
 sus: statū est mēimoniū. veruntū si loq̄ pñt cōtrahē
 tes verba sūt necessaria q̄tum ad eccliam. consensū
 mutuū continentia vel exprimentia

¶ Ca. iii. qñ et vbi et quibz verbis fuit
 institutum matrimonium.

In paradiso terreſtri fuit mēimoniū iſtitutū et ante pctm̄. Quibz autē v̄bis fuit iſtitutū. Dīcūt aliqui q̄ illis v̄bis geneſis. ix. c. Creſcite et multiplicamini ⁊ replete trā. S; iſd nō credo verū. Fu-erūt enī illa v̄ba poti⁹ b̄dīctio nabētū. Quā dīco q̄ v̄bis ade p̄pheticis ore plaſ fuit iſtitutū cū dē. Rūc os ex oſſibz meis et caro de carne mea. p̄pter hoc dīmittet hō patrē ⁊ matrē ⁊ adherēbit v̄rozi ſues erūt duo ī carne v̄nabide de hoc ē ī ſacramētū ī ḡhālī .c. i. ¶ Ca. iiii q̄ fuit cauſa iſtitutionis matrimonii.

Die ſūt cauſe p̄cipales iſtitutiōis mēimoniū. licet ſint multe ſecūdarie. P̄ima tñ p̄cipalis cauſa eſt ſuſceptio plis. et p̄pter hanc cauſā iſtituit de⁹ matrimonii ī paradiso ante pctm̄ inter p̄mos parētes quibz dīxit. geſ. ix: Creſcite ⁊ multiplicamini. ⁊ c. Scda cauſa ē vitatio fornicatiōis. ⁊ iſta cauſa hz locū poſt pctm̄. ⁊ de iſta dīcit ap̄ls. i. ad cor. vii ca. P̄pter fornicationē vitandā: vnusquiſq; v̄rozē habeat et v̄nāq; v̄zū ſuū. Cauſe ſecūdarie ſūt multe. ſ. pacis reſormatio pulchritudo v̄rozis diuitie et ſciētia. ita tñ q̄ p̄cipalis iſctio eoz qui ⁊trahūt nō referat ad iſta: ſed ad duo p̄ia p̄cipalia.

¶ Ca. v. qui poſſūt ⁊trahere matrimonii.

Omnis hō qui pōt ⁊ſentire ī zīgualē effectū et carnalē copulam exercere niſi exp̄ſſe phibeatur: pōt cōtrahere mēimoniū: Dīco q̄ ⁊ſentire pōt. qz licet p̄ter iſta etatē illegitimā ⁊ſitut⁹. hoc ē iſta xiii. anni et puella iſta. xii. dicāt v̄ba apta ad matrimonii ⁊trahendū qz ⁊ſentire nō poſſūt nullū eſt matrimonii. extra de ſpon. c. Tue fraternitati. Si militer ille qui iſcans eſt vel furioſus h; dicat verba r̄q̄ſita ad matrimonii cōtrahendū. nō cōtrahit. qz

Solio:

sentire nō pōt. xxx. q. ii. neq. furiosus. Et hoc est ve-
rū qd̄ est in furia constitut⁹: qm̄ si aliquis habeat lu-
cida intervalla. & aliquis redit ad sanā mentē nubere
pōt et testari. Et oīa q̄ alii pnt: pōt et ipse facē vt ca-
de codicill. l. nec codicillos. vii. q. i. q̄uis. Dico etiā
q̄ carnalē copulā pōt exercere. qm̄ ille q̄ caret v̄rga
virili. vel vtroq. testiculo. vel q̄ est naturalē frigid⁹
trahere nō pōt. ex. de fri. & malef. c. q. si. Dico etiā
nisi expresse phibeat. qz edictū de m̄imonio trahē-
do est phibitoriū. ideo oīs cui non phibet trahere
pōt. extra de spō. c. Cū apud sedē. Phibent ei ali-
qua ppter votū. et ē ppter ordinē. Et ita i aliis ipe
dimētis de qbz dicit isra ¶ Nota q̄ m̄imoniū pōt
trahi iter absentes p procuratores: sicut factū fuit
inter regē vngarie et dñam albā filiā regis francie.

¶ Ca. vi. quot modis dē matrimonium

Matrimoniu dē multis modis. Nā aliud est le-
gitimū. aliū clādestinū. M̄imoniū legitimū
est qñ ab his q̄ sup. feminā hnt ptācē vroz petiē a pa-
rētibz. spōsalē. & legibz dotaē. ac a sacerdotibz vt mo-
ris est bñdiciē. & a paranymp̄his custodiē. ac solēni-
ter accipiē. nō tñ itelligas q̄ sñ istis solēnitatibz nō
pōt esse verū matrimoniu. sed sicut est i aliis sacra-
mētis q̄ qdā sūt de necessitate sacri. qdā aut de solē-
nitate tñ: ita i m̄imonio qdā sūt p̄tinentia ad sub-
stantiā m̄imoni. sicut gēlus p vba de p̄nti exp̄t⁹
et iste solus facit m̄imoniū. Quedā aut sūt ad solē-
nitatē et decore sicut solēnitates p̄dicte sñ quibz est
m̄imoniū verū et legitimū Et ad v̄tutē: q̄uis nō
p̄t ad honestatē. Clādestinū matrimoniu est qñ
fit sñ solēnitatibz p̄dictis. Et q̄ sic trahūt exponūt
se magno p̄iculo. Pōt et enī alter alterū dimittere

qñ vellet. et de facto cū alio vel alia 2trahere ⁊ sic i
 adulterio manere. vñ talibz 2sulendū est i foro con
 sciētie ⁊ de nouo ifacie ecclie 2trahāt. Itē matrimo
 niozū aliud ē iniatiū. aliud pfectū siue 2lūmatū p
 carnalē copulā. iñitiatū dō p vba de pñti. Notandū
 tñ q mēimoniū pōt eē pfectum duobz modis. vno
 mō scititate. alio mō signatione. Mēimoniū ergo p
 test eē pfectū scititate ante carnalē copulā. vñ aug.
 ad quādā q simul et semel cū marito suo votū emi
 serat castitatē dicit sic iter cetera. Nō qz tēpabad pa
 riter a 2mixtione carnali. ideo marit⁹ tu⁹ desiderat
 eē. Imo tāto sāctius 2iuges manebat: pto sāctioza
 cōcorditer placida seruabatis. S; mēimoniū nō est
 pfectū signatiōe añ carnalē copulā. Cōiūctio ei cop
 poris viri et mulieris signat 2iūctionē diuine nati
 re et hūane i psona filii dei. Quidē de hoc supra de sa
 cramentis i gñali. c. i. Et sic soluit ista qñtio. Quidē in
 ter bñssimā virginē mariā ⁊ ioseph fuerit pfectū cō
 iūctitate mēimoniū. Dē ei q fuit pfectū scititate s; nō
 signatiōe. Quidā dicit mēimoniū iniatiū p spōla
 lia de futuro. ratū p 2sentū de pñti. 2lūmatū p car
 nalē copulā. Itē mēimonioz aliud ē legitimū ⁊ nō
 ratū. aliud ratū et nō legitimū. aliud ratū et legit
 mū. Mēimoniū legitimū et nō ratū est iter fideles.
 et d; legitimū qz legali iñstitutione et pūncie mori
 bus nō 2tra iūctionē dñi 2trahit: s; non est ratū. qz
 sine fide sit. vñ aug. Nō est ratū 2iugiū qd sine deo
 est. Matrimoniū ratū ⁊ nō legitimū est qd sit intē fē
 deles psonas. sed sine debita solēnitāte cōtrahitur
 Matrimoniū ratū et legitimū est qd iter legitimas
 et fideles psonas cū debita solēnitāte est cōtractum

Ca. vii. quot sūt bona matrimoniū

Bona mēimōnii p̄cipalit̄ sūt tria. s. fides: p̄les
et sacramētū. Fides attēdit ne post vinculū
cōiugale cū alio vel alia coeat. Scdm̄ i p̄le: vt ame
tur suscipiat et religiose educaet. Terciū in sacramē
to: vt cōiugium nō separet. Et nota q̄ duo p̄ia bo
na q̄q; sūt i mēimōnio. q̄q; nō. terciū vō insepara
bilē adheret mēimōnio ¶ Ca. viii. qđ in se cōti
net x vi. ca. est de impedimēto matrimonii.

Impedimēta mēimōni sūt xii. q̄ impediant mēi
moniū 2trahēduz et dirimunt iā 2tractū. Si ei
ipsa vl aliqd̄ ipsoz p̄cedāt mēimōniū. 2sēsum 2iū
galē excludant. Si vō sequant̄ mēimōniū: nullum
p̄stāt impedimētū sicut p̄z p̄ ista exēpla. Furios⁹ nō
pōt cōtrahere mēimōniū: si tñ postq̄ cōtraxerit effi
ciat furiosus: non p̄p̄ hoc soluit mēimōniū. Itē q̄
h̄z vtrūq; testiculū sectū. i. euulsū. nō pōt contrahē
matrimonii. si vō postq̄ 2traxerit scideret: nō p̄p̄
hoc soluit matrimonii. Et ita itelligēdum ē de aliis
impedimētis matrimonii q̄ i his sūbz continentur
Error. cōditio. votū. cognatio. crimen. Cultus. di
sp̄ritas. vis. ordo. ligamē honestas. Si sis affinis;
si forte cōtre neq̄bis. Hec faciēda vetāt. cōnubia fa
cta retractāt. P̄z et autē ista duodeci impedimenta q̄ i
pediunt matrimonii 2trahēdum dirimunt iā con
tractum. Sunt alia q̄ impediant cōtrahēdum s; nō di
rimunt cōtractum. s. t̄ps feriarum et iterdictum ec
clesie. &. Ecclesie vetitū necnō t̄ps feriarum. Ista ve
tō: fieri p̄mittunt scđā teneri. Que et qualē itelligi
debeant dicendum est de vnoquoq; eoz

¶ Ca. i. de impedimento erroris

Numeratis oibz impedimētis erroris: discēdum ē
de quoz ipsoz. Et p̄io de impedimento erro

sis pſone q̄ ex ſua natura nō ex iſtitutione ecclē mēi
monialē glōſū excludit. qm̄ q̄ errat nō cōſētīt. vt ff.
de iu. o. iudi. l. vi. Per errozē. ⁊ errātū volūtas niſa
eſt. vt L. de iu. ⁊ ſai igno. l. cū p̄ teſtamentū. ⁊. l. nō
ideirco. vñ ſi vir vel mulier erret in mēimōniō con
trahēdo. null⁹ eſt cōſēt⁹ q̄ ſol⁹ facit mēimōniū. No
ta tñ q̄ triplex pōt eē erroz circa pſonā. vnus ipſi⁹
pſone. vt ſi de petro credat q̄ ſit guillūſ: errat cir
ca pſonā. Ali⁹ eſt erroz fortune. vt ſi de paupe creda
tur q̄ ſit diues. Terci⁹ eſt erroz q̄litaſ: vt ſi de igno
bili credat q̄ ſit nobilis. vel de corrupta q̄ ſit virgo
mō erroz pſone ipedit mēimōniū. vt ſi credēs gtra
here cū petro cōtrahat cū guillermo. vel credēs con
trahē cū martha cōtrahit cū maria: nullū ē mēimo
niū. Erroz aut̄ q̄litaſ et fortune nō impedit mēimo
niū. vbi grā. Aliq̄s cōtrahit cū aliqua credēs eā eſſe
virginē vel filiā regis. et tñ ipſa eſt corrupta vel fi
lia ruſtici: tenet mēimōniū. vel credit cōtrahē cū di
uite et cōtrahit cū paupe: tenet matri. xxix. q. i. c.
Dis ita. ⁊ c.

CLa. ii. de impedimēto cōditionis:
Impedimētū cōditionis introductū ē ab ecclia
in fauozē libertat̄. Et de hoc breuit̄ eſt tenēdū
q̄ ſi libera cōtrahat ſciēter cū ſeruo. vel liber cū an
cilla: t̄z mēimōniū int̄ eos. Si vō libera cōtrahat cū
ſeruo ignorāſ: qz credit ipſū eſſe liberū. vel liber cū
ancilla qz credit eā eē liberā: nullū eſt mēimōnium
inter eos ſi hoc ignorāter egerint: niſi poſtq̄ al̄ no
uerit cōditionē alteri⁹ eē talē conſentiat in eū vel
eā vō et facto vel carnali copula. **N**ota tñ q̄ er
roz deteriozis cōditionis iterimit matri mōniū con
trahendū ⁊ dirimit iā gtractū. non autē erroz paſ
vel melior. vt ſi ſeru⁹ cōtrahat cū ſerua quā credit

esse liberā: vel cū libera quā credit eē seruā. qz non decipitur nec habet quod obiiciat ei. De 2^{di}tionibz appoſitis in matrimonio. vide ſupra de ſpon. c. iiii. qz idē eſt iudiciū hīc et ibi.

Ca. iiii. de impedimento voti.

Circa impedimentū voti nota qd intelligit de voto cōtinētie ſive de voto caſtitat. Circa qd notā dū qd duplex ē votū 2tinētie. nā quoddā eſt ſimplex aliud ſolēne: Motū ſimplex impedit mēimoniū 2trahendū. ſed nō dirimit iā 2tractū. Quō aut votū ſimplex ſit ſolēne: licet olī altercatio fuerit inter doctores. tū hodie eſt declaratū per dñm bonifaciū. viii. extra de voto & voti redēp. c. vnſco. li. vi. vbi dī qd votū ſolē niſat q̄tū ad dirimendū mēimoniū duobus modis vno mō per ſuſceptionē ſacri ordī. ſ. ſubdiaconat⁹ diaconatus et p̄ſbiterat⁹. alio mō per 2feſſionem expreſſā vel tacitā factā alicui de religionibz approbatis. 3° promoti ergo ad ſacros ordīnes et religioſi nō p̄t 2trahere mēimoniū. 3^ota penalē inſtitutio nē i 2ſtitutiōibz dñi clemēd pape 2tra religioſos cōtrahētes mēimoniū deſcā. ſ. qd ſūt excommunicati et irregulares: nec pōt cū eis niſi p ſedē ap̄licā diſpēſari.

Ca. iiii. de impedimēto cognationis carnalis

Cognatio eſt triplex qdā eſt carnalis. qdā ſpūalis & qdā legalis. Et p̄io vidēdū eſt de cognatione carnali q̄ naturalē alias p̄cedit. & iſta vocat⁹ 2ſanguitas. Vidēdū eſt ergo quid eſt cōſanguitas et vñ dicat. quid eſt linea cōſanguitatis. quot ſūt linee: quot grad⁹ et quō 2putant⁹. et vſq ad quē gradū mēimoniū phibeat. Cōſanguitas eſt viculū pſonarū ab eodē ſtipite deſcēdētū carnali ppagine cōtractū. 2° ſtipite dico illā pſonā a qua aliq duxerunt

origiñē sicut adā fuit sīpes cayn ⁊ enoch ⁊ eorū q̄ de
scenderūt ab eis. Dicit autē cō sāguinitas a con qđ ē
simul ⁊ sāguis: q̄si cōem sāguinē habētes vñ debno
sanguie pcedētes. Linea est ordinata collectio perso
narū ⁊ sanguinitate cōiūctarū ab eodē sīpīte descen
dentiū diuersos gradus ꝓtinens. Linee sunt tres. s.
ascēdētiū. descēdētiū ⁊ trāsuersaliū. **P**rima. Ascēdē
tiū. ē illoꝝ a q̄bz traxim⁹ origiñē. sicut p̄t mē auus
aua paus pata: abauus: abaua. Secūda. s. descē
dētiū ē illoꝝ q̄ duxit origiñē a nobis sicut fili⁹: fi
lia: nepos: neptis: ꝓnepos: ꝓneptis: abnepos abne
ptis. Tercia ē trāsuersaliū siue coꝛrelatiū ⁊ ista ē a
q̄bz nō duxim⁹ origiñē nec ipsi a nobis. vt frater: so
roz. filii duozū fratru qui dicunt patrueles. filii dua
rū soꝝoz q̄ dicunt cōsobꝛini ⁊ eozū filii ⁊ nepotes vñ
qz ad quartū gradū nominēt ista. xxxv. q. v: **P**rimo
gradu ¶ Et nota q̄ due linee descēdētes faciūt vnā
lineā trāsuersalē. vt p̄z in hoc exemplo filii duozū
fatuū attinēt sibi linea trāsuersali. ⁊ q̄libet ipsoꝝ
in recta linea descēdit ab ano eozū cōi qui fuit sīpes
ꝓmunis a quo traxerūt origiñē. ⁊ sic de oībz aliis est
intelligēdū. Nūc ergo dicēdū est qđ sit grad⁹. **P**ro
quo sciēdz q̄ aliter cōputāt gradus canoniste. ⁊ alii
legiste Nā scđz canonistas due persone in linea trā
suersali faciunt vñum gradū. sed scđm legistas qua
libet psona facit vñum gradū. vt puta. duo ftes sūt
in vno gradu ꝓximo scđm canonistas q̄ secūdū legi
stas sūt i duobus: ⁊ sic de singulis. Sed qz istud pa
rum aut nichil facit ad ꝓpositū. ideo dimittat. et vt
deamus qđ sit gradus. Gradus est habitudo distan
tiū psonarū qua cognoscit quota gñationis distan
tia due persone inter se dñt. Gradus itaqz in linea

ascēdēt sic cōputant. pat et mē sunt in pmo gradu:
 au⁹ aua in scdo. pau⁹ pua in tercio. abau⁹ abaua
 in q̄rto. In descēdēt autē sic computātur. fili⁹ et fi
 lia sunt in pmo g̃du. nepos neptis sunt in scdo. pne
 pos pneptis. in tercio. abnepos abneptis in quarto.
 In trāuersali bō linea computātur sic. duo fratres
 sunt in pmo g̃du. filii duozū fratrū in scdo. nepotes
 eozū d². s. duozū fratrū in tercio. nepotes eozūdem
 in q̄rto. vltra quē g̃dū nlla cōputat hodie cōsāgui
 tas vel ptēdit q̃tū ad m̃ionū ipediēdum lz ātūg⁹
 ptēdere⁹ vscq̃ ad vii. gradum: Vidēdum ē igit scōz
 istā doctrinā q̃liter consanguitas computāda ē inf
 aliquos. Cum ei vis scire de aliqb⁹. puta de bartho
 lomeo et berthā quoto g̃du consanguitatis attinent
 tibi accipe aliquē cōez āpitē a q̃ ābo traxerit origiez
 tibi gēa. Petr⁹ gñauit iacobum et iohēm q̃ fuerunt
 fratres. ecce p̃m⁹ g̃dus. vcl si non potes scire q̃s sit
 pater eozum dices. Iacobus et iohēs sunt fratres q̃
 vt dictum est faciunt p̃mum g̃dum. ⁊ hoc ideo dico
 qz fratres sunt sp̃ ponēdi in pmo g̃du. sicut frater et
 soror: ⁊ due sorores. P̃rocede ergo in computatione
 Iacob⁹ ⁊ iohēs fuerunt fratres. q̃ vt dictum est faci
 unt p̃mum g̃dum. Iacob⁹ gñauit andrēā. ecce se
 cundus gradus Andreas gñauit philippum. ecce ter
 cius gradus. Philippus gñauit bartholomeum: ec
 ce quartus gradus de quo nunc agitur Mōdo reuer
 tetur ad iohēm qui fuit frater iacobi. ⁊ p̃cede sic Ia
 cob⁹ ⁊ iohēs vt dictum est fuerunt fratres. iohannes
 genuit thomam: ecce secundus gradus. thomas ge
 nuit berthā de qua nunc agitur: ecce tercius gra
 dus. Vidēs ergo quomodo Bartholomeus et
 berthā tibi attinent ex vna parte i tercio gradu. et ex

alla in quarto. & hoc loquēdo vsualiter: qz scdm dīta
tē nō attinēt sibi nisi in q̄rto gradu. & sic nō pōt esse
mēionium iter eos. Illud idē faciēdū est de illis qui
magis vel min⁹ vicini sūt i 2 sanguinitate. dicendo: ta
les & tales attinēt sibi in tali gradu. Et q̄ ita nume
randi sūt grad⁹ & numerande plone: colligit exp̄sse
ex illis duab⁹ decretalib⁹. ex. de 2 san. et affi. c. Qua
nos. Et extra de testib⁹. l. 3 qdē S; pone q̄ due plōe
attinēt sibi ex vna pte: i scdō vel i terciō gradu: et ex
altera in q̄nto: nūqd poterunt 2trahere mēionū int
se: Dico q̄ sic qz semp Qandum est rēotiozi persone
in 2 san. & affi. c. extra de 2 san. & affi. c. Inter In hoc
enī casu remotioz plona exiit extremitas 2 sangui
nitatis. vñ nō attinēt sibi ex quo 2 sanguitas est int
eos extra q̄dū 2 sanguinitatis iclusīue. qz sicut antiq̄s
tus oīs 2 sanguitas teriabat in septio gradu: ita
hodie in quarto teriatur. Ex p̄dictis ptz q̄ oīs 2 san
guinitas ipedit & dirimit mēionū vlog ad q̄rtū gra
dū 2 sanguinitatis iclusīue: & nō vltra. Et itellige in
transuersali linea nō aut i ascēdētī: qz i illis in infi
nitū extēdit 2 sanguitas iclusīue: sed in trāsuersali
vlog ad quartū gradū ptēditur 2 sanguitas & nō vls
tra. quasi dicat q̄ q̄ntus q̄dus aperit portam ad ma
trimonium.

Ca. v de cognatōe spūali.

Uilo de cognatōe carnali: vidēdū est de cogna
tione spūali. vñ vidēdū est qd sit cognatio spī
ritualis: & quot sūt ei⁹ spēs: & quō ipedit mēionium
et in quibus sacramentis 2trahitur. Cognatio spī
ritualis est propinquitās p̄oueniens ex sacramenti
datione vel suscepiōe. Verbi gratia. Sacerdos
baptizat puerum: tu suscipias eum: vterq̄ vestrū

est pater spūalis pueri: et estis 2patres. put legitur.
 iij. q. i. Dis. Spēs cognatōis spūalis sūt tres. 1^a 2ia
 d^r 2paternitas: scda paternitas: et ista attēditur in
 ter illā que suscipit ⁊ eū q̄ suscipit. i. iter patrini et
 pueri. tertia d^r fraternitas. et ista attēditur iter fi-
 liū tuū spūalē et filios tuos carnales. Cōpatnitas
 d^r a con qd̄ est sū: ⁊ paternitas. q̄li simul vel cōis pa-
 ternitas. Rā vn^o 2pater sp̄ est spūalis et ali^o carna-
 lis. Restat ergo videre qd̄ iuris de mei onio talium.
 et p^rimo de cōpaternitate. Notādum ergo est q̄ du-
 plex est 2paternitas. sc. qdā est directa. sc. illa quā ego
 2traho p̄ meip̄m et illa ipedit m̄fionū. vt si ego su-
 scipio filiū berthe mulieris vel ipsa meū nunq̄ pote-
 ro eā h̄re iⁿbrozē: et si accipio eā separādū est m̄fio-
 nū. Ita d^r extra de cognat. spūali. ca. Veniēs. Alia
 d^r 2paternitas indirecta siue emergēs. sc. illa quem
 vnus 2ingum postq̄ sunt vna caro effecti 2trahit p̄
 actū alterius. qz illa quā cōtraho p̄ actū brozis mee
 postq̄ est a me carnaliter cognita. sicut si broz mea
 suscipit filiū aliquo p̄ ambo parētes pueri sūt cōpa-
 tres mei. Quis ego nō suscipiā eū qm̄ cōicant sibi cō-
 iuges adinuicē actioēs: Et de hoc poitur euidentiss-
 mū exēplū i quadā decretali de cognatōe spūali. ca.
 Martin^o. vbi d^r: Martin^o duxit berthā. ⁊ leonard^o
 bzīgida: post m̄fionū leonard^o leuauit de sacro fon-
 te filiū martini et berthe. demū mortui sunt leonar-
 dus et berthā: remāserūt martin^o et bzīgida cui mā-
 ritus suus leonardus acq̄escerat 2paternitatē p̄ fi-
 liū martini: q̄ritur utrū p̄fatus martin^o posset 2tra-
 here m̄fionū cum p̄fata bzīgida. Et dñs papa re-
 spondit q̄ nullo mō. Et sic p^r q̄ 2patnitas tam dire-
 cta q̄ indirecta impedit matrimonium contrahent-

dum: et dirimit iā tractū. nō vidēdū est de pñita
 te spūali q̄ attēditur iter suscipiētē ⁊ susceptū. i. iter
 patrīnū vel matrīnā. filiōlū vel filiōlā. Et dicēdū est
 q̄ nūq̄ p̄t eē m̄ionisū iter tales: ⁊ si de facto ⁊ traxe
 rint sūt separādi. xxx. q. i. de eo q̄ iterrogasti. xlii. q.
 ii. Si q̄s cū m̄e spūali. Cūtio vidēdū ē de fratnita
 te spūali q̄ attēditur inter filiōlū vel filiōlā. ⁊ filium
 vel filiā. patrīni matrīne carnales. Et licz doctores
 atq̄ varia dixerunt circa istā mām: tñ firmiter ⁊ si
 nulla dubitatōe tenēdū ē q̄ oēs filii duorū ⁊ patruz
 siue añ cōpatnitatē siue post geniti p̄t legitie m̄io
 nialiter copulari. excepta illa plōa mediāte qua per
 uētum ē ad cōpatnitatē. qz illa nūq̄ p̄t m̄ioniali
 ter copulari alicui filioꝝ sui p̄tē spūalis. iiii. q. iiii. su
 per q̄b⁹. extra de san. spūali. c. i. ⁊. c. Laudabilē. ⁊. e
 tua nos. Itē notandū q̄ cōpater p̄t licite accipere
 in vrozē filiā cōpatris sui. nisi sit illa mediāte q̄ cō
 patres effecti sunt. xxx. q. iiii. Illud dolet etiā queri
 utrū aliquis possz habere duas cōmatres in vrozēs. C
 vnā post aliā. Ad qd̄ dicēdū q̄ refert utrū cōmater
 nitas p̄cedat m̄ionisū vel seq̄tur. Si p̄cedat licite p̄t
 habere duas cōmatres in vrozēs. vbi g̃a. maria et
 martha sunt cōm̄es postea martin⁹ cōzahit cū ma
 ria et cognoscit eā. et ea mortua pōt contrahere cū
 martha. Et cā est qz per vniōnē carnis sequētē non
 trāsitur ad vniōnē sp̄s p̄cedētē. xxx. q. ii. Post obitū
 Si autē ⁊ maternitas sequat m̄ionisū: supple p car
 nalē copulā ⁊ sūmatū. tūc distingue qz si vroz tuas
 cepit filiū alteri⁹. tūc illa c⁹ fili⁹ suscipiē efficiet com
 mater tua p factū vrozis tue ⁊ sic mortua vrozē tua
 nō poteris eā h̄re in vrozē. et eandē ⁊ paternitatē in
 telligas acq̄ri vrozī p vtrū. Si vero filium vrozis tue

quē de aliobis gentis aliā mulier de sacro fōte le-
uauerit: vel ad cōfirmationē tenuerit corā epō: illa
mulier ē cōmatvxoꝝ tue et nō tua. qz nō fuit ibi g-
matitas acq̃lita. vñ mortua vxoꝝ tua poteris eam
hēre in vxoꝝē. Idē est si fili⁹ tu⁹ quē de aliqua mulie-
re genuisti suscipiatur ab aliquo. qz nō ē acq̃lita pē-
nitas vxoꝝi tue. Et in hoc casu sicut in alio pē aliq̃s
hēre duas g̃mtes in vxoꝝes. ⁊ aliq̃ duos cōp̃tes i ma-
ritos. et istud pē hēre p̃ hos ṽl⁹. Qui michi vel cuius
mea natū fōte leuauit hęc mea g̃mater: fieri mea nō
valet vxoꝝ. Si qua mee natū: nō ex me fōte leuauit.
hęc post facta mee nō indebetaboꝝ hēre Cōpater ei⁹
nati ⁊ filii nō p̃hibētur. Ambas g̃matres facit actio
passio nūq̃ ¶ Notādū etiā q̃ laic⁹ nō pōt cōtrahere
mēioniū cū illa quā baptisauit et si de facto cōtrax-
erit. mēioniū est dissoluēdū. extra de cognā. spūali. li.
vi. c. Redm. Itē nota q̃ filius sacerdotis vel alte-
rius viri: qui baptisauit puellā nō pōt cōtrahere eam
illa puella. vt c. p̃z allegato. Redm. Notādū insū
per q̃ solū sacm̃ baptismi ⁊ cōfirmatōis cōtrahitur
cognatio spūalis que ipedit mēioniū cōtrahendū: et
dirimit iā contractū. Per cathecismū aut l3 contra-
hatur cognatio talis que ipediat mēioniū ⁊ trahen-
dū: non tñ ⁊ trahitur q̃ dirimat iā cōtractū extra de
cognā. spūali per cathecismū. li. vi.

¶ Ca. vi. de cognatōe legali

Quia cognatio legalis q̃ adoptio dicitur at nūq̃
hētur in ṽlū. ⁊ pax tractatur de ea in iure cano-
nico. ideo de hac sup̃ledeo quo ad nunc

¶ Ca. vii. de impedimento criminis.

Quoniam: quedā ipediūt mēioniū ⁊ trahendū
l3 nō dirimūt iā ⁊ tractū sicut sūt icell⁹ vxoꝝi

edifi: raptus aliene uxoris. solennis pñia. & si qñ scid
 ando mñionio pñiū filiū de fōte susceperit: vt possit
 pñuare uxore: vel uxore virū debito carnali et copia
 sui. Itē homicidiū pñi. oīa ista crimina & forte mñia
 alia crimina impediūt mñionisū & trahendū sed nō diri
 mūt iā & tractū imo si sint adoleſcentes & timeatur de
 eorū & tinentia: ecclia dī eis dare licentiā nubendi. ex
 tra de eo q̄ cognouit uxore. ca. ex lñis. Sūt autē tria
 crimina q̄ nō solū dirimūt mñionisū & trahendū: imo
 dirimūt iā contractū. Prīmū qñ aliqñ aduiteratur
 cū aliqua conjugata: et ipse vel ipsa machinat cū esse
 du in mortē mariti ipsius adultere: vel mulier cū q̄
 vir fuerit adulterat⁹ machinat i mortem uxoris viri
 adulteri. vel ipse adulter vt simul cōtrahāt. In hoc
 casu & trahere non debent: & si contraxerint sūt sepa
 rādi. xxxii. q. Si qñ vinēte. ex. de eo q̄ duxit i mñio
 niū quā polluit p adulterū. ca. Sup eo. & ca. i. & ii.
 Scdm ē. si adulter prestet fidē adultere q̄ ducet eam
 post mortē legitimi ei⁹ mariti: vel adultera adultero:
 post mortē uxoris viri adulteri. xxxi. q. i. Relatū. & i
 oib⁹ predictis ca. Tercū ē qñ nō pñat fidē de eā du
 cēdo: s; pñcipalē eā ducit: & cū ea cōtrahit. qz vt ait
 celestinus papa. plus est ducere q̄ fidē dare de ducē
 do. ex. de eo q̄ du. in ma. quā pol. p adul. ca. cū hñe. &
 c. Et lñaz. Et istū casū intellige qñ pñū mñionum
 est vey et legitimū. qñ si nō fuerit vey: sed putabat
 esse vey: nullum prestat impedimentum secūdo ma
 trimonio. Si vero nullus casuum predictorum int
 uenerit: bene potest quis contrahere cum illa quam
 polluit per adulterium. ¶ Nota etiam q̄ si mulier
 que contrahit cum conjugato scit esse conjugatum:
 nunq̄ potest eam habere etiam post mortem uxoris

si autē ignoraret eū eē zingatū imo crederet eū eē so-
lutū nō obstat eō q̄ ztrahit cū eō viuēte vxore legitī-
ma potit ztrahē cū eo post mortē vxorē legitime. ex.
de eo q̄ ducit vxorem in mēionio. q̄ pol. per adulte-
r. p̄posuisti. 1. c. veniēs. ex. de spō. c. cū aplica. 1. c.

Ca. viii. de impedimēto disparitatis cultus

Ad hoc vt mēioniu sit ratū 1 legitimū o3 q̄ vt-
q̄ zingū sit fidelis. fidelis enī nō p̄t cōtrahere
mēioniu cū iudea. sarracena. gētili. vel pagana: 1 si
cōtraxerit de facto nō ē mēioniu. Spōsalia tñ p̄t fi-
delis cū infideli cōtrahere sub ista forma vel cōditōe
q̄ infidelis conuertat̄ ad fidē. xxxviii. q. ii. c. xpiane.
Infidelis aut̄ p̄t cū fideli cōtrahere dū tñ sint eiusdē
ritus. i. iudeus cum iudea. sarracenus cum sarracēa
Sed pone: alter conuertit̄ ad fidē: alter remanet in
ifidelitate: qd̄ fiet de istis: dico q̄ si ifidelis nō vult
cohabitare cū fideli: vel si vult habitare: non tñ vult
sine cōtumelia creatoris. vel sū hoc q̄ trahat eū ad
ifidelitatem vel ad p̄cch mortale. in tribus casibus
contumelia creatoris soluit ius mēionii q̄tum ad fi-
delem. et potest fidelis licite contrahere. ex. de diuor:
c. q̄tō magis. 1 c. Gaudem⁹. nec est dēa q̄tūz ad hoc
vtrum cōuersus fuerit iudeus vel pagan⁹: qz idem
ius est hodie in vtriusq̄. ex. de zuer. isti. c. Interrogasti
Si autam infidelis vult cohabitare cum fideli absq̄
aliquo p̄dictorum casuū: et fidelis vult cohabitare se-
cum: bene facit vt dicit apostol⁹. i. ad cor. vii. Si vō
non vult cohabitare secum: non est cōpellendus con-
trahere. tñ illo vel illa viuēte nō poterit contrahere
cū alio vel alia: cum adhuc duret matrimonium vt
tenet in p̄allega. decreto. Interrogasti. Sed quid
vult iudeus vel paganus cōtrahit cū cōsanguine

sua scdm ritū suū. postea zuerit ad fidē : nūquid
 post zuerionē remanebit tale mēimōniū: dico qd sic
 dūmō nō ztraxerit in gradibz a lege diuina phibit
 qd ponunt leuitici xviii. qz ifideles nō arcēt canoniz-
 cis institutionibz. ⁊ p sacm bap̄isma nō soluant cō-
 iugia: s; crimia dimitunt. Itē vn⁹ pagan⁹ plures
 hñs vxores zuerit ad fidē: nūqd retiebit oēs vxores
 vel solū vnā ex illis Dico qd solū retiebit illā qd p̄io
 fuit vxor ei⁹. qz nulla aliā fuit de ei⁹ vxor. si autē
 alē zingū labat i heresi v̄l i ifidelitatē: ille qd manet
 i fide nō pōt ztrahē. s; tenet ztinere. qz lz i isto casu
 magis appeat ztūelia creator qd in p̄cipio mēimo-
 niū. tñ fidelitū ratū ē. ⁊ nullo casu sapientiēte pōt dis-
 solui. qz qd de⁹ zfixit hō nō separet. Mēimōniū autē
 ifidelitū nō ē ratū. iō pōt legitie dissolui si alē zingū
 zuerit ad fidē. ex. de diuoz. c. q̄tomagis. circa finē
 ⁊ pzeallegata sup̄. ¶ Ca. lx: de impedimēto violētū
Violētia de sui natura etiā lz ztutione eccle-
 siē impedit mēimōniū. qz excludit zsentū liberū qd
 solus facit mēimōniū. nā vbi met⁹ vel coactio iterue-
 nit: nō pōt zlēsus locū hēe. extra de spō. c. Cū locū.
 xxii. q. ii. Sufficit. Et qz magna ē dēia iterbī ⁊ me-
 tū. iō videndū est qd sit vis vel coactio ⁊ qd metus.
 ⁊ qd violētia excuset ⁊ qd metus. Vis siue coactio v̄l
 violētia que p eodē accipio est maioris rei ipetus qd
 repellī non pōt. ff. qd metus. c. li. i. Metus est i standi
 vel futuri periculū mēd trepidat. vt dē i eodē. li. i
 Vis coactio vel violentia qd p eodē accipio: alia le-
 uis. alia violenta. Levis non excludit zsentū mēi-
 monialē: sed violenta excludit eū. ar. li. di. P̄zēbē-
 teros. extra de spō. c. veniēs. Violenta coactio est cū
 aliqd caput iuratus trahit ducit vel ligat. Itē met⁹

aliquis cadit in constantē virū. alius nō. Ille qui ca-
dit i constantē virū excusat & excludit p̄sentū m̄imō
nialē. ff. q̄ mei⁹ cā. l. metus. extra co. ti. ca. i. & iii. re-
latū. extra de spōsa. ca. ii. Metus cadēs in p̄stantem
virū est sicut metus mortis. cruciat⁹ corp⁹is. serui-
tus & stupr. d. Excusare metus hos posse puraq; no-
tis. Stupri siue Ratus verberis atq; necis. ¶ No-
tandū q̄ vnus metus posset cadere in vna p̄sona q̄
nō caderet in alia: sicut talis metus caderet in me q̄
nō caderet in rege. q̄ nō est verissimile homines clare
dignitatē ppter metū i vrbē timuisse. vel q̄ rex me-
tu parui militis timeat. ff. q̄ metus cau. l. nō est ve-
rissimile. Verū tñ si p̄ aptissimas p̄hationes cōstaret
de metu repellit p̄sūptio q̄ p̄tra cū est. vt dē ibidē
& sic iudex scdm statū & diuersitatē p̄sonarū & t̄p̄is
& locorū iudicabit qualis sit metus vel violētia. & se-
cundū hoc iudicabit p̄ m̄imōnio vel p̄tra. ¶ Notā-
dū tñ q̄ q̄lisq; sit metus vel violētia: si mulier q̄
allegat metū vel violentiā dēterit per annū & dimi-
diū cū viro. vel si p̄senserit in carnalē copulā nō dē
postea audiri si alleget metū vel violentiā. ex. de spō
ad audientiā. & de his q̄ ma. ac po. c. Insuper abieciit
& de eo q̄ ducit i ma. quā pol. q̄ adul. c. Consignifi-
cantis

¶ Ca. x. de impedimento ordiis.

Ordinū vt dictū est sup̄a. quidā sūt minores si-
cut ostiariat⁹. lectoziat⁹. exorcizat⁹ & acolitat⁹
& isti nō impediūt m̄imōniū p̄trahendū. nec dirimūt
iā p̄tractū. Alii sūt maiores. s. subdiaconatus. diaco-
natus & p̄sbyteratus. & isti impediūt m̄imōniū con-
trahendū & dirimūt iā contractū. q̄ istis ordib; vo-
tū solēne p̄ste est annexū. extra de voto & voti redē-
ptione. c. q̄ votum. li. vi.

Ca. xi. de impedimento ligaminis.

Impedimentū ligaminis est illud. scilicet. cū q̄s ē ligat⁹
 alteri v̄rozi. qđ adeo q̄ fuit validū q̄ anteq̄ ali
 qua r̄stitutio eccl̄e sup hoc emanaret: nunq̄ alligat⁹
 eius v̄rozi potuit aliā recipe. nec vnq̄ hoc licuit absq̄
 q̄ sp̄ali disp̄satione dei q̄ fuit institutoz m̄rimonii. A
 cut disp̄savit de cū abrahā. iacobi ⁊ aliis p̄sarchis
 Sed qm̄ aliq̄s pōt eē ligatus vni p̄ sponsalia t̄m. ⁊ t̄
 alteri per m̄rimoniiū. ideo videndū quid sit iuris in
 vtroq̄. P̄mo quo notandū est q̄ si q̄s p̄traxerit m̄ri
 moniū vel sp̄salia cū aliq̄ p̄ v̄ba de futuro. non d̄
 cōtrahere cū alia. nec alia cū alio. s̄ d̄ dimittē secū
 dā et redire ad p̄imā. s̄ si p̄traxerit cū alia. vel alia
 cū alio sp̄salia p̄ v̄ba de p̄tēti v̄l p̄ v̄ba de facto et se
 cuta fuerit copula carnalis t̄m m̄rimonii d̄ stare cū
 scdā. vel scdo etiā si sp̄salia cōtracta cū p̄ia fuerit
 inramēto vallata. s̄ d̄ agere p̄iam de p̄urio et si
 demēta. extra de sp̄o. du. ca. i. ⁊ de sp̄o. sicut ex l̄is.
 Si autē est alligatus alteri v̄rozi m̄rimonialē ⁊ non
 secuta sit int̄ eos carnalis copula pōt alt̄ altero iui
 to religionē it̄are. et qui manet in sc̄lo: pōt cū alia
 vel alio cōtrahere. extra de cōuer. coniug. ex publi
 co de diuoz. verantē post consen. ⁊ de dispon. du. l̄
 p̄et solūtū. Si autē fuerit int̄ eos secuta carnalis co
 pula nunq̄ qđiū vixerint possunt se inuicē dimittē
 re: nisi causa fornicationis. et tunc si se dimiserint
 aut reconcilientur aut remaneant inuupti. q̄ scdm̄
 verbū saluatoris. Math. v Si alii nupserit: mechā
 tur. Sed pone q̄ v̄roz credit maritū suū esse mortu
 um et p̄trahit cū alio. postea ille reuertit: quid fiet.
 Dico q̄ qđiū credit. nec q̄ ipse reuertitur ipsa excu
 sat̄ ab adulterio et fornicatione p̄pter igno.

eantia facti. et filii si quos suscepit ex secundo iudicans
 legitimi: s; statim q; primus reuertit d; recedere a secun-
 do et redire ad primu. qd si non fecerit adultera iudi-
 catur. xxxiii. q. ii. c. p. bellica. c. Si virgo. S; qd si
 vir non reuertit: vxor tñ credit eñ viuere. qd faciet?
 Non exigit debitum a marito quē accepit: reddat tñ
 exigenti. Istud xñsibi sibi dat extra: de. se. nup. dñs
 ac redemptor. Itē pone q; vir ierit ad sarracenos i ex-
 ercituū vel in regionē lōginquā nō reuertit: nescit
 vxor utrū sit mortu⁹ vel viuus: quid faciet ipsa? di-
 co q; q; tñcūq; sit iuuecula cōtrahere nō pōt donec
 sit certificata de morte mariti. extra de spō. c. In pñ-
 tia. s; qualiter certificabitur? Dico q; per iuramen-
 tū illius sub quo militauit. vel etiā socioꝝ qui eius
 mortē nouerunt. Et scdm leges adhuc d; expectare
 per annū post iuramentū anteq; nubat Scdm vero
 canones statim post iuramentū prestitū pōt cōtrahere.
 extra de se. nup. c. sup specula. Et ad hoc facit illū
 apo. i. ad corin. vii. c. mortuo viro nabet mulier cui
 vult in dñe. Et hiero. etiā octauas nuptias nō con-
 dēnat imo approbat. xxxii. q. i. aperiant

Qua. xii. de impedimēto publice honestatis iusticie:
 Publice honestatis iusticia ē impedimētū ab ecclā
 introductū ppter eius honestatē. cuius due spēs
 antiq̃tus erāt: nūc autē ē vna tñ q; trahit de despō-
 latione. puta si q; desponsauerit puellā. vii. ānoꝝ
 s; eā non cognoscat. nullus tñ de consanguinitate eius
 viri poterit eā habere in vxorē. nec ipse aliā de con-
 sanguinitate mulieris. extra de spon. c. Iuuenis. Itē
 dixi vii. annoꝝ. q; si ante septenniu sponſalia pura
 et recta. i. sine 2ditione trahātur nullū prestāt im-
 pedimētū. nec sunt alicuius momēti nisi post septē

nam approbauerint ipsa. extra de spon. i. u. c. Nec
cessit. l. 1. c. 1. c. Nota etiā q̄ declaratū est hodie
de iure nono. q̄ l3 sponsalia sint nulla rōe p̄sanguī-
tatis. affinitatis. fraternitatis. aut religionis. aut
frigiditatis. aut q̄cunq3 alia causa. dūmō nō sint nē
la rōne etatis p̄stant impedimentū publice hone-
statis iusticie. extra de sponsa. impu. ca. i. l. i. vñ.

¶ Ca. xiii. de impedimēto affinitatis

Affinitas est p̄pinq̄uitas p̄sonarū ex carnali co-
pula pueniēs oī carēs parētela. Dixi ex carnali
copula. q̄ t̄ā p̄ fornicariā q̄ p̄ m̄rimonialē copu-
lā contrahiē affinitas. xxxv. q. iii. Nec eā ex. de eo q̄
cogno. 2° can. vxo. sue. discretionī. et de 2° can. 7 affi-
tue fraternitati. Et l̄ olim eēnt tria ḡna affinitatis
hodie t̄n̄ p̄mū genus stat t̄n̄. sc̄do et t̄cio de medio
sc̄blatis. Notādū ergo q̄ p̄mū gen^o affinitatis cō-
trahiē ex p̄sona addita 2° sanguitati p̄ carnalē copu-
lā iuxta illā regulā q̄ dicit Persona addita p̄sone p̄
carnis p̄pagationē mutat gradū attinētie. sed non
mutat genus. p̄sona s̄o addita p̄sone p̄ carnis 2° iun-
dionē siue copulā: mutat genus attinētie: s̄ nō mu-
tat gradū. s̄. Mutat nupta genus s̄ generata gra-
dū. Et vt melius intelligas ponatur exēplum. Ecce
ego et soror mea sumus vna 2° sanguitas. accipiat so-
ror mea maritū vel amasiū. i. petrū. Iste petrus q̄
est p̄sona addita consanguitati mee per carnis 2° iun-
dionē mutat genus attinētie. sed est michi affinis i
primo gradu sicut soror mea. et idē itelligas de ma-
ritis 7 amasiis oīm 2° sanguinearū mearū. q̄ i quoto
gradu cōsanguitatis ipsi attinēt michi i toto gradu
affinitatis viri vel amasi earū attinēt michi. 7 q̄ dī-
xi de maritis et amasiis cōsanguinearū mearū itel-

Vgas etiā de vxoribz ⁊ amaliis ⁊ sanguineoz meoz
 qz i quoto gradu ipi sūt michi ⁊ sanguinei: i toto gra-
 du sūt michi affines. Nā si aliquis est michi consan-
 guineus i scdo gradu: vxor eius vel amalia sua est
 m'chi affinis in scdo gradu. Idē dico de cōsanguine-
 is vxoris mee. qz i quoto sūt ei ⁊ sanguinei: i toto sūt
 michi affines ⁊ oēs ⁊ sanguinei mei sūt affines vxoris
 mee i illo gradu i quo sūt michi ⁊ sanguinei. Ideo no-
 tandū qz sicut ⁊ sanguitas vsqz ad quartū gradū im-
 pedit mēlmoniu ⁊ trahendū et dirimit iā cōtractū:
 ita affinitas vsqz ad eundē gradū facit hoc idē. No-
 tandū itup qz cū gradus affinitatis habeant ortū ex
 cōsanguinitate cū dubitat de affinitate aliquop: recte
 rendū est ad illā psonā mediāte q̄ fuit ventū ad affi-
 nitatē. ⁊ redrendū est i quoto gradu distat ab illa p-
 sona de q̄ agit scdm modū sup̄a assignatū de ⁊ san-
 guinitate vbi dē quō sūt ⁊ putādi grad⁹ i ⁊ sanguita-
 te. qz i qto gradu distat i ⁊ sanguinitate: i toto distat i
 affinitate. ¶ Nota etiā qz i vxor ⁊ sanguinei mei sit
 michi affinis: tñ fili⁹ quē suscipit ex ⁊ sanguineo meo
 nō est michi affinis s; ⁊ sanguine⁹. s; si ipsa h̄et filiū
 ex alio q̄ michi nō attineret: ille filius nec michi esset
 affinis nec ⁊ sanguine⁹. fili⁹ autē cōsanguinei vxoris
 mee erit michi affinis sicut p̄ su⁹. s; nō in illo gra-
 du. qz si p̄ est i p̄io gradu: fili⁹ erit i scdo. Notabi-
 terius qz i vxor ⁊ sanguine⁹ me⁹ mediāte quo cō-
 trahit affinitas: psona tñ q̄ sup̄uuit remanet michi
 affinis: Sciendū autē qz licet dictū sit qz affinitas cō-
 trahit p ⁊ cubitū fornicariū: itelligendū est si fiat oz-
 dine et mō nature: qm si aliq̄s cognosceret aliquam
 cōtra naturā: hoc ē si aliq̄s extra vās debitū pollue-
 ret aliquā: Quis talis pollutio sit expectabilis, crimi-

nola & dānola: nulla tñ ex tali cōcubitu ztrahit affinitas. qz talis cōcubitus nō facit zmixtionē nec carnis vnitatē p quā ztrahit affinitas. Et idē michi videtur dicendum qz si aliqis inualit claustrum pudorū alicu⁹. vel posuit virgā virilē infra mēbrum muliebris nō tñ puenit ad zlūmationē opis: qz ex hoc nulla ztrahit affinitas. Ita dicit rap. et hosti. si. qz cōmixtio semis requirit ad affinitatē cōtrahendā

Ca. xlii. de impedimento ipotentie coeundi.

Inter alia impedimēta mēimonii ipotentia coeundi obtinet maximū locū. qz ztrahit directe ex natura sui mēimonio qd ordiat ad prole suscipiendā: & fornicationē vitandā. & utqz illorū cōtrariat ipotentie coeundi. qz vero nō oīs ipotentia hoc facit: id videndū est quid sit ipotentia coeundi. quot sūt ei species. & que ipedit mēimonii et que nō. Impotentia coeundi est viciū aīe vel corporis. vel alterius quo quis ipedit alteri carnalit commisceri. Species ipsius ipotentie sūt multe. alia est naturalis alia accidentalis. Naturalis vt frigiditas ī viro. artatio ī muliere. defectus etat ī puero Accidentalē: vt castratio. maleficiū qd fit p quedā maleficia que dicuntur pozte vel facture Item naturalis ipotentia. alia tēporalis. alia perpetua. Naturalis ipotentia si est tēporalis ipedit mēimonii pzo tpe quo durat. sicut defectus etat ī puero. qz quandiu est minor etat non potest cōtrahere mēimonium. xxx. q. ii. c. i. ex. de fri. et male. qd ad sedē. vide supra de spon. ca. quarto. Naturalis ipotentia sicut frigiditas ī viro si sit perpetua ipedit mēimonium cōtrahendū et dirimit iam contractū. xxxii. q. i. c. ii. de fri. et malef. c. Laudab sūm fidem. De artatione que est ī muliere

ita dicas qm si pōt ei subueniri bñficio medicine vñ
 per continuū vñ cū hoīe zueniētis nature nō īpe-
 dit matrimonīū cū illo a quo pōt carnalit cognosci
 ex. de frī. et malefī. c. Ex līs. ¶ Et nota q si ppter
 artationē separatne ab eo q eā cognoscere nō pōt
 et per assiduū vñ alterius cuius se copulauit sit fa-
 cta idonea pñio. separāda est a secūdo et reddēda est
 pñmo. extra de frī. et ma. c. Fēnitati. Si vero sit ta-
 lis artatio q ei nullo mō subueniri possit beneficio
 medicine: īpedit matrimonīū ztrahendū et dirimī
 iā contractū. vt in pñdictis capitulis. Ex līs et fē-
 nitati. habet. Si aut sit īpotentia accidētalis sicut
 castratio: firmī tenendū est q talis īpotentia īpe-
 dit mēmonīū ztrahendū et dirimī iā cōtractū. ex-
 tra de frī. et ma. c. Per sedē. De maleficio aut distin-
 gue. qz aut est tñale aut ppetuū. si sit tñale: nullum
 pñstat īpeditmentū. si sit ppetuū: īpedit mēmonīū
 cōtrahendū et dirimī iā cōtractū. xxx. q. i. Si p loz-
 tiarios. Si qreatur quō sciet an sit tñale vel ppetuū
 Dico q a principio oē maleficiū reputatur tñale. sz
 ex quo per triennū cohabitauerūt dātes audiose o-
 perā carnali copule: si adhuc durat malefici īpedi-
 mentū: reputat maleficiū ppetuū. ¶ Rotandū est
 q illud quod dictū est de castratione et maleficio in-
 telligendū est qm pñcedūt mēmonīū. qz si sequant
 mēmonīū: nullū pñstāt īpeditmentū. xxx. q. vii. Illi
 q sanī. ex. vt li. nō cōtest. Am frequent. ff. de iure. do-
 l. fi. Et idē intelligēdū est de quolz alio īpeditmēto:
 et intellige oīa q dicta sūt de mēmonio fidelī. qz de
 mēmonio qd est int ifideles nichil ad nos De dīno
 tio quod sit per ista īpeditmenta nichil ad pñsens
 dico. quia istud pertinet ad officiales et pñlatos nō

autem ad curatos quibus dirigitur iste libellus:

Ca. xv. de impedimēto t̃p̃is feriar̃

Dicto de impedimētis q̃ impediūt m̃t̃imoniū ztrahē
dū z dirimūt iā cōtractū: dicendū est de impedi-
mētis q̃ impediūt ztrahēdū: sed nō dirimūt iā contra-
ctū. Et ista sūt duo. puta tēp̃ feriar̃ z i terdicti eccle-
sie. Circa tēpus feriar̃ notādū est q̃ t̃p̃e feriar̃ p̃nt ztra-
here sp̃salia z etiā m̃t̃imoniū: qđ solo zsensu cōtra-
hitur: s; traductio vxoris: nuptiar̃ solēnitas: carna-
lis copula phibētur. xxxiii. q. iii. c. Non oportet. z. c.
Nō liceat. extra de m̃t̃imonio. cont. cōtra interdi. ec-
clesie. c. Ex l̃is **E**t nota q̃ t̃p̃s feriar̃ est ab aduē-
tu dñi vsq; ad octauas epyphanie. z a. lxx. vsq; ad o-
ctauas pasche. et a tribz dieb; añ ascēsiōē dñi iclu-
siue vsq; ad octauas p̃ethecoltes extra de feriis copel-
lanus. Versus. Qđ iugū phibet aduētus: hylariq; relaxat.
Septuagena vetat: octaua pache relaxat
Rogamen restat. cōcedit trina potestas Item. Aspi-
ciēs veterē. circū. qñ. qñ. bñdicta Aduē. septuage. ve-
tant rogatio nuptū. Octaua stelle: pacheq; relaxāt.

Ca. xi. de interdicto ecclesie.

Circa interdictū ecclesie firmiter tenendū est q̃
qñ aliquis prohibet ztrahē cū aliqua vt quia
forte dicē consanguinea. vel affinis eius. vel sp̃sa
alterius nō dz cōtrahere. sed forte si contrahat nisi
aliud sit impedimētū q̃ interdictū ecclesie impediāt pos-
sūt simul manē et nō sūt separādi Argumētū ztra-
hoc in p̃mo casu scilicet p̃pter zsangninitatē sepa-
ratur m̃t̃imoniū. de cōsan. et affi. c. Non debet. Et
etiā i secūdo. l. p̃pter affinitatē sepat. vt. in. c. Ex
literis. et c. sp̃o. extra de sp̃o Et similis i tercio. l. qñ
alter cōtrahētū est per verba de p̃nti alteri desp̃sa

suo: si cōtrahat postea dicuntur secundus & tractus. ex
 tra de spō. du. c. Accipisti. 1. c. Licet. Solutio. dice
 dū q nō sūt separandi nisi ad tps vt agant pñā qz
 mādatū eccle & tēplest. & ita exp̄lle dē extra de spō. c.
 De mulie extra de mat. cō. & tra iter di. eccle. c. Li
 teras. et ita sūt itelligēdi oēs canōes q dicūt eos se
 parādos fore. qz exponēdū est nō sp: s; ad tpe: Sane
 vt diuersa circa hāc matiā m̄tionū euitētur p̄cula
 statutū fuit i cōsilio gñali vt cū m̄tmonia fuerit cō
 trahēda i ecclesiis a p̄sbyteris publice p̄ponat & petēti
 termino p̄finito vt infra illd tēp⁹ q voluerit et valuerit
 legitimū ipedimētū apponat: & ipi p̄sbyteri nichilo
 min⁹ intelligēt vtrū aliqđ ipedimētū obstat Cū autē
 apparuerit p̄habilis p̄iectura & tra m̄tmonia & tra
 hendū: & tract⁹ exp̄lle p̄hibeat eis donec qđ sit faciēd
 sup eo manifestis cōstitit documentis Si āt parro
 chialis sacerdos illud facere cōtēpserit vel qlibet re
 gularis qui m̄tmonio clādestino interfuert triēniū
 ab officio suspēdatur graui⁹ puniēd⁹ si culpe q̄litas
 postulauerit. Sed & his q taliter copulari & tēpserit
 etiā i gradu cōcesso cōdigna penitētia iūgatur Et
 qd aut maliciose cōtra m̄tmonia legitimū ipedi
 mētū obiecerit: p̄ter penitētiā quā d; agere de pctis
 canonis causa nō d; effugere vltionē et illd optime
 seruat i ecclesiis gallicanis vbi p tres dies dñicos vcl
 p tres dies solēnes añq̄ & trahat m̄tmonia indicitur
 i ecclesia q si aliqs aliqđ ipedimētū sciuerit p̄pt qđ
 m̄tmonia nō debeat fieri illud p̄ponat. et illud vocat
 bāna i frācia. et q̄cūq; istis bānis p̄missis & trahūt
 sūt excōicati. vnaq; tñ ecclesia i suo sēlu abūdet. Et
 hec de m̄tmonio sufficiant. Et sic terminatur p̄ma
 particula hui⁹ libri i quo de om̄ssis et min⁹ bñ d;

etis veniā petēs: obsecro ledozē benivolū & cōtra sagittas detractorū clipeū opōis opponēs: min^o bñdic-
ta corrigat & emendet. Finiit p̄ima pars hui^o libellī
manipuli curatorū q̄ olat circa sacramēta et eorū ad
ministratiōē. Incipit secūda pars p̄cipalis i qua
agitur de p̄hia: et de his que p̄tinent ad cōfessionem
exhibendā et p̄hiarū impositionem. que in quattuor
tractatus diuiditur.

Prologus.

Querus deus ac p̄sus samaritan^o dulcis. Iesus
qui vinum & oleū infudit in vulnerib⁹ saucia-
ti ab ih̄s: in iherico descēdētis qui incidit in latro-
nes: statū tuū aq̄ p̄cti eius medelā ac remedium. Si-
gni ac mirabili parabola declaruit. Hierusalē enī q̄
vīlio pacis it̄p̄zetatur inocētia baptismalis ē: per
quā herlabee que puteus sanitas d̄z. i. anima cuius
libet ch̄ristiani baptismalis aque puteo satiata vero
et pacifico salomoni pio. c. Iesu qui est vera pax faci-
ens v̄traq̄ v̄num: iuxta verbū p̄phete despōsatura ē
fide: congrue rep̄tatur: iherico namq̄ luna it̄p̄taē
que nūq̄ in eodem statu permanet: statum peccati
quo homo stultus. id est peccator: teste sapiēte velut
luna mutatur: euidentissimē p̄figurat & iherusalē
ergo / a iherico hō descendens est p̄ctōz q̄ baptismalē
innocentiā deferēs per deuia viciōz plabit & descen-
dit: & sic ab inferni latronibus spoliat bonis seu do-
nis gratuitis & in naturalib⁹ sauciatur Hanc autē
p̄ietatis et m̄ie oculis respiciens dñs noster ies⁹ x̄ps
p̄ eius sanatione de summis celozū ad ima mundi
descendit & in v̄tero it̄merate virgīs carnē assumēs
& sauciari vulnera in ara crucis alligans funiculis
caritatis vinum modificantis vel mortificantis peni-
tentis et oleum indulgentie clemēter infudit in ip̄is

In cui⁹ rei testioniū sine signi sine salutare p^odicatiois exordii isto salubri ac suauissimo themate innuit. p^onam agite. appropinquabit ei regni celo⁹ ubi indicit p^onam. & p^o ea p^onam repromisit demū opere qd pater sibi dederat cōsummato laiciato: s. hoīe sanato: me enī absq^{ue} custode desereret ipm laiciatū cōmendauit stabulario. i. sacerdoti curato. & dedit eis duos denarios. s. duas clauēs ecclē q^{ue} sūt discernēdi scia. & soluēdi atq^{ue} ligādi p^oas. q^{ue}s adhibēs dixit: curā illi⁹ habe. Ut ergo sacerō. q^{ue} nō sūt multi in iure canonico vel sacra theologia p^ouēdi aliquā noticiam hēant p^o quā possēt inter lep^oā & lep^oā discernē & sic p^ohie salutarē ministrare medelā. in scōa p^ote h^o op^ois. aliqua ex diuer^o lo⁹ docto⁹ sentētiis et maio⁹ meo⁹ dictis diligētī studio vt meli⁹ ac b^ozenī⁹ potui cōp^olari. vt si alā neophiti & min⁹ p^ouēdi curati i foro p^onie dubitauerint: istō opusculū sit eis qualecūq^{ue} introduzōiū et directiuū: hoc aut nō p^osumēs de viribus p^o p^ois cū nulle sint. s. cōfidēs de clemētia saluatoris q^{ue} b^o oīa faciēs surdos fecit audire et mutos loq^{ue} b^o lecto⁹ affectū meū cōsiderās me lingua toxicata non mordeas. s. si aliqua inuenias vtilia ea attribue soli deo. min⁹ aut vtilia vel p^ozo⁹l⁹ intilia michi & ex fruens caritate corrigas et emendes

Tractatus p^om⁹ secunde partis est de p^onia in g^oali habēs quattuor capitula

De penitētia ergo tractatur⁹ p^oio dicā aliqua de p^onia in g^oali. postea dicā de qualibet ei⁹ p^ote in speciali. et p^oimo qd sit penitētia. & vū dicatur quot sūt spēs. scōdo de p^onia solēni. tercio de publico p^onia. quarto de penitētia p^ouata.

La. i. qd est p^onia et vū dicā et quot sūt spēs eius

Penitētia scōm ambro. sic diffinit. Est p̄terita
 p̄ctā plāgere: et plāgēda nō iterū p̄mittere Se
 cundū aut aug. sic diffinit. Penitētia ē qdā doloris
 vidicta: puniēs i se qd se dolet cōmisisse. Et d̄z p̄nia
 de pena ne. et teneo es: quasi pene tētio inq̄tū. s. pe
 nitēs p̄ penā quā sustinet punit se p̄pt̄ illicita que p̄
 misit. p̄bat̄ ista de pe. di. iiii. circa p̄n. aug. li: v. respō
 vel aliter diffinit sic. Penitētia est qdā res optima
 & p̄fecta oēs defectus reuocās ad perfectū. Verū l̄z a
 doctozib⁹ varie et multe ponātur d̄finitiones de p̄nia
 quō. s. est virt⁹. et quō sac̄m: moueantur etiā circa
 hāc mām questioēs multe: oib⁹ illis omisissis q̄ ma
 gis cōfusionē q̄ edificationē cōtinet aīax: de diffini
 tione p̄nie est agēdū. Sciēdū ergo q̄ p̄nia vno modo
 diffinit sicut gen⁹ in spēs. alio mō sicut totū i partes
 p̄nia diuisio ē p̄niax. alia solēnis. alia publica. a
 lia p̄riata

¶ Ca. ii. de p̄nia solenni

Quācirca p̄niam solēnē q̄rtuor sūt notāda: p̄mo
 q̄lis vel q̄ sit ei⁹ forma. Nā sciētiū q̄ ista p̄nia
 nō d̄z solēnis q̄ sit i publico: s̄z q̄ imponit̄ eūz talē
 solēnitatē. vñ sciēdū q̄ feria quarta in capite ieiunī
 l. ix. die ciney illi q̄ debēt agere p̄niam istā. p̄stant se
 in ecclesia corā ep̄o & sacerdotib⁹. Et ep̄s p̄missa aliq̄
 monitione ostēdit eis q̄uitatē & enozmitatē p̄ctōz
 suoz. Et indutos cilicio elicet illos de ecclesia cātādo
 illud Ex. gen. iii. ca. In sudore vultus tui. &c. Et sic
 sunt extra ecclesiam vsq̄z ad diē cene: qua die recipiun
 tur et admittūtur ad ingressū ecclesie: nō tñ ad cōionez
 quousq̄ sunt p̄ ep̄m reconciliati. et de hoc hētur plāc
 et p̄fecte. l. di. in capite. Scōdo notādū est rō hui⁹ so
 lennitatis que est triplex. vna ad exēplar & terrorem

alioꝝ. alia ad erubescētiā deliquētū. alia est ad si-
 gnificationē eiectōis ade de paradiso. vñ cū grandis-
 bus suspiciis ⁊ geitib⁹ dꝛ eis ep̃s denūciare q̃ sicut
 adā ppter p̃m̃ suū fuit eiectus de paradiso: ita ipsi
 ppter p̃m̃ suū eiciunt ab eccl̃a. ⁊ iō sicut habet. xxvi
 q. v. c. vlti. talis p̃nia nō est iterāda. ⁊ sic itelligitur
 vñ bñ ambꝛo. de. pe. di. i: q̃ dicit. q̃ sicut vñcum ē
 baptisma: ita vñca est p̃nia. qꝫ loq̃tur de p̃nia solen-
 ni q̃ non dꝛ iterari: nisi de g̃luetudine alie ecc̃le ali-
 quid aliud obtineret: tūc ei possꝫ sñ pericūio iterari
 de pe. di. iii. **¶** Ex persona **¶** Tercio notandū p̃ q̃bus
 criminibus et q̃bus p̃sonis dꝛ iponi ista p̃nia. vñ sciē-
 dū est q̃ nō dꝛ iponi nisi p̃ graui ⁊ enozmi ac vulga-
 rissimo crimine: qđ totā g̃mouerit vñbē vel cōstatem:
 nec dꝛ iponi clerico nisi depolito: ⁊ q̃ semel eā egerit
 nō pōt p̃moueri ad sacros ordies: nec ministrare i ordi-
 dine suscepto. li. di. c. **¶** Ex penitētib⁹. xxxvi. illatos
 Rō aut hui⁹ phibitōis est quadꝛuplex. P̃zima ē or-
 dinis excellētia: qꝫ nō sūt digni suscipere vasa sacro-
 rum. i. ordines q̃ dudū fuerūt vasa vicioꝝ. i. ei p̃m̃
 deletū sit per p̃niam: remanet tñ aliqua cicatrix. i. a-
 liqua irregularitas q̃ ipm̃ ipedit a susceptōe sacri or-
 dinis. Scđda cā est tior labendi ex p̃stina g̃luetudi-
 ne cōsurgens. ferēs enī mēozandi criminis labem: nō
 hꝫ sacerdoti lucidā dignitatē. lxi. di. in sacerdotib⁹
¶ Tercia cā ē ppter scandalum ppli. cū enī talis p̃nia
 nō ipnat nisi p̃ crimine enozmi ⁊ vulgarissimo: quod
 totā g̃mouerit vñbē nō possꝫ talis sñ magno scanda-
 lo ministrare. li. di. De his dō **¶** Quarta cā. qꝫ nō habet
 frōtem redarguēdi alios cū ip̃e sit g̃sci⁹ sibi se cōmi-
 sisse illa eadē vel maiora que corripere. xxvi. di. ca.
 P̃zimū. ⁊ li. di. iudei. Dispēlatur aut cū solēnitato

penitēte in minorib⁹ ordib⁹ ppter necessitatē vel vtilitatē ecclē. vt d^r. li. di. placuit. Et si qras qd pī facere dispensationē? Dico q ep̄s ex q nō est sibi spaliū phibitū. extra de sen. excō. ita. & si dicas gtra p illō qd d^r. li. di. ca. expe. tibi d^r. q ep̄s ordinās scienter solēniter penitētē d^r p̄uari p̄ate ordinādi Dico q nō obstat. qz istō intelligē cū ordinat sū cā legitia & absq dispensatōe siue cū inordinate dispensat. li. di. Si in aliquo. Solēnit ei penitēs nō pōt contrahere mēionē: si tñ cōtraxerit: tenebit. pbanē ista. li. di. & firmādi. et xxvi. q. vi. c. vi. Quarto notandum ē a quo pōt impōi p̄ia solēnis. Et est sciēdū q solēnis p̄ia nō d^r iponi nisi ab ep̄o. vel de mādato ei⁹ a sacerdote. Solus etiā ep̄s: vel in articulo necessitatis de mādato ei⁹ sacerdos poterit reconciliare solēniter penitētes: & si bñ penituerit potest reconciliari infra oc. pasche & cōicere: h̄c ingressū ecclē dīnāt: mās bñt sicbq ad finē vite. Et de hoc h̄etur. xxvi. q. vi. c. fi. Et qz ista mā magis cāgit reuerēdos & sādissos ep̄os quā seru⁹ & discipul⁹ ego sū: q simplices sacerdotes: id plus nichil dico de ista materia.

Ca: iii. de p̄ia publica.

Publica penitentia vocatur p̄prie illa que in facie ecclesie: non tamen cum p̄dicta solennitate sit. sicut quando iniungitur peregrinatio p mādum cum baculo cubitali: vel cum veste aliqua. vel cum aliquo tali. Et hanc posset vt credo imponere q libet confessor cōfidenti sibi. quia non inuenio prohibitiū nisi forte consuetudo ecclesie in oppositum esset. vel nisi ep̄s reseruauerit sibi. Et nota q ista penitentia non debet imponi clerico: nisi deposito

nec etiā d; imponi laico: nisi p crimine graui et ma-
nifesto. et q; iudicare de criminib; quib; et manifestis
etiā ptinet ad ep̄os credo et cōsulo q; ille cui ē talis
p̄nia imponēda: eēt ad ep̄m remittēd;. p̄bātue ista
de pe. di. vi. Sacerdos. Et credo q; talis p̄nia posset
iterari totiēs quotiēs iteraretur pct̄m p quo est im-
ponēda. de pe. di. iii. ca. Reperiūtur. et ca. Septies
in die cadit iust;. et c. Adhuc instant perfid;

Ca. iiii. de p̄niata p̄nia:

Penitētia p̄niata est illa q; singularis et p̄uate
fit: cum q; quotidie pct̄a sua secrete cōfiteat sa-
cerdoti: et de ista sp̄aliter hic intēditur. Pro quo sci-
endū q; q̄lz perfecta p̄nia h; tres partes. s. cordis cō-
tritionē: oris p̄fessionē: et operis satisfactiōē. et hec
est sc̄da diffinitio p̄nie. vñ io. cris. Perfecta p̄nia co-
git pct̄ōzē oīa sufferre. i. corde enī est contritio in ore
p̄fessio: et in opere satisfactio et tota hūilitas. et hec
est fructifera p̄nia. de pe. di. p̄i. c. Perfecta. Q; enī
trib; modis offēdim; deū. s. cogitatōe delectationis
ip̄udentia locutionis: et supbia operis: vt secūduz
regulā medicor;: p̄traria p̄trariis curētur. trib; mo-
dis o; q; satisficiam;. s. cordis p̄tritōe: oris p̄fessione
et operis satisfactiōe: vñ p̄nie sic p̄fecte ē illud felix
et b̄nficiū tridū: quod petebāt filii israel: s. xp̄iani
deū per fidē vidētes in egipt̄. i. in tenebris pct̄orū
er̄ntes dñ dicebāt. Deus hebreor; vocauit nos vt es-
mus vīā trium dierum. s. contricionis: confessionis
et satisfactōis: in solitudine huius mūdi. et sacrificem;
sacrificium. sc; p̄nie dñs deo nostro ne forte accadat
nobis pestis. i. culpa i p̄nti: et gladi;. i. pena i futuro
Penitentia etiam sic perfecta est illa scala benedi-
cta cum istis tribus gradibus quam vidit iacob:

rectam a terra vsq; ad celum ⁊ dñm inimicum scale:
Et hoc ppter tria. Primo vt ascēdentē p eā fortiter
sustineat. Scđo vt si necessitas forte fuerit ascēdenti
p eam manū porrigat. Tercio vt ascēdēs p eā cū fa-
tigatus fuerit in ipm respiciat: ⁊ iacet totā fiduciā
suā in eum. Nō enī ita crudelis vt ait aug. vt ipsā
cadere permittat. In pmo gradu ē dolor. ī scđo pu-
dor: ī tercio labor. De his ergo tribus partibz peni-
tentie per ordiem est dicendū. ⁊ pmo de cōtritione
Tractatus scđs scđe partis pncipalis de
contritione septem habet cap.

Quia contritionem septem sūt p ordinē pndera-
da. Primo qđ est contritio. In scđo de quātitate
cōtritiōis. Tercio de eius qūitate. Quarto de ei⁹ du-
ratione. Quinto qbz dī esse. Sexto q̄ ē causa iudiciū
eius. Septimo de eius effectu. ¶ Ca. i. qđ ē contritio
Ad vidēdū qđ est cōtritio. notā qđ cōtritio hic
sumit ad similitudinē contritiōis q̄ fit ī corpora-
libus vñ sciēdū qđ res dē corporalit cōteri qñ in mi-
nutas ptes teritur sicut species aromaticę teruntur
in mortariolo. Vñ differētia est int̄ cōtritiōē ⁊ fra-
ctionē. Nā fractio est qñ res frangit ī magnas par-
tes: cōtritio est qñ frāgit seu teritur ī minutas ptes
dolor ergo de pctis dē contritio: nō fractio: ad designā-
dū qđ nō solū penitēs dī de pctis suis ī gñali conte-
ri: imo de quolibz ī specialī: de hoc tñ magis dicet
in quito ca. huius tractat⁹. Sed quare dicit magis
contritio q̄ dolor. sciendū qđ scđm qđ dicit bt̄s bernar-
dus sup cantica. ideo dē cōtritio ⁊ nō dolor. qz sicut
vnguentū sanatiuū cōficietur ex multis herbis tritis
in mortariolo. sic vnguentū cōpunctiōis seu cōtri-
tiōis cōficiet ī herbis multozum peccatozū natis ī

eia pccatū qz vt dē. psal. lxxii. In terra deserta iuiat in
 aquosa. triū i mortariolo cōsciētie. & lz illū sit verca
 sārissime dictū: nō tñ bene reddit rōnē illi^o qd qre
 qz scdm hoc homo magis diceret zterēs q̄ cōteri et
 pām diceret ztritū. Ideo sciēdū q̄ i cōtritione tria
 sūt attendēda. p̄mū qd est illud q̄ cōterit. scēdū a
 quo cōteritur. tciū ad qd cōterit seu ad qd cōtricio
 terminatur. Illū quod zterit ē cor pāōū: quod ē qū
 vas fictile repletū veneno pccī: ideo iohel ppheta idē
 cēs auctoritate dei ztritionē dixit. **C**onvertimini ad me
 i toto corde vō i ieiunio & fletu et plāctu & scindite
 corda vōa. i. ztritide. Illud a quo zterit cor pāōis
 ē duplex mola quā vna ē superioz. i. cursū eluās
 et iōa est spes venie ex cōsideratiōe diuine mie pueni
 ens. alia aut mola ē dolozū depzīmēs et ista ē timor
 pene veniēs ex cōsideratiōe diuine iusticie. Et illas
 duas molas dz tenere semp verus penitēs. nec vñ
 debet eas dyabolo pignozī tradere. In cui^o figura
 dicit in deut. iii. **N**ō accipias loco pignozie superio
 rem et inferiozē molā. i. nō desperes ppt magnitudi
 nē & enozmitatē pccōp tuoz: sed sp̄ spera i dei mia
 nec psumas: sed time gūitatē tormētoz ex dei iusti
 cia. Illud ad qd cōtrictio tēminat est vt cor pāōis
 durum vt lapis emoleseat: et liquefiat vt cera. ideo
 scriptū est. **C**or durū male habebit in nouissimo die
 Ideo vere cōtritus pōt dicere. **F**actū est cor meū
 vt cera liquefces. Et de tali corde dicit ps. l. **C**or
 contritū et humiliatū deus nō despiciēs. Elīsa ergo
 pprietate huius nominis cōtrictio videndū est quid
 est cōtrictio. vñ sciendū q̄ ztrictio a mag. stris sic dī
 finitur. **C**ōtrictio ē doloz volūtariē p peccatū assū
 ptas cū pposito ztendi et satisfaciendi. Ad eūdem

iā istā dīffinitionē. videndū est de singulis p̄tībꝫ
 positīs in ipsa dīffinitione. dē enī: cōtrītio est dolor.
 Quē enī scdm̄ qđ dictū est ȝtraria cōtrariis curant. &
 cū medicina dī esse ȝtraria infirmitati. & ȝtrītio sit
 medela p̄tī. & in p̄tō fuerit delectatio. opꝫ qđ in cōtrī
 tione sit dolor. & ita dē i apo. xviit. c. Quātū glori
 ficauit se & i deliciis fuit i p̄tī ppetratione: tantū et
 date tormentū & luctū i cōtrītīōe. Notandū tñ qđ in
 contrītione nō solū est dolor: sed etiā est gaudiū qm̄
 cū p̄tōz recordat se per peccatū offēdisse deū creatō
 rem suū qui eum creauit ad p̄maginē suā. & patrem
 suū celestem qđ eum pascit corp̄alē & sp̄ālit, & redē
 ptōz suū qui eū liberauit per suū pp̄iū sanguinē
 a pena & ppetua dānatīōe. recolat etiā se p p̄m suū
 amīssisse glīam paradīsi & incurrisse penā inferni: do
 lere dī. sꝫ qñ cogitat se p istū dolorē a p̄tō liberari
 & recōsiliari deo: gaudet & nō imerito: sicut enī gau
 det ille qđ p̄io in naufragio existens naufragiū euas
 sit: sic vere cōtrītus dī gaudere dū se videt p̄tī nau
 fragiū euasisse. Sequit̄ volūtariē assūptus. cū enī
 deo nō placeant coacta seruitia: nisi dolor ȝtrītīōis
 esset volūtarius: non esset deo acceptus nec gratus.
 Si enī p̄tī teste b̄tō augustinō coacte agimus: nec
 est voluntariū: s̄ā non est peccatū. Sic contrītio dī
 esse adeo voluntariē assūpta. qđ si nō est volūtaria
 iam non est contrītio. Et ratio istozum est. qz opꝫ qđ
 omīs actus meritorius et demeritorius sit a volun
 tate elicitus siue imperatus. alias non esset merito
 rius nec demeritorius. Sequitur cum p̄posito cō
 stendi & satisfaciendi. vere enī contrītus debet eē
 in p̄posito ȝstendi & satisfaciendi quando habebit
 oportunitatē. alias contrītio sua esset falsa et nulla.

et ratio est: q^{ia} cū ad pfectionē totius integritatis req^{ui}
 rat^{ur} ut q^{ui} oēs partes eius sint simul: sicut ad pfectio-
 nē domus requiritur q^{ui} tectū. parietes et fundamē-
 tū sint simul: ita ad pfectionē vere penitētie requiri-
 tur q^{ui} ista tria. sc. contritio. cōfessio et satisfactio que
 sunt partes integrales eius inq^{ui}tū est sacramentum
 simul sint vel in re vel in voto

¶ Ca. ii. de q^{ui}titate contritionis.

Quantitas contritionis mēsuratur penes q^{ui}titate^m
 doloris q^{ui} eēntialit^{er} est ipsa contritio. vel est causa
 eius vsus a cōtritione. Et notādū q^{ui} i cōtritione est
 duplex dolor scdm q^{ui} dolor dē duobz modis. p^{ri}o do-
 lor vno mō idē est q^{ui} displicētia volūtati i quantū. sc.
 volūtati displicet rē aliquā fore vel fuisse. Alio mō
 idē est q^{ui} passio resultās siue redūdans in sēcualita-
 te. i. i carne inq^{ui}tū. sc. in pte sēcitiua sentiē aliquis do-
 lor ex illatōe alicuius nocumēti. sicut q^{ui} p^{re}scindit
 mēbrū vel vulnerat corpus. vel gburit. v^{el} aliqd ta-
 le patit loquēdo de dolore. p^{ri}o mō put dolor est di-
 splicētia volūtati: talis dolor est eēntialit^{er} ipsa contritio
 et sic dolor contritiōis d^{icitur} eē: et est maxim^{us}. sc. vera contri-
 tio. vñ dico q^{ui} patit d^{icitur} displicere volūtati et cōni: tñ
 q^{ui} nec pacto nec zmodo vel incōmodo p^{er} vlla re vel
 les in ipsū cōsentire vel cōsēnisse. cō hui^{us} est q^{ui} contri-
 tio si sit vera nō pōt eē sine caritate. Ad hoc q^{ui} aliqd
 hēat caritatē q^{ui}tūcūq^{ue} parua: necesse est q^{ui} diligat
 deū sup oia sic q^{ui} p^{er} nullo dāno vel cōmodo velit of-
 fendere vel offendisse deū. et ideo cū patit sit offensa
 dei: tunc patit debet displicere volūtati informante
 caritate qualis d^{icitur} eē. et est volūtas vere cōtriti. qua-
 re volūtas vere cōtriti debet eē q^{ui} nullo modo. nul-
 la sorte. nullo dāno vel cōmodo velit ipsū patit fa-

cere vel fecisse. Et hoc est qđ dē in hīere. vi. c. vbi dē
 Lactū vnigeniti fac tibi. vbi dicit glo. Docet peni-
 tentē qđ facere debeat. et sequit̃. Nichil volētius est
 morte vnigeniti: ita nichil dolētius dī esse qđ offen-
 disse deū per pcc̃m. Et sic dico qđ loquēdo de dolore p
 ut dolor dē displicētia volūtatis. dolor cōtritionis
 est maxim⁹ ita qđ nō pōt eē maior. Si aut loquatur
 de dolore pcc̃i noiat dolorē creatū siue causatū i sē-
 sualitate: sic talis dolor est effectus cōtritionis inq̃-
 tū. scilicet aliqđ vere et pfecte fuerit p̃tritus ex dolore. p̃-
 mo. scilicet ex displicētia volūtatis et detestatione pcc̃i et in-
 q̃tū est offensiuū dei p̃cipit in fletus lamenta et la-
 chrimas. sicut legiť de b̃tā maria magdalena. et de be-
 ato petro ap̃lo. et sic dico qđ nō oportet qđ in cōtritio-
 ne istz dolor sit maior quocūq; alio dolore. videm⁹
 enī multos viros et mulieres vere penitētes scđm qđ
 hūanitas pōt cognoscere qđ magis flēt et plozāt pro
 morte p̃ sanguineoz vel amīcoz suoz vel amissione
 alicui⁹ rei t̃p̃alis: qđ plozāt vel fleāt p pcc̃is suis. Et
 rō huius est. cū enī iste dolor sit i afflictione sēsuāli-
 tatis. et affectio qđ est i sensualitate sequat̃ exp̃imēta-
 lē et sēsuālē cognitionē. et pauci imo paucissimi sunt
 qui habeāt ita sēsuālē seu experimentalē cognitio-
 nē diuine deuotionis sicut habēt delectationes illo-
 rū corporaliū seu rerū t̃p̃aliū: ideo pauci imo paucis-
 simi sūt qui ita sēsuālē doleāt de pcc̃o sicut dolēt de
 aliquo t̃p̃ali seu corporali. et iueniēnt aliqđ: eēnt m̃-
 tū laudādi et multū pfecti. Sic ergo p̃ qđ loquendo
 de dolore pcc̃i dolor dicit displicentiā voluntatis qđ
 dolor cōtritionis dī esse maxim⁹. i. maior quocun-
 q; alio dolore. Loquendo aut de dolore pcc̃i dicit
 passionē resultantē in sensualitate: sic non est neces-

pariū q̄ dolor 2 tritionis sit maior quocūq; alio do-
lore: eēt tñ multū 2 grū. Sed quid hē penitēs 2 cō-
tritus nunq̄d debet plus velle sustinere q̄cūq; aliā
penā t̄palem sicut infirmitatē vel mortē vel q̄cūq;
aliā penā q̄ peccasse vel peccare? Dico q̄ nullus in
mēte sua d3 sibi ponē talē q̄stionē nec etiā alicui ali
q3 illud esset seipsū vel aliū ponere i tentationē. Et
mēs hūana est multū infirma ex pte sensualitatis q̄ cō
per refugit mortē 2 mala t̄palia 2 corporalia etiam
q̄cūq; sit hō pfectus: sicut p3 i saluatore dño is
su xpo q̄ imminente hora passionis dicebat. Tristis ē
aia mea vsq; ad mortē. 2 hoc q̄tñ ad sensualitatem
vsq; ad mortē. 2 exponēs seipsū dicit Spūs. i. rōna
lis voluntas p̄optus est ad sustinendū mortē. caro
aūt. i. sensualitas est infirma. q3 refugit mortē. quare
nemo d3 se ponē i tali pplexitate. nec 2fessor d3 hoc
interrogare. Illud aūt requiritur i quol3 solēnter pe-
nitēte de necessitate q̄ vbi necessitas foret p3^o susti-
neret oēm penā q̄ offenderet deū per p̄m

Ca. iiii. de qualitate cōtritionis.

Nunc de qualitate 2 tritionis agendū est. Circa
q̄d sciendū est q̄ 2 tritio d3 hē septē 2ditionēs
q̄dō d3 eē discreta. vñ d3 esse cū spe venie. ita q̄ ve-
re cōtritus nunq̄ d3 desperare de venia: s3 semp d3
sp̄are de dei mīa. q3 de^o pōt plus parcere q̄ hō pecca-
re. aug. sup illud vñ q̄d dicit capn. gen. quarto. c.
Maior est inīqtas mea q̄ vt veniā me rear. dicit mē-
tiris capn. q3 maior est dei pietas q̄ tua inīqtas. Et
ambro. Nemo desperet. q3 iudā p̄dicozē nō scelus q̄d
2milit: s3 sua desperatio fecit penitus iterire. S3 q3
neuro scit vtrū dign^o sit amozebel odio dei: ideo nō
d3 nimis p̄sumē: sed s3 d3 timere. q3 iūtiū sapientie

timor dñi. et ideo verus penitēs grāti .i. aīam suā
 d; tenere iter duas molas. .i. timoris et spei. vt ex fa-
 rina sic trita barutelo discretiōis. mūdāta aqua la-
 chrymarū. .i. p̄flectionis cōmixta. panē bonū i cliba-
 no cordis igne caritatē decoctū faciat hospiti suo .i.
 xp̄o. ita q; i die iudicii dicat ei. Esuriui et dedisti mi-
 chi māducare. Secūdo d; eē amara. et ita dicebat ille
 scūs rex ezechias p̄sa. lxxviii. c. Recogitabo ē omēs
 ānos meos i amaritudine aīe mee. Et si sit talis. faci-
 et pacē iter dñi et aīam peccatricē. vñ idē ezechias
 Ecce i pace amaritudo mea amarissima. amara er-
 go d; eē cōtritiō. q; pctō; d; eē cōtrit⁹ eo q; delacta-
 tus fuit in cogitatione illicita. amarior; q; p̄sensit.
 amarissima; q; opus illicitū p̄petrauit. ⁊ si sic faciat
 poterit diceze sic cōtrit⁹ illud qd̄ seq̄tur. Tu autem
 eruisi aīam meā vt non periret p̄iecti post tergū
 tuū oīa pctā mea. Tercio d; eē lachrymosa. vñ sp̄s
 p̄o. vi. Lauabo p̄ singulas noctes lectū meū. .i. cōsci-
 entie: lachrymis meis creatū meū rigabo. Et sic fecit
 btā maria magdalena q̄ lachrymis suis lauit pedes
 dñi n̄ri iesu xp̄i. et ideo tibi fuerūt peccata remissa.
 Quarto debet eē p̄meditata: vt in p̄allegata au-
 ctōritate. Recogitabo tibi omēs annos meos. ⁊ c. de
 hoc dicit p̄sa. loquēdo aīe peccatricē. Sume cytharā
 .i. p̄h̄e. cīcuius cīuitatē. .i. sanitatē aīe mee cogitā-
 do et rememorādo sīgula pctā meretricis .i. aīe pec-
 catricis q̄ peccādo cū dyabolo fornicata est et obli-
 uioni tradita est. .i. a deo p̄pter pctā suam oblita.
 Quinto d; eē vniuersalis. .i. de oībus pctis. Sexto
 debet eē durabilis. .i. cōtinua. et de hīs duobus dice-
 tur i duobus ca. sequētib⁹. Septio d; eē integra. .i.
 q̄ p̄posito cōfiteb̄di ⁊ satisfaciēdi. alias non esset

cōtritiō: sed derisio. Et de hoc dictū est supra. l. i. ca

Ca. iiii. de duratiōe contritiōis

Ad sciendū q̄tū debeat durare 2tritiō. Notādū q̄ scdm q̄ dictū est supra ca. ii. In cōtritiōe ē duplex dolor. vn^o q̄ idē q̄ detestatio sine displicētia volūtati. & iste d3 sēp durare q̄diu hō viuit. Notandū tñ q̄ cū p̄ceptū de 2tritiōe sit afficatiuū & p̄ceptū afficatiuū obligat sēp sed nō ad sp. s3 p loco et t̄p̄e p̄ceptū de 2tritiōe sit obligat q̄ nō o3 q̄ hō sit sp in actu cōterendi. s3 q̄ncūq̄ occurreret ei memoria de pctō q̄ displiceat sibi illud pctm fecisse. & ita itelligit̄ illud v̄bū be. augu. in li. de pe. vbi dē. Sēper doleat & de dolore gaudeat. & sequit̄. vbi dolor finit̄ ibi penitētia deficit. Quā qñ dicit sp doleat: itelligēdū est semp. s. qñ occurreret sibi mēoria de pctō. Similiter qñ dicit vbi dolor finit̄: intelligendū est semp v̄l actu vel habitu. Et causa quare sic debet durare cōtritiō est. qz nemo est certus ad minus de lege cōi si pctm est sibi remissū per contritiōē. qñ nescit si cōtritiō sit sufficiens. vñ dē in ecclesiastico. De p̄piciatu pctōz noli esse sine metu. posito enī q̄ aliq̄s sciret p̄ reuelatiōē diuinā pctm sibi fore remissū adhuc debet sibi displicere peccasse q̄ncūq̄ occurreret sibi memoria de pctō: alias peccaret nouo pctō. qz sicut culpa est velle peccare: ita culpa est velle peccasse. Ali^o dolor est i 2tritiōe. s. dolor q̄ resultat & redūdat in sēualitate qñ. s. hō ex displicētia pcti prozūpit i fletū & lachrymas. & talis dolor nō oportet q̄ semp daret: cū pauci imo paucissimi sint qui etiā vna hora possint sic pctā sua plorare: q̄to min^o tāto t̄p̄e vite sue. & eēt tñ multe p̄fectionis q̄ sēp dñ recozderet de pctis: posset ea plāgere. sicut legit̄ de b̄tō petro ap̄lo

q̄ portabat sudariū in sinu suo cū quo tergebat lacrimas suas. q̄ qñ recoz dabat petri qđ fecerat qñ negauerat xp̄s: nō poterat lachrymas retinere: et tñ bñ sciebat xp̄m sibi dimisisse petm̄

¶ Ca. v. de q̄bus d̄z esse contritio

Peccatozū quoddā est actuale. ⁊ quoddā originale. Actuale est qđ ztrahit actu p̄po. s. qñ hō agit qđ agē nō d̄z. vel qñ nō agit qđ agē d̄z. Et isto mō diffinit sic petm̄. Est defectū vel dictū vel zcupitum ztra legē dei. Originale petm̄ est qđ hō ex origine cōtrahit. inq̄tū. s. hō descendit ab adā scđm rōem seminale: ita q̄ petm̄ originale forma h̄t nichil aliud ē q̄ carētia iusticie originalis. vñ sciēdū est q̄ adā in sui creatōe acceperat a deo quoddā donū supernaturale qđ vocabat iusticia originalis q̄ iusticia ita ordiabat hoīez ad deū q̄ aīa hoīs in omib⁹ obediebat deo ita q̄ nullo mō mouebatur ztra dei volūtātē. et cor p⁹ ita obediebat aīe q̄ nullo mō mouebatur contra volūtātē aīe vel ztra iperīū rōis. Et per illud donū oīa aīalia erāt subiecta hoī et obediebāt ei ad nutū. Iuxta illud psal: p̄o. viii Omnia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. Illud donū acceperat non solū adā p se: s̄ etiā p totā posteritatē suā: ita q̄ in oēs q̄ descēderāt ab ei⁹ semine ip̄e trāsfūderet illud donū. i. istā iusticiā originale. Et isto dono per petm̄ suū ip̄e pzinauit se et totā posteritatē suā ita q̄ oēs q̄ descendunt ab ei⁹ semine carēt isto dono. et talis carētia vocat petm̄ originale. Advidēdū ergo de q̄b⁹ d̄z eē ztritio Primo vidēdū est utrū hō debeat conterī de pctō originali. Ad quod dicēdū est q̄ non. cui⁹ rō est. q̄ solū d̄z homo de illo conterī et dolere quod est actu p̄pio zmissum: vel quod fuit in p̄tate non zmittere.

tere. Sed peccatum originale non fuit actu proprio commissum
nec fuit in potestate alicui non committere illud: quare non tene-
tur dolere vel pœnitere de peccato originali: Et dico nullus
pœnitere de necessitate. 2. gravis tamen est adultus qui accedit ad ba-
ptismum ut ei displiceat peccatum originale non in speciali quasi
fuerit contractum per ipsum: sed in generali in quantum, scilicet, omne
quod separat a deo debet displicere. De peccato autem actuali
quod homo debet pœnitere de eo, notandum quod in genere duplex est pec-
catum actuale: quoddam est mortale, aliud veniale. De
peccato autem mortali homo debet pœnitere et confiteri singulariter
et sigillatim de quolibet: ita quod non sufficit pœnitentia sine con-
fessione generalis: imo quilibet verus penitens debet diligenter exami-
nare suam conscientiam et discutere ita quod recogitet dies, ho-
ras, tempora loca, et personas, et omnes circumstantias in quibus
et cum quibus peccare potuit peccatorum et peccavit. Et ita si-
cut occurrerit sibi memoria de peccato quod signanter et signi-
lariter perpetravit. pœnitet et confiteatur de quolibet peccato
mortali: ita tamen quod de quolibet peccato mortali verus peni-
tens debeat summe et maxime dolere: tamen secundum quod unum pec-
catum est gravius quam aliud attritu et intentionis debet dolere
et cœteri devoto quam de alio. Sed quid fiet de peccatis obli-
vis? Dico quod aliquis potest esse oblitus peccatorum suorum duobus modis.
Uno modo quod sit oblitus in speciali: sed non in generali. id est quod bene
recozdetur se peccasse mortaliter: sed non recordatur
de specie peccati. puta si furatus fuerit aliquid, vel fornicatus:
et sic de aliis. Et talis tenetur dolere et contreri in generali
de peccato, et in speciali cœteri de negligentia sua per quam ve-
nit in oblivione peccati sui et tenetur facere quod in se est ad
hoc scilicet quod recozdetur in speciali de peccato suo vel cogitare
dubias suas: vel orando deum quod reducat sibi ad memo-
riam. Alio modo potest esse oblitus peccati sui ita quod non recozda-
tur nec in generali nec in speciali: et adhuc tenetur cœteri in

gñali. Et voco conteri in generali non sub conditōe
 id est dicendo vel cogitādo. Dolco et conteroz si pec
 caui. Sed voco conteri in spāli sub estimatōe pbabi
 li. Debet ei hō pbabiliter credere q̄ in multis offen
 derit deū. quoz non recoz datur. et si sub ista estimat
 one doleat et peniteat sicut si certus eēt contritus eēt
 et penitens. vñ q̄l3 d3 frequēter dicere: Bñ plamisse
 p̄o. xxx. Delicta iuētutis mee et ignozātiās meas
 ne memin eris dñe. ¶ Quō aut d3 hō conteri de pec
 cato veniali. Notandū q̄ tria sunt gñalia pctōrum
 venialiu. quoddā est veniale subitum non p̄pā volū
 tate contractū: sed ex quadā surreptione. et de tali
 non tenetur hō conteri in spāli nisi de ggruo. Aliud
 est pctū veniale ex volūtate: cui si gñat hō incidit
 in mortale. sicut delectatio morosa in cogitando de
 actu carnali est peccatum veniale: sed si sit ibi gñsus
 est peccatum mortale. Et de tali veniali qñ occurrit
 mēoria hō d3 conteri et penitere ⁊ diligenter aduer
 tere: ne sit ibi vel fuerit consensus. Quoddā autē est
 veniale quod per frequentatōem suā auget libidinem
 peccandi: et tanta poterit ibi esse libido qđ illud qđ
 de natura sua erat veniale ex illa libidine fieret mor
 tale: sicut mendacium iocosū de natura sua est venia
 le: sed totiēs potest iterari q̄ augebit tantam libidinē
 mentiendi q̄ ex illa libidine poterit hō totiēs mē
 tiri iocose q̄ peccabit mortaliter. et de tali debet ho
 mo conteri et penitere aduertendo et precauendo ne
 multiplicet. De hoc tñ magis dicetur infra qñ ageē
 de confessione peccatorum venialium: quia eodē mo
 do tenetur homo de eis conteri: q̄ tenetur ea confis
 teri

¶ Ca. sextū q̄ sunt cāe inductiue contritionis

Quæ Inductiue cōtritiōis sūt multe. Prima &
 p̄ncipalis est amor dei. Illud ei qđ p̄ncipalit̄
 d̄z retrahere hoīem a pctō et si peccauerit qđ corrigat
 se & emendet est amor dei. et sic iste amor gñatur in
 aīa pctōis. Cū ei amor sequat̄ cogitationē & cogni
 tionē. vt dicit aug. Cognita diligim⁹: icognita neq̄
 qđ. qñ ergo pctōz cogitat & recognoscit dei bonitatē &
 iusticiā cui displicet oē malū & qđ nullo mō reliquit
 aliqđ malū impunitū & recogitat se multa mala 2mī
 sisse qđ displicēt dīne bonitati & ppter que ē dign⁹ pu
 niri gūter: timet. qñ etiā cogitat vlteri⁹ dei pietatē
 et miām qđ paratus est oī dolēti et penitēti parcere
 dīnittere culpā q̄tūcūq; magnā: sperat de venia et
 sic mouet̄ ad detestandū pctm̄. et iste mot⁹ vocat̄ at
 tritio. i. quedā cōtritio īperfecta. et ita de⁹ qđ nūq̄ de
 ficit infundit lumē gr̄e in aīaz pctōis. et illo lumie
 pctōz illustrat⁹ calefit in amoze dei et detestatōe pcti
 ita qđ tior seruilis p̄cedat et p̄parat cor pctōis ad
 2tritionē: sed amor & feruor caritatis pficit ipm̄. Et
 de hoc ponit exēplū aug. dicēs. qđ sicut in futura so
 tulariū seta porci p̄cedit & facit viā filo: nō tñ rema
 net in futura: sic cōtritionē p̄cedit tior pene et iste ti
 mor p̄parat ad amorē et caritatē dei qđ postq̄ est in
 aīa expellit oēm timorē. & ita dicit bt̄s ioh. i prima
 sua canonica. Perfecta caritas foras mittit timorē
 s. seruilē qđ est tior pene. nō aut̄ timorē filialē qđ est ti
 mor offēse. Secda cā est pudor. i. verecundia de pctis
 cōmissis. vñ puer. xii. Res dignas cōfusione agunt.
 Job. Res indigne 2fusione agunt. et numeri. iii. c.
 Reuelabo pudenda tua in facie. Qñ enim pctōz co
 gitat qđ oīa ei⁹ pctā q̄tūcūq; secreta et occulta sūt
 sūt deo manifesta et aperta et qđ nūq̄ peniteat et cō

teratur de eis dē. de^o reuelabit ⁊ manifestabit ea toti
mūdo: mouet ad contritionē et pñiam de pctis. vñ dī
cit boecius. Magna est nobis indicta nccās pbitatī
cū oīa agam⁹ corā oclīs iudicis cūcta cernētis. Ter
cia cā est detestatio. i. abominatio vilitatis pcti. Tan
ta ei est vilitas pcti q̄ de filio dei facit seruū dyaboli
vñ dī. be. petr⁹. Qui facit pctm seru⁹ est pcti: a quo
ei quis superat⁹ ē ei⁹ seru⁹ est. Cū ergo pctōz sit ppter
pctm a dyabolo supat⁹ ppter pctm seru⁹ dyaboli fa
ctus est: vñ ansel. Fecisti me dñe ad tuā ymaginem
et ego supinduxi horribilē ymaginē. vñ aīa peccatōz
vidēs et cōsiderāsvilitatē pcti: pōt dicere vñ qđ dē
cit iherē. Vnde dñe ⁊ cōsidera qz fact⁹ sū vñlis. Quat
ta cā est consideratio de die iudicii: ⁊ penis inferni. qm̄
ei pctōz cōsiderat q̄ de oī dicto: fecto. ⁊ cogitato con
tra legē dei oportebit reddere rōem in die iudicii. iux
ta vñ saluatoris in matheo dicētis. De oī vbo ocl
oso qđ fuerint locuti hoīes sup terrā: reddēt rōem
in die iudicii. Et xxxii. q. vi. c. penul. ⁊ c. Quoties
mouet ad contritionē ⁊ pñiam de pctis suis. vñ Hier.
ro. loquēs de die iudicii: dicit sic. Quotiescūqz illuz
diē considero: toto corde contremisco. Et idē. Siue
comedo. siue bibo. siue aliqd aliud facio: sp̄videt mī
chi in aurib⁹ meis ista tuba terribilis insonare. Sur
gite mortui: venite ad iudiciū. qm̄ pctōz ista cogitat
attenta mente: tot⁹ cōtremiscit in corde suo. Si enī
vñ dī. bea. petrus apo. i. petri quarto. ca. Vñ iustus
saluabitur: ipi⁹ aut et pctōz vbi parēbūt: et Grego.
Quid faciet virgula deserti. i. pctōz: vbi cōtiet ce
dus paradisi. i. iustus. Quinta cā est dolor de amī
sione celestis patrie. quādo enī peccatoz cogitat se p
pter pctm suū glīam paradisi amīssisse non est mīserū

si dolet: imo est mirū si nō crepat per mediū. Si enī
 dolet ⁊ plozat hō p amissionē pecunie: quāto magis
 debet dolere et plozare p amissione celestis gl'e. Et iō
 dicebat be. ioh. in apoca. iii. ca. Tene qđ habes: ne ali
 us accipiat coronā tuā. Sexta cā est de multiplici of
 fensa creator. qñ enim pctōz cogitat: ⁊ considerat se
 offēdisse deū qui eū creauit de nichilo: et insigniuit eū
 ymagine sua: et redeit p̄cioso sanguīe suo: et bene
 intz si non doleat. et peniteat de pctō suo. De hoc di
 cit bernardus. Doloꝝ de peccatis d3 eē acer. acroꝝ.
 acerrimus. acer qz offēdimus deum creatorem oim
 acroꝝ: qz offēdim⁹ patrem nēm q̄ pascit nos multi
 pliciter: et gubernat. acerrim⁹: qz offēdim⁹ redēpto
 ptoꝝ nēm: qui nos liberauit sanguīe suo a vinculo
 pctōꝝ. a crudelitate demonū. ab acerbitate gehenne.
 Notā dū tñ qđ l3 pctōz. sicut dictū ē. debeat dolere et
 p̄teri de pctis: tñ sp̄ d3 sperare in dño: ⁊ in pietate. et
 mīa ei⁹ ita qđ debet sperare de venia ⁊ gloria. qz vt di
 cit sapiēs puer: xvii. Sp̄ans in dño nō confundetur:
 nec cōfusione culpe: nec pene

¶ Ca. vii. de effectu cōtritionis

Effectus contritōis est multiplex. P̄xim⁹ ptz ex
 vi nois ipi⁹. d3 enī cōtritio: quasi simul ex to
 to tritio. qđ sic intelligēdū est. qz in cōtritōe totum
 cor pctōꝝis ad lēam scidit vel cōterit: p̄e nimia āgu
 stia. dolore. ira. ⁊ indignatōe: q̄ p̄cepit p̄tra pctā. vñ
 dñs p̄ pphe. iohel. ii. c. Scidite corda v̄sa. Itē psal.
 Sacrificiū deo sp̄s cōtribu. ⁊ c. Et scđm qđ dicit be.
 bernar. Cōtritio mūdat aīam a reatu culpe. ⁊ libe
 rat a pena gehenne. et ab horrenda demonum socie
 tate: ⁊ viliissima pcti seruitute: tribuit bōa spūalia q̄

pctōz amiserat per pctm restituit etiā societate ⁊ spi-
 ritualē ecclīe cōiōnē. et bonoz oīm q̄ in ea sūt p par-
 ticipationē. de filio tre: efficit filiū gr̄e. de filio dyabo-
 li facit filiū dei. et per gr̄is participē hēditatis eterne
 Patrē aut sola cōtritōe remittat pctm. sūt varie opi-
 niones. Quidā ei dicūt q̄ sicut trib⁹ modis offendi-
 mus deū. scilicet corde. ore. et opere. ita tribus modis est
 necessario deo satisfaciendū. scilicet contritōe cordis. cōfessione
 opis. ⁊ satisfactōe opis. ita q̄ alias nō dimittit pctm
 Et isti fūdāt intentionem suā super illud. c. de. pe.
 di. iiii. Perfecta. Et dicunt isti q̄ omēs auctoritates
 que dicunt peccata sola cordis contritione dimitti:
 sunt intelligende eūz articulis necātis excludit opis
 confessionem. i. quando aliquis amittit loquelā: vel
 quando aliquis non pōt pbēm reperire in cōfessōe.
 Alii dicunt q̄ in contritione dimittitur peccata sub
 conditione si scz confiteant ⁊ fundant isti intentōez
 suam per illud quod dicit de pe. di. iiii. c. Sane. Tercii
 dicunt sola cordis contritione dimitti peccatum cui
 libet adulto si vere conteratur et pponat ab aliis ab-
 stinere et confiteri: et de eo satisfacere secundū iudi-
 cium ecclīe Et fundant isti intentionem super illud
 de pe. di. i. Magna est pietas dei ut ad solam pmissio-
 nem pctā dimittat. mūdū pñciat ore. et tñ iā de⁹
 audit in corde. Et hec opinio est verior et magis te-
 netur cōiter a doctoꝝibus. Et q̄ ista opinio si verior
 patet per exemplum lazari: quem p̄mo suscitauit
 xps anteq̄ a discipulis absolueret: Lazarus ei moꝝ-
 tuus est peccatoꝝ qui per pctm mortuus est. Iuxta
 verbum eze. xviii. ca. dicentis. Anima que peccauit
 ē ipsa morietur. Et iste suscitatur a domino qñ si-
 bi remittit pctm i contritōe: ⁊ postea absoluit a disci-

7
 pulis. i. soluitur a sacerdotib⁹ in confessione. Id^o etiā
 per exēplū de decē leprosis a dño mūdatis q̄ i via aſ
 q̄ veirēt ad sacerō mūdati sūt. Isti enī leprosi sunt
 pctōres: q̄ dū vadūt ad sacerdotes. i. dū 2tritionem
 hñt ⁊ ppositū 2fitēdi. mūdātur in pctis. Et ita dic.
 psalmista. psal. xxi. Dixi confitebor aduersum me
 iniusticiā meā dño: ⁊ tu remisisti impietātē pat̄i mei.
 Dixi. i. firmiter i aſo ppositi. Notandū ergo q̄ ista
 tria simul sūt tpe. i. hñant ordinē nālē inter se. i. in
 ſificatio. contritio. ⁊ pctōp remissio. necessario em̄
 habeo intelligē q̄ p̄us q̄s hñat grām: q̄ 2teratur p̄
 cedit. ergo grā. seq̄tur dilectio qm̄ q̄ grām habet dili
 git ⁊ seq̄tur contritio. qm̄ q̄ diligit cōterit̄ ad cōtri
 tiōnē seq̄tur pctōp remissio. Iste p̄cessus colligitur
 de pe. di. i. ois q̄ nō diligit manet i morte. ⁊ aug. Bi
 ne caritate quō d̄s verā cordis contritiōez habere pō
 terit: patet ergo quō sola cordis 2tritōe pat̄m dimitt
 it. qd̄ ergo faciat absolutio sacerdoti ad remissioēm
 pctōp: dicetur infra qm̄ agetur de 2fessione. Et hec
 sufficiant de contritiōe

¶ Tractatus tercius secūde partis p̄ncipalis de cō
 fessione. xi. habens capitula

Circa confessionē. xi. sunt 2sideranda. p̄mo de
 institutiōe cōfessionis. scdo de illis q̄ tenēt ad
 confes. tercio de tpe quo q̄s tenēt ad 2fes. quarto cui
 facienda est confessio. q̄nto de q̄bus facienda est con
 fes. sexto de conditionibus quas debet hñe confessio.
 septimo de iteratiōe 2fessionis. octauo quō debeat se
 hñe sacerdos ad cōfitentē: nono de interrogatiōib⁹ fa
 ciēdis in confessione. decimo de p̄tate clauū et effe
 ctū cōfessionis. vltimo de sigillo cōfessionis

¶ Ca. i. de institutiōe confessionis.

Ad euidentiā eo q̄ q̄ dicēda sūt de 2fessione notā
 dū q̄ i sacra scriptura duobz modis accipit cō
 fessio. vno mō idē est q̄ dei laudatio. vñ cōfiteri isto
 mō idē est q̄ deum laudare. Et hoc mō accipit qñ dē
 Confitemi. i. laudate dñm qm̄ bonus. &c. Alio mō
 idē est q̄ pctōz cozā sacerdote manifestatio. Et isto
 mō diffinit sic: cōfessio est legitima cozā sacerdote q̄
 clauēs hz & ptātē absoluēdi pctōz declaratio. Ad eui
 dentiā istius diffinitionis videndum est de singulis
 mēbris q̄ in ipsa ponūtur. Dē primo. Cōfessio est le
 gitima pctōz declaratio. 2tra illos q̄ ptā sua occul
 tant: vel excusando. vel celādo. Dē etiā cōtra illos
 q̄ recitāt bona sua i 2fessione. vel 2fitent p abnega
 tionē pctōz vt nō sū adulter. gulosus: &c. Dē cozā
 sacerdote q̄ clauē hz et ptātem absoluēdi: vt oēs cō
 ditiones q̄ ad verā confessionē req̄runt ostēdantur
 Et dē 2fessio q̄li simui. vel ex toto siue vndiq̄ fessio
 Et de cōfessione isto mō dicta hic itēdit. videndū ē
 igit qñ fuit instituta. & q̄s fuit institutoz confessionis.
¶ Quantū ad primū sciendū est q̄ duplex ē 2fessio
 pctōz. s. mētalīs et vocalis. Mentalis confessio pctō
 rū est de dictamine legis nature adiute quodā mo
 do per fidē. qñ enī hō scit et ppendit offendere vel of
 fendisse deū quē non videt: nisi per aliquē radiū fi
 dei: natura dicat sibi q̄ ab eo mīa ē et sibi huilē po
 stulanda. et hoc nunq̄ fit nisi recognoscat culpa qd̄
 fit per confessionē mētalē. Confessio aut vocalis ē
 duplex. quedā q̄ fit deo. quedā que fit hoī. Loquēdo
 ergo de cōfessione vocali que fit deo. credo q̄ cōfessio
 fuit de necessitate salutis statim post lapsum primū
 hoīs. Et rō que me mouet est ista. Omni tempore q̄
 quo est. vel fuit infirmitas: fuit necessaria medicina

contra illā infirmitatē: s; statī post lapsū p̄mī hoīs
fuit infirmitas pctī nō solū originalis: s; etiā actua
lis ad minus q̄ ad multos. ergo necessaria fuit post
lapsū p̄mī hoīs cōfessio ad minus quo ad multos eti
am vocaliter. Et illud p; ex quadā glo. q̄ ponit sup
illud v̄bū. gen. q̄rto. Adā vbi es? vbi dicit glo. Ver
ba sūt icrepantī & ad cōfessionē cogentī: nō ignorā
tis. Et cōstat q̄ loquat̄ de cōfessione vocali faciendā
deo: q; tūc deus nō hō loq̄batur vocalit̄ ipsi ade. er
go ab illo t̄p̄e fuit necessaria cōfessio isto mō dicta.
Loquēdo aut̄ de cōfessione vocali faciendā hoī: dico q̄
fuit instituta ī lege noua x̄pō v; incarnato. et tūc nō
ante fuit ḡgrū talē cōfessionē institui. Et rō q̄ mo
uet ad hoc ē duplex scdm̄ q̄ cōfessio ordīnat̄ ad duo
scilz ad p̄cī deletionē et manifestationē. & ad duo. s.
ad p̄cī deletionē. & ad reconciliationē faciendā deo &
ecclie eius Ex quo p; q̄ solū ex lege noua debuit isti
tui cōfessio. ¶ Notandū tñ q̄ ad euidentīā eorū que
dicēda sūt q̄ status pctī vocat̄ tenebrę. stat⁹ aut̄ ḡe
lux. Et ita dicit ap̄ls loquēs ephe. postq̄ fuerunt cō
uersi ad fidem & fuerunt ī statu ḡe. ad ephe. v. ca.
Gratis aliquā tenebrę: n̄c aut̄ lux ī dño. Et ī eplā
ad roma. ix. Abiciam⁹ opera tenebrarū. glo. i. opa
pctī. & induamur arma lucis. i. virtutis. In ea ergo
lege d; institui cōfessio faciendā hoī ī qua lux vera
fuit oꝛta q̄ lux illuīat oēm hoīem venientē ī hunc
mundū. & ista est lux noua x̄pō. s. incarnato Igītur ī
lege noua debuit institui cōfessio faciendā hoī. Et
secundo. s. ex hoc q̄ cōfessio ordīnatur ad reconcili
ationē faciendā deo et ecclie eius. p; etiam q̄ debuit
institui ī lege noua. (deo enī cōfessio fit hoī vt hoī
quo sit iudex et arbiter iter deum et hoīem pctōrem

Reſtiter autem debet eſſe talis q̄ poſſit ponere manuſ
 in utrāq; partē. Ideo oportet q̄ ille cui facienda ē cō-
 feſſio poſſit ponere manu i deū cui cōfiteſbunt reco-
 ſiliari: ⁊ i hoīem qui confiteſ. Talis autē nō potuit
 eſſe quouſq; deus factus eſt hō. q̄z datus eſt nobis me-
 diatoz dei ⁊ hōis: homo x̄p̄s ieſ^{us}. Et hic poſtq̄ corpo-
 raliter aſcendit in celum reliquit in eccleſia aliquos
 quos loco ſui cōſtituit rectores eccl̄ie: ⁊ arbitros q̄bz
 ꝓmiſit auctozitatē recoſiliandi peccatores deos ⁊ ec-
 cleſie ſue. Ideo i lege noua x̄p̄o incarnato debuit in-
 ſtitui cōfeſſio. Quā enī cōfeſſio habeat efficaciam ab
 abſolutiōe: ⁊ abſolutio ex virtute clauis que q̄dē
 clauis fuerūt date hoī i noua lege dicente x̄p̄o beato
 petro aplo: ⁊ i ipſo oībus aliis. math. xvi. c. Tibi da-
 bo clauis regni celoꝝ ⁊ iohā. xx. Quoz remiſeritis
 peccata remittebuntur eis. et quoz retinueritis. reten-
 ta ſūt. Maniſeſtuz eſt q̄ cōfeſſio facienda hoī in lege
 noua fuit inſtituta. ꝓceſſit tñ in figura in lege anti-
 qua in hoc q̄ ſacerdotib^{us} data erat auctozitas et po-
 teſtas diſcernēdi it̄ lepraꝝ ⁊ lepraꝝ. ⁊ inter ꝓphanū
 et ſanctum. ſed iſta erant quedam corporalia et nō
 ſpūalia. Et hanc figurā oſtendit chriſt^{us} in lege noua
 fuiſſe adimpletā: qñ leproſos mundatos mittebat ad
 ſacerdotes dicens. Ite oſtendite vos ſacerdotibus.
 De ſecundo autem quis fuit inſtitutoz cōfeſſionis:
 Dico q̄ fuit x̄p̄s ipſemet. Et ratio fuit tacta ſup̄aꝝ
 ꝓima ꝓte huius operis qñ agebat de ſacramētis in
 gñali. Et intelligo q̄ fuit inſtitutoz auctozitatiue. ⁊
 credo q̄ beat^{us} iacob^{us} minoz q̄ fuit eꝓs hieroſolimita-
 tanus. et qui ꝓxim^{us} inter apoſtolos celebrauit miſſā
 quādo dixit. Confit̄ emī alterutrum peccata veſtra
 ſunt ꝓmulgatoz hui^{us} ſacramenti ſicut dictum fuit

supra de sacramento extreme unctionis.

Ca. ii. de illis qui tenentur ad confessionē.

Omnes adulti postquam ad annos discretionis pervenerint, ita quod possint discernere iter bonum et malum tenentur semel in anno, scilicet in quadragesima confiteri ex statuto generalis quod ponitur ex. de pe. et re. c. Discreti utique sexus. Et contra transgressores illius statuti ponitur ibidem talis pena, scilicet quod ipsi venientes ab ingressu ecclesie arceantur et morientes christiana careant sepultura. Et huius sacratissimi ac saluberrimi consilii potest esse triplex ratio. Prima fuit universalis indigentia, omnes enim peccaverunt ut dicit apostolus, et egent gratia dei. Non est ei qui faciat bonum et non peccet, ut dicit sapientia. Ideo quilibet debet deum glorificare confitendo se esse peccatorem, qui ei confitetur se esse peccatorem deum glorificat ostendens se dei misericordiam et gratiam indigere. Secunda ratio est sacre confessionis reverentia. Cum enim omnes teneantur in pascha conficari ut digne et mature possint accedere ad tantam sacramentum, oportuit promitti remedium purgationis et lotionis peccati qui fuit in confessione. Tercia ratio fuit discretio gregis dominici, ne, scilicet, lupi absconderentur in grege qui manducarent agnos. Ideo statutum est ut rectores ecclesiarum agnoscerent vultum ovium suorum: ne heretici sub pelle innocentie maliciam suam palliarent. Ideo omnes quicumque et cuiuscunque conditionis sint tenentur semel in anno confiteri alias peccant mortaliter, et debent pena supradicta puniri. Sed pone aliquis est qui non habet conscientiam de aliquo peccato mortali: sed solum de venialibus, sed homo non tenetur peccata venialia confiteri, ergo ad minimum talis non tenetur confiteri. Dico sine preiudicio et salvo meliori iudicio seu consilio quod aliquis potest teneri ad confessionem propter duo. Uno modo propter vinculum peccati. Alio modo propter vinculum precepti: Peccata venialia non tenentur

quis cōfiteri ppter vinculū pcti. cū possint sine cōfessionē dimitti: tñ sūt cōfitebda ppter pceptū quo tenetur q̄z cōfiteri semel in anno qñ. i. c. cōfitebda non habet nisi venialia. vñ si hēet mortalia q̄ cōfiteret nō teneret de necessitate venialia cōfiteri. de hoc tñ ifra magis late dices. Alteri^o pone q̄ aliq̄s est ita attentus circa diuina q̄ nō h̄z remozsū cōfessionē de aliq̄ pctō nec mortali nec veniali. an ille tenet cōfiteri vel nō: Si nō: tñc non oēs tenentur & obligantur ad cōfessionē cui^o cōtrariū dictū est. si aut tenet & nō hēat consciētā de aliquo pctō nec mortali nec veniali: tñc tenet ad cōfitebndū & dicēdū cōtra cōfessionē suā & ita mētiri qd nefas ēē dicere. ergo ad min^o talis nō tenet cōfiteri. Dico ad hoc q̄ cū sapiēs dicat: q̄ septies i die cadit iustus. impossibile credo scdm statū viatoris q̄ aliq̄s h̄is itellctū & vsū rōnis trāseat vnā diē vel vnā septimanā sine remozsū alicui^o pcti venialis q̄ aut totū annū transeat: hoc hēo magis p impossibile. nec credo q̄ vnq̄ istud donū fuerit collatū alicui sc̄do nisi xpo & marie virgī ei^o genitrici. nec credo apostolos hoc donū habuisse. qz venialē peccauerūt. vt dicit gre. & aug. i li. de natura et ḡa. Si om̄s sc̄ti esset adhuc vīuerēt et interrogati ēēt vtrū sñ pctō foret oēs vna voce dicerēt. Si dixerim^o q̄ pctū nō habemus: nosip̄os seducim^o et v̄itas i nobis nō est. Excepta btā virgīne de qua cū de pctis agit propter honozē filiī dei nullam propt̄as volo cōfessionē haberi. Et hiero. i. ad thi. iii. c. Res pene cōtra naturā ē vt sine pctō aliq̄s sit. i. s̄ hō q̄tūcūq̄ sit pfectus debet cogitare corde et cōfiteri ore se ēē peccatōzē. qz vt dicit grego. Bonay mētū est ibi culpā vereri. i. time- rebbi culpa nō est. de obser. ietu. c. Cōsilium. Unde

de cōi lege tenētur oēs ad confessionē. Et si deus de
spāliſſima grā daret illud donū alicui q̄ nec morta-
liter nec venialiter peccaret: credo q̄ adhuc vt non
contēneret p̄ceptū ecclē talis deberet p̄ntare se suo
cōfessōri: nō q̄ diceret se p̄dōrē: q̄ mēt̄ res. sed de-
ret dicere. Dñe non habeo q̄ sciam de aliquo p̄dō: n̄
p̄t p̄ceptū ecclē p̄nto me vobis Sicut dixi supra
q̄ scificatus in vtero deberet recipē sacramentū ba-
ptismi. l̄ non habeat peccatū originale

Ca. iiii. de t̄pe quo q̄s tenet ad confessionem.

Teste sapiēts. oīa t̄ps habēt. iō nūc videndū est
de t̄pe quo faciēda est cōfessio. s. vtrū faciēda
sit statim cū hō peccauerit vel possit differri vsq̄ ad
t̄p̄s statutū in decre. Ois vtriusq̄ sexus. s. vsq̄ ad
quadragēsimā. Ad huius ergo euidentia sciendū q̄
nos possum⁹ loq̄ de confessione. vel q̄tū ad p̄positū
interius. vel q̄tū ad verbū exterius: si p̄mo modo
sic dicant cōter oēs doctores q̄ tenet quis p̄ponere
confiteri q̄ tenet p̄mo de p̄dō p̄teri. & q̄ si p̄po-
sito confitēdi & satisfaciēdi non dimittit p̄m̄ in con-
teritione. & dico quando tenetur p̄mo conterī. quia
sicut dictum est supra. semper et q̄cito occurrit me-
morā de peccato tenetur homo dolere & conterī de
eo modo quo dictum est supra. licet etiam fuerit ip-
sam confessus: tamen ex quo legitime eēt ipsū p̄fess-
sus. non tenetur ipsam iterum confiteri. de hoc ta-
men magis dicetur infra q̄n agetur de iteratione cō-
fessionis Quoniā igitur statim cū homo aduertit se
peccasse mortalit̄ tenetur conterī: ideo tunc tenetur
proponere confiteri. sed si loquamur de confessione
actuali. s. quando homo tenetur actualiter cōfiteri.
In ista materia sentiūt diuersimode doctores. Qui

dam enī dīcūt īdīstīnde qđ qđcūq; & qñcūq; aliquis peccauerit: nō tenet cōfiteri ante pascha: s; bñ tenet cōfiteri & eē ī pposito cōfītēdi. Et fundāt intētiōez suā ex duob^o. P^oio. qz pceptū de cōfītēdo est affīcatū. et ideo nō obligat nisi p loco et tpe determinatis tps aut determinatū ab ecclia est quadagesima: nō nullus imo nec ī natali seu etiā ī penthecoste. p. ca. *Seculares. de conse. di. ii. et ca. Dis hō. et ca. Si nō frequēti. tenetur ante xl. cōfiteri: nisi eēt ī periculo mortis.* S^odo: qz actus cōfessionis non est necessari^o ad iustificatiōē. qz per contritiōē et iustificatiōē: et ita cōfessio solū est necessaria ex pcepto & obligatiōe ecclesie. sed ecclia nō exigit ante pascha: nisi periculū mortis imineat. ergo ante tps illud nemo tenetur cōfiteri nisi ī piculo mortis. Alii dicūt qđ p^o p^o exis ī p^o mortali tenet statim qñ habet discreti et idonei cōfessoris copiā & p^o cōmissi memoriā cōfiteri p^o suū. nec obstat illa decre. Dis vtriusq; sexus. qz illa decre. nō dicit qđ vlsq; tūc differatur: s; qđ nō expectet vltra. sicut ecclia phibet ne qđ vltra annū remaneat ī excomūicatione: nō tñ dat licētiā remanēdi vlsq; ad illā horā. Itē illa decre. fuit edita nō p negligētibz. sed ptra negligētes. S; anteq; ipse eēt edita: p^o tenebat cōfiteri statim qñ offerebat se opportunitas. ergo videt qđ sic teneat post ei^o editionē. Que istarū opinionū sit verior: fateor me nescire. tamen dicere sicut p^oma dicit videtur michi periculū. dicere aut sicut secunda: videtur michi durum. S^ous vero thomas ī quadā. q. de quolibetis ponit aliquos casus ī qbus tenet exis ī p^o mortali statim cōfiteri. P^omus est qñ est ī infirmitate de qua iminet sibi piculū mortis. Et iste casus colligi

tur ex his q̄ dicunt ex. de pe. & re. c. Cū infirmitas.
 Scōdus casus est qñ habet facere aliqd̄ de quo immi-
 net sibi piculū mortis. l3 p2o tpe illo sit sanus sicut
 qñ h3 trāsire mare vel viā longā facere vel pugna-
 re. vel aliqd̄ tale. Tercius casus est si habet facere a-
 liqd̄ qđ exñs in pctō mortali nō pōt facere sine pec-
 cando mortālē: sicut si h3 dicē missā. vel recipe aut
 ministrare aliqd̄ sacramētū eccle. ¶ Quart⁹ casus ē
 qñ zmisit aliqd̄ pctm̄ de quo curatus su⁹ nō potest
 eū absoluerē. & timet q̄ tpe statuto nō possit hēe co-
 piā idonei zfellozis ¶ Quintus casus est qñ zsciētia
 sua dicat sibi statū eē zstendū. qz aut tenet deponē
 & eā. aut facere scōz eā cū nō sit erronea l3 salubris
 Mēs enī dicūt q̄ l3 nō sit necessariū statū zstiteri: est
 tñ multū zgruū. Iuxta dictū sapiētis dicētis. Nō
 tardes cōuerti ad dñm & ne differas de die in diē sa-
 bito enī veniet ira illius. & i tpe vīdicte disperdet te
 Notandū q̄ ray. ponit in sūma sua quinq̄ ratiōes
 ppter quas multū vtile est & zgruū statū confiteri:
 Prima est ppter incertitudinē hoze mortis. vñ dñs
 in euāgelio. luce xii. Veniet dñs serui illi⁹ i die quo
 nō spāt. & hoc qz nescit. & ptē eius cū ifidelib3 ponet
 Itē diuisti petēt sibi longā vitā fuit dictū. Stulte
 hac nocte demones repetent aīam tuā a te. et ea q̄ a-
 ceruasti cuius erūt: ¶ Scōda causa est. qz mortās in
 pctō sēper accumulāt pctm̄ pctō. et per zhis penā pe-
 ne. vñ apls. ad ro. ii. ca. An ignoras qñ benignitas
 dei ad pñiam te adduxit. scōm aut duriciā tuā &
 impenitēs cor thesaurizas tibi irā dei in die tribula-
 tionis & reuelationis iusti iudicis dei q̄ reddet vni-
 cuiqz scōm opa sua. Et oser. q̄to. c. de. Maledictū
 mendaciū. furtū et homicidiū iudauerūt. & sāguis

sanguinē tetigit. i. pctm adducit aliud pctm. vñ gre
 go. Pctm qđ per pñiam nō diluit: mox pōdere suo
 ad aliud trahit Tercia cā est. qz q̄to maiorē mozem
 fecerit qđ in pctō: tātomagis elōgabit a deo ⁊ p 2as
 tātō difficilioz erit cōuersio. Iuxta id qđ cōiter dī i
 ouidio de remedio amoris. Nec te vēturas differ in
 horas Qui nō est hodie cras mīn⁹ aptus erit. ⁊ ouid
 Principiis obsta sero medicina paratur. Cū mala p
 longas conualuere moras. et psal. lxxii. Dñe qđ elon
 gant se a te peribunt. Quarta cā est qz in magna et
 ⁊ angusta egritudine vix p̄t aliquis vñ penitere sciri
 etiā de pctis cogitare. vñ hiero. Cū egritudine opp
 meris vix potes aliud cogitare q̄ qđ sc̄tis. ⁊ illic ca
 pitur intētio mentis vbi est vis doloris. multa ei. vt
 ait aug. tūc i curret ipedimēta. Nā morib⁹ viger. pe
 na tenet. filii. vxoz: mūd⁹ et quos illicite dilexit: euz
 ad se vocāt. De pe. di. vii. l. i. Tene ergo certum et dī
 mitte incertū. i. pñiam agt. et cōfiteri dū san⁹ es et
 nō differas vsq; ad infirmitatē. iuxta cōsiliū sapien
 tis dicētis. Vius ⁊ sanus cōfiteberis. Quia cā est
 qz nisi pctōz in vita sua audierit dñm clamantem q
 confiteat ⁊ faciat pñiam clamabit postea ipse ad dñm
 ⁊ non exaudietur. Exēplū de diuite epulone qđ in in
 ferno sepultus est: qui etiā p vna gutta aq̄ nō est ex
 auditus ppter quod nō est differenda vel tardāda ⁊
 festio: sed est multū congruū ⁊ vtile statim confiteri
 Ricard⁹ alit i quarto suo sup sen. loquēs de mā di.
 qđ alit sentiendū est in isto casu de religioso ⁊ aliter de
 laico. Nā religiosus cū totū tps vite sue sit sibi tps
 penitētie habita copia sacerdotū ydonei si peccauerit
 mortalit credo qđ statim sine mora tenetur confiteri
 Et intelligitur sine mora sicut recta rō ordinabit.

Laicus vero rōabiliter p̄t expectare t̄ps. xl. quod est
 t̄ps p̄s̄e. vñ cū illud t̄ps sit magis laicis opportunū
 ad cōfiteñdū et satisfaciendū si expectāt illū rōabiliter
 audeo iudicare qñō peccāt dū tñ pponāt firmit̄ con
 fiteri tunc t̄ps De clericis aut̄ nō audeo iudicare. cō
 siliū aut̄ sanū do: q̄ ōs qui cadūt per pct̄m morta
 le cōfiteantur statim cum p̄s̄t. non enī videt̄ vere cō
 tritus qui tādū vulnus pct̄i portat occultum. Ver
 ba sunt Ricardi. Quidā sit de ista m̄a: credo q̄ in
 casibus quos poit sc̄tis tho: de nec̄ate tenetur q̄libz
 statim habita opportunitate cōfiteri. credo etiā q̄ cōsi
 liū Ricardi sanū est et salubre. ⁊ dz exeq̄ cū diligētia
 et virtute

Ca. llii. cui facienda est cōfessio

Quoniam ille cui est facienda confessio sacramēta
 lis: oꝝ q̄ h̄eat clauē: vidēdū est p̄zio de clauib⁹
 p̄zo quo notandū est q̄ hoc nomē clauis trālatū ē
 a corporalibus ad spūalia. Clauis ei in corporalib⁹
 est instrumētum ad remouēdum aliquod obstaculū
 quod impediebat ne posset bñ h̄ci adit⁹ ad domum. sic
 etiā i spūalib⁹ illud qd̄ remouet pct̄m mortale: qd̄
 est obstaculum ad ingrediēdū regnū celeste vocatur
 clauis. et ista clauis est triplex. P̄ā qdā est auctozita
 tie: et istā hz solus deus De qua clauē loq̄bantur iu
 dei dū dicebāt. Quis p̄t dimittere pct̄ā nisi sol⁹ de⁹
 quasi diceret null⁹. et hoc vox ē auctozitatie. Alia ē
 clauis excellētie. ⁊ hāc solus hz x̄ps h̄s. Et de hac cla
 uē loq̄tur elayas in p̄sona dei de x̄po dicēs Dabo cla
 uē dauid sup humer⁹ ei⁹ Et dz x̄ps homo habere cla
 uē excellētie i q̄tū p̄ passionē suā ip̄e satisfecit p̄ pct̄

catis nris. et nō solū p nris: s; p pctis totius mūdi be
 dicit. be. ioh. et hoc ē vep: p̄tū ad efficacitā et sufficiē
 tiā. Al d; hō xps h̄c clauē excellētie: i q̄tū effectum
 sacramētorū p̄t dare s̄n sac̄tis. Tercia ē clauis mīste
 riū. i istā clauē h̄nt sacer̄d. et dat eis i collatōe ordīs
 sacerdotalis. Et de ista dictū fuit be. petro. Tibi da
 bo clauēs regni celorū. et de tali clauē loq̄tur hic Sci
 endū ergo q duplex est clauis ministeriū. vna ē scia
 discernēdi: alia est ptās soluēdi atq; ligādi. De scia
 autē discernēdi quō est clauis: et quō nō: et sic est a
 lia clauis scdm̄ rē a ptāte ligandi et soluēdi est ma
 gna diuersitas inter theologos. ideo nūc nichil dico
 de ista materia: p̄sertim cū papa dñs iohēs quodam
 mō loquēs i quadā sua extrauagāti q̄ incipit Qz q
 rōdā faciat mētionē de ista diuersitate doctorū et ni
 hil sup hoc determinet. vñ ex quo reliq̄t indetermina
 tū temerariū eēt aliqd̄ distīnere. Istō tñ firmit̄ ē tes
 nendū q iste clauēs dātur cuil; sacerdoti in sua or
 dinatōe. S; nō p̄nt exire in actū donec sacerdos ha
 beat mām in qua ligat. et hoc vel p gmissionē cure
 aiay sicut h̄nt archiep̄i et oēs h̄ntes curā aiay. vel
 p priuilegiū sicut h̄nt f̄tes p̄dicatores i minores vel
 alii qui ex priuilegiis dñi pape vel ep̄orū p̄nt p̄dicare
 et cōfessiones audire. Ex his ergo patet cui ē facien
 da ḡfessio sacramētalis. et dico cōfess. sacramentalis.
 ad excludendū cōfessionē cōsiliatiuā siue directiuā.
 qñ. s. pctōz cōfiteretur alicui peccata sua non vt eū ab
 soluat: sed vt eum super illo consulat: et ille eum di
 rigat: quia talis potest fieri cuiusq; hominī qui eū
 potest suauē vel consulere opando vel instruēdo sed
 loquēdo de confessione sacramentali que fit p̄p̄ ab
 solutionem: dico q ex p̄dictis due patēt ḡclusionēs

Prima est q̄ cōfessio sacramentalis est facienda sacerdoti ⁊ non alii id est nō potest fieri nec d̄z nisi habenti claves: ⁊ iste est solus sacerdos. cui⁹ rō ē q̄ absolutio sit v̄tute clauis ita q̄ null⁹ pōt absolvere in foro peitētie nisi habeat claves cū claves ordinēt ad absolutionē. Istō tñ meli⁹ dicit̄ ista qñ ageť de ptāte clauis. sed null⁹ habet claves nisi sacerdos cū claves dent̄ i collatiōe ord̄is sacerdotalis. ergo cōfessio sacramentalis nō pōt nec d̄z fieri nisi soli sacerdoti Et ita dicit aug. et p̄nif. de. pe. di. vi. Quib⁹ vult p̄fite ri ptā suā vt inueniat gr̄am: q̄rat sacerdotē. Secūda cōclusio ē. q̄ cōfessio faciēda ē p̄p̄io sacerdoti. I. ei vt dictū est oēs sacerdotes habeāt claves: nō tñ habēt materiā id est parrochianos in quā possint exercere vsū clauis: sed solū illi quib⁹ cōmissa ē regulariter cura aīar regulariter q̄ habet vsū ptātis respectu illoꝝ scilz hoīm quoz cura est eis commissa. Et ideo solū talib⁹ est cōfessio faciēda et tales sūt p̄p̄i sacerdotes. ergo p̄p̄is sacerdotib⁹ ē faciēda confessio: Sed posset aliq̄s dicere q̄s ē p̄p̄i⁹ sacerdos Aliq̄ dicunt q̄ p̄p̄i⁹ sacerdos est parrochialis: sacerdos q̄ h̄z ministrare sacramēta ecclesiastica. ⁊ q̄ isti faciēda est p̄fessio. Et videt̄ dictū istoꝝ fūdari i rōne ista. Illi debet fieri cōfessio. q̄ habet ministrare sacramētū eucharistie ad hoc enī est datū p̄ceptū de confitēdo in quadagesima vt fideles digne accederēt ad sacramētū eucharistie i pascha. Cū ergo sacerdos parrochialis sit obligat⁹ ex officio suo ministrare parrochianis suis sacramētū eucharistie. ideo oēs prochiani sui de necessitate ad minus i. xl. vel pascha tenēt ei confiteri Et ita videtur intentio illius decretalis Distinctio sexus. Et illi⁹ de. pe. di. vi. Datū ē etiā videt̄ de iten

tione sacre scripture i veteri testamēto. vbi dicitur puer.
 xxvii. Diligenter agnosce vultū pecoris tui scd̄z glo
 bult^o pecorū est sc̄cia illi^o q̄ nō p̄t agnosci nisi p̄ zfess̄
 oēz ergo oīz q̄ ille q̄ h̄z curā aīaz cognoscat zfessioēz
 qd̄ nō p̄t fieri nisi audiat eā. Hoc idē videt̄ dicē scri
 ptura in nouo testamēto, ad heb̄. c. xi. Serui obedi
 te p̄ oīa p̄positis v̄is. Ip̄i ei puigilāt: q̄ reddāt rōez
 p̄ aīab^o v̄is. Si ergo ille q̄ habet curā tenet reddē
 rōem p̄ aīa subditi. videt̄ necario q̄ sciat statū ip̄i^o
 aīe subditi: qd̄ nō p̄t fieri nisi audiat zfessionē illius
 quare oportet q̄ q̄libet subdit^o cōfiteat̄ curato suo.
 Illi distigūt de p̄p̄io: & dicūt q̄ p̄p̄iū duob^o modis
 d̄. vno mō d̄ p̄p̄iū scd̄m q̄ distinguit̄ ztra alienū
 Alio mō d̄ p̄p̄iū scd̄m q̄ distinguit̄ ztra cōe. mō di
 cūt isti q̄ quilibet tenet cōfiteri p̄p̄o sacerdoti scd̄m
 q̄ p̄p̄iū oppōitur alieno: nō aūt scd̄m q̄ opponitur
 cōi. Nā zstat et certū est q̄ si aliq̄s cōfessus eēt p̄ctā
 sua d̄no pape: archiepo vel ep̄o suo: fatuū eēt dicere
 et temerariū q̄ tenet illa eadē p̄ctā cōfiteri suo par
 rochiali curato. cū ergo isti q̄ p̄dicāt ex p̄uilegio et
 audiūt cōfessiones sunt vicarii d̄ni pape et ep̄oz: id
 cōfessi eis nō tenētur iterū cōfiteri suo sacerdoti par
 rochiali. cū tales sint quasi penitētiarii particulares
 Et idēo sicut cōfessi penitētiariis d̄ni pape vel ep̄ozū
 nō tenētur iterū cōfiteri curatis suis. ita nec cōfessi
 illis. Et ita hodie determinatū est p̄ d̄n̄z ioh̄em papā
 xii. in quadā decretali siue extrauagāti sua q̄ inci
 pit. Mas electōis. Istud etiā videt̄ de intentōe illi
 us decretalis bonifaciane. Super cathedrā: q̄ ponit̄
 ex. de sepulchris. Et de pe. & re. in zstitutōib^o d̄ni clē
 mētis. c. Dudum a bone. vbi d̄z q̄ fratres p̄dicato
 res et mīozes t̄m h̄nt de p̄tate in confessionib^o audī

bis: q̄tū parrochiales sacerdotes de iure noscuntur
 h̄re: s; gressi parrochialib; sacer̄d. nō tenētur iterū
 cōfiteri: ergo nec cōfessi illis. et sc̄dm illā viā illa de-
 cretalis. Q̄is vtriusq; sexus. loquitur de sacerdote p
 p̄rio put p̄prium dīstinguitur contra alienum. non
 autē put dīstinguitur contra cōe: ē sensus q̄ cōfite-
 atur p̄prio sacerdoti. i. non alieno. Quidquid sit de
 hoc tñ si illi q̄ audiunt cōfessiones ex p̄uilegio dñi
 pape inducerēt sibi cōfitētes ad cōfitēdū semel i āno
 suis curatis: bene facerēt. et ad hoc i ducitur. illa de-
 cre. dñi bñdicti. xi. qui fuit de ordīe p̄dicatoꝝ q̄ inci-
 pit. Inter cunctas. Et tenētur ad hoc. qz licz illa de-
 cretalis sit reuocata inq̄tū cōtrariatur decre. boni-
 faciane que incipit. Sup cathedrā. nō tñ q̄tū ad ea
 que cōtinet eq̄tatis est reuocata. Sed nunq̄d parro-
 chialis sacerdos pōt absolvere parrochianū suū de
 oī pctō: Dicēdū q̄ Ray. in sūma sua poit q̄nq; cas⁹
 de q̄bus sacerdos parrochialis nō p̄t se itromittere:
 nisi spālīter fuerit sibi cōmissū. Prim⁹ ē qñ est so-
 lēnis p̄nia pctōzi iniungenda. Secundus ē qñ pecca-
 to annexa ē excōmunicatio Terci⁹ ē qñcūq; vbiq̄q; iue-
 nit irregularitatē cōtractam. Quart⁹ est de incendia-
 riis. Illis autē quattuoz casib⁹ addit hostien. alios
 tres casus ita q̄ sic sūt septē. Unde q̄ntus casus ē de
 publico pctōze sicut de publico blasphemo Sextus
 est de falsariis lēax dñi pape. Septim⁹ ē si sit cōsus-
 endo in ep̄atu q̄ aliqua certa crimīa ad ep̄m reserue-
 tur. sicut obtinet cōsuetudo in plexisq; locis: ep̄atib;
 de homicidio. sacrilegio. sortilegio. falsario. et de
 violatoꝝibus imunitatis ecclē. sodomitis. incestuo-
 sis. piuris. et aliis enozmib⁹ crimībus: q̄ ep̄i sibi reu-
 nēt sc̄dm q̄ eis expediēs videtur. de q̄bus certa regu-

la dari nō p̄t. sed vnusq̄sq̄ curat^r hēat sinodale suū
 cum quo se dirigat in ista materia. dñs guil. du. i re
 pertorio suo dicit. q̄ ponere tot cas^{os} nō est nisi aufer
 re curatis pr̄atē suā. cū p̄t oīa de iure q̄ nō sūt eis
 phibita exp̄sse hoc pbat: ca. super. de sen. excō. āte
 finem Notandum q̄ Ray. in summa sua poit sex ca
 sus in q̄bus vnus sacerdos parochialis p̄t absolue
 & audire cōfessiones subditoꝝ alteri^r sacerdotis Pri
 mus est qñ ille extrane^{us} deliqt in parochia sua Se
 cundus si mutauit domiciliū. sicut ē de scolariis
 studētibus parissus: vel alibi. Tercius si sit vagabū
 dus: sicut sunt isti pauperes vagabundi per mundū
 Quartus quando aliquis habet sacerdotem imperi
 tum vel maliciosum et omīno insufficientem: & vult
 ire ad magis peritū et sufficientem qui sibi consu
 lat: p̄t ire ad eū petita tñ prius et obtēta licentia a
 proprio rectore vel sacerdote. & sacerdos tenetur eā
 sibi dare. Quintus casus est: si aliq̄s volens facere
 longū iter. vt p̄t ire ad sanctum iacebum vel aliā
 quamcunq; peregrinationem siue locum: petita li
 centia a curato suo q̄ possit in itinere confiteri: quia
 tunc cuilibet qui potest audire confessiones poterit
 rias confessionem audire: Sextus casus est quando
 peccator est in articulo necessitatis. quia in isto casu
 poterit cuilibet confiteri. In aliis autem casib^{us} pre
 fatis non potest confiteri nisi petenti audire confessi
 ones. vel ex commissione vel ex priuilegio Sed quid
 fiet de militibus & nobilibus siue quibuscunq; aliis
 qui habent domicilia diuersa in diuersis parochiis
 Et per vnam partem anni morantur in vno domici
 lio: et p̄ aliam in alio: cui confitebūtur isti & Dicēdū

¶ tales cōfiteri debēt illi curato i cui⁹ parrochia ha
bēt p̄cipale domiciliū. vel in cui⁹ parrochia morā
tū p̄ maiorē partē āni. Sed pone hec ē vna mulier
fragilis ⁊ ad p̄cā p̄na: timet de curato q̄ est leuis et
lubricus q̄ si cōfiteat ei ne sollicitet eā de pctō vel q̄
reuelet ei⁹ cōfessionē: nūq̄d ista cōfitebit ei: Dico q̄ si
timeat verisimiliter vel probabiliter de istis vel de aliquo
istorū d̄ petere licentiā curato suo q̄ cōfiteat alii. vel
si pōt hēe copiā superioris sicut ep̄ (vel penitentiarius
vel alicuius religiosi h̄nd p̄tātē audiēdi cōfessiones
et cōfiteat ei. S̄ q̄d si forte ista nō p̄t hēe copiā alicu
ius istorū et curatus est ita maliciosus q̄ nō vult si
bi dare licentiā cōfiteēdi alteri: q̄d faciet ista persona
dico q̄ si timet de sollicitudine cōmēdet se deo opando
q̄ eā eripiat a tētatiō: et dōet sibi v̄tutē ⁊ glōriā re
sistēdi ⁊ cōfiteat in loco publico: et de⁹ q̄. teste ap̄lo.
nemine tētare p̄mittit ultra id q̄d p̄t: faciet cū tenta
tione puentū et adiuuabit eāet sic nō cōmouebitur.
In casu aut q̄ timeret de reuelatiōe cōfessionis: cre
do q̄ si timor eēt iust⁹ ⁊ rōabilis: nō leuis vel fatuus
q̄ sine licentiā sua si ip̄e eā negaret: ius cōcedit sibi. s.
alteri habēti p̄tātē audiēdi cōfessiones possit cōfiteari
ta tñ q̄ sit in p̄posito q̄ si h̄et curatū sufficētē cō
fiteretur ei. Sicut est ille qui cōtrahit sponsalia vel
m̄tionis apponēdo cōditionē ihonestā cōtra s̄bām
m̄tionis. p̄uatur iure m̄tionis. vt dē. xxi. q. iiii. In
cetera. xxi. q. ii. aliqui solet q̄ri. ex. de cōdi. apo. ciii.
de spō. c. si. Ita sacerdos nō seruās ea q̄ sūt de sub
stātia cōfessionis imo faciēs contra ea est p̄nat⁹ iu
re quod habebat in audiendo confessiones. Cum er
go tenere secretum sit de substantia confessionis
quantum est ex parte confitentis et cōfessoris. sacra

dos reuelās 2fessionē est priuat⁹ iure qđ hēbat i au-
 diendo 2fessiones. Et ideo si timeat iuste & rōnabili-
 ter qđ iste curatus reuelabit 2fessionē. null⁹ tenetur
 confiteri sibi. Verū est qđ ista rō nō 2cladit nisi 2tra
 eū qđ iā reuelauit cōfessionē. et nō cōtra eū qđ reuela-
 turus est. S3 hoc facit sequēs rō. scđm enī bñm herē
 qđ pro caritate institutū est: cōtra caritatē militare
 nō d3. sed 2fessio est instituta p caritate qua quilibz te-
 net se diligere ad honozē dei eū gloriificādo & se hui-
 liādo. & eū sibi reconciliādo. ergo non tenet militare
 2tra caritatē eū pdēdo & diffamādo: qđ fieret si hō
 teneret cōfiteri illi de quo iuste et rōnabiliter timeret
 seu presumere qđ reuelaret 2fessionē. Vñ augu. ad
 quēdā eū hortādo ad 2fessionē & pñiam. dicit. Non
 dico tibi vt te prodas. sed si aliqs sciēter cōfiteretur
 alicui qui cōfessionē reuelaret pderet se. ergo nō d3
 sibi cōfiteri. sed pone ppxius sacerdos est hereticus
 vel scismaticus. vel notorie symoniacus. vel excom-
 municat⁹: nunqđ d3 sibi confiteri? Dico sñ pzeiudi-
 cio qđ nō. Et rō gñalis q̄tum ad oēs talis est. Cum
 enī participare cū exdīcato in sacramētis sit pñm
 mortale. & omnes tales sint exdīicati de iure: &
 confessio sacramētalis sit sacramentū: quicunq3 ta-
 libus confiteretur: peccaret mortaliter. Sed quan-
 tum ad hereticū est specialis ratio: qz hereticus de fa-
 cili poneret 2fidentē sibi in errozē. vel poneret in de-
 spationē. sicut fecerūt pharisei iude qđ cōfessus est eis
 dicens. Peccaui tradēs sanguinē iustū. Et ipsi loco
 boni consilii dixerunt ei. Quid ad nos. tu videris.
 Alterius pone. dē enī cōfiter & verū est vt declarabī-
 tur infra qđ nullus d3 diffamare vel accusare alium
 in confessione. Sed pōt 2tingere qđ si aliquis 2fiteat

curato suo oportebit q̄ diffamet aliū sicut ponatur
q̄ aliq̄s peccauerit cū matre sua q̄ bene nota ē cura
to. vel cū filia ⁊ uxore quas etiā curatus bñ nouit.
oꝝ enī q̄ talis exprimat nomē et p̄sonā in ꝓfessione
dicēdo. habui talē rē cū matre vel filia. vel cū soꝝo
re. ⁊ sic cū iste ut dictū est sunt note curato: remane
būt diffamate ap̄d eū. Dicēdū q̄ ille dꝛ ꝓfiteri si hē
at oportunitatē tali q̄ nō hēat noticiā p̄sonarū: vñ
talis dꝛ ire ad curatū exponēdo et dicēdo sibi. Vñ
hēo casū quē nō debeo ꝓfiteri vobis: nō quia vos si
tis sufficiens. sed casus est talis q̄ nō debeo dicere vo
bis. id peto licētiā cōfiteri alteri. ⁊ sacerdos tenet eā
dare sibi. ⁊ ea habita tenet q̄rere ꝓfelloꝝem idoneū q̄
nullā noticiā hēat de p̄sona cū qua peccauit ipse. et
cōsulo sacerdotibꝫ curatis q̄ sint faciles ad tales li
cētias ꝓcedēdas. qꝫ ex hoc ꝓuenit duplex vnū. vñ
q̄ ipsi exonerant. aliud qꝫ ꝓtōꝝes meli⁹ ⁊ apti⁹ ⁊ se
curi⁹ ꝓfitent. Sed nunq̄d mulier q̄ peccauit cū cu
rato suo dꝛ illi cōfiteri. Dico q̄ cū verecūdia sit ma
gna pars satisfactiōis: et hō nō tñ verecundaretur
de illo q̄ est cōscius sceleris q̄tū de vno alio: mulier
ista nō dꝛ isti cōfiteri: nec ipse dꝛ eā audire. imo dꝛ
ei dicere. vade ad aliū. tñ si ꝓfiteret ei: ⁊ ipse absolue
ret eā: eēt absoluta. Sacerdos aut curatus cui con
fitebit. Dico q̄ qñ sibi ꝓmittitur cura aiarū ab epi
scopo si ipse peteret licentiā ut posset sibi eligere cō
felloꝝē. vel i ꝓmissione cure diceret ei eꝓs. Ne ex hoc
q̄ habes curā alioꝝū detrimentū aīe tue patiaris cō
cedimus tibi q̄ possis tibi eligere confelloꝝē idoneū
qui te absolueret valeat: esset multū securū. teneret
tñ cōfiter q̄ i cōmissione cure deē eis licētia implicite
alias cōmissio cure esset eis multū noxia. sed nunq̄

quid ex hoc possit confiteri simplicibus sacerdotibus qui non habet auctoritatem vel potestatem audiendi confessiones. Dico quod non de rigore iuris cuius est duplex ratio. una quia iste non est modus dandi iurisdictionem illi qui alias non habet. Alia est. quia licet curati sint licentiatii qui possunt confiteri: tamen isti non sunt licentiatii qui possint eos audire. tamen credo quod ex quo episcopi sciunt quod curati confitentur illis. et ipsi absoluant eos et non prohibet. imo dissimulat: videntur eis tacite dare potestatem audiendi et absolvendi eos. scilicet sacerdotes curatos. ¶ Notandum insuper quod si aliquis sit in periculo mortis: et non possit habere copiam sacerdotis. potest et debet confiteri laico fidei et non excommunicato: ut habet de peccatis. di. i. c. Qui penitet. de confessione. di. iiii. Scdm. Et aug. di. cit. Tanta est vis confessionis: ut si imineat articulus mortis et desit sacerdos: confiteantur prius. ita tamen quod talis confessio non est sacramentum: cum desit ibi illud quod est formale in sacramento. scilicet potestas clauis. Ratione tamen bone voluntatis quam preterdit in verecundia quam habet confitendo: absoluitur a deo. et ille qui audit eius confessionem tenetur orare pro eo dicendo. Misereatur tui. et c. si sciat: vel Patet non. ita tamen quod si evadet periculum: tenetur iterum confiteri illi qui eum potest absolvere.

¶ Ca. v. de quibus debet fieri confessio:

Expedito quasi superficialiter cui facienda est confessio. Restat videre de quibus debet fieri. Et est sciendum quod debet fieri de peccatis. ita dicitur in psalmo. Dixi confitebor adversum me in iusticiam meam domino. In iusticiam dicit et non in iusticiam. Et in canonica beati iacobi. Confitemini alterutrum peccata vestra non bona vel virtutes: sicut faciebat phariseus dicens Gratias ago tibi domine. quia non sum ut ceteri homines. fornicatores. adulteri. velut etiam hic publi

canus. ieiuno bis in sabbato. decimas do de oibz que possideo. Debet ergo confessio eē de p̄tis. Pro quo notandū q̄ pctōz q̄dā sunt venialia. quedā mortalia. quanti aut ad pctā venialia loquēdo simpliciter non sunt cōfitenda de necessitate. cū enī de natura sua sint venialia q̄d etiā ipsū verbū ip̄tat p̄tē etiā p̄sone cōseq̄ veniā: siue habēdo p̄tiam interiorē siue cōtritionē in ḡali de ipsis. siue per exteriorē p̄tiam assūptā. siue p̄ percussionē pectoris & sisia. Vñ notādū q̄ pctā venialia multū modis remittunt: etiā absq; cōfessione sacramentali. vno mō p̄ confessionē ḡalē q̄ fit in p̄ria & in p̄pletorio. & i p̄ncipio misse Alio mō per b̄ndictionē ep̄alē. Et idē credo: nō tñ assero de b̄ndictione sacerdotis q̄ fit i fine misse. Alio mō p̄ aspersionē aq̄ b̄ndicte. de gle. di. q̄rta. Aquā sale aspersā b̄ndicim⁹ vt cōfici ea asp̄si b̄ndicant & sc̄tificent. Alio mō p̄ percussionē pectoris. alio mō qñ q̄s dicit deuote orōnē dñicā. i. Pat n̄r. &c. Et hoc virtute ist⁹ vbi: Dimitte nobis debita n̄ra. &c. Alio mō vt dicāt aliq̄ p̄ ingressū ecclē p̄secrete. q̄d itelligo qñ ingredit̄ causa orōnis. Alio mō p̄ elemosyne largitionē. vñ in dan̄ q̄rto. c. Pctā tua elemosynis redime. de pe. di. i. Mc̄ dicinā. Et credo q̄ per q̄l; opus bonū delean̄. in ca. p̄allegato Alio mō per deuotā susceptionē alicui⁹ sacramēti: potissime eucharistie. de gle. di. ii. Quā oē erimē. Intelligas tñ qñ dico sic vel sic pctā venialia dimitti qñ. i. p̄sone nō h̄z nisi venialia. qz si haberet mortalia: nunq̄ sibi dimitterent venialia quousq; mortalia eēnt remissa. Quis aut venialia quantū est est de natura sui nō sint de necessitate ḡtenda: tñ ē multū ḡgrū. maxie vñ p̄ccatis: sicut sūt plati & religiosi q̄ ḡtēant ea. qz penitētia eoz multū minui.

eue virtute clauis. ¶ Notandū tñ q̄ i aliquo casu
cōtingit q̄ hō tenet̄ cōfiteri pctm̄ veniale. ⁊ hoc ppter
dubiū. s. qñ hō dubitat p̄babiliter de aliquo pctō v
trū sit mortale vel veniale. qz si nō peniteat sicut de
mortali. discrimini se exponit. ideo d̄z cōfiteri sicut
iacet in cōscientia sua. ⁊ iudicio sacerdotis relinq̄tur
vtrū sit mortale vel veniale. Et consulo sacerdoti
q̄ non sit nimis p̄onus ad iudicandū pctā eē mor-
talia. sed pōt dicere magnū eē pctm̄. ⁊ inducere ho-
minē ad penitentiā. Tenetur etiā hō cōfiteri pctm̄ ve-
niale p̄t̄ eccl̄asticū statutū. qñ. s. non h̄z remozsū
cōscientie de aliquo pctō mortali. qz cū ex statu ecclesie
teneat̄ quilibz cōfiteri in quadragesima. talis tenetur
cōfiteri. et cū non habeat pctā mortalia q̄ cōfiteatur:
opz q̄ cōfiteat̄ pctā sua venialia. dicunt tñ aliqui q̄
p̄t̄et se sacerdoti dicēs. Dñe non habeo cōscientiā de
aliquo pctō mortali: tñ p̄sento me vobis vt vide-
tis cōscientiā meā. Tenendū est igitur q̄ non neces-
sariū est cōfiteri pctā venialia scdm̄ q̄ talia sunt. tñ
multū est vtile ⁊ expediens. nec tenetur quis ad cō-
fitendū ea nisi de bono et equo: nisi in duob⁹ casib⁹
qz. s. vel ligat̄ a p̄p̄ia cōscientia. s. qñ dubitat vtrum
sit mortale vel veniale. vel ex cōstitutione eccl̄astici-
ca. s. qñ nō habet mortalia q̄ cōfiteat̄. Quantum
aut̄ ad pctā mortalia: dico q̄ oīa tā manifesta q̄ oc-
culis tenet̄ q̄l̄z distincte ⁊ sigillatim cōfiteri. et si ex-
ciderint a memoria sua tenetur laborare q̄tū pōt q̄
recozdetur. q̄ aut̄ teneatur cōfiteri pctā mortalia eti-
am manifesta sacerdoti p̄z. qz ad hoc q̄ sacerdos ab-
soluat pctōzē oz q̄ sciat pctā vt deus. cuius locū te-
net ⁊ cuius auctoritate absoluit. sed nō pōt scire vt
de⁹ nisi dicatur etiā cōfessione. ergo q̄tūcūqz pctm̄ sit

manifestū cōfessorī p̄tōz d3 sibi dīcere p̄t̄m suū i cōfessione. vt sicut i foro iudiciali non sufficit q̄ iudex sciat causā vt p̄iuata p̄sona. imo op3 q̄ sciat eā vt iudex. ita i foro penitētiāli nō sufficit q̄ cōfessor sciat p̄t̄m vt hō: imo op3 q̄ sciat ipsū p̄t̄m vt de^o. i. q̄ in 2fessione sibi dicat. Tenet etiā cōfiteri p̄t̄ā q̄ tūcūq; occulta. Cui^o rō est. sicut enī medic^o corp̄alis nō pōt dare remediū salubre nisi cognoscat infirmitatē: ita 2fessor q̄ est medic^o aīe nūq̄ pōt imponere p̄niam salutarē nisi cognoscat p̄t̄m. nō autē pōt cognoscere p̄t̄m occultū nisi reuelet ei in cōfessione. ergo op3 q̄ p̄t̄m q̄tūcūq; occultū 2fiteat. Iustū est ei vt p̄tōz q̄ nō erubuit peccare in conspectu dei cui nichil pōt occultari: nō erubescat 2fiteri hōi p̄tōzi. apparet ergo q̄ p̄t̄ā mortalia q̄cūq; sint siue manifesta siue occulta: oīa ⁊ singula distīte ⁊ sigillatī sūt 2fiteāda. sed nunq̄d circūstātīe p̄tōz sūt cōfiteāde. Dicendū q̄ circūstātīe p̄tōz q̄ sūt attēdēdē i cōfessione 2tīnēt i hoc v̄lū. Quis. qd. vbi. q̄s. q̄tēs cur. quō. qū. Quibz attēdit aīe medicāmīna dando Quis q̄rit vtrū p̄tōz sit mascul^o vel femina. senex vel iuuenis. nobilis vel ignobilis. liber vel seruus i dignitate vel officio cōstitut^o. aut p̄elatus sane mē eis vel isanus. sciūs vel nesciūs. solut^o vel 2iugat^o: claustralis. cleric^o vel laic^o. cōlāguīe^o. affinis vel extrane^o. xp̄ian^o. heretic^o. iudeus vel paganus. ⁊c. Quid. i. vtrū 2misit adulteriū. fornicationē. stuprū. homicidiū. sacrilegiū. ⁊ silia. Itē vtrū illud qd cōmisit sit enozme mediocre vel parū. Itē vtrū illud sit manifestū vel occultū. antiquū vel nouū. ⁊ silia. Vbi. i. aut i p̄phano loco vel sacro. aut i domo dñi vel alibi. s. p̄ q̄s mediatores aut nūcios. qz oēs tales

facti eē pcc' pcc' criminis ⁊ dānatiōis ⁊ ipse reus p
 pcc'is eoꝝ. Itē p quos. i. cū quibꝫ ⁊ p qbus: ⁊ cōtra
 quos. Quoties. s. q̄tiēs cognouit adulterā vñ forni-
 cariā: ⁊ vtrū vnā vel plures: quoties dicit vba iniurio-
 sa vel cōtumeliosa p̄ximo ⁊ q̄tiēs iterauit iniurias et
 sisia. vult⁹ enī iteratū tardi⁹ sanā. Cur. s. q̄li tenta-
 tione vel occasione hoc fecerit. ⁊ vtrū p̄uenerit ipsā
 tentationē vel occasionē: vel fuit p̄uēt⁹ ab ea. Itē
 vtrum sponte vñ coacte ⁊ qua coactione an conditio-
 nali vel absoluta. Itē vtrū cupiditate vel pauper-
 tate: vñ iudēdo vel nocendi animo. Quomodo. i.
 de modo agēdi vel patiēdi. quod melius actu q̄ le-
 ctione vel locutione scitur. An. s. an tpe sacro puta
 diebus festiuis. xl. ieiunioꝝ vel aliis dieb⁹. Itē an
 añ acceptā p̄niam aut post frangēdo ipsā. Itē ergo
 sūt circūstantie q̄ in oī pccō sūt attēdende. quarum
 quedā respiciūt psonā ipsius pccōis. aut psonā il-
 lius cui facta est liq̄tas. et sic est q̄s. Quedā respici-
 unt p̄m ipsū. ⁊ hoc q̄tū ad substantiā facti. ⁊ sic est
 q̄d. vel q̄tū ad modū agēdi. et sic est quō. vel q̄tū
 ad causā finalē. ⁊ sic est cur. vel q̄tū ad causā inu-
 riantē. ⁊ sic est per quos. vel q̄tū ad frequentā act⁹
 et sic est quotiens. quedam respiciunt tēpus. et sic ē
 quando. quedam respiciunt locum: et sic est vbi.
 Harū autē circūstantiarū quedā mutant speciē
 pcc'i. sicut accipere rem alienam iusto dñio: est pcc' furti.
 modo isti pccō addatur ista circūstantia vbi
 s. i. q̄ accipiat de loco sacro. modo mutatur species
 pcc'i. qz nō solū est furtū. imo sacrilegiū. Similiter
 cognoscere mulierē que nō est p̄pria vxor ē forni-
 catio. addat ista circūstātia. s. q̄ illa non sit iuga-
 ta sua: iam est adulterium. vel q̄ sit virgo: iam est

stuprū. vel q̄ sit 2sanguinea sua: iā est incestus. vel
addatur ista circūstātia quō. i. nō cognoscat debito
mō. iā mutat species pcti. q̄ est pctm̄ contra naturā
Sile ebrietas de natura sui nō est pctm̄ mortale: ad
dat ista circūstātia quoties. i. q̄ iā hēat in vltu q̄ ine
briet se: iā est pctm̄ mortale. Sile percutere aliu fu
riose est pctm̄: addat ista circūstātia q̄s. l. q̄ ille q̄ p
cutitur sit clericus. iā mutat species pcti. q̄ iam est
excoicatio. & sic de aliis circūstātiis. Quedā vero cir
cūstante nō mutant specie pcti: s; aggrauāt pctm̄. V
bi gēa. Cognoscere solutā nō suā est fornicatio. ad
dat circūstātia ista q̄n. i. q̄ cognoscat eā tpe sacro: li
cet nō mutet spēs pcti: tñ aggrauāt pctm̄. vel addat
ista circūstātia quō. i. publice & manifeste: certe iam
aggrauatur pctm̄. & sic de aliis circūstantiis. Que
dā vero circūstātie sunt q̄ alleuiāt pctm̄: sicut pec
tere clericū est pctm̄. addat ista circūstātia cur. l. q̄
aliq̄s pentiat eū i ludo: iā minuit pctm̄. Sile accipe
rē alienā pctm̄ est. addat ista circūstātia q̄n. i. q̄n ali
quis accipiat eā tpe magne necessitatis. certe minui
tur pctm̄. & sic de aliis. Patet ergo q̄ circūstantiarū
q̄dā sūt q̄ mutant specie pcti: q̄dā q̄ aggrauāt sed nō
mutāt. quedā q̄ alleuiāt. mō de circūstantiis mutā
tib; spēm pcti. dicūt 2cordit doctores q̄ sūt de neces
sitate 2sitēde. vñ nō sufficit in cōfessione dicere acce
pi rē alienā. imo si accepta fuerit de loco sacro. o; q̄
expriat dicēdo accepi illud de ecclā. vel de tali loco
nec etiā sufficit dicere: peccavi cū muliere. imo opz
expriare si erat 2iugata. virgo. 2sanguinea. v; re
ligiosa. & sic de aliis circūstātiis. De circūstantiis
aut aggrauātib; s; nō mutātib; specie pcti ē diuer
sitas int̄ doctores. Nam quidā dicunt q̄ sunt de ve

cessitate cōfiteēde. alii autē dicūt q nō sunt de necēte nisi de congruo et vtili. maxime viris perfectis & itel ligētib⁹. Et credo q cōfessores debēt interrogare de hmoi circūstātiis. & potissime apud simplices. de hoc tñ magis dicetur infra. De circūstātiis autē alieniātib⁹ dicūt doctores q nō debēt cōfiteri nisi forte inē rogetur ab eis. Ex p̄dictis patet quō tā pctā mortālia q̄ v̄cialia sūt cōfiteēda. Que autē sunt pctā mortālia dicetur infra qñ agetur de interrogatōib⁹ faciendis in confessione. qz si hic ponerētur oporteret iter p̄ponere ibi. ¶ Ca. vi. qualis debet eē confessio.

Ad sciendū q̄lis debet eē cōfessio. Notandū q̄ Ad p̄phā in secundo p̄o p̄fiali. qui. xxx. i. ordie ē: ponit sūmarie cōditiones cōfessiois dicens. Dixi cōfiteboz aduersum me i. iu. &c.. vbi innuit q cōfessio debet eē p̄meditata. cum dicit. dixi. i. in corde meo disposui. Secūdo debet eē agta: & non palliata: ideo dicit. cōfiteboz. i. non tacebo. neq̄ palliabo non excusando neq̄ defendendo me. Tercio debet eē accusatoria. iō dicit aduersum me. i. contra. Quarto debet eē verecunda. iō dicit iniusticiam. i. p̄ccatum. de quo homo verecundatur Quinto debet eē p̄pria: ideo dicit meam: & non alienam. Sexto debet eē meritoria. Nā seq̄tur. & tu remisisti impietatem pcti mei. v̄ autē magis particulariter p̄cedamus. notandū q̄ ad hoc q̄ confessio p̄ficiat debet habere. xvi. cōditiones q̄ in his verbis continētur. Sit simplex. humilis. confessio vera. fidelis. Atq̄ frequēs. nuda. discreta. libens. verecunda. Integra. secreta. lachrimabilis. accelerata. Fortis: & accusās. & sit parere parata. P̄ma ergo conditio est q̄ sit simplex Siplez ei dē q̄ si sit e plica. vnde confessio debet eē sine plica alicui⁹ salz

citatis: ita q̄ nō taceatur verū nec admisceatur fallā
 etiā humilitatis cā. vñ aug: Cū humilitatis cā mētiris
 si non erras anq̄ mētiris: mētiendo pctōz efficiēris.
 vñ de pctōz nō d̄z celare quod fecit: nec dicere qd̄ nō
 fecit: s̄z simpliciter & plane d̄z dicere omnia pctā sua
 q̄z vt dicit sapiēs. Qui ābulat simplē: ābulat & fidē
 ter. Secūda & d̄ditio q̄ sit humilis. talis enī fuit confessio
 publicani. de quo ait x̄ps i lu. q̄ nō audebat oculos
 ad celū leuare: sed p̄cutiebat pectus suū d̄cēs. Misē
 ppici⁹ esto michi pctōz: et tō recessit iustificat⁹ Ite
 dicit b̄t̄s petr⁹. Quiliamini sub manu potētis deib⁹
 vos exaltet in t̄pē visitatōis. q̄z vt dicit iob. Humilem
 sp̄m suscipiet glā ¶ Tercia cōditio est q̄ sit pura et
 nō fiat p̄pter hypocrisis vel vanā glīam: sed fiat pu
 re p̄pter deū. nec fiat timore seruili. i. timore pene infer
 ni sed timore filiali. i. timore offense diuine maiestatis
 sicut dictū fuit sup̄a de contritōe. Fiat etiā s̄n̄ vlla
 fictiōe: q̄z cōfessio talis eēt confes. lupi. De qua fabu
 lose narratur q̄ semel confitebatur. & cōfessoz dixit
 ei pacis signa facis: aim tamen tuū p̄auum reputo
 & fallacē. vix solitā vitā depones. Colit⁹ es rapere vix
 amic⁹ eris ouib⁹: qd̄q̄ discas. q̄si d̄fet. s̄z p̄fiam et g
 tritionē p̄tēdas exteri⁹ in facie: maliciā t̄n̄ retines
 in aīo interi⁹. i. in corde ¶ Quarta & d̄ditio q̄ sit fide
 lis. s. vt cā cōfiteēs q̄ cōfessoz sint in fide catholica. et
 fiat secūdū doctrinā ecclē: & nō secūdū doctrinā hereti
 corū ita q̄ fiat sub spe venie. nec sit sicut cōfessio inde
 p̄ditiōis: qui postq̄ fuit optime cōfessus dicēs: pec
 cani tradēs sāguinem iustū: de spauit de venia & abiēs
 laq̄o se suspēdit. p̄bātur ista de pe. di. vi. Quib̄ult:
 Quia & d̄ditio ē q̄ sit frequēs: qd̄ duplē intelligitur.
 Vno modo qui frequēter reciderit per pctā mortā

le resurgat p phiam. Et de hoc hētur de pe. di. iij. c.
 Regiunt. 1. c. Septies in die cadit iust. 1. c. Adhuc
 inflāt phidi Alio mō vt eadē petā frequēter gfitant
 vñ aug. Quando confiteſ qd plurib⁹ turpitudinū
 sui criminis: tanto facili⁹ gſcitur veniā remissionis
 de hoc tñ quō qd tenet: ad hoc dicit infra qñ ager de
 iteratione cōfessionis ¶ Sexta 2ditiō q sit nuda qz
 nō debet cōfiteri per nunciū nec per epistolā: sed vi-
 uavocē: oze pprio: 1 phitialiter: siue psonaliter. vt q
 per se peccauit. per se erubescat. Itē nō d3 confiteri
 vbiſvel noib⁹ crimina palliātis sed quodl3 pcrū sup
 pprio nomine q̄tuncunq3 turpe exprimatur. hōne
 sic tamen. et oēs circumstantie q̄tuncunq3 turpes: 1
 abominabiles exprimātur. vt sic tota sanies aposte-
 matis expellatur. De circumstantiis aut quando sūt
 confitende hēmus supra. c. pcedēti. Nota etiā q mu-
 tus p̄t et d3 gſiteri p signa. 1 q est altius lingue et p
 diomatis. q si cōfessor non intelligat eū d3 confiteri
 p interptē et interpres tenet secrete tenere cōfessionē
 sicut sacerdos. Nota etiā q si aliq3 scribat peccata
 sua i carta vt melius recozdetur de eis et legat cartā
 cozā sacerdote: bene facit. Septia conditiō q sit di-
 secreta. s. q distinde et separati confiteatur peccata sua
 non confuse. iuxta illud psalmiste. Lauabo per sin-
 gulas noctes lectum meum. lachrymis. 1 cetera. La-
 uabo inq̄ per singulas noctes. id est per singula pec-
 cata. lectum meum. s. gscientiam meam. Item vt el-
 gat p̄ritum iudicem. vnde augustinus. Sacerdotē
 quere qui te sciat ligare et soluere. De hoc quere su-
 pra. c. Cui facienda. Octaua 2ditiō q sit libens. s.
 voluntaria. vt non sit sicut confessio achor q coact⁹
 gſellus est et lapidatus: sed sit sicut cōfessio dextri la-

trons in cruce pendētis. I3 enī debeat dolere quīe p
 pter pctā q̄ cōmīsit: tñ gaudere d3 ppter vitā quā re
 cuperat: vñ 2tingit gaudīū & doloem eē simul et se
 mel i eodē supposito. vñ psal. Scō3 multitudiez do
 loꝝ meoꝝ i corde meo cōsolatiōes tue letificauerūt
 aīa3 meā. ¶ Nonā cōditio q̄ sit v̄ecūdā: cū magna
 ei v̄ecūdā d3 pctōz 2fiteri. & sic meref veniā. vñ aug
 Labozat mēs patiēdo erubescētīā. & qm̄ v̄ecūdū eē
 est magna pena. qui erubescit p xpo sit dign⁹ venia:
 de. pe. di. p̄ma. Qm̄ penitet. nō tñ d3 eē tāta v̄ecū
 dīa q̄ ppter eā dimittat dicere veritatē. vñ sapiens.
 eccle. iiii: ca. Ne 2fūdā p aīa tua dicere verū. Est ei
 cōfessio adducēs ad glīam vel ad veniā. Decima cō
 ditio est q̄ sit integrā vt scil3 dicat oīa pctā sua nō di
 cēdo ea cozā duob⁹ sacerdotib3 s3 oīa dicat vni nichil
 penitus omittēdo. de⁹ enī sūme pfectus. opus imper
 fectiōis nō nouit. aut ei totū hoīez sanat aut nichil:
 vñ v̄esur. Sūma dei pietas veniā non dimidiabit
 Aut nichil aut totū te penitēte dabit. aug. Lanceas
 ne v̄ecūdā ductus diuidas 2fessioīne ¶ Undecima
 2ditio q̄ sit secreta tā ex parte 2fidentis q̄ ex pte con
 fessoris. Ex parte cōfiteat⁹ vt nō dicat vel p̄dicet pec
 cata sua i plateis ne aliis scandalizent in pctō suo et
 ne sit de illis qui cū malefecerit gloziantur. Quomō
 aut debeat eē secreta ex pte 2fessoris. dicetur ifra cuz
 agetur de sigillo 2fessōis ¶ Duodecīa cōditio q̄ sit
 lachrymabilis. Et de hoc dicit h̄ier. Per diē & noctē:
 non des tibi requiē: neq; taceant pupillē oculi tui. &
 ioh. crisō. Lachryme lauant delictū: qđ ē confiteri.
 Et i veritate magnū signum cōtritōis sunt lachry
 me: potissime in hoīe adultō. nā in paruulo & mulie
 re nō ē multū curādū de lachrymis. Nā de muliere

dicit ovidi^o. Et fletet: oculos erudiere suos ¶ Decima tertia 2^aditio q^{ue} sit accelerata. i. festina Et de ista 2^aditioe regre ē in ca. Quō faciēda. Decima quarta cōditio q^{ue} sit fortis. Exēplo btē marie magdalene que adeo fuit fortis in penitēdo ppter amarā interi^{or} cōpūctionē q^{ue} nullo pudore obstante publice 2^afessa fuit turpitudinē pctōz suozum. Sic pctōz dz eē fortis in penitēdo: ⁊ 2^afitendo pctā sua q^{ue} nullo mō retrahatur a 2^afessione illoz: qz scriptū ē. fortis est vt mors dilectio. Decima quinta cōditio q^{ue} sit accusatoria. i. q^{ue} dicat se cōmisisse pctm ex p^{ro}p^{ri}a malicia. accusando se fortiter nō p^{ro}tēdēs excusatiōes in pctis. sicut fecerūt p^{ro}ph^{et}ie parētes. vñ sapiēs. Iustus in p^{ri}ncipio accusator est sui. veniet amicus ei^{us} et accusabit eū. Ille amic^{us} est de^{us}: ⁊ nisi pctōz mō se accuset corā isto amico: et corā sacerdote vel vicario: hēbit multos accusatores. i. deū. p^{ro}p^{ri}ā cōsciam. dyabolū pctm: ⁊ etiā totum mūdū. qz vt dicit sapiēs. Pugnabit totus orbis terrarū 2^atra insensatos. i. pctōzes. Si aut mō accuset se pctōz: de^{us} excusabit eū in futuro. Sexta decia conditio q^{ue} sit parere parat^{us}. i. q^{ue} sit obediēs. aug. Donat se penitēs oīno in ptāte iudicis. i. in iudicio sacerdotis nichil reservās: vt oīa eo iubēte paratus sit facere p^{ro} recuperāda vita aīe: q^{ue}cūq^{ue} faceret p^{ro} evitāda corporis morte: et hoc cū desiderio: qz recuperat vitā infinitā. Cū gaudio enī debet facere imortalis futurus q^{ue} faceret p^{ro} differēda morte mortuus. Ray. autē in lūma sua addit alias duas 2^aditiones p^{ri}ma ē q^{ue} sit p^{ro}p^{ri}a. i. q^{ue} seipm accuset peccatoz ⁊ nō aliū. vñ dicit psal. Deus vitā meā annūciaui tibi. vitā ināt meā. nō alienā. alias si crimen vel pctm alteri^{us} p^{ro}deret nō eēt criminis illi^{us} corrector sed p^{ro}ditōz vel detractor

Nullus dicit alium noiare in confessione: nec sacerdos
 dicit de noie eius interrogare. Fallit autem istud quod circumsta-
 tia peccati est talis quod aliter non potest iterari peccatum: puta si co-
 gnouerit matrem vel filiam: quod autem et quomodo faciendum sit
 in hoc casu dictum est s. c. Cuius. Secunda conditio con-
 fessionis quam addit Ray. est quod sit morosa: ut non di-
 cantur peccata in transitu sicut caplozes reputant nimos
 sed cum maturitate et morosa deliberatione ut ex hoc at-
 tendatur deuotio et maior habeatur contritio et contritio.
 Confiteatur ergo peccator iuxta formam supradictam. et ha-
 bita remissione peccatorum habebit penitentiam bonam

Ca. vii. de iteratione confessionis

Item ut dictum est s. multum utile sit et fructuosum
 frequenter confiteri: aliqui tamen est necessarium. Notandum
 ergo quod doctores ponunt aliquos casus in quibus de necessitate
 salutis confessio est iteranda. primus est propter enormitatem
 sceleris. s. quando habet aliquem casum de quo confessus suus non
 potest tamen absolui: et mittit eum ad superiores dicit confessionem
 quam fecerat inferiori iterare superioribus: ut sciat quod penitentia
 sit ei imponenda: nisi forte superiores quantum ad casum illum com-
 mitteret vices suas inferioribus. probatur ille casus. xxxiii.
 q. ii. c. Latius. de pe. et re. c. Significauit. Secundus casus
 est propter ignorantiam confessoris. si ei confessor sit im-
 peritus et nescit sibi imponere penitentiam pro peccatis confessis dicit
 eum remittere ad confessorum peritum qui ei sciat penitentiam salu-
 taris imponere: et iste tenetur peccata primo confessi iterum
 confiteri. unde aug. Sacerdotem quere qui te sciat soluere
 et ligare. Tercius est propter contemptum satisfactionis. ut
 quando aliquis fuerit confessus de peccatis suis et contempsit face-
 re penitentiam sibi impositam. et excidit a memoria sua quod fuit
 illa penitentia: tenetur iterum confiteri illa ac eadem peccata si recor-
 detur de eis. probatur ille casus de pe. di. iii. Si amplius.

Distinguedū tñ est in isto casu. qz aut iste cōfitef et-
 dem cōfessor: cui p̄mo erat cōfessus at alii. Si cōfi-
 teatur eidē: aut iste cōfessor recoz datur de pctis p̄m^o
 confessis: et tūc nō tenetur nisi velit iterū cōfiteri ea
 sibi: sed sufficit dicere. Dñe ego alias fui cōfessus vo-
 bis ⁊ vos recoz dami de q̄bus sciatis q̄ ego cōtēplī fa-
 cere penitentiam quaz vos michi imposuistis: nec re-
 coz doz que fuit. idē veio ad vos vt illā vel aliā p̄liam
 michi iponatis. Si autem cōfessor nō recozdet de
 pctis p̄mo sibi cōfessis: credo q̄ tenet iterū cōfiteri.
 et idē dico si cōfiteatur alij. Quartus casus est p̄p̄
 maliciā fictōis pctōis. C. qñ aliq̄s sciēter retiet ali-
 quod mortale pctm in cōfessione: q̄uis confiteat oīa
 alia pctā sua: tenet illud quod retinuit: ⁊ oīa alia li-
 terū cōfiteri. Et rō est qz p̄ma cōfessio non facta fuit
 in caritate: cū ipe remaneret in pctō mortali. ergo
 fuit ipossibile pctā alia sibi dimitti. ergo si non fue-
 rūt dimissa: tenetur iterū ea confiteri. vñ aug. Scio
 dñm inimicū omī criminoso quō ergo si pctm reser-
 uet: de aliis recipiet veniā. de pe. di. iiii. Sunt plures
 Nota tamen distinctionem positam in precedēti ca-
 su. quia si confiteatur eidem sacerdoti: sufficit q̄ di-
 cat quando fui cōfessus vobis retinui maliciose l-
 Aud peccatum. Et hoc si cōfessor recozdetur de ali-
 is peccatis: sed si non recozdetur tenetur iterū omīs
 confiteri. et idē dico si confiteatur alteri. Et q̄ i istis
 quattuor casibus sit cōfessio iteranda de necessitate
 concordant omnes doctores. Sunt tamen alij casus
 in quibus doctores diuersificantur. Primus est pro-
 pter peccati obliu recoz dationem. Secund⁹ ē p̄pter re-
 tidinationē. Dicunt enim doctores aliqui q̄ quādo
 aliquis recoz datur de aliquo mortali peccato quōd

nō fuerit confessus vltimū reciduat i aliqđ aliō peccatū
qđ antea fuerat confessus. puta q fuerat confessus de a-
dulterio: iterū cōmittit et relabit i adulteriū: iterū
tenetur oīa pctā p̄ius confessa cōfiteri. Et q̄tū ad p̄i-
mam casū ē ratio. qz alias non eēt confessio integra.
Quantū ad secūdū casū ē rō istoz. qz dicunt q oīa
pctā quantūcūq p̄ius dimissa redeūt ppter igratitu-
dinē i reciduationē Alii dicunt q sufficit dicere i ge-
nerali s: alias peccasse: ⁊ de nouo de hoc pctō recozda-
tū fuisse. vñ de nouo hoc pctm̄ p̄misisse. Tercū dicūt
quali medio modo dicētes. q i p̄dictis duobus casu-
bus pctā eiusdē generis iterū cōfiteri i sp̄ali. pctā ve-
ro alteri⁹ gñis sufficit cōfiteri i gñali. Verbi gratia
Aliqs recozdat se modo cōmisisse pctm̄. s. furtū si ali-
as fuerit confessus de futuro tenetur iterū cōfiteri de
eodē furto i sp̄ali vt dicit opinio p̄ma. De aliis autē
pctis sufficit cōfiteri i gñali. vt dicit scđa opinio. et
idem dico de reciduo. Que istazū opinionum sit me-
lioz ⁊ verioz: relinquo iudicio meliozi. ⁊ vnusq̄sq q
voluerit eligat. Maḡe godefredus i fontanis i theo-
logia parisijs magister. i quodaz q̄libeto suo addit
vnū aliū casum. s. qñ aliqs cōfiteat aliquod pctm̄ et
nō dolet nec penitet de pctis vel de pctō p̄terito. nec
p̄ponit abstinē i futuro. talis tenetur iterū cōfiteri.
Et inter multas rōnes quas ad hoc adducit vna est
hec. quoniam i eēntialit̄ ordinati posterius non po-
test eē sine p̄iori. ⁊ multo minus pōt stare cum op̄-
posito p̄ioris: sicut aliqs nō pōt confirmari. nisi fue-
rit baptizatus. quia baptizmus et cōfirmatio habēt
necessariā ⁊ eēntialem ordinē iter se. sed confessio ⁊ cō-
fessio hñt eēntialē ordinē it se quare ad hoc q cōfel-
lio hñmō: valeat: oportet q p̄teritio p̄cedat cōfessionē

vel ad minus sit simul cū ea. Sed in casu pposito cō-
 tritio nō pcedit nec est simul cū cōfessione. immo
 eius oppositū est simul cū cōfessione: scilicet delectatio et cō-
 placētia in pctō. q̄re illa cōfessio nichil valuit. et ideo
 opz q̄ iteret. Merū est q̄ frat ber. de galliaco baccala-
 rus in theologia. et quondā electus clarissimo. i. cor-
 rectoris suo extra dictū magē godesfredū dicit q̄ ta-
 lis nō tenet de necessitate iterū cōfiteri: sed tenet ite-
 rucōteri de prius cōfessis fide. et de ipsa fictione vir-
 tute cōfessionis facte et contritionis p̄ntis remittū-
 tur sibi pctā. Arguit ergo sic. Tñ valet et pōt cōtri-
 tioni in virtute cōfessionis facte q̄tū valet et pōt in
 virtute cōfessionis faciēde. sed cōtritio i virtute cōfes-
 sionis valet oīa pctā. vt tenet doctrina fidei. ergo et i
 virtute cōfessionis iā facte cōfessio enī iā factā habet
 et existētiā realē. et iō virt^o eius pōt opari meli^o q̄
 illius confessionis q̄ nondū fuit. Que istarū opinio
 nū sit verior: nescio. tñ credo q̄ tenet cōfiteri. saltē i
 għali. scilicet q̄ alias faciat cōfessus multa pctā. de quibz
 nō penitebat nec pponebat abstinere: sed mō cōteri
 tur de ipsis. et est paratus facere p̄niam instantā ni
 sisecerit eā. Et credo q̄ si in sp̄ali cōfiteret oīa pctā
 bñ faceret. Et istud vide ē sēire ray. i. sūma sua. Ra-
 tionē ei^o vide i capi. illo. vt quart^o casus

Ca. viii. quō debeat se hēz sacerdos ad cōfitemdū

Ostenā de cōfessione q̄ est. et qualis debeat eē. re-
 dat oñdere de confessoze. et primo quō debeat se
 hēz ad cōfitemē. Circa qd notādū q̄ cōfessoz sacerdos
 d̄z gerere vicē sp̄ialis medici. pctōz vero vicē sp̄ia-
 lis egroti. Sicut enī corporalis medicus ad egrotū
 accedēs. p̄io mulcet ipsū egrotū. et p̄patit ei se con-
 firmādo infirmo. verbis blanditur. sanitatē pollice

tur: vt eger cōfidētius detegat morbi q̄titatē ⁊ do-
 lozis acerbitatē: sic sacerdos quasi medicus spūalis
 dñ ad eū accedit pctōz q̄ est quasi spūalis egror⁹: d;
 pctōzē x̄bis allicere. blādimētis mulcere: vt facili⁹
 egror⁹. i. pctōz detegat morbū. i. pctm̄. Debet ergo
 cōfelloz pctōzē docere ⁊ monere vt ad pedes ei⁹ hū-
 liter sedeat. nec patiatur eū sedere de pari. ⁊ si sit mu-
 lier d; eā docere vt sedeat ex trāuerso: ne respiciat
 sacerdos faciem mulieris. qz vt dī i abacuc. Facies
 mulieris facies leonis ⁊ vēns vrens. nec etiā respi-
 ciat quēcūq; q̄tinentē in facie. qz exinde audacius cō-
 fitebitur. Exide pio ac dulci suauitq; colloq̄o d; ipsū
 inducere ad xp̄p̄tionē pponēs bñficia q̄ xps ei cō-
 tulit. potissime i passione sua. qñ. l. p saluādis pctō-
 ribz voluit tantū doloze sustinere. Itē qz ipse dicit
 Nō veni vocare iustos s; pctōzes. Itē ostēdat ei q
 illi q̄ plus peccauerūt: si bene penitēt magis diligū-
 tur a deo postea ⁊ exaltant. sicut pz in dauid. petro
 paulo: maria magdalena et latrone: qui oēs fuerūt
 maximī pctōzes. Et qz bñ penituerūt de pctis suis:
 postmodū fuerūt amati. ⁊ singulariter a deo exalta-
 ti. Exponat etiā ipsi in xpo pietatē. mīam. caritatē.
 et mansuetudinē: quibz paratus est recipere pctōp̄
 Quadeat etiā ei q nō verecundē q̄titeri sibi. qz ipse
 est pctōz sicut et ipse qui confitetur. imo forte plus
 q̄ ipse. et q non q̄titebit ei sicut hōi. sed sicut tenēt
 locū dei. ⁊ q ipse dimitteret se citius iterfici: q̄ q re-
 uelaret pctā ipsius. Et si forte ex illis omnibz peccā-
 toz nō velit confiteri. pponat ei cōfelloz terrorē
 iudicii et penas inferni. et quanta mala parata sūt
 peccatozib⁹ et q̄d dīre punit deus eos qui nolunt pe-
 nitere. ⁊ q̄ mīsericorditer patit penitentibz. Et om̄

nibz istis expositis audiat simpliciter confessionē ipsius. Caueat autē confessor ne expuat. vel aliquod signū abominationis ostēdat q̄tūquāq; peccatū confiteatur peccatū flagitiosū et enormē. sed oīa audiat cū mansuetudine et pietate.

Capitulū de interrogacionibus
faciendis in confessione.

Quantis quidā dicūt q̄ interrogaciones nō sūt faciende in confessione. tñ qz dictū eorū est multū periculosū ppter simplicitatē et verecundiā hoīm: id credo contrariū. s. q̄ sūt faciende interrogaciones in confessione. vñ aug. sup illū locū. Qui sū pccatō est p̄m⁹ in ipsā lapidē mittat. inq̄t. Caueat spūalis iudex q̄ sicut nō p̄misit crimen neq̄tē: ita nō taceat munere sciētē. opz enī q̄ sciat cognoscere quicqd̄ debeat iudicare. Iudiciaria enī p̄tās hoc expostulat. vt quod d̄ iudicare cognoscat. diligēs igit̄ inq̄sitor exp̄mat sibi. ⁊ subtilis investigator sapient̄ ⁊ quasi astute itez roget a peccatōre qd̄ forsītā ignorat vel verecūdia velit occultare. Cognito ergo crimine ⁊ varietatibz ei⁹ nō dubitet iuestigare locū. t̄ps. ⁊ c. Quibz cognitis assit beniuolus. paratus erigere. ⁊ secū on⁹ portet hēat dulcedinē in affectione. pietatē in altē⁹ crimine. discretionē in varietate. Hec ⁊ multa alia ponunt de pe. di. vi. Et qz vt vult gregō. Clauis aptionis est sermo correctionis. qz interrogādo ⁊ increpādo culpā detegit quam sepe nescit ipse q̄ ppetrauit. xlii. d. Sit rector. Et ita scdm̄ v̄bū b̄ti iob. Subtilis educendus est de sinu peccatōrū manu obstetricante. i. Industria confessoris coluber tortuosus. Vñ ergo q̄ interrogaciones sūt faciende in confessione. videndū est de q̄bz faciende sūt: ⁊ quo ordine. unde sciendū q̄

Folio:

Interrogationes faciēde sūt de pctis mortaliḃz et circūstantiis eorūdem. vt ergo sciaſ de qḃz sunt faciēde interrogaciones. opz scire quot sūt pctā mortalia. **¶** 1° quo notandū q pctm mortale pōt eē mortale duplr. vno mō ex natura sua: sicut fornicari ē pctm mortale ex natura sua. Alio modo aliqs ad^m pōt eē pctm mortale ex intētōe: sicut cātare ī ecclia si ē peccatū mortale: imo pōt eē meritoriū. sz cātare vt placeat mulieri vt alliciat eā ad peccandū: mortale est pctm. Et qz itētiones hūane sūt qsi infinite: idē de his q sūt pctā mortalia ex intētione nō pōt certa regula dari. Loqmur ergo de his q pctā mortalia sūt ex natura sua. **¶** Qñ sciendū q oēs trāsgressiōes pcepto rū decalogi sūt pctā mortalia. de his tñ diceſ in scia parte hui⁹ opis qñ ageſ de decem pceptis decalogi. Quedā ei numerant ab aplo ad rom. xiii. vt ē ydolatria. viciū cōtra naturā. inq̄tas. malicia. fornicatio. auaricia. nequitia. inuidia. homicidiū. zētio. dolus. malignitas. vsura. susurratio. detractio. cōtumelia. supbia. elatio. inuētio malozū. inobedientia. insipietia incōpositio. Et istis adiūgit illos q sūt sine affectione. sine federe. sū mia. ⁊ q oia ista sint peccata mortalia. p³ ex hoc qd seqtur. s. q q talia agūt: digni sūt morte. nullus autē est dign⁹ morte nisi pro pctō mortali. ergo oia pdicta sūt pctā mortalia. Sz vt de pctis mortaliḃz certa hēatur regula: notandū q oia pctā mortalia reducunt ad septē vicia capita lia q ztinent in hac dictione saligia. Qñ notandū q in hac dictione saligia sūt septē lēe quarū qz deseruit suo pctō mortali. Nā p lēam. s. itelligit supbia per p¹imū. a. auaricia. per. l. luxuria. per p²imum i. ira. p. g. gula. per scōm i. inuidia. per scōm a. accidia

vñ sñs. Das septē vicia per hoc dictū caligā. Iste
 aut sūt septē male radices q̄ in terra deserta iuxta et
 iniquosa aīa hoīm pctōy. de quibz ego sū vn°. ra-
 dicātur. Ex qualz vero radice carū multi rami pul-
 lulant. vt tradit gre. sup iob. Pā ex ista mala radi-
 ce q̄ est supbia oriunt̄ septē pessimi rami. videlz ino-
 bediētia. iactātia. p̄ccrisis. p̄tinacia. p̄tentio. discor-
 dia. p̄sūptio. Et nota q̄ ista vocant̄ mortalia. q̄ p̄-
 pter ista incurrit hō sententiā spūalē. Primū ergo est
 principale int̄ ista est supbia. i. amor inordinat⁹ sui
 ipsius. i. p̄prie excellentie et honozis. nō referēda ad
 honozē dei nec actu nec habitu. nec ad edificatiōez
 alterius p̄ximi. Et sūt quattuor modi supbie. Pri-
 mus est quādo hō appetit videri et reputari meliorē
 q̄ sit. et p̄sumit de se q̄ sit bonus et est tñ malus et
 pctōz. vñ q̄ h̄eat aliqua bona q̄ nō h̄z. Scd̄s modus
 est qñ hō se reputat h̄e q̄ h̄z non a deo: sed a seipso.
 Tercius modus supbie est qñ hō reputat se h̄e illa
 q̄ h̄z a deo p̄prie meritis et nō p̄ grām dei. Quart⁹
 qñ quis p̄ nobilitatē vel diuitias vel q̄cūq̄ alia vult
 apparere excellētior sup alios iōrdinate et plusq̄ sta-
 tus suus exposcat. Et notandū q̄ rami supbie q̄ su-
 pradicti sūt: ab aliq̄bus nūcupant̄ filie q̄ aliquolitez
 p̄pter simplices sūt describēde. Quā inobediētia est
 cōtēptus p̄cepti supiozis. i. dei. vel cuiuscūq̄ hoīs
 cui tenet̄ obedire. vt per hoc hō iobediēs videat nō
 alteri subiei vel eē subiectus. Hypocrisis est exteri⁹
 ostendere deuotiōē fictē p̄pter laudē hoīm habendā.
 Contentio vel p̄tendere est resistē alius p̄ verba et
 nō velle ab aliis superari in vbiis et lite. vt p̄ hoc ex-
 cellētior videat. P̄tinacia est qñ p̄prie opīnioni vñ
 sciētie hō nimis iōrdinate innitit̄ nolēs credē gñis

Rami
 lū-

p̄prie

p̄prie
 p̄prie

Rami
 p̄prie

p̄prie

p̄prie

p̄prie

p̄prie

cordia

p.^o

ami

n. r. r. r.

d. r. o

m. b.

a. l. l. a.

m. i. n. i.

q. u. a. n. t. u. m.

d. i. v. i. n. u. m.

a. n. i. m. a.

maior vt per hoc appareat sapiētior. Discordia est
qñ aliq̃s rebellat ⁊ tradidit volūtati meliorū ptur
et ex supbia cordis. Presumptio ē qñ quis p̃vestes in
ordinatas ⁊ alia q̃cunq; mirabilia vult apparere et
gloriarī: ⁊ ab illis a quibus videtur valentior reputari
¶ De radice auaricie nascūt lex. l. p̃ditio: frans: fal
lacia: p̃iuriū: i. fetudo mēt̃: ztra miani cordis obdu
ratio. P̃ditio ē dolus i rebus iteriorib⁹. Fraus ē
deceptio i reb⁹ exteriorib⁹ p̃pter defectū ṽdite rei vel
empte. Fallacia ē deceptio ⁊ dolus i ṽbo ad decipien
dū primū siue i ṽdendo siue i emendo. P̃iuriū
est ṽbū ztra mētē platū cū iuramēto. vel iuramen
tū mēdosū p̃positū vel afirmatū. Infetudo mēt̃is
ē sollicitudo circa diuitias acq̃rēdas. ⁊ similia. Cor
dis obduratio. ē quādo auarus obdurat ⁊ cōfirmat
cor suū q̃ nichil dabit paupib⁹ nec misericordiā i sub
ueniet alteri. Auaricia ē appetitus iordinatus habē
di i debite diuitias vel q̃cūq; possūt emi vel ṽdi p
pecuniā. Est aut duplex auaricia. q̃dā qñ hō nimis
ardēter custodit res suas nō iniuste capiēdo alienū
Et talis auaricia est p̃ctm mortale tñ in duob⁹ ca
sib⁹. Primus est qñ hō tantū diligit diuitias suas ⁊
occupat se in eis q̃ paup̃ēdit honozē dei ⁊ p̃cepta
eius. Secundus qñ hō nō subuenit primo paup̃eri i ne
cessitate cōstituto. q̃ tunc auaricia est p̃ctm morta
le. Alia auaricia est qñ aliq̃s cupit alienū capē ṽt de
tinere iniuste quoquē cū certo p̃posito. Et auari
cia talis sēper est p̃ctm mortale: nisi qñq; p̃opt qui
tatē rei ablata. puta furari morsellum panis vel ali
quid tale: nō est p̃ctm mortale. Pres̃ aut istas filias
auaricie sūt alie a quibusdam sup̃addite. l. rapina.
furtū. p̃ditio. usura. Rapina est acceptio rei aliene

2. r. p. m.

cū violētia. **Purtū** est acceptio iniusta & occulta alie
 ne rei inuito dño pollellorē. **Proditio** est dol^o circa p
 sonas puta cū vna psona prodit vel tradit aliā. ve
 patuit de iuda pditorē. **Usura** est qñ p dilatione ter
 mini vel ratione mutui accipit aliqd̄ ultra sortē sal
 tē i reb^o i qbz nō differt vltus rei & cōsumptio eius. ve
 panis. ¶ **De infecta radice luxurie nascunt̄ octo filie**
l. cecitas mētis. cōsideratio. inconstātia. precipitatio. a
 mor sui. odiū dei. amor pñtis scilicet. despatio sine ho
 roz futuri scilicet. **Cecitas mētis** est qñ hō propter dele
 ctationē hmōi veneris ipeditur & abstrahit̄ in mēte
Incōsideratio est qñ ipeditur & sopit̄ rō hoīs ppter
 vehementē luxuriā. **Incōstātia** est qñ hō ppter de
 lectationē hmōi veneris retardat̄ ne faciat vel pficiat
 bona q̄ incipit facere vel pposuit facere. **Precipita**
tio est qñ ppter delectationē hmōi ipedit̄ cōsiliū i agen
 dis. **Amor sui et odiū dei** ē ex parte voluntatis. qñ
 scilicet homo plus appetit ppetrare luxuriā et scire
 ere odiū dei q̄ a luxuria abstinere vel attrahere.
Amor pñtis seculi et horroz futuri iudicii ē quādo
 luxuriosus i tantum delectat̄ remanere i luxuria q̄
 vellet hic semp manere et viuere nec curat de eterna
 vita. **Luxuria** ē appetitus iordinatus circa delecta
 tionē veneris. Et habet sex species. **Prima** est pñm
 tra naturam scilicet quando fit modo quo non con
 uenit generationi humane. **Fornicatio** generaliter
 ē ois cōcubitus soluti cū soluta extra legem mōimo
 nū. **Adulterium** ē cōcubitus factus in mōimonio qñ
 scilicet vterq̄ ē mōimonio copulatus vel saltem alē eorū
Incestus ē cōcubitus cum cōsanguinea. **Stupraz** est
 defloratio vrgis. **Raptus** ē quando mulier rapit̄ cō
 tra volūtatē parētū suozū. Et notādū q̄ ois cōcubi

Fun
pditor
qñ
l.
stans
purp
purp
stans
ampr
purp
qñ
purp
stans
adul
purp
stans
stans

eius factus extra legē mōimonii est pctm mortale. qz
 cōtra legē nature. ztra pceptū dei. & ztra iusticiā
 primi. Nūc oīs tactus ipudicus factus cū intētiōne
 puocādi ad actū luxurie est mortale pctm: vel saltē
 cā pcti mortalis. ¶ De pestifera radice ire pullulāt
 sex rami. scilicet. ira. tumor mētis. contumelia. clamor.
 indignatio. blasphemia. Ira est motus sanguis cir
 ca ppter appetitū vindicte. Nūc sciendū qd ira quqz
 est virtuosa nec est pctm. qm. scilicet. appetitus vindicte est
 scdm debitū ordinē iusticie & cū caritate. qm hō hrit
 correctionē pcti & nō vidictā ppiā nec nocumētū
 primi. s; solū offēse culpe hrit vidictā. & tal' vocat
 zelus. Nūc aut talis appetit' vindicte est ad vidican
 dū ppiā iuris & ad nocēdū ppiō: talis iā est pctm
 & nō l; hōi talē vidictā accipe nisi hñti auctoritatē
 Et aut pctm mortale qm talis appetit' vidisse est ife
 rēdi aliqd nocumētū. qz est ztra caritatē primi. sed
 put est mot' lēualitat' pueniēs rōem: & inde libera
 tus: sic est pctm veniale. Indignatio est qm iurians
 tē sibi despicit i corde suo & iudicat eū indignū & despi
 ciēdū & l'idērās defectus ei'. Tumor mētis est qm hō
 irat' qm iflat' cogitat vliā & modū nocendi ei q fecit
 sibi iniuriā. Blasphemia est locutio ztra d eū eo q
 pmittit sibi talē iniuriā fieri vel euenire. Clamor est
 locutio iniuriosa ztra primū sine expresseione d' ter
 minate iniurie. & hoc in euāgelio vocat' racha. scilicet. sub
 sānationis signum. Contumelia est locutio ztra ppi
 mū cū expresseione iniurie. puta cum aliqs vocat ex ira
 alterū latronē vel homicidā: & filia; Ira ē ppiā ad
 irā in ope exteriori. scilicet. oblatio; abscissio. vulnera
 tio. & filia. ¶ De voraci radice gule nascunt' quiqz
 scilicet. lepta leticia. scurrilitas. imādicia. multiloquiū.

ebetudo sēlū. Gula ē appetit⁹ inordinat⁹ et imode-
rat⁹ cōcedēdi vel bibēdi p̄tra regulā recte rōis. l. su-
mēdo plus de cibo et potu q̄ nāe p̄ueiat ⁊ p̄plexione
homis sumētis ⁊ p̄uerlatōi eorū inter quos habitat.
Sciendum tñ q̄ gula nō est p̄ctū mortale ex nā sua
nisi in duob⁹ casib⁹. Un⁹ qñ p̄pter riorē vel amozē
dei non retrahit se a p̄ctō gule: sed intātū appetit ci-
bum ⁊ potū q̄ non retraheret etiam p̄pter p̄ceptum
diuinum. Secundus quando homo inebriat se libē
in tali statu q̄ nescit se regē. ⁊ tunc gula ē p̄ctū mor-
tale. Ebetudo mēq̄ est abstractio intellect⁹ circa spe-
culabilia ⁊ agibilia p̄pter nimā sūptionē cibi ⁊ po-
tus. Inepta leticia est deordinatio volūtati circa de-
lectationē cibi et pot⁹. qñ. l. hō vage ⁊ lēcōposite cir-
ca talia nimis ⁊ supflue letatur. Multiloquū ē qñ
hō supflue ⁊ nimis v̄bis incōpositis ⁊ cachinatōib⁹
deordinat se. Scurrilitas est qñ hō se inordinate ad
exteriores actus ad modum ioculatoris h̄. Immi-
dicia est vomit⁹ sequēs ex inordinata comestione vel
potu. vel etiā polutio semis p̄uensens ex repletionē
nimia. De ficta radice inuidie nascuntur qui q̄. l.
odiū. susurratio. detractio. exultatio in aduersis p̄-
ximi. et afflictio in prosperis eius Inuidia est tris-
tia de bono alterius inq̄tum impedimētum est p̄o-
prie excellētis. Odiū ē velle malū alic⁹. ⁊ p̄ hoc bonū
p̄xi diminūē. Susurratio ē diminutio fame alteri⁹
p̄vba occulta ⁊ nō exp̄pientia manifeste maliciā seu
infamiā ei⁹. Detractio est alteri⁹ p̄vba māifesta in-
matio: tñ in absentia ei⁹. Derisio est vilipētio dictō
vel factō alterius ludibrio et risu. Exultatio in ad-
uersis p̄xi est cum aliq̄s gaudet de aduersitate et
danno p̄xi. Afflicto in prosperis est dolor ⁊ displicē

et de bonis et prosperitate aliorum quam non potest impedire
Et de radice neque accidie preducentur sex. scilicet malicia rationum
 pusillanimitas. Despatio. torporum circa precepta. vaga-
 tio mentis erga illicita. Accidia vel pigritia. est tedium
 seu fastidium diuini boni. scilicet quoniam homo non habet deuotionem bo-
 nam: nec delectationem in amore dei: sed tedium magis et
 fastidium in mentali recessu. Et istud repugnat carita-
 ti quam quilibet homo tenet habere diligendo deum super omnia et dele-
 ctabilia more tenetur ei inherere. et capitur talis pi-
 gritia ex rebellionem carnis ad spiritum. Vagatio mentis
 circa illicita est quoniam aliquis non inuenit delectationem in spiri-
 talibus: et vacat delectationibus carnalibus et querit ea. pu-
 ta nimis ludendo. nimis iacendo. Despatio est recessus
 a bono diuino cui firmiter est inherendum. Torporum circa pre-
 cepta est propter accidiam negligere et contemnere diuina pre-
 cepta que sunt facienda de necessitate salutis. Rationum est indigna-
 tio quam homo piger habet contra illos qui monent eum benefacere
 illa que tenet benefacere. Malicia est odium et indignatio
 quam homo piger habet contra illos qui docent pigros habere spiri-
 tualia bona in quibus impediuntur a delectationibus corporalibus.
 Cepiditas est paruus amor dei et preceptorum eius. Molit-
 es est quoniam homo piger non vult sustinere quancumque periculum
 propter amorem dei: nec facere aliquod bonum ad quod te-
 netur. Somnolentia est somni nimietas ad modum bru-
 torum et pigritia ad surgendum: ad benefaciendum illa que tene-
 tur facere: et quoniam tenetur ea facere. Pusillanimitas est
 boni ardui quod cadit sub consilio: puta tarde confite-
 ri. tarde penitentiam facere. Ociositas est cessatio a bono o-
 pere quod tenetur homo facere et quoniam tenetur facere et auer-
 sio ad inutilia et nocua. Et ultra sex ramos vel fili-
 as istius accidie superaddite sunt quattuor que dicte sunt in-
 tra facientes ad declarationem materie. Hec igitur sunt sex

sem radices cū ramusculis suis q̄ in vniuerso sunt q̄
 dīgintatres. et sic ip̄is 2putatis cū septē radicibus
 erūt in toto q̄nquaginta. de quō quinquagenario dicit
 helpar pphā. Si seru⁹ dei sū descēdat ignis de celo ⁊
 deuoret te et q̄nāgenarios tuos: ita d3 directe 2felloz
 confitentī. Si pzo q3: quia seru⁹ dei sū: q3 loco dei sū
 descēdat ignis de celo. ⁊ ignis sp̄sancti descēdat in
 sūm tuā et deuoret te. i. vterē hoīem alias exātē
 et q̄nāgenarios tuos: i. radices et ramos ¶ Runc re
 go videndū est quō sacerdos d3 interrogare de illis
 Si ei pctōz p se vel ad interrogatōem sacerdotis cō
 fiteatur de supbia dicēdo: peccaui pctō supbie. sacer
 dos d3 interrogare de modo dicēdo. p quē modū sū
 si supb⁹ ⁊ fuisti vñq̄ inobediēs. mā datis supiorū tu
 or. sicut eccle. vel pzelati: vel parentū tuor. vel dñi
 vel magtī. ⁊ hoc scdm 2ditionē persone que semper
 d3 inspicī. Si dicat q̄ sic. interroget q̄bz mandatis
 quō. quotiēs quare. qñ. et vbi. que circumstantie. vt
 dictū est supza. in oībus pctis sūt attēdende et glide
 rande. Deinde interroget: iactasti te vñq̄ de bonis a
 deo tibi collatis. siue sint bona nature. sicut pulchri
 tudo fortitudo: aptitudo. nobilitas. ⁊ sūa. siue sint
 bona fortune. sicut sūt diuitie: et denarii. vestes op
 namēta. equi. agri. possessiones. et sūa sp̄alia bōa
 siue sint bona gr̄e. sicut sapia. eloquētia. scientia vir
 tutes. et similia. d3 igē 2felloz dñe. fuisti vñq̄ elatus
 in mēte tua: vel glasti vñq̄ de fortitudine. pulchritu
 dine. aptitudine. nobilitate. diuitiis. sapientia elo
 quentia. virtutibus. et ceteris bonis tibi a deo collat
 ita q̄ non te humiliasti coram deo pzo hūdi bonis.
 quātum debuisti: vel credidisti habere illa ex meri
 tis tuis. et non ex mera gratia dei. vel ppt illa credi

disti plus valere q̄ aliis: ita q̄ facta ⁊ dicta aliorū p̄tē-
 neres ⁊ dedigneris eis eē equalis. Si dicat q̄ sic int̄-
 roget quotiēs et quō: ⁊ sic de aliis. Deinde introget ad
 huc vtrū ad hoc vt cōmēdaberis ⁊ honozaberis p̄ ali-
 is: fuisti vnq̄ p̄pocrita: ita q̄ exteri⁹ ostēderes scitatz
 et bonitatē. et interi⁹ retineres maliciā et iniquitatē.
 Si dicat q̄ sic: interroget quotiēs. quō. ⁊c. Deinde in-
 roget. nūq̄d qz honozabar is vel p̄mouebaris p̄ alios
 mouisti alii p̄tēiones et discōrdias in ciuitate. villa
 societate vel collegio Si dicat q̄ sic: interroget si ma-
 la fuerūt inde secuta. qz si sic: oīm illoꝝ ip̄e est reus.
 Deinde introget. nūquid p̄p̄t supbiā ne videaris supe-
 rari ab aliis fuisti pertinax in sustinēdo ⁊ traditatz
 et iusticiā cōsiliū tuū et sentēciā tuā et vbum tuum
 Si dicat q̄ sic. interroget vtrū aliq̄d dānum est in
 de secutum. qz si sic: ip̄e tenetur reparare: Deinde in-
 terroget eum: p̄sumpsisti vnq̄ aliq̄d facere qd̄ excede-
 ret vires tuas. statū tuū: et cōditionem tuā ⁊ tuorū
 Si dicat q̄ sic: interroget si fuerit iude aliq̄s lesus vl̄
 dānificat⁹. qz si sic. ip̄e tenet̄ reparare. et sic illa ra-
 dix pessima supbie poterit euelli de corde peccōis Cō-
 de mō dicēdū ē de radice auaricie. qm̄ si peccōꝝ per se
 vel ad interrogationē sacerdotis ḡtēatur de peccō a-
 uaricie. interroget sacerdos de mō dicēdo: fecisti vnq̄
 q̄ fraudē vl̄ fallaciā. vel dixisti vnq̄ mēdatiū vel p̄u-
 tiū in emēdo vel ḡmutādo vel aliquē aliū ḡtractum
 faciēdo. si dicat q̄ sic. interroget quā fraudē vel fal-
 laciā. sed ip̄e sacerdos nō specificet eam illi. Quid cū
 hāndū ē p̄ regula ḡnali q̄ in istis interrogationibus
 sacerdos non debet descēdere ad specialia peccata vel
 ad sp̄ales circūstantias peccōꝝ. qz forte multi post
 tales interrogationes delinq̄rent qm̄ ostenderentur

eis modi et maneries peccatorum quos ipsi nescirent cogita-
 re. et ideo semper interroget in generali: dicendo ut dictum est. *Se-
 cundum unum quod fraudem. fallaciam. Et si dicat quod sic: interroget
 quam et quare. et quibus modis. contra quos. quotiens et quibus
 casibus. Deinde interroget eum dicendo. Dimisisti unum quod pro-
 pter auaritiam tuam adimplere septem opera mie. et specifi-
 cet illi ea dicendo. Vidisti unum quod esurientem cui non de-
 disti manducare. et sic de aliis operibus mie de quibus dicitur
 infra in tertia parte huius operis. Si dicat quod sic inter-
 roget eum de circumstantiis ut dictum est Circa etiam peccata
 auaricie. interroget eum de ludo. furto. rapina. usuris
 de quibus aliquid dicitur infra. Circa sedissimam radicem luxu-
 rie notandum quod luxurie septem sunt species. Prima est forni-
 catio. secunda adulterium. tertia stuprum. quarta ince-
 stus. quinta raptus. sexta sacrilegium. septima est peccata
 contra naturam. Fornicatio est concubitus soluti cum soluta. Ad-
 ulterium est alterius thori violatio. Stuprum est illi-
 citae virginis defloratio. Incestus est affinium vel
 consanguineorum abusus. Raptus est cum puella
 de domo parentum violenter trahitur. ut corrupta
 in uxorem vel concubinam habeatur. Sacrilegium potest hic su-
 mitur: est religiosorum vel religiosarum vel promo-
 rum ad sacros ordines concubitus. Peccata contra naturam
 fit multis modis. Uno modo quando non seruatur species
 sicut quando fit cum iumento. Et istud peccatum vocatur bestialita-
 tas. Et de hoc dicitur in lege moysi. Qui coerit cum iumē-
 to morte moriatur. Alio modo quando seruatur species: sed non
 sexus: sicut quando masculus cum masculino. vel femina cum
 femina. et istud vocatur propter peccatum sodomiticum. quia isto
 modo sodomites laborabant. et ideo cremati fuerunt
 igne sulphureo. Genesis. xix. Et alie quattuor ciui-
 tates perierunt propter vicinitatem eorum. De pe. di. i. 23 et*

continuo. Alio modo qñ nō seruat vas debitum vel
mod⁹ debit⁹ lz seruet sex⁹. sicut qñ vir abutit vasco
malieris: vel qñ nō cognoscit eā mō naturali. Alio
mō fit qñ idē est agēs et paties: sicut qñ vir corūpit
seipm: vel mīr seipām. Exvocat istō pctm molliciel
Quā dicit apls. Neq molles: neq masculoz ꝛ cubito
res regnū dei possidebūt. Circa ergo illud maledic
tū pctm luxurie cautissime dz sacer d. ꝓcedere: ita q
nō nimis descēdat ad ꝓticularia. qñ sic frequēter ꝛ
pertū est tā viros q̄ mulieres: ꝓ nimis exp̄ssam noia
tionē et interrogationē criminū i ꝓctā q̄ nō nouerāt
incurrisse. Quā si ꝓctōꝝ ꝓ se vel ad interrogationem sa
cerdotis dicat se peccasse ꝓctō luxurie: sacerdos in
roget eū. Vtrū sit solut⁹ vel nō. ꝛ vtrū peccauit ꝓctō
fornicatōis. vel adulterii. vel stupri. vel incest⁹. vel
rapt⁹. vel sacrilegii. vel ꝓctō contra nām. i. interro
get eū si illa cū qua peccauit erat soluta. vidua. vel
cōiugata. affinis cōsanguinea. religiosa vel virgo. ꝛ
vtrū illā habuerit per violentiam. vel non. Et illud
sufficit si persona cōsistens est itelligēs. sed si est ꝓsōa
simplex: interroget sacerdos vtrū agnouerit eā mō
naturali. nō tñ descēdēdo ad ꝓticularia. i. nō iter
roget an cognouerit eā ante vel retro. ꝛ sic de aliis i
terrogatōib⁹. Interroget etiā de numero ꝓsonarū
id est si cognouit vnā vel plures. tñ nō interroget de
noibus ꝓsonarū. Interroget insuper de numero ac
tuum. i. an semel vel bis. vel plures Interroget etiā
de tpe. i. si tpe sacro. ꝛ etiā de loco: et quali tētatione
peccauit. ꝛ vtrū ꝓuēiens tentatōem vel ꝓuentus ab
ea. ꝛ vtrū peccauit spōte vel coacte. ꝛ qua coactione
vtrū cōditionali: vel absoluta. et vtrū peccauit ex li
bidine. vel ex paupertate. et illud hꝫ locū: potissime

in mulieribus. et ita de multis aliis que magistra re-
rum experientia docebit eum. Sed quia ista radix pestis
ma radix luxurie extendit ita palmites suos quod etiam
cooperit lectos lege mentionis infectos. Sciendum quod ma-
ritus peccare potest peccato luxurie multis modis etiam
mortaliter cum uxore sua. qui modi continentur in his dis-
tinctionibus. Tempore: mente: loco: conditione: modo. Quinque
modis peccat cum uxore maritus abutens. Tempore. scilicet si in tempore
menstruorum cognoscat eam quia si scienter hoc faceret: pec-
caret mortaliter: et in veteri lege mandabatur interfi-
ci. Sed quod de muliere menstruada nunquam peccat sicut
vir. Dico quod si vir tempore menstruorum petat debitum sibi red-
dendum ab uxore: ipsa dicitur ei quantum potest persuadere ne petat de-
cendo se esse infirmam nec esse paratam tunc ad opus illud
non tamen dicitur dicere se esse in passione illa: nisi constaret ei
de constantia viri prudentia: seu discretionem eius quia
ipse posset tantam abominationem concipere contra
eam: quod dimitteret ipsam. Sed si constaret sibi de di-
scretionem et prudentiam viri posset ei revelare. et si ipse
nolet desistere reddat sibi cum dolo tamen et amaritu-
dine cordis. Tempore. scilicet si uxorem cognoscat tem-
poribus ieiuniorum: vel diebus sanctorum: vel diebus
consecrationis. vel tempore puerperii. non tamen credo quod in ista
casu sit peccatum mortale: dum in non transgrediatur
limites matrimonii. sicut dicitur statim. Item si non
monendi quo tempore tali abstineant ab actu carnali. Et
de hoc habetur. xxxiii. q. iiii. Sciatis. et c. sequenti. Men-
te. scilicet intentione. Potest etiam accedere ad uxorem tribus
modis. uno modo ut generet ex ea plures qui sit ad dei servitium
et cultum. Alio modo ut reddat debitum quod ab ea exigitur
et si cum tali mente ad eam accedat: non peccat mortaliter

necbeiale imo meret dñ mō nichil aliud 2mittet
 ibi. Alio modo causa cōcupiscētie carnis. Et si ta-
 lis cōcupiscētia maneat ifra limites mñimonii. .c. q
 nullo mō accederet ad eā nisi cēt vxoꝝ (ua est solam
 pctñ beiale. Si aut ista cōcupiscētia trāsgrediat li-
 mites mñimonii. ita q. .c. nō accederet ad eā tāq ad
 vxoꝝē s; sicut ad mulierē ita q si haberet aliā i pꝛo
 ptu ita vñ accederet ad eā. tā est pctñ mortale Loco
 .i. si cognoscat eā i ecclesia. vel i cymiterio. vñ alio lo
 co sacro. Et i isto casu credo q vñq; peccat mortali
 cōditiōe. .i. si cognoscat eā 2ditione ihoēsta vel etiā
 illicita. sicut visū fuit s qñ agebatur de mñimonio.
 Modo. .i. si vñ eā cognoscat cōtra iñstitutū modū a
 natura. & illud ē grauissimū pctñ i vxoꝝe. vñ scdm
 q dicit aug. Vnus q est 2tra naturam execrabilis sit
 in meretrice: sed execrabilius sit in vxoꝝe. xxxii. q. v.
 Adulterit. Scdm ista ergo poterit sacerdos formare
 interrogatiōes suas de pctō luxurie circa vñū & vxo
 rē: saluo tñ q nō descēdat ad pticularia Circa pecca
 tū ire. Si pctōꝝ per se vel ad interrogatiōē sacer
 dotis cōfiteatur de eo: poterit sacerdos interrogare p
 pter itā dixisti blasphemiam de deo vel de sactis eius
 Si dicat q sic: introget eñ: quō: quotiēs: quare & sic
 de aliis. Deinde introget dixisti vnq; ppē itā verba
 2tumeliosa pximo? Si dicat q sic: introget q dñs.
 quare. quotiēs. vbi & coram q bus. Introget etiam
 si fuerit iniuriatus pximo. .c. aliquē p itam pcutens
 do vel dñberādo. Si dicat q sic: interroget quis erat & si
 erat cleric⁹ vel laic⁹: religiosus vel secularis. & vbi &
 quare: et sic de aliis circumstantiis persone Interro
 get etiam quotiens iteravit iniurias: & vbi: quare. &
 Circa pctñ gule. Si pctōꝝ per se vel ad interroga

tionē sacerdos 2fiteat de eo. Interroget si ppter gulā fregit vnq̄ ieiuniū ecclē. vel si comederit carnes i eis. ⁊ q̄re. ⁊ q̄tiēs. ⁊ si iebziāuit se. ⁊ si hēat 2suetudinē q̄ iebziet se. ⁊ si ppter ebrietatē dixit vba scurrilia. ihonesta vel iuriosa. ⁊ q̄tiens et q̄bz dixit. ⁊c.

¶ Et nota q̄ scdm q̄ dicit gre. Quinqz modis peccat hō per gulā. q̄ modi continent in his versibus. Certū stat q̄ quicqz modis gula dānat edētē. Dū nī mīū comedit comedēdi puenit hozā. Querit delicias. parat escas delicio se. Aut sumit auide: qđ non erat deliciosū. Nota q̄ multū comere aut rōne 2plexionis. vel etas. vel labor nō est pccm. dū tñ nō studo. vel ardoze. vel auiditate sumat. Itē preciositas ciborū moderata. maxime i diuitibz q̄ talibz vti cōlēt nō est pccm. dū tñ nīmīs auide sumat. nec obstat status suus. Et qz facta est mentis de ebrietate. Notandū q̄ ebrietas dē tribz modis. vno modo dē plenaria mētis obliuio. et ita nō est pccm. xv. q. i. Secundo mō dē ebrietas frequēs actio bibēdi. Et hec vt ait aug. est pccm veniale. nisi sit assidua. qz tunc est pccm mortale. maxie si nouit vires vini. et non vult apponere aquā. xv. dī. c. Crimis. Tercio mō dē ebrietas quedā dispositio et studiū ad iebziandū et ita sp̄ est pccm mortale. xv. q. i. c. Ante oīa. Circa pccm iuidie. si pccōz p sevel ad interrogatiōē sacerdotis 2fiteat de eo: interroget etiā sacerdos si placuit ei damniū vel malū proximū. et si bonū vel cōmodū si bi displicuit. ⁊ si ex iuidia detraxit vnq̄ suo primo falsū crimen ei iponendo. vel bonū qđ in eo erat diminuyendo vel occultādo. vel qđ in eo erat augmētādo. vel illis q̄ nō nouerūt manifestando. Itē quotiens fecerit ista. et quare. et sic de aliis circumstāciis.

Item si portat odium vel rancore, vel malā volūtatē contra primū suū: et quare. et sic de aliis. Circa accidia interroget sacerdos si potuit p̄dō multa bona facere q̄ non fecit. dicere q̄ nō dixit. cogitare que nō cogitavit. multa mala vitare q̄ nō vitauit. Itē si ex negligentia omisit ire ad missā. ad sermonē. et ad alia bona opa. &c. Scdm̄ ergo illā doctrinā sacerdos poterit formare interrogationes suas. et in illis vñtio quā accepit a deo. et experientia magis docebit q̄ aliqua lectio. Merū qm̄ iuxta varietatē p̄sentes suū sacerdos d̄ variare interrogationes. vñ si p̄sentes sit religiosus interroget de tribz votis regule. sc̄. de obediētia. de paup̄tate et castitate. Interrogetur de regularibz observantiis. et potissime de abusionibz claustrī q̄bus frequēter status religiosorū corrūpit que sūt duodeci. sc̄. p̄elatus negligēs. discipulus inobediēs. inueniens socius. senex obstinatus. monach⁹ curialis. monach⁹ seu canonic⁹ regulari causidicus hitus p̄ciosus. cib⁹ exquisitus. rumor in claustris. lis in capitulo. dissolutio in choro: irreuerētia circa altare. Et scdm̄ illas et scdm̄ etiā alias observantias regulares cōfessoz d̄ formare interrogationes. Circa etiā clericos sc̄lares sūt faciēde interrogationes de symonia. de negotiatione. & aliis q̄ p̄tinēt ad symoniā et ad auariciā. & si habeāt administrationē. vel officij. siue b̄ficiū. interroget de dissipatione bonorū vel si expēderit i malos vñ bona ecclīe. Itē utrū interfuert diuis officiis & hoc canonicis. utrū portat coronā & h̄is q̄gruentē. Itē si dicāt itegre & p̄tate diuinū officiū. Itē interrogent de luxuria. de venatione. de irregularitate. de ludo alearū. & si libz i q̄bus solēt sepi⁹ peccare. Circa p̄ncipes sūt faciēde inter-

gatores de iniſticia Circa milites de rapina: circa mer-
catores ⁊ alios officiales mechanicas artes exercē-
tes: de fraude ⁊ dolo. de mēdacio ⁊ p̄iurio. ⁊c. Circa
burgēſes ⁊ ciues cōſt de vſu ⁊ pignozibz. circa ru-
ſicos ⁊ agricolos de inuidia ⁊ furto. maxie circa decī-
mas. p̄micias. tributa. cēl^r. Vñ notādū q̄ l3 forma
gñalis ſuprapoſita ſit obſeruāda i oibz: tñ ſcđm di-
uerſitatē pſonaz et officioꝝ ſtudioſi^r et ſp̄alius eſt
circa ſp̄alia crimina iſiſtendū. Faci ipſis interrogatiōē
bz ſigñitēs ſit pſona ſimplex interroget eū ſacerdos ſi
ſciat p̄t nē Ave maria. Credo i deū. ⁊ ſciat ſe ſigna-
re. et ſi nesciat iſtruat eū vel moneat vt addiſcat. de
inde interroget ſi tēteſ aliq̄ tētatiōē. ⁊ q̄. et quō ſe hē-
at in reſiſtēdo. ⁊ doceat eū modū. Si ei tentēſ de ſu-
pbia: cogitet de huilitate filii dei q̄ huiliavit ſemetip-
ſū factus obediēs vſq; ad mortē. Cogitet etiā de ca-
ſu dyaboli qui ppter ſupbiā ſuā cecidit de paradīſo
in infernū. et de angelo factus ē dyabolus. Si tē-
tetur de auaricia. cogitet de bzuitate vite ⁊ inſtabi-
litate et vanitate mūdi. et q̄ nichil hīc portabit ſecū
de diuitiis ſuis. Si tēteſ de luxuria: cogitet de mor-
te. et q̄lis erit poſt mortē. vñ. Nō meli^r potit hoīs
caro vīua domari: q̄ q̄lis fuerit hec mortua p̄medita-
ri. Cogitet etiā de penis inferni ⁊ gaudiis paradīſi.
hec et talia multa dz ei oſtēdē et dicē. hoc ſcđo recol-
gat ⁊ repetat i gñali p̄feſſionē dicēs. Amice tu fuiſt i
p̄feſſ^r pctā iſta et oſtēdat ei grauitatē pctōꝝ. eū du-
te i crepādo et i ducēdo eū ad lachrymas. xp̄uſtionē
et p̄tritionē. Et ad hoc multū valz ſi ſacerdō oſtēdat
vultū doloroſū et lachrymabilē pctōꝝ. ſicut legiē de
ſcō abzō. q̄ qñ aliq̄s ei p̄ſitebat ſuū lapſū ita amaro
flebat. et p̄ſite tem q̄tūcūq; obſtinatum ad fletum

et lachrymas puocabat. Sic etiā d3 facere sacerdos
 vt sic pctōz verecūdia duct⁹ ad lachrymas iuitet vt
 lachryme admonenti excitēt lachrymas penitētis. iō
 cūm opere caueat sacerdos q ne adulet in 2fessione.
 imo q̄tūcunq3 sit magna psona ⁊ reuerēda increpet
 et corripat eā dure. caueat tñ q ne nimis exasperet
 vel q nō sit nimis dur⁹ in xbo. sed si pctōz vult hñ
 penitere: pmittat ei vitā eternā et veniā de pctis.
 ita q pctōz sp recedat 2solatus ab eo. Istis rite pa-
 cis faciat sibi dicere 2fessionē gñalem monēs q si re-
 cozdet de aliquo pctō reuertet ad confessionē. Et sic
 iposita pnia absoluat eū in noīe dñi. ita tñ q si sit
 excōicatus excōicatione maior: nullo mō eū absol-
 uat: donec sit ab illa excōicatione absolutus. S3 se-
 cundū 2munē doctrinā quibz curatus hñs curā aia
 eū pōt absolvere a minor excōmunicatōe. iō anteq̄
 absoluat eū a pctis: absoluat eū a minor excōicatio-
 ne. dicens. Auctoritate dei michi 2missa absoluo te
 a vinculo minor excōicationis si quā icurristi p par-
 ticipationē excōicator. ⁊ postea absoluat eū de pctis
 2fessis et oblitis. Sed pone: curat⁹ h3 aliquos par-
 rochianos surdos vel mutos vel cecos vel furiosos
 vel demoniacos. ⁊ forte scit istos eē in pctō mortali
 qd faciet de istis? Si ei moneat surdū ad pniā nō
 pdest. qz nō audit. si mutū: nō pōt 2fiteri. cec⁹ non
 pōt videre signū. nec etiā pōt legere sicut nec mut⁹.
 furiosus nō est capax rōnis. nec etiā demoniac⁹. Vt
 eo q sacerdos d3 facere debiti suū vt eos iducat ad
 2tritionē. pniā ⁊ 2punctionē scdm q est eis possi-
 bile. s. verbis. vel scriptis. vel nutibz. vñ signis ⁊ oī-
 bus aliis modis qbus poterit. et si non potest. ozet
 deū. et ozare faciat populū suū. vt deus illustret cor

da eorū ad pñiam. et si nichil omiserit de zřigentibz
nō imputat sibi. Quō autē se debeat hęc sacerdos ad
infirmitatē q̄ amisit loquelā et non pōt zřiteri. vide lū
p̄a in p̄ima parte tractatus de eucharistia. ca. ix.

¶ Ca. x. de potestate clauium

Quia supradictū est. cū ageret de pñia pctā in cō
tritione dimitti: dubiū existit qđ dimittit sacer
dos virtute clauū in absolutiōe cū nō dimittat cul
pā. qz illa vt dictū est dimittit in cōtritione. nec pē
nā. qz adhuc postq̄ penitens est absolutus remanet
obligat⁹ ad penā. Circa istā materiā istud michi vi
detur eē dicendū. Ille enī q̄ accidit ad zřessionē aut
est pfecte zřit⁹ aut nō. si est pfecte cōtrit⁹: tūc deus
virtute zřitōis remittit sibi pctā. teste eze. q̄ dicit ī
plona dei. Quacūq̄ hora īgenuerit pctōz: oīm inīq
tatū suarū nō recordabor. ita q̄ anteq̄ accedat ad zř
essionē mūdāt⁹ est a culpa. Si autē nō est pfecte zřit⁹
tus: tūc virtute zřessionis ista īpfecta cōtritiō redu
citur ad pfectā. ita q̄ de attrito sic virtute zřessionis
cōtrit⁹. et sic virtute zřessōis remittunt⁹ pctā q̄ ad
clpā. Notādū tñ q̄ qñ dē ī zřessōe vī zřititiōe pctā di
mitti: intelligēdū est vñ dimittē pctā. nō zřititiōe
vel zřessionē. vñ ambro. et ponit de pe. di. i. Verbu
dei pctā dimittit. et aug. et ponit de zře. di. q̄ta. P̄eo
tollit pctā nisi solus xp̄us qui est agn⁹ tollēs pctā
mūdi. Tollit autē dimittēdo pctā q̄ factā sūt. et adiu
uādo ne fiāt. et pducēdo ad vitā vbi pctā fieri nō pos
sūt. Quō autē dicit sol⁹ xp̄us: non excludit patrē nec
sp̄m sc̄i cū īdiuisa sūt opa trinitat. Et istud verū
est q̄tū ad opa q̄ sūt ad extra. Quid ergo faciūt ibi
clauēs vel absolutio sacerdotū. Dicendū scđm aliq̄s
q̄ de⁹ mūdāt aiam in zřititiōe a macula culpe. et ca

cerdos absoluit meā a vinculo pene etne. Fateor q
 nō intelligo istos, qz nō vīdeo q aliqd postq mūda-
 tus est a macula culpe mortalis sit obligat⁹ pene et-
 ne: cū ista pena nō debeat nisi culpe vel pccō mortali.
 Si de⁹ mūdat aīam in cōtritiōe a culpa mortali
 p zhs absoluit eū a vinculo pene etne. Et iō dicunt
 alii q quīs pccm in zritiōe dimittat qtu ad culpā
 et qtu ad reatū pene etne: tñ pctōz adhuc remanet
 obligat⁹ ad duo. scilicet ad zritiōē pctm. et ad aliquā sa-
 tisfactionē p pctō faciendā. Et iō sacerdos virtute cla-
 uis absoluit istū a vinculo quo tenebat ad zfessionē
 et ligat eū ad satisfactionē. et sic dē sacerdos virtute
 clauis soluē et ligare: quīs verū sit q pctōz sic obli-
 gat⁹ ad illa duo, nō tñ videt q scdm viā istam dō-
 ctōe sacramentalis absolutōis possint bñ dīficari: nā
 dicit sacerdos. Absoluo te a pctis. et nō absoluo te
 a cōfessione. ergo scdm istā viā opz q absoluat eū ali-
 quo mō a pctis. Et iō dicūt aliq q pctōz p pctm nō
 solū obligat deo cui offēdit: s; etiā ecclē cui se peccā-
 do abstraxit. Et iō quīs i zritiōe reconciliat deo. tñ
 remanet adhuc reconciliand⁹ ecclē in faciēdo zfessionē
 illi q rectoz est ecclē. Et i; istud sit verū: nō tñ vide-
 tur sufficē cū clauis nō solū se extendāt ad soluādū
 et ligādū i tēris. imo et in celis dicēte xpo Mōcūq li-
 gaueris tē ter. &c. Et iō dicūt aliq alii q sacerdos virtu-
 te clauis nō facit aliqd nisi offēsiue, vñ dicūt q ab-
 soluit. i. absolutū offēdit. vñ qñ dicit absoluo te. i.
 absolutū offēdo te. Et istū videt dictū suū fū dare i au-
 ctōritate abzo. dic. Sacerdos quidē officium suum
 exhibet: sed nullius potestatis iure exercet. S; dictū
 istoz parum videt attribuire clauibz. Et verbū am-
 bzo. intelligēdū est q sacerdos nulli⁹ pccātis iura exer-

et auctoritativae: sed ministraliter bene. & iteo dicunt alii qd sacerdos virtute claviū absoluit a culpa si inuenit eā. dūmō qdētēs nō ponat obicē. & absoluit a pena purgatorii cui pāz erat obligat⁹ nō eā relaxādo s; eā gmutādo i penā tēpālē vel corpōrālē. et hoc sub 2ditiōe. s. si implet iūctā pniāz. ita qd si iniūcta penitētia sit 2digna: absoluit a tota pena purgatorii. et si nō est 2digna nō absoluit a tota pena purgatorii s; a tāta. & ideo si mortālē expleta penitētia 2digna nō puniet i purgatorio. Si autē penitētia nō fuerit cōdignabel si fuerit 2digna nō tñ cōpleuit eā i vita sua: cōplebit eā i purgatorio. & ista opinio videtur michi satis rōnabilis. Alii dicūt qd cū offē mortale pāz sit offēsiuū diuine bonitatē qd ē infinita: pena debita pāz mortali est infinita & p 2sequēs ē viribus nōis impoziicionabilis. Deute autē claviū sit nobis ppoziicionabilis i qd tñ virtute claviū 2ditiōi cōicāt passio xpi qd dat efficaciam sacramētū oib; & que fuit sufficiens ad satisfaciēdū p pāis toti⁹ mūdi. vñ scdm hāc viā virt⁹ claviū ē: quā virtute eay cōicāt cōfitemti passio xpi. i cui⁹ virtute pōt satisfacere p pāis quod nō faciebat ante. vñ credo qd vnū pater nō imposuit i penitētia a sacerō. efficacit⁹ ē ad satisfaciēdū p pāis: qd si aliq; dēet cētū milia p semetipm. qz illō h; meritū a passiōe xpi: illa xō a merito dicentis. Et hec opinio est multū rōnabilis.

¶ Ca. xi de sigillo confessionis

Agillū 2fessionis debet ēē secretū. qz nullo mō nullo pacto p nulla re debet frangi. pmo sacerdos sustinere debet quācūq; penā ante qd reuelaret 2fessionem: nec vbo nec scripto nec nutu vel signo. Et de hoc sigillo dicit gre. vt habet de. pe. di. vi. c. Qd

cerdos. ubi dē sic. Sacerdos autē oīno caueat ne de
his q̄ ei cōfiteat p̄tā suā: alieui reuelet q̄ cōfessus est.
ei nō p̄pīndis neq; extraneis. neq; qđ absit. p̄ scan
dalo aliquo. nā si hoc fecerit: deponat. et oībz diebz
vīte sue ignominiosas pegrinādo vadat. Itē de pec
et re. c. Vis vterusq; sexus. Caueat oīs sacerdos ne
verbo vel signo aut alio quouismodo p̄dat aliqua
tenus p̄tōrē. s; si p̄udētiōrī cōsilio idiget: illud cau
te absq; vlla exp̄ssione requirat. qm̄ q̄ in p̄niali iudi
cio p̄ctm̄ sibi detectū: reuelare p̄sūpserit: nō sacer
dotali officio deponēdū decreuimus: verūetiā ad a
gendū p̄niam in arcto monasterio p̄petuo detunden
dū. ita q̄ i decretali ista instituit cōfessio. De hoc qđ a
gere debeat ⁊ a q̄ cauere debeat. Si enī sacerdoti i cō
fessione occurrat casus sup̄ quo nō possit bñ cōsulere
penitētē d; cō hoc cōsulere peritiozē se vt videat qđ
agere debeat. Sub q̄ autē forma reuelabit isti perito
p̄ctm̄ qđ alī cōfessus est sibi. credo q̄ sub ista. Si ta
lis casus accideret qđ fatuens eēt: Vel si aliqs con
fiteret de tali p̄ctō qđ eēt cōsulendū: Nō aut d; dice
re vt credo. Ego audiui illud i cōfessione. q; dicēdo
sic. ipse mētiret: qm̄ ipse nō audiuit vt ipse: s; vt vi
carius et locūtenens dei. Et multo minus d; dicere
quidā cōfessus est michi. q; dicēdo sic in ghali ⁊ ipsi
cite reuelat cōfessionē ⁊ etiā mentit. q; cōfessio fuit fa
cta deo et nō sibi. nisi vt locūtenētī dei. Sed pone sa
cerdos sup̄ crimē qđ audiuit i cōfessione idicē i testē
et p̄pellit iurare: qđ faciet. Si dicat q̄ reuelet cōfessi
onē. puniē. si negat: piurat. Dico q̄ si solū sciat per
cōfessionē ipse d; iurare se nichil scire de ista mate
ria qua interrogat. nec piurat. q; ipse nichil inde scit.
esto enim q̄ sciat illud crimen fuisse sibi cōfessum

nescit tñ vtrū cōfitens i 2fitendo dixerit verū vel falsū et iō p̄vere dicere se nichil scire. Sed qd. iudicet erit cauillosus ⁊ interrogabit eū per iuramētū vtrū audierit aliqd de crimie de quo agit. Dicēdū q iuramētum nō ligat eū ad dicēdū aliquid in hac matia: cū iuramētū nō fuerit inuētiū vt cēt vinct⁹ iniquitas extra de iura. calū. Quia vallie. In nullo qd fit cōtra mādātū dei est obligatoriū iuramētū. Vñ cū reuelare cōfessionē sit cōtra mādātū dei. s. cōtra illud p̄o falsū testimoniu dices. nullū est iuramētū ad hoc obligatoriū. Vñ talis pōt licite iurare nichil se audisse. Et intelligat q nichil audiuit vt hō vel p modū q debeat testificari ¶ Alteri⁹ pone q sacerdos sciat per cōfessionē aliquē hēticū in parrochia sua vel alibi q alios filios inducit ad heresim qd faciet iste sacerdos? Ray. in sūma sua videt dicere i isto casu 2fessionē posse reuelari. Et rō sua ē. qz nō seruat fidē eccle cū sit heretic⁹ ⁊ infidelis. iō fides nō est ei seruanda. xxiii. q. i. Poli. Salua tñ reuerētia ei⁹ videt magis cōsona veritati alia opinio quā etiā ip̄e Ray. recitat. s. q sacerdos nō dz reuelare 2fessionē ipi⁹: s; dz ire ad ad ep̄m vel ad inq̄sitozem. ⁊ dicē. custodi ⁊ vigila sup oues tuas. lup⁹ est in grege tuo. Et qd di. Ray. q cū iste non ē fidelis: fides non est ei seruanda: dico q reuelando 2fessionē: fides nō frāgitur hoi: s; deo qui est fidelis in oībus vñis suis. S; nū qd p̄t cōfiteā licētiare confessozem q dicat illa que dicit ei i cōfessione. Dico q confitens bñ potest facere q illa q 2felloz scit vt deus: sciat vt hō dicendo. s. ei extra 2fessionē: que idē dicit in cōfessione: ⁊ sic cōfelloz poterit illa dicere ex quo audiuit illa vt hō extra cōfessionē S; nunquid sufficit p confitens dicat cōfellozi dicē

do. ego do tibi licentia dicendi ea q̄ dixi tibi i confessione,
 nel oz q̄ replicet tibi oia extra confessionē. Aliq̄ docto
 res dicūt q̄ sufficit vt licētiat cōfessoꝝ. tñ durādus
 in quarto suo dicit q̄ nō imo tenētur oia replicare
 sibi extra confessionē. Et rō sua q̄ occurrit ē. qz i his
 que sunt de nccāte facti null⁹ p̄t dispēlare. nec papa
 de quo magis videre: s; tenere secretū est de nccāte
 cōfessionis sacramētalīs ut pbat diffuſe. ergo nullus
 pōt cōtra hoc dispēlare: et p̄ q̄s null⁹ p̄t licētiare q̄
 illa q̄ per eū dñt in cōfessionē reuelētur. id ad hoc q̄
 reuelētur oz q̄ sciant alē q̄ per confessionē. et ex his
 p; q̄ si q̄s sciat aliq̄ p cōfessionē ⁊ extra cōfessionem
 p̄t illud reuelare ⁊ testificari super illo eodē mō quo
 scit extra cōfessionē. Nota q̄ sigillū confessionis dire
 cte et p̄ncipalit̄ respicit pctā vt p; ex p̄allegata de re.
 Distictiusq; lex⁹. vbi d; Caueat ois sacerdos. ne vbo
 aut signo aut quouis alio mō pctā pdat. ex q̄nti tñ
 ex quadam congruitate respicit alia. Et hec de cōfes
 sione sufficiant

¶ Gracatus quartus scde partis p̄ncipalis de satis
 factione hñs septē capi. p̄ncipalia

Expeditis per dei grām duab⁹ partib⁹ phie. s. de
 contritōe ⁊ confessione. De terciā. s. de satisfac
 tione est agēdū. Circa quā notāda sūt sex. P̄mo qd
 est satisfactio et in q̄b⁹ glisist. Secdo de elemosina. q̄ est
 prima pars satisfactōis. scio de ieiunio q̄ est scda p̄
 Quarto de oīoe que ē terciā pars. Quinto de mēsu
 ra satisfactōis. s. que phia ē imponēda p̄vnoq; p̄dō.
 Sexto vtrū vn⁹ pōt satisfacē p̄ alio.

¶ Qa. i. quid est satisfactio.

Satisfactio scdm gregozii: est pctōꝝ causas ex
 dere et eaz suggestionibus aditū non indulgere

ita q̄ i ista diffinitōe duo tāgūt ut q̄ debēt eē in om̄i
satisfactōe, sicut ei bōa et p̄pleta medicina d̄z eē cu-
ratiua infirmitatis p̄terite: et p̄seruatiua respectu fu-
ture: ita et satisfactio d̄z eē remediū p̄c̄i p̄teriti et cau-
tela respectu futuri, p̄ximā tāgīt cū dē pctōz eās
excidere. Scdm cū dē: carū suggestioibz additum
nō indulgere. M̄z etiā medicina si sit conueniēs d̄z eē
appropriata infirmitati et ordinari directe p̄tra infir-
mitatē, teste brō ihero. q̄ dicit. Medicina caūz morbo
est adhibēda. Nō enī sanat oculū qd̄ sanat calconeū
Et scdm q̄ dī. ihero. in p̄ma canonica sua. Dē qd̄ est
in mūdo aut ē concupiscētia carnis. At concupiscētia
oculor: at supbia vite. Et vult dicere q̄ tres sunt ra-
dices oīm pctōz. scilicet auaricia q̄ dat̄ intelligi p̄ hoc q̄ d̄z
concupiscētia oculor. Luxuria q̄ dat̄ intelligi p̄ hoc q̄
d̄z concupiscētia carnis. Et supbia per hoc q̄ dē sup-
bia vite. Adcirco cōtra illas tres radices pctōz ordi-
nātur tres partes satisfactōis. scilicet elemosina q̄ ordiā-
t̄ cōtra auariciā. ieiuniū p̄tra luxuriā. oīō p̄tra super-
biā. et sic sūt tres partes satisfactōis. scilicet elemosina iei-
uniū. et oratio. et de his trib⁹ partibus per ordiem
est agendū.

Ca. ii. de elemosina qd̄ h̄z sub se q̄ttuor parua cap.

Licet multa et varia ac diuersa de dēute elemosine
sint a doctoib⁹ scis scripta. tñ oīa sc̄t̄s thobi-
as breui sermōe cōprehēdit dicēs. Elemosina a morte
et a pctō liberat aīam. et nō patiet̄ eā ire i tenebras
Elemosina est triplex p̄xima p̄sistit in cordis cōtritiōe
q̄n. scilicet aliq̄s se offert sacrificiū deo De quo dē in psal:
Sacrificiū deo spiritus contribulatus. et de elemo-
sina ista dicit sapiēs. Miserere anime tue placēs deo
Et elemosina sic dicta non est pars satisfactionis.

Imo est pars integralis cōtritiōis cōditiōis a satisfactiōe putat de q̄ p̄hie tres sūt partes. scilicet cōtritiō. confessio. et satisfactio. Alia ē elemosina q̄ consistit in cōpassione p̄ximi in qua cōpatimur alienis miseris sicut n̄is. et de ista dicit iob. Ab initio cōualuit mecum miseria: et ab v̄so m̄is egressa est mecum. Tercia consistit in largitione manuali. q̄n. scilicet aliq̄s exhibet indigenti aliq̄d t̄pale subsidium p̄pter deū. Et de ista itendim⁹ h̄ic. Et de hac dicit saluator in luca. Date elemosinā et ecce oīa manda sūt vobis. Et ambro. 1. P̄asce fame morientem. et nisi pauperis: occidisti. lxxv. di. Et sub ista elemosina p̄tinentur septē opera mie. de q̄bus dicit in tertia particula. Sed p̄tū ab nūc circa elemosinam consideranda sunt quattuor. P̄mo de q̄bus d̄z fieri. De cūdo q̄s p̄t eā facere. Tercio cui d̄z fieri. Quarto quo modo fiet. P̄mū consideratū circa elemosinam. scilicet de q̄bus d̄z fieri elemosina.

Omissa illa distinctiōe de necēario et superfluo dicēdū q̄ in hoc cōcordāt cōter oēs doctores q̄ nec de alieno nec de illicite acq̄sitis d̄z fieri elemosina v̄n thobias oñdēs filio suo de quo faciendū eēt elemosina: dicit. Vonoza deū de tua s̄bā. dicit de tua. et nō de aliena. Et gre. Nō est putāda elemosina si pauperibus dīspēsetur q̄d ex illiciti rebus acq̄ritur. Nota tñ circa hoc q̄ illicite acq̄sitū p̄t eē trib⁹ modis. Sūt ei q̄dā illicite acq̄sita in q̄b⁹ nō trāssert dñum in accipiētē vt in rapina et furto. Sūt et alia in q̄bus trāssert dñum in miniū sed tñ cōpetit repetitio. vt in vsura et symonia. Et i istis casib⁹ nō pōt fieri elemosina. sunt alie in q̄bus transfertur dñum et nō competit repetitio. vt i pecunia et in aliis rebus acq̄sitis ex h̄istrionatu et mēteccio. In duab⁹ p̄ximis q̄n nō trāssertur dñum

vel si trāſſertur cōpetit repetitio. nō pōt fieri elemoſina: ſed dē reſtitui iuxta mō q̄ poneſ infra. vñ de rebus acq̄ſitū furto. rapina: vſura: ⁊ ſimonia nō pōt fieri elemoſina. in tercio aut̄ caſu ſc̄z cū trāſſertur dominiū ⁊ nō ꝓpetit repetitio ſicut i acq̄ſitis ex hſtrio natu vel meretricio de iſtis poteſt fieri elemoſina. Et hāc diſtinctionē appꝛobat am. xliii. di. v. Sane i fine. Sed nūq̄d de his q̄ acquirū ex ludo alee: vel taxiloy vel quocūq; alio ludo pōt elemoſina fieri. Dicē dū q̄ qñ loquor de ludo nō itelligo de ludo q̄ ſit cauſa ſolatiū vel recreatiōis. q̄ talis ludus ē licitus: dū modo ſit honeſtus ac debitis circūſtantiis iueſtitus: ſed itelligo de ludo q̄ ſit cupiditatis cauſa: q̄ ē oīno ⁊ ſemp illicitus ⁊ i eo ꝓcurrant ꝓtā multa. ꝓꝓimo enī ibi eſt deſideriū lucrandi: ecce cupiditas q̄ ē rā dix oīm malozum Secūdo ē ibi volūtas ſpoliandi: ꝓꝓimū: ecce rapina. Tercio ē ibi vſura maxima: l. xi. ꝓ. ꝓ. non ſolū i anno vel i mēſe. ſed i eodē die: Quarto multiplicanē ibi mendacia. et verba ocioſa ⁊ vana. Quinto ē ibi blaphemia: ecce hereſis. Sexto eſt ibi multiplex corruptio ꝓꝓimorū q̄ ludū aſpiciunt. Septimo ē ibi ſcandalū bonorū Octauo ē ibi cōtempt⁹ ꝓhibitiōis ſancte mēſis eccle. Nono ē ibi amiſſio tēꝓoris ⁊ aliorū bonorū: q̄ illo tēꝓore tenetur homo facē. Ex q̄bus patz quantū peccant q̄ talibus ludis vacant. Et de pena clericorū q̄ talibus ludis vacant legitur i canonibus ap̄loꝝum ſico Si ep̄s: ꝓꝓbyter diacon⁹: alee aut ebrietati deſeruiat: aut deſinat: aut damnetur certe. Subdiacon⁹ autem. lector: aut cātoꝝ: ſimilia faciens: aut deſinat: aut cōmunicatiōē ꝓꝓinetur: Patz ergo quod illud q̄d tali ludo acquiritur iſſcite acq̄ritur. Sꝓz nūq̄d pōt repeti. Dicunt

aliq̄ doctores q̄ nō: s; ille q̄ lucrat⁹ ē d; illō erogare
 pauperib; . Argumento. xiiii. q. v. Non sane . Cum
 enī turpitudine blatur ex parte vtriusq; melior est p̄di-
 tio occupātis seu possidēt. Alii dicūt ⁊ fere oēs cano-
 niste q̄ p̄t repeti. Et pbat. ff. de aleatorib⁹ lege vlti.
 in fine. Et dicit greca cōstitutio q̄ vsq; ad q̄nāginta
 annos pōt repeti. ⁊ scō; illos de acq̄sitis in ludo nō
 pōt fieri elemosina. Ray. em̄ cū quo concordat sc̄s
 tho. ⁊ q̄li oēs doctores theologi. dicit q̄ distinguēdū ē
 qz aut aliq̄s lusit volūtarie ⁊ ex cupiditate nō coact⁹
 p̄ aliquē: ⁊ tūc si amisit nō p̄t repetē qd̄ amisit. s; il-
 le q̄ lucrat⁹ ē tenet paupib⁹ erogare vel restituere in
 iudicio aīe sue. Aut lusit attract⁹ p̄ vim vel per ino-
 portunitatē alterius. ⁊ tūc si amisit pōt repetere. Si
 dō lucrat⁹ ē: nō tenet restituere: s; qd̄ lucrat⁹ ē. pau-
 peribus erogare. Istā s̄niam pbat p̄ multa iura: ⁊ ē
 satis glōa rōi et eq̄tati. Notandū tñ q̄ sūt aliq̄ p̄so-
 ne q̄bus indistincte tenet q̄s restituē. qd̄quid ab eis
 lucratus est in ludo. vt furiosi p̄digi. pupilli. mino-
 res xv. ānoꝝ. mēte capti. surdi. cecī. muti. et q̄ mox
 bo perpetuo laborāt. qz tales reb⁹ suis sup̄e nō p̄t
 iō dātur eis tutores et curatores. Idē videt̄ eē de mo-
 nachis et c̄is religiosis et filiis familias. q̄ nō hāt pecu-
 liū castrēse vel qualī castrēse. Et de vxore q̄ nō habz
 res p̄females. et etiā de administratōe rerū ecclasi-
 carū que pauper sūt: et filibus. vñ nec p̄lati nec cu-
 ratī p̄t ea remittere debitoribus ne p̄digi vel dissipa-
 tores videātur. Nā cū talis acq̄sicio pecunie mul-
 tiplicis iuris et facti sit culpabilis et viciosa restituē-
 da nō est. dico et q̄ eam amisit in ludo. sed tutoꝝ vel
 curatoꝝ. vel marito vel patri. vel ecclesie vel mona-
 sterio

¶ Secūdm glider atū circa eleōsinam. s. qd p̄t facere
elemosinam

Elemosinā p̄t facere q̄cūqz sui est iuris. et h̄z do
minū vel administrationē aliquorū bonorū t̄pali
um. Nunqd ergo monach⁹ vel aliqua plōa religio
sa pōt facere elemosinā? Dico q̄ talis plōa aut habz
administrationē at nō. si h̄z administrationē: p̄t ⁊ d̄z i
mo q̄cūqz sup̄est sibi: necātibus eccle sup̄portatis i
causis piis ē exponēdū. dicēte b̄tō ber. Bōa ecclesie
bona pauperū sūt. et qdqd a mīstris eccle vltra vīctū
et vīctū retinet: totū ē sacrilegiū et rapina. Si autē
nō habet administrationē saluo meliori iudicio vel
cōsilio credo q̄ nō pōt: nec d̄z facere eleōsinā: nisi de
p̄lati sui licētia petita et obtēta. Monac⁹ ei nō po
test tractare ēvtilitates sui monasterii: nisi de p̄cep
to sui abbatis. xvi. q. i. Monach. de gle. di. v. Rō oꝝ
Et hoc intelligo nisi ille qui petit elemosinā sit i ex
trema necātē cōstitut⁹: i. indigeat ad mortē: qz i illo
casu debet ei dare si p̄t. esto ēt q̄ p̄lat⁹ exp̄sse ihiberet
sibi. qz in tali casu oīs hō tenet ex p̄cepto dei subuei
re p̄rio. iuxta illd̄ Pāsce fame moriētē. ⁊c. xxxvi. di.
Et etiā tali casu oīa sūt coīa. xlvii. di. Sicut li. No
ta q̄ si monachus non h̄ns administratōem de p̄cepto
abbatis vadat ad peregrinatōem: vel ad studiū siue
aliqua distinctōe p̄t dare eleōsinā. nā coīpo q̄ p̄la
tus dedit sibi licētiā standi in scolis: vel eūdi ad pe
regrinationē: videt sibi dedisse licētiā faciēdi om̄ia q̄
scolares honesti ⁊ peregrini solēt facere ita q̄ mode
rate faciat. Quilibet ei debet se zfozmare morib⁹ il
lorū inter quos viuit. xlvii. di. capi. Si quis. Sed nū
quid v̄roz potest elemosinam facere absq̄ licētiā v̄
ti? Dicendum est q̄ si v̄roz habet res parafernas

les. i. p̄pas p̄ter dotē dictas a patre qđ est iuxta et
ferna qđ est dos: quasi iuxta dotē pōt de illis facere
elemosinā: etiam iusto marito. *C. de pac. l. qui hac.*
De rebus etiā sui viri sicut de pane et vīno et aliis re-
bus que bono ac approbato et laudabili moze solēt
ad dispēlationē vxoris pertinere pōt facere elemosi-
nam moderate & scđm facultatē viri et scđm maiorē
vel minorē indigētiā & multitudinem pauperū. Et dī sibi
formare & sciam qđ nō displiceat marito in corpore etiā
si qñq; phibuit ei ore. Solēt enī mariti facē talem p-
hibitiōem vxorib⁹: nō vt retrahāt eas a toto: s; ab ex-
cessu quem suspiciantur eas facturās: si hērent habe-
nas nimis laxas. Pōt etiā sibi formare & sciam de q-
litate et miseria paupis cogitās qđ si marit⁹ videt il-
lū oib⁹ modis placet ei qđ faceret sibi elemosinā. Sed
oīno et p̄cise dīcet sibi qđ viro displiceat: deponat. 2.
sciam si pōt. si nō pōt nō det et doleat qđ nō p̄t dare
& sic intelligo illud *ca. xxxiii. q. iiii. Quid deo. Vbi*
dī qđ cū scandaloviti vxor nō dī facere elemosinā: et
istū intelligo nisi pauper sit in extrema necessitate & sit
tūc qđ tūc intrepide dī dare. aliter peccaret. Et qđ
dixi de reb⁹ viri: etiā de dotalib⁹ dixi. nā rex dotaliū
illibatiū dñi apđvitiū ē. *c. de iure. do. l. in reb⁹ do-*
min⁹ aut albert⁹ dicit qđ si mulier sit lucreola. i. si ex
officio suo vel misterio lucret esto qđ nō hz bona pa-
rafernalīa: de eo qđ lucreat pōt facere elemosinā absq;
mādato & cōsensu viri. etiā filiū & familiās nō p̄t facē
elemosinā de reb⁹ p̄ris sine ei⁹ licētia & mādato: nisi
supponat qđ placeat p̄ri sicut ē dixi de vxore. Et intel-
ligo hoc nisi talis fili⁹ hēat peculū castrense. vel qđ
castrense. de tali enī peculio p̄t facere elemosinā p̄e-
tiā iusto. Peculū castrense est qđ acquirit ex militiā

Speculū q̄si casteſce eſt qđ acq̄ſuit ex ſciētia v̄l arti-
ficio honeſto. Intelligo etiā niſi videat pauperē i ex-
trema neceſſitate 2ſtitutū. De filio etiā eūte ad pe-
grinationē vel eūte i ſtudio. i tellige vt ſ̄ dixi de mo-
nacho. Et multomin⁹ ſeru⁹ vel ancilla pōt facē ele-
moſynā de reb⁹ dñi v: niſi forte fuit ei 2miſſa miſtra-
tio bonorū. qz tūc poſſēt. tñ moderate ſcīto qđ dñi nō
diſpliceret. ¶ Terciu⁹ conſideratū circa elemo-
ſynā. ſ. cui debet dari elemoſyna.

Elemoſyna nō d̄z dari niſi indigētī. et hoc ſonat
nomen elemoſyne. vñ elemoſina vt dicit ebzar-
das dē ab elyos qđ eſt miſeria. ⁊ moy. qđ eſt aqua.
q̄ſi miſerorū. i. idigentiū aq̄. Moꝝū autē qđ petūt elemo-
ſynā qđā petūt q̄ſi ex debito: ſicut religioſi medicā-
tes qđ p̄dicāt v̄bū dei ⁊ celebꝛāt q̄tidie p bñfactoribz
ſuis Et iſti dūmō 2ſket eos h̄ē illud officiū ſūt oībz
aliis preferendi. et iſti vñt petere quaſi ex debito. qz
nō ſolū danē eis t̄palia: imo etiā ſpūalia accipiunt
ab eis. Vñ i pſona taliū dicit apo. Si ſpūalia vobis
ſeminam⁹: nō eſt mirū ſi t̄palia v̄a metamus. Alii
petūt tñ pro vite ſue ſuſtētatione: ſicut iſti paupes
qui medicāt. Et i iſto caſu aut hō pōt dare oībz aut
nō. ſi pōt dare oībz: tunc d̄z oībz dare abſqz vlla di-
ſtinctōe. et ad hoc reducnnt̄ exēpla abrahe et loth qđ
qm̄ oēs idifferent recipiebāt hoſpitio: angelos etiā i
hoſpitio ſuſceperūt. ſi ei aliq̄s repuliſſēt: forſā int̄ il-
los angelos repuliſſēt. Et i hoc caſu aſt ſo. cri. Qui
ſcamus ab absurda. i. nefāda ac dyabolica curioſi-
tate. ſ. diſcernēdi int̄ pauperē ⁊ pauperē: nō ei ex vi-
ta eorū qđ accipiūt vel qbz das mercedē tibi retribuet
deus: ſz ex volūtate ⁊ honozificētia multa. ⁊ ex inia-

et bonitate. xlii. di. Quiescamus. Itē gre. xi. q. scia
 Quā i fine dicit. q̄ excoicato etiā dāda est elemosina
 et hoc itelligo tā de excoicato q̄ de quolz alio pctō
 re notozio. qđ itelligēdū est: nisi ob saturitatē sibi
 negligēt iusticiā & fierēt detiores. qz i tali casu nō
 est eis faciēda elemosyna. vt ait aug. v. q. v. Nō dō
 et hoc itellige nisi esuriāt ad mortē. tūc ei q̄ tūcūq;
 negligēt iusticiā debēt pasci: nisi forte iudex scilāq;
 dānaſſet eos ppter scelera sua ad fame moriendum
 In scdo casu i quo nō pōt oibz dare elemosynā po
 ſito q̄ oēs eq̄lē indigēat. dicit ābrō. decē circa hoc p̄ſi
 derāda. ſ. fidē. cām. locū. tps. neceſſitudinē. ſanguis
 p̄pinq̄tatē. etatē. debilitatē. p̄ditionē ſiue nobilita
 tē. Fidē: qz fidelis p̄ferēd⁹ ē ifideli. cauſā: qz ſi duo
 tenent capti: vn⁹ ppter culpā ſuā. alius ſine culpa
 iſte eſt p̄ferēdus illi. Locū: qz capt⁹ ſiue detēt⁹ in
 carcere p̄ferēd⁹ eſt illi q̄ libere pōt ire quocūq; vult
 Tps: qz ſi vn⁹ in tpe p̄cutionis patit. p̄ferēdus ē
 illi q̄ nullā p̄cutionē patit. Modū: vt nō totū det
 vni. nec ſi eſſēdā opes: ſz diſcrete diſpēſet niſi for
 te ali q̄s vellet relinq̄re ex toto ſaculū: Neceſſitudi
 nē: vt māgis indigēs min⁹ indigēti p̄ferat. Sanguis
 p̄pinq̄tatē: vt p̄pinqu⁹ p̄ferat extraneo. Etatem:
 qz ſenes ſūt iuuenibz p̄ferēdi. Debilitatē: vt iſſi
 mus p̄ferat ſano. & debilis forti. Nobilitatē: vt no
 bilis p̄ferat ignobili Et iſtud totū itelligendū eſt ce
 teris paribz. Galis ei p̄diſio poſſet eē ex vna pte q̄
 reſozmar et pactū in cōtrariū. ſicut pone: qđ hz pa
 trē ifidelē q̄ indiget elemosyna: & extrane⁹ fidelis etiā
 indiget elemosyna. nec ipſe pōt ſubuenire vtriſq; ſz
 vni eſt: cui ſubueniet an p̄i ifideli. an extraneo ſi
 ſi i exhibitiōe nutrimenti In iſto caſu dicūt ali q̄ p̄

infidelis preferendus est extraneo fideli in exhibitio-
ne nutrimenti: sed extraneus fidelis preferendus est patri in
fideli in dilectione. ar. xxx. di. c. lli. Et fundat ista opi-
nio se illud preceptum Honora patrem. et intelliget si equaliter
indigeant. Si enim extraneus indigeret ad mortem. et pa-
ter: tunc extraneus esset preferendus patri. Alii dicunt extra-
neum. scilicet quod bonus extraneus sit preferendus. quod istorum dicat
melius: iudicio lectoris relinquo.

¶ Quartum consideratum circa elemosinam. scilicet.
quomodo debet fieri elemosina.

Quia secundum quod dicit philosophus in ethicis. modus imponit
speciem actui vel actioni. quod intelligo de specie morali
non enim sufficit facere bonum: nisi bene fiat. unde dominus prece-
pit moysi. Iuste quod iustum fuerit exequris. ideo ad hoc
quod elemosina sit meritoria requiritur quod debito modo fiat.
unde elemosina debet fieri gratanter siue letanter. ut ait apo-
stolus. ad cor. xxi. c. Qui tribuit tribuat in hilaritate non
ex tristitia aut necessitate: Hylarare enim dicitur diligere
deus. Secundo debet fieri secreta. unde saluator. Cum facis ele-
mosinam noli tuba canere ante te sicut hypocrite faci-
unt. et sequitur Te autem faciente elemosinam nesciat sinistra
qua quod faciat dextera tua. Tercio debet fieri abundanter
et secundum facultatem dantis. unde thob. liii. Fili si multum
fuerit tibi abundanter tribue. si autem exiguum. libenter im-
partiri stude. Quarto debet fieri prudenter: ut fiat secundum
traditam formam in ca. preced. Quinto debet fieri festinanter:
unde sapi. Qui cito dat bis dat. Sexto debet fieri ardent
scilicet. cum intentione recta. ut. scilicet. fiat propter deum et non pro-
pter vanam gloriam. unde sicut ait greg. Quis celum mereri
poterat: non ventum transitorii fauoris querebat.

¶ Ca. scilicet. deinde de partibus principalibus est de ieiunio: quod est secunda
pars satisfactoris quattuor huius capitula.

Secunda pars satisfactiois est ieiunium. de quo dicitur in
thob. Bona est elemosyna cum ieiunio. Circa quod
consideranda sunt quattuor. Primum quot modis de ieiunio
nisi. scilicet quoniam fuit institutum. scilicet quot requiruntur ad hoc
quod ieiunium sit meritorium. quarto quot bona facit ieiunium
Primum consideratum circa ieiunium. scilicet quot modis de ieiunio

Notandum quod triplex est ieiunium. Primum est corpus
liberum a cibo et potu materiali. secundum est afflictio-
nis a gaudio temporalis. tertium est abstinere a peccatis morta-
li. Et de hoc triplici ieiunio debemus castigare iumen-
tum. id est corpus nostrum. primum est ieiunare a cibo nisi ieiunemus
a peccato. unde ilayas. Quare ieiunamus et non asperixisti
humiliamur a facie nostras et nescisti. Loquitur ilayas in perso-
na ieiunantium in peccato mortali. Et subdit rationem in
persona dei loquens. Ecce ad lites et contentionem ieiunasti
et percussisti pugno impietatis. et sequitur. Nunquid tale est ieiunium
quod elegi? quasi dicat. non. imo istud Dissolve colliga-
tiones impietatis. solve fasciculos deprimentes. et omne
onus. id est peccati distringe. Frange esuriienti panem tuum. et ege-
nos vagosque induc in domum tuam. Cum videris nudum
operi eum: et carnem tuam ne despereris.

Secundum consideratum circa ieiunium. scilicet quoniam fuit institutum iei-
unium instituit ieiunium in paradiso tunc quando primum
cepit primis parentibus ne comederent de ligno sci-
entie boni et mali. Sed postea sanctificavit ipsum in de-
serto: quoniam ieiunavit quadraginta diebus et xli. noctibus

Tercium consideratum circa ieiunium. scilicet.
quot requiruntur ad ieiunium

Ad hoc quod ieiunium sit meritorium requiruntur quattuor.
Primum debet esse comitari. scilicet largitas. leticia. hora et
mensura. De largitate dicitur. hie. Quod manducatur? cras
si non ieiunares da pauperibus et ieiunium tuum sit satur-

tas aie nō marcupit lactū. Illud ietu. de? approbat
 vt ait gre. Qd ad aliū man? elemosynay leuat. iō il
 lud qđ tibi subtrahis alteri largire. vt vñ caro tua
 affligit: iñ indigēdū pñmī caro releuet. De scia dicit
 xp̄us. Cū ieiunā nō lites fieri sicut hypocrīte tristes
 extimināt enī facies suas vt appareāt hoīb? ieiunan-
 tes. De scio. s. de hoza. notandū qđ hoza comedēdi in
 dieb? ieiunioꝝ ē hoza nona vel circa. ita tñ qđ scdm
 qđ dicit scūs tho: in h̄rto suo. Nō op? aspicere astro
 labiū: s; sufficit qđ nō anticipet nimis notabilē p̄di-
 da hoza. Qñ legē in p̄mo li. reg. xiiii. c. q̄ionathas qđ
 anticipauit hoza cōedēdi mortū fuit adiudicat?. De
 quarto. s. de mēsurā. notādū qđ ieiunās d; multū so-
 bzīe comedē. vñ di. b. pe. i. petri. v. c. Sobzīi estote &
 c. Et sobzietas ista attendit tā in cibi qualitate q̄
 in q̄titate. In q̄litate cibi vt. s. hō nō comedat ciba-
 ria nō phibita. sicut carnes vñ lactīcinia. et sile non
 h̄rant cibarīa exq̄lita. exq̄lito mō parata. vide de hoc
 s. ca. de interrogatiōib? faciēdis in p̄fessione. Sobzīe-
 tas etiā attendēda ē in q̄titate vt nō sumat cib? nisi
 q̄tū sufficit ad nature sustētationē. Sēfluitas ei cibi
 multa mala facit. q; puocat ad luxuriā. & oē op? bo-
 nū dissoluit. vñ in figura h? legē in h̄rto li. reg. xv
 ca. qđ nabulardā qđ int̄pretat p̄nceps cocoy p quē in-
 telligit v̄tūq; ingluuias: destruxit muros h̄r̄m p q̄s
 intelligit virtutes aie fidelis. vñ aug. Mēs audita
 te ciboꝝ laxata p̄dit oꝝōnis virtutē. Et hiero. Venit
 mero estuans de facili p̄ozūpit in libidinē.

Quartū p̄sideratū circa ietu. s. quot bona facit.

Ieiuniū debito mō obseruatū tria bona facit. p̄-
 mo rep̄mit stimulū carnaliū vicioꝝ: scđo mētē
 eleuat ad p̄tēplationē diuinoy. Tercio ipetrat gra-

etiam statum et celestem primorum. Et ista tria tangunt in praefatione quadragesimali in qua dicitur Qui corporali ieiunio vicia propius mentem eleuas virtutem largiri et premia. Notandum insuper quod ieiunium intelligunt omnes afflictiones corporales sicut vigilie peregrinationes flagella. et c. ¶ Ca. iiii. et principale est de oratione quae est tertia pars satisfactionis.

Oratio quae est tertia pars satisfactionis diffinitur sic a damasceno. Oratio est primus mentis affectus in deum tendens plerumque ne animus pigrescat in voce propius. vel sic Oratio est duplex vocum ad impetrandum in deum tendentium: Notandum ergo quod in oratione non debet peti temporalia ad minus principaliter: sed debent peti spiritualia et principaliter ad salutem. Iuxta illud verbum saluatoris. Petite regnum dei et iustitiam eius et haec omnia adiicientur vobis. scilicet temporalia. Quae autem sunt petenda in oratione ostendit Christus quando discipulis dicebat sibi. Nunc docete nos orare: dicit. Cum oratis dicite Patris noster. Et de hoc dicitur in eadem parte ubi de ista materia tractabitur in spirituali. Ad hoc autem quod omnino sit meritoria et satisfactoria requiritur quod habeat. xiii. conditiones. scilicet quod sit fidelis secreta humilis discretus verecundus deuotus secretus pura lachrymosa attentus feruida opuscula et assidua De istis non plus persequamur: quia sunt de se nota cuiuslibet advertere. volenti valet denique oratio per tria vicia spiritualia precipue. Vnde hieronymus. super illud locum. hoc genus demoniorum non efficitur nisi in oratione et ieiunio. dicit sic. Medicina est cuiuslibet morbo adhibenda. non enim sanat oculus quod sanat calcaneum. Ieiunio sanantur corporales pestes. Oratione sanantur pestes anime vel mentis. Si autem queratur quae istarum trium partium satisfactionis sit portio: scilicet oratio elemosina et ieiunium Dicendum quod si comparatur quantum ad obiectum quod immediatè respiciunt vel quantum ad ma-

tertiā circa quā sūt: sic oratio est dignior et potior aliis duab⁹. Oñs enī h̄z deū p̄ immediato obiecto. ut p̄ ex eius diffinitione. Nā oñs est affectus p̄ mem̄tis tendēs in deū. Elemosyna autē h̄z p̄ immediato obiecto miserā p̄ximī. ad hāc enī relevandā ordinat⁹. Ieiuniū autē p̄ immediato obiecto h̄z lasciviā carnis q̄ ad hāc reprimendā terminat⁹ et ordinatur. Oñs enī est circa spūalia. elemosyna autē et ieiuniū circa corporalia. quare manifestū est q̄ oñs est dignior et potior elemosyna et ieiunio. &c. Si autē p̄parent q̄ tū ad ambitū: sic elemosyna est potior orōe et ieiunio. q̄ elemosyna cōtinet in se orōem et ieiuniū. Ille enī q̄ dat elemosynā indigēti: obligat ipsū ad orandū p̄ se deū. et sic oñs includit⁹ in elemosyna. Ille enī q̄ facit elemosinā est particeps ieiunij et abstinētie illi⁹ qui recipit eā. et sic ieiuniū in elemosina cōtinet⁹. vñ credo q̄ elemosina sit vtilior et potior ad satisfaciēdū ieiunio et orōne. Et ista videtur ē intētio beati pauli apli in p̄ima ep̄la ad timotheū. c. xi. vbi sic inquit. Exerce autē teipsū ad pietatē. i. ad elemosinā. nā corporalis exercitatio. i. ieiuniū ad modicū vtilis est. pietas autē ad oīa utilis est p̄missione vite habens que est nunc et future

Ca. v. de mensura penitentie

Quanta peccatū est gravior: tāto ceteris parib⁹ dī fieri et iponi maior p̄nia seu satisfactio p̄ eo. et dico ceteris parib⁹. q̄ talis circūstantia posset ēē ex parte p̄sone peccātis. vel etiā ex parte p̄ci. q̄ m̄nus graui peccō deberet iponi grauior p̄nia seu satisfactio. verbi gr̄a. Cōstat q̄ interficere matrē est grauius q̄ interficere vxorē: et tamen de iure grauior penitentia est iniungenda vxoricidē q̄ matricidē. Et

Holio

ratio est. qz penitentia d3 eē talis qz sit remediū peti
 p̄fēcti ⁊ cautela futuri. ⁊ qm̄ hoīes sunt magis p̄nī
 ad v̄roicidiū q̄ ad m̄ficiū, idē vt magis retrahant
 maior p̄nīa d3 ip̄oni v̄roicide q̄ m̄ficiē. Et simil
 causa p̄nīa maior d3 ip̄oni iuueni lubrico q̄ senī, sed
 ceterū paribz q̄to p̄ctm̄ est graui⁹, tanto maior p̄nīa
 est ip̄onēda p̄ eo. Ad videndū ergo q̄ p̄nīa p̄ vno qz
 p̄ctō sit ip̄onenda, videndū est de gradibz p̄ctōz, qd̄
 .s. p̄ctm̄ est grauius altero. P̄zo quo sciendū qz gra
 uitas p̄ctōz pōt attendi tribz modis, vno mō circa
 idē p̄ctm̄ ⁊ hoc duob⁹ modis, vno mō ex pte cause in
 ducētis ad p̄ctm̄. Nā scōm qz dicit gre. P̄ctm̄ tribz
 modis 2mittit. .s. ignorātia, infirmitate, aut certa sci
 entia. Audis vel malicia p̄petrat. vñ p̄ctm̄ qd̄ perpe
 trat ex infirmitate graui⁹ est q̄ p̄petratū ex ignorā
 tia: sed multo grauius est si p̄petret ex sciētia certa.
 de pe. di. ii. Sciendū. Vñ maior est p̄nīa ip̄onēda p̄
 p̄ctō p̄petrato ex infirmitate, .i. ex tētatōne seu fragili
 tate: q̄ p̄zo p̄ctō p̄petrato ex ignorātia. .s. multo ma
 ior p̄ p̄ctō p̄petrato ex certa malicia. Nec est contra
 illud ambro. dicēdū. Graui⁹ peccat qui sibi p̄mittit
 ip̄unitatē q̄ 2tēuit. .s. nō graui⁹ qui ignorat. ex
 ip̄onēdū est ḡuissime, .i. p̄iculossissime, qz specialis p̄nīa
 nō age⁹ de p̄ctō qd̄ ignorat. vñ iohēs cri. vel os au
 rē. Nullū iuenit tale remediū cōtra p̄ctā sicut cor
 mēoria 2tinua. de pe. di. 3. Judas. ⁊ hoc intellige cū
 hō recozdat de p̄ctō ad contritiōē, non ad delectati
 onē. Alio mō pōt attendi ḡuitas circa idē p̄ctm̄ ex
 parte ipsi⁹ p̄cti. Nā vt dicit aug. Sicut tribz gradi
 bus puenit ad p̄ctm̄. .s. suggestiōe, delectatiōe, ⁊ 2lē
 su: ita ipsi⁹ p̄cti sūt tres differentie. .s. p̄ctm̄ in corde,
 p̄ctm̄ i ope ⁊ ore; ⁊ p̄ctm̄ 2suetudie, ita q̄ p̄ctm̄ i ope

est qui^o q̄ pctm̄ in corde. sed guisimū ē in 2suetudie
 Un̄ tres differētie pctōꝝ intelligūtur per tres moꝝ-
 tuos quos xps legit suscitasse. filiā. s. archisynagogi
 filiū vidue. et lazarū. puellā suscitauit in domo: ecce
 pctm̄ cogitatōis. puerū aute portā ciuitat: ecce pctm̄
 operatōis. lazarū quatrduanū i monumento: ecce
 pctm̄ cōsuetudinis: Itē puellā suscitauit x̄bo tātuꝝ
 puerx̄ x̄bo et motu. lazarx̄ x̄bo x̄bo ⁊ fletu ⁊ lachrimis.
 Et hoc ad oñdēdū q̄ maior est p̄sia iponēda p̄ pctō
 operatōis q̄ cogitatōis. ⁊ multo maior p̄ pctō 2sue-
 tudinis. Alio mō p̄t attēdi ḡuitas inē diuersa pctā:
 ita tñ q̄ sint eiisdē ḡtis. sicut dicit aug. de pctō lu-
 xurie dicens Adulteriū malū vicit fornicatōem. vicitur
 adulteriū ab incestu. Pei^o ei ē cū mēe q̄ cū alia m̄li-
 ere cōnubere. Sed hoꝝū oīm pessimū qđ cōtra nām
 fit Tercio^o pōt attēdi ḡuitas in pctis: ⁊ hoc iter pctā
 diuersoꝝū ḡm. sicut dicit aug. q̄ qui^o ē hoicidiū q̄
 adulteriū. xxxiii. q. ii. Si qđ veri^o. Et vlt oia pctā
 q̄ directe 2mittūtur 2tra deū: sicut ydolatria. hēsis.
 blasphemia. et filia: sūt ḡuita aliis De hoc tñ dicit
 in terciā parte qñ ageť de decē p̄ceptis. Quid quō est
 gradus in pctis: videndū est quō debeat sacerdos se
 h̄re circa impositionē p̄sie. Circa quod sciēdū q̄ 2is
 sentētia doctoꝝū t3 q̄ oēs p̄sie sūt arbitrarie. i. arbē-
 trario sacerdotis sūt taxāde. et hoc 2sideratis crimi-
 nū q̄litate et q̄titate. Itē persone dignitate. officio.
 paupertate. infirmitate. seu debilitate. 2plexiōe. con-
 suetudine. societate. lachrimis. deuotiōe. religione. ⁊
 t̄pis qualitate. ac oñib^o circūstātis sup̄apōsitis Et
 nota q̄ circa impōem p̄siarū bonū est scire cal^o peni-
 tētiales q̄s pōnit hostien: in sūma sua si. de. pe. vbi di-
 cit q̄ q̄ ipōs ignozat: nō meret h̄re nomē sacerdotis

& debet confitenti pccōri sacerdos declarare q̄ ad hoc
 debet eē discretus. pñiam tñ pōt moderare scdm q̄li
 tatē: & sic p̄t dicē p q̄libet pccō: tu debes sic peitē: sed
 forte vita tua nō sufficeret: iō do tibi talē. etc. p om̄i
 bus pccis tuis ꝛcedo tibi q̄ indulgētie sc̄tē p̄sint tibi
 et oīa bōa q̄ facies: et mala q̄ p amoꝛe dei sustinebis
 coniungo p pñia. vñ leo papa. Tpa penitudis. i. pñie
 habita moderatōe ꝛstituenda sūt tuo iudicio pꝛout
 cōuersoꝝ. i. penitētia aīos perspexeris eē deuotos.
 Itē in octaua synodo fuit positū in iudicio eoꝝ qui
 p̄sunt: vel q̄ to tꝛebel quali mō penitere debeāt qui
 deliquit. xxvi. q. vi. Tꝛe. et ca. Hoc fit. Hoc idē di.
 hiero. de pe. di i: Mēsurā. s. i arbitrio sacerdotis
 eē derelictū tꝛs pñie. Ut aut magis particulariter
 sciant simplices sacerd. quō in impōe pñiarum ꝛce-
 dere debeant. sciendū q̄ regularit ꝛo ꝛerturio. adul-
 terio. fornicatōe homicidio voluntario: et ceteris cri-
 minibus capitalib⁹ est septēnis pñia imponēda. & hoc
 duplici rōe. Q̄nā q̄ dñs ꝛcepit marīā soꝛoꝛē moy-
 si et aarō leꝓa ꝛcussā: p quā intelligit leꝓa cuius
 libet ꝛeti mortalis septē dieb⁹ manere extra castra.
 et post mūdationē redire ad castra. Hec rō ponitur
 xxxiii. q. ii. Hoc ip̄m. Et scdm hoc ꝛeꝛ diem intelli-
 gimus annū. Iuxta verbū dñi dicētis ꝛ ꝓphetam
 Diē ꝓ anno tibi dedi. Alia rō est. vt sicut ꝛeꝛ ꝛeti
 mortale ꝛccōꝝ amittit septisozmē grām spūālā cuius
 ꝛeꝛ pñiam septennē eā recuperet. Notandum q̄ li-
 cet dñi sit q̄ ꝓ h̄mōi criminibus sit imponēda septē-
 nis pñia: tñ magis vel min⁹ aspera debet imponi ꝛ-
 ut maioritas vel minoritas crimi ꝛensatis ceteriꝛ
 cūstantiis hoc expōsit: vt in sequētibus apparebit.
 Sunt aut plures casus in quibus ꝓꝛter ꝛccāis di

gnitatē vel p̄dī enozmitatē: imponitur maior p̄n̄ia.
 vel etiā ex variis causis minor. Nā p̄b̄ si fornicatio
 nē fecerit p̄n̄iam d̄z agere. x. annorū sc̄dm̄ formā tra
 ditā. lxxii. di. Presbyter. Et illū intelligūt qdā de
 simplici fornicatōe. Alii v̄o et forte meli⁹ de incestu
 et adulterio. et qui cognouit cōsanguineā vel aff̄inē
 Itē si p̄b̄ cognouit filiā suā sp̄salē quā baptisauit
 vel de sacro fōte leuauit: vel cui⁹ cōfessionē audiuit.
 vel in cōfirmatōe tenuit. d̄z h̄c p̄n̄iam. xii. annorū
 et d̄z deponi. et ip̄a d̄z etiā reliquere res suas paup̄i
 bus et in mōasterio deo vsqz ad mortē seruire. xxx.
 q. i. Si q̄s sacerdos. Itē qui cognouit monialē de
 bet agere p̄n̄iam decē annorū. et si r̄ ip̄a sc̄dm̄ formā
 positā. xxvii. q. i. De filia. et ca. De uotā Officiā d̄z
 penitere decē ānis sc̄dm̄ formā satis asperā positā
 xxiii. q. iii. Latorē. Quociēde adhuc ip̄onēt maior
 p̄n̄ia. xxxii. q. ii. Admonere. Notādū etiā q̄ parēti
 bus in quorū lectis inueniūtur filii mortui ille ex c⁹
 culpa cōtigīt si sit solut⁹: d̄z induci vt intret monā
 steriū ei⁹dē ep̄atus cuius pctā sua deplozet p̄petua
 p̄n̄ia. Si tñ non poterit ad hoc p̄pter carnis fragilit
 tatē induci. 2cedēda ē ei licētia 2trahēdi m̄tionium
 imposita sibi in seculo p̄manēti graui p̄n̄ia. Si r̄ nō
 debet induci ingredi monasteriū in aliis duob⁹ ca
 sibus. quorū vn⁹ ē qñ alter 2iugum viuūt: nisi forte
 2iugū uellet silē ingredi. Ali⁹ casus ē si habeat filios
 paruos a quibus nō pōt recedere: nisi aliq̄s timēs
 deū sine suspitōe illos educaret. Si autē sciēt illud
 acciderit. puta qz negligenter collocauit filiū secum
 in lecto ⁊ i mane inuenit eū extinctum: debēt vt dicūt
 aliq̄ doctores agere p̄n̄iam. iii. annorum: quorū vn⁹
 sit in aqua et pane. extra de his qui occide

fuit filios. c. l. ff. 7. lll. q. l. Consultasti. 1320 homicidio
 casuali iponēda ē pñia. v. annor: qñ culpa pcessit ca
 lū alit nulla: nisi forte ad cautellam. l. di. eos vero.
 7 duobus ca. seqñ. Et credo q idē est iudicium de ho
 micidio necessario. De ista matia videē i tertia par
 te de decē pceptis. De vicio sodoitico qñ sit detesta
 bile pz p aug. dicētē. q lōge mai⁹ crimē ē q matres
 cognoscere. pz etiā p penā sodomitis illicitā q i igne
 7 sulphure de celo missis pierūt. Quid etiā pctm clā
 mat spaliē in vindicta ad dñz. Qñ in gen. dicit dñs
 Clamor sodomor 7 gomozteor venit ad me. qz vt
 dicit aug Violatur p istud pctm societas q in nobis
 dz eē cū deo cū ipa natura cui⁹ ipse est actor: libidis
 puerilitate polluit. xxxi. q. vii. Flagi. De isto etiam
 pctō dicit aug. Quidēs de⁹ in hūana natura tñ nefas
 ztra naturā fieri: fere desit incarnari. 7 infinita ma
 la de isto nefādo crimie pñt dici. ē enī tāte maledicti
 onis q nō sol⁹ act⁹ sed etiā platio siue noiatio os lo
 quētis: aures audietū: ipsaqz quodāmo polluit ele
 mēta. Et istud male cogitāt hyspani. Pueri ei in cu
 nabalīs existētes 7 etiā mulieres muliebzi postposi
 ta verecūdia istud nefādū 7 execrabile dñū q castel
 lani nomināt oib⁹ dñis suis imiscēt. vñ credo q p
 hmoi nefandissio crimie sit granissia iūgēda pena.
 Multa alia crimia ponūt i diuersis capitulis i cor
 poze decretor p qbus maior pena q septēnis est ipo
 nēda: q dimittit hic. qz talia crimia de iure 7 cōsuetu
 dine reseruāt iudicio epozū. quos credo talia iura
 meli⁹ scire me. 7 tñ idistincte credo oēs penitētias ho
 die eē arbitrarias. i. arbitrio sacerdotū taxādas pē
 tatis ztritōe 7 zditōe pctōzū. 7 oib⁹ aliis circūstā
 tiis. vñ posset eē tāta ztritio cōfitentis q p maxia

pctō eēt modica imo quasi nulla pñia iponēda. Sicut fecit dñs clemēs papa qrtus: q̄ dū eq̄taret q̄daz: die p romā. q̄dā mulier q̄ de remotis ptib⁹ venerat accessit ad eū portās vnū paruulū puerū i brachiis ⁊ voce magna cū magnis lachrymis clamauit Pater sancte miserere mei peccatrici: ⁊ da michi pñiam q̄ habui filiū meū quez hic porto a filio meo. Et papa corā oībus absoluit eā a pctō et iposuit ei pñiam vt ieiunaret sextas ferias per annū in pane et aqua. Et mulier recedēs ⁊ reuoluēs secū g̃uitatē pcti: ⁊ pñia tē pñie credidit q̄ papa nō hñ intellexisset eā: ⁊ i crastinū accessit ad papā: ⁊ g̃fessa ē sicut p̄us: ⁊ papa absoluit eā iposita pñia sibi q̄ diceret tria. Qd̄ nē. m̄l̄e itaq; recedēs ⁊ secū vt p̄sus pctm̄ pñiamq; reuoluēs iterato ad papā rediit ⁊ corā omīb⁹ vt p̄us g̃fessa est quā papa absoluit iponēs ei pñiam q̄ diceret vnū. Qd̄ nē: et cū interrogaret papā q̄re ita modicā pñiam sibi iponeret: Rēspōdit papa q̄ pl⁹ ascēdit ⁊ tritio: doloꝝ et verecūdia: quā passa est ita publice g̃fiteōdo peccatū suū: q̄ si oībus diebus vite sue ieiunasset cū pane et aqua. Exēplo ergo isto cōfessor in ipōe pñie d̄z attēdere ⁊ tritionē. doloꝝē. ⁊ verecūdiā cōfiteūd. ⁊ secūdū q̄ videbit maiorē vel miōrē ⁊ tritōem d̄z imponere maiorē vel miōrē pñiam. Notandū tñ q̄ pctō vbi d̄z fieri renūciatio sicut in symonia: vel restitutio. sicut in furto. rapina: dep̄datōe: incēdio. vsuratio: fraudulētia. ⁊ dolosa negociatōe. ludo scdm̄ districtiōnē sup̄apositā d̄z iponē pñia q̄ renunciet aut restituat si pōt: si nō p̄t q̄ si hēat aim̄ restituēdi ⁊ doleat q̄ nō pōt. ⁊ p̄mittat q̄ si de⁹ det sibi de quo q̄ restituet: alias nō absoluat nec ei pñia iponat. Notandū q̄ sacerdos q̄ d̄z iponere pñiam p cōtrarium corpe

spōdentē ipī pctō. v̄t sup̄bo oꝛōez. auaro elemosinā
 luxurioso ieiuniū. et sibi v̄rat expedire peregrinatōez
 vel loci mutatōem: v̄t sic macerat caro ⁊ refrenet a
 delectatōe ex mēozia facit vel aspectu persone vel lo-
 ci cū qua vel in quo peccauit ⁊ ppetratū fuit pctm.
 lxxi. vi. Valet. xv. q. i. mulier. Notandū insuper q
 sacerdos d̄z cauere ne iponat pñiam seruo per quaz
 fiat p̄iudiciū domino: nec discipulo per quam fi-
 at p̄iudiciū maḡo. nec ecōtra. Et maxie etiā ca-
 ueat circavirū et v̄rozē ne ipōat pñiam talē alteri p
 quā ali⁹ possit deuenire in cognitionē pcti. S̄z pone.
 aliq̄s cōfitē de pctis suis: ⁊ dicit se penitere: non tū
 vult subire onus pñie dicēs se delicatū infirmum et
 male 2plexionatū: et sc̄ia: qd faciet de isto Dico q si
 dicat se penitere de pctis et pponat de cetero ab̄vie-
 re: cū allegat infirmitatē: fragilitatē. et accusat aspe-
 ritatē satisfactionis: sacerdos d̄z ipm reducere v̄t a-
 nīmū paratū ad oēm satisfactōem h̄eat: sibi ostēdan-
 do magnitudinē pctōꝝ suoz: et que et q̄ta bōa ami-
 sit ppter ista q̄ oīa recuperabit per pñiam. ostēdendo
 etiā q̄ et q̄ta x̄ps sustinuit p pctis nostris: q̄ tamen
 erat s̄mo delicatus. et quot et q̄ta sustinuerūt sc̄i
 martires: et sancte virgines tenere et delicate a pctis
 munes: subiūgat ergo sacerdos q̄ta ergo pena debe-
 tur tot et t̄tis pctis q̄ tu cōmisisti. ⁊ m̄ta talia d̄z
 ostēdere ei. Et si cū oib⁹ istis nō pōt ip̄z inducē ad pe-
 nitētiā. iponat ei talē quā verisim̄ credat eū portare
 posse. Et ad hoc iuvat nos x̄pi exēplū qui nūq̄ legis
 grauē iposuisse pñiam nisi vade et āplius nō li pecca-
 re. Vñ ioh. crī. sup illū locū. Alligāt onera graua:
 ⁊ c. dicit. Si erramus ppter pñiam modicā iponē-
 tes nōne melius est ppter miām dei dare rōem q̄ p

ptet nimia crudelitate succubere peccatis xxi. q. vii.
 Obligat Aug. Si non potest gaudere sacerdos de oimoda
 purgatione peccatorum gaudet saltem quia liberatum a gehemna
 mittit ad purgatorium. Ex quo patet quod si peccata non sunt
 condigna complebitur in purgatorio. Referendo ad supra
 dicta quod diligenter volumus annotari. Item postea, aliquis ex
 titetur peccata sua et benevale abstinere ab uno et ab al
 tero non: nunquid admittendus est ad penitentiam. Dico quod sa
 cerdos debet confessionem illi audire et recipere: non tamen debet eum
 absolueret: sed debet de peccatis sibi confessis salubriter et consilium
 quod poterit exhibere: et consilium quod faciat aliquam penitentiam
 de peccatis suis: et inducat eum ad bonum: quantum poterit: et
 omnia bona quae ipse de consilio sacerdotis faciet quantumque in
 forma, id est sine caritate facta: quibus non valeant sibi dire
 ctie ad vitam eternam obtinenda: tamen valebunt sibi ad quat
 tuor vel ad aliqua ipsorum. Primo ad extremi iudicii
 supplicium tolerabilius subeundum. de pe. di. iiii. Si quis
 secundum ad temporalis prosperitatem obtinenda. de pe. di. iiii. Ca
 uendum. xxi. q. ii. Si quilibet. Tercio ad hoc ut illustre
 tur cor eius ad penitentiam. de pe. di. iiii. Fles in fine. Quae
 to quia dyabolus non potest ei tamen nocere: sicut patet de iudeo.
 de quo narrat gregorius in dialogo. quod quia se signauerat
 dyaboli non potuerunt ei nocere. Ex predictis patet quod ad
 hoc quod penitentia sit satisfactoria et meritoria oportet quod sit facta
 in caritate, id est: ille qui facit eam sit sine peccato mortali. sed
 pone. alicui fuit lapsa penitentia et antequam impleat penitentiam
 suam labitur in peccatum mortale: et ex hoc in peccato complet
 penitentiam postea redit ad statum gratiae: nunquid valet ista pe
 nitentia vel tenet eam iterare? Ad hoc dicit scilicet thomas
 in quarto suo quod quidam sunt opera satisfactoria quo
 rum effectus manet postquam ipsa facta sunt: sicut post
 quam facta est elemosina: adhuc manet effectus salicet

diminutio sbe tpālis dātis Sicut postq̃ aliq̃s ieiuna-
uit: adhuc remanet effectus ieiunii q̃ est debilitas cor-
poris ieiunātis. ⁊ illa q̃uis sit i pccō mortali scdā th̃ h̃
o3 q̃ reiterētur. Alia sunt opa satisfactoria q̃ postq̃
sunt facta: nichil remanet de eis sicut opō ⁊ iō si fiat
i pccō mortali o3 q̃ reiterē. Vñ si alicui fuit in pñia
iūctū q̃ dicat cētū pat no. si dicat ea exñs i pccō mor-
tali: nō implet pñiam. imo o3 q̃ iteret ea exñs in grā.
Secus est de elēosina et ieiunio vt dictū est. Circa hoc
sciēdū q̃ opa facta in caritate mortificant p sequens
pccm mortale. ⁊ viuificātur postea post verā pñiam
si sequat. S3 illa que nūq̃ fuerūt vicia. i. illa q̃ fuerūt
facta i pccō mortali nunq̃ possunt viuificari. Illa
reuiscunt que mortificata fuerūt. Sed nō reuiscunt.
que mortua facta fuerunt

¶ Ca. vi. vtrū vnus possit satisfacere pro alio:

Nunc restat videre vtrū vnus possit satisfacere p a-
lio Circa qd̃ notandum q̃ ille pro quo alius sa-
tisfacit aut est viuus: aut mortuus: si sit viuus at ip-
se potest per se satisfacere: aut non. si potest: dico q̃
vnus non potest satisfacere pro alio. Et rō q̃ me mo-
net ad hoc est ista. Eqtas enī iusticie exigit: vt q̃ pec-
cauit satisfaciāt. et hoc si potest. sed iste peccauit p̃
per se satisfacere: ergo oportet q̃ satisfaciāt. Si autē
non pōt per se satisfacere tunc dico q̃ alius pōt satis-
facere pro eo. Sed ad hoc requiruntur multa. quedā
ex parte illius qui satisfacit. qdā ex parte illi⁹ p quo
satisfacit: qdā ex parte vtriusq̃. qdā ex pte operis satis-
factori. Ex parte illius q̃ satisfacit requir̃ ppiuitas
i. ille q̃ satisfacit sit obligatus ppiuitate sanguis
illi p quo satisfacit. sicut credo q̃ si pater esset impo-
tens ad satisfaciendū: fili⁹ possit ceterū pcurrētib⁹

satisfacere p eo. et rō est. qz pē et fili⁹ sūt quasi vna
 psona. Ex pte illius p quo satisfacit requiritur necessi-
 tas. sc. q indigeat. ⁊ etiā impossibilitas. sc. q nō possit p
 se satisfacere. Ex pte vtriusqz requiritur caritas. sc. q
 vterqz sit in caritate. qz caritas est radix merēdi. et
 sū illa nullū est opus satisfactoriū. Ex pte opis satis-
 factorii requiritur q ille qui satisfacit p alio satisfaci-
 at plusq ille p quo satisfacit. sicut si ille p quo satis-
 facit eēt obligatus ad ieiunandū sextā feriā oportet
 q ille q satisfaceret p eo amplius ieiunaret. Re-
 do etiā q oz q fiat auctoritate superioris. si aut ille p
 quo satisfacit sit mortu⁹. aut est in paradiso. ⁊ tunc
 nō idiget q aliqs p eo satisfaciat. qz vt dicit augu-
 Inuriā facit martyri q p martyre orat: qd intelli-
 gendū est de quolz exite in paradiso. vt expresse dē
 de ce. missa. cū marthe. Aut est in inferno: ⁊ tūc scdm
 opinionē oīm theologorū: nichil qd sit p eo pficit sibi.
 qz in inferno nulla est redēptio. Aut est i purgato-
 rio. et tūc pōt satisfieri a viuis p eo. Et ita di. aug. i
 li. de agēdis circa mortuos vbi dicit. Nō estimem⁹
 ad mortuos p quibz curā gerim⁹ puenire: nisi q p
 eis siue altaris. siue elemosinarū. siue oñonū suffra-
 giis supplicet. xlii. q. li. Nō estimemus. Et gre. Die
 defūctorū quattuor modis soluantur. aut oblatiōibz
 sacerdotū. aut oñonibz scōrū. aut viūorū carorū ele-
 mosinis. aut ieiuniis cognatorū. Licet aut de pnia
 multa eēnt dicēda. hec tū q dicta sūt breuitatis cau-
 sa sufficiāt. Sup opis iperfectione veniā postulās a
 lectore vt q corrigēda viderit et addēda nō inuidēt
 aīo sed benigno corrigat et emēdet. Finis scda ps
 pīcipalis huius libri. Incipit scia ps De articulis
 fidei. et his q ptiēt ad informationē populī.

Quoniam dominus ac magister noster iesus christus de mundo ascendit? ad preteritum: discipulos quomodo se haberent ad fideles quos suo redimerat sanguine instruens dicit. Eritis in mundo vniuersum docete omnes gentes. In quo rectores ecclesiarum discipulis succedentes instruxit et monuit: ut sibi subditos doctrina sua salutifera informaret: quod in veteri lege est pulcherrime figuratum: ubi legitur quod in rationali iudicio quod sacerdos gerebat in pectore: doctrina et veritas etiam sculpta. In qua re dabatur intelligi quod euangelici sacerdotes veritatis doctrinam in se debent gerere: et eam suis subditis annuciare. alioquin suam maledictionis incurrunt. sicut eis per prophetam dominus minatur dicens Eritis vobis canes muti non valentes latrare. merito etiam rector ecclesiasticus canis dicitur. quia latratu predicationis et doctrine euangelice lupos. id est demones arceat et a grege domini: et dormientium in petris animos excitare. Sed tunc multum efficitur: dum desideria torquet: vel ex ignorantia tacet: et non merito a domino reprobat. quia ex ore summoque laborare debet: et solerti ac sollicito animo vigilare: ne diuine scientie ignarus existat animo tam de ea scire tenet. quod sciat suum officium debite exequi et sibi ipsum remissum informare: et hoc spectat ad ea quae populus debet scire. quae quo ad nunc presentem reduci ad quicquid. scilicet ad credendum: ad petendum: ad faciendum ad fugiendum: et ad sperandum. Debet ergo rector ecclesiae sic sibi subditos instruere quod credendum. quod petendum quod faciendum quod fugiendum et quod sperandum. primum est in articulis fidei. Secundum in petitionibus orationis. Tercium et quartum in preceptis decalogi. Quintum in dotibus glorie paradisi. Et de istis in ista scilicet parte est agendum Et secundum hoc ista tertia pars diuiditur in quatuor capita. Caput primum erit de articulis fidei. Secundum de petitionibus orationis. Tercium de decem preceptis. Quartum de dotibus

bns bestozum.

Ca. i. de articulis fidei

Teste aplo. Sine fide impossibile est placere deo. Fides enī est fundamentū oīm bonorū operū. sine qua oīs edificatio 2structa perit atq; cadit. Ista aut fides in articulis fidei 2pletissime 2tinetur: q̄ articuli in symbolo cōtinētur. ¶ Notandū ergo q̄ q̄tuoꝝ sunt symbola. q̄ licet i verbis sint varia. i cōsuetū et sentēcia sūt vnā. P̄mū vocat̄ symbolū aploꝝ. sc. credo. qđ d̄z in cōpletorio et p̄ma. et vocat̄ symbolū aploꝝ. qz apli recepta spūscāi ḡta illud 2posue-
rūt. et vocat̄ ex hoc symbolū: qz dē de singulis et bo-
lus. qz quilibz ipsoꝝ p̄posuit bolū suū. Quā beatus pe-
trus incipit dicens. Credo in deū patre oīpoten. &c.
Ceteri aut apostoli fuerūt p̄secuti. Secundū cre-
do vocatur symbolū niceenum. qz sc̄ti patres in nice-
na synodo 2posuerunt illud. Et cantatur in missa si-
cut dictū fuit in p̄ma parte tractatus de eucharis-
tia. ca. x. Tercū vocatur symbolū athanasii. qz sc̄-
tus athanasius ipsū cōposuit. Et illud dē in p̄ma
diei. sc. Quicūq; vult saluus esse. Quartū potest vo-
cari symbolū innocentianū siue lateranenſe. qz fuit 2-
positū sub innocentio in cōsilio lateranēsi. Et po-
nitur ex. de sum. trisi. et si. ca. c. Hicmiter credimus
Et ita sicut in quattuor euangelis tota veritas do-
ctrine et fidei ch̄ristiane cōprehenditur: ita in quattu-
or symbolis omēs articuli fidei continent̄. Et sicut
oīm quattuor euāgelioꝝ est eadē doctrina. ita oīm
istorū symboloꝝ est vna snia atq; fides. vt sic iuxta
visionē ezechielis. rota sit i medio rote. Materia er-
go istorū q̄tuoꝝ symboloꝝ sūt articuli fidei. qui qđd
articuli fidei ab aliqbz d̄nt esse xli. & ab aliqbz xlii.
Alii quidē eos esse duodecim distinguunt eos p̄

nes numerū xii. apłoy. q̄ vt dictū est symbolū cōpo
 fuerūt. et fidē catholicā p̄dicauerūt. atq; eccliam
 fūdauerūt. Illi autē qui dicūt eē xiiii. distinguūt eos
 eē penes materiā de q̄bz sūt. Cū ergo materia de q̄
 sūt articuli fidei sit diuinitas et hūanitas q̄ dñs n̄
 iesus xps ver⁹ de⁹ et ver⁹ hō est. Igit̄ scđm istos sūt
 septē articuli ptinētes ad diuinitatē. et septē ptinen
 tes ad hūanitatē. Articuli ptinētes ad diuinitatē dī
 ſtingunt̄ sic. qz vn⁹ respicit eēntiā. tres respiciūt pso
 nā. et tres opa psonarū. Articulus ille q̄ respicit eēn
 tiā est credē in vnū trinū deū et vnū. v3 in eēntia ⁊
 trinū in psonis. Et 2tra istū articulū errauit man
 cheus q̄ posuit duos deos vnū bonū et alterū malū
 Et ad remouendū istū errozē cū diceret̄ in symbolo
 apłoy solū: credo in deū. i symbolo niceno fuit addi
 tū: i vnū deū. Et de isto articulo dē i symbolo atha
 nassi. Fides autē catholica hec est vt vnū deū in tri
 nitate et trinitatē in vnitāte veneremur. q̄si dicat.
 Credam⁹ deū eē vnū in essentia et trinū in psonis.
 Articuli autē ptinētes ad psonas sūt tres. primus est
 credere in psona p̄is. Et de isto articulo dē i vtroq;
 symbolo. Patrē oīpotentē. ita q̄ p̄ est p̄ia psona i
 trinitate. nō qdē p̄ioritate nature vel t̄pis. s3 solū
 p̄ioritate origis. qz psona p̄is a nullo originatur.
 s3 alie psonae originant̄ ab ea. Et istud tāgīt i symbo
 lo athanasii cū dē: p̄ a nullo est fact⁹ nec cre. nec ge.
 Scđs articulus de illis q̄ ptinēt ad psonas ē credē in
 psona filiū. et de isto d3 i vtroq; symbolo. Et in iesū
 xp̄m filiū eius vnīcū dñm n̄m. ita q̄ debem⁹ crede
 re q̄ psona filii non sit nec creat⁹: s3 a p̄e gñat⁹. ⁊ hoc
 tāgīt i symbolo athanasii cū d3: filius a p̄e solo est
 nō factus. nec creatus sed genit⁹. Qđtra illū articu

in erravit arrius qui dixit filium dei esse creatum et mi-
 norē p̄te. idē 2 tra errozē arrii fuit additū i sybulo ni-
 ceno. Deū de deo. lumē de luce. deū verū de deo vero
 genitū nō factū. 13 enī xp̄s sit minor p̄te in q̄tū hō:
 tū in q̄tū de⁹ est eq̄lis p̄ti. ita dicit athanasī⁹. Eq̄lis
 p̄ti scdm diuinitatē: minor p̄te scdm hūanitatē. Fu-
 erūt enī aliq̄ heretici vocati ābzite q̄ dixerūt filiū esse
 genitū a p̄te ex t̄pe. ⁊ nō fuisse ab et̄no. Et cōtra istū
 errozē fuit additū in sybulo niceno. Et ex p̄te na-
 tū ante oīa sc̄la. Tercī⁹ articul⁹ de illis q̄ ptinēt ad
 p̄sonas est credere i p̄sona spūsc̄ti. et de isto articulo
 dē i sybulo aplōz Credo in sp̄m sc̄m: ita q̄ debe-
 mus credere sp̄m sc̄m esse verū deū ex p̄te ⁊ filio p̄ce-
 dentē. Ita dicit athan. Spūsc̄tus a p̄te et filio non
 factus nec creat⁹ nec genit⁹ sed p̄cedēs. Cōtra istū
 articulū errāt greci dicētes sp̄m sc̄m a solo p̄te p̄ce-
 dere. Et 2 tra errozē eoz addit ecclia romana i sym-
 bulo niceno. Qui ex p̄te filioq̄ p̄cedit. Fuerūt etiā
 aliq̄ heretici q̄ dixerūt sp̄m sc̄m esse creaturā et nō deū
 vñ 2 tra errozē illoz additū fuit i niceno sybulo.
 Qui cū p̄te ⁊ filio simul adorāt et 2 glorificāt. Nul-
 la ei creatura dz adorari eq̄li adoratiōe cū deo. Cō-
 tra istos tres articulos de trinitate p̄sonarū erravit
 labellī⁹ q̄ posuit 2 fusionē p̄sonaz dicēs. q̄ eadē per-
 sona q̄nq̄ erat p̄. q̄nq̄ fili⁹. q̄nq̄ spūsc̄tus. Cōtra
 quē errozē dicit athan. Alia est ei p̄sona p̄tis alia fi-
 lii alia spūsc̄ti Vñ sciēdū q̄ vna p̄sona est alia ab al-
 tera: nō tū est aliū. vñ ista est v̄a: pat̄ est ali⁹ a filio
 sed ista est heretica et falsa. pater est aliud a filio. qz
 hec dictio ali⁹ q̄ est masculini ḡnis dicit diuersitatē
 in persona. sed hec dictio aliud que est neutri ḡnis
 dicit diuersitatē in essentia. Alii tres articuli perti-

nēt ad opa trinitatē. Quorū operū qdā ptinēt ad op^o
nature. s. ad op^o creatiōis. et de hoc est vnus articu-
lus q̄ dicit q̄ debem⁹ credere deū eē creatorē oīm cre-
aturarū. Et de isto articulo dē in symbolo aplozū.
Creatorē celi et terre. Cōtra istū articulum errauit
maniche⁹ q̄ dixit q̄ de⁹ bon⁹ bona creauit inuisibilia
sed deus malus creauit res visibiles. vñ 2tra errorē
sūū fuit additū in symbolo niceno. Visibiliū oīm ⁊
inuisibiliū. Notandū tñ q̄ i symbolo apo. dē creato-
rē. In symbolo autē niceno dē factorē. Et dēia est in-
ter creare et facere. Creare enī est aliqd ex nichillo p-
ducere. s. facere ē pducere aliqd ex aliq. qz ergo de⁹
creauit i principio angelos ⁊ materiā oīm tā celestiu
q̄ terrestriu ex q̄ postea fecit alia. iō dē creatorē. qz
vero postea ex illa materia fecit oēs alias creaturas
iō dē factorē. Operū autē dei qdā ptinēt ad op^o grē.
s. ad opus iustificatiōis. Et de hoc est vnus articu-
lus quo credere debem⁹ q̄ p grām fideles spūaliter
vniunt. et remittunt pctā fidelibz vnitis i unitate
eccle et catholice fidei. Et de hoc dē i sym. apo. Bā-
ctā ecclesiam catholicā. s. vniuersaliē. scōz cōsonem
remissionē pctōz. Et i isto sacō pprehēdunt oia sa-
cramēta eccle. Et quicqd sacrosctā romana eccle de
baptismo et eucharistia et aliis saccis eccle i quibz
fideles eccle adinuicē participāt et cōicant. et p que
fit remissio pctōz pcepit et docet eē credendū. Con-
tra istū artī. errauit pelagius q̄ p̄sinit q̄ p solū adū
liberi arbitrii absq̄ grā dei poterat hēi remissio pctō-
rū. Cōtra etiā istū articulū errauerūt iacobite ⁊ ni-
cholaite. iouiniani vualdēses ⁊ vñ oēs heretici. in-
del. sarraceni. gentiles. pagani. ⁊ quicunqz de baptis-
mo. eucharistia. et aliis sacramentis. credunt aliter

q̄ sc̄a romana ecclia. Cōtra etiā hūc articulū errāe
 specialē greci ⁊ oēs alii scismatici q̄ negāt sacrosan-
 ctā eccliam romanā eē caput et magistra oīm ecclia-
 rū. Vñ 2tra illū errozē fuit additū in symbolo nice-
 no. vnā aplicā eccliam. Cōtra etiā errozē donati q̄
 posuit baptismū iterari: fuit additū i symbolo nice-
 no: Cōfiteor vnū baptisma. ⁊c. Operū etiā dei q̄dā
 ptinent ad opus glie. s. ad opus glificationis. Et de
 hoc est vn⁹ articulus. videlz q̄ credim⁹ virtute dei
 oēs resurrecturos tā bonos q̄ malos. et bonos eē p-
 miādos. malos autē puniēdos. et de isto articulo dē
 in symbolo apo. Carnis resurrectionē et vitā etnā
 Et i symbolo niceño. Et expecto resurrectionē mor-
 tuorū. et vitā venturi seculi. Cōtra illū articulū er-
 rabāt saducei q̄ negabāt resurrectionē eē venturā:
 cōtra etiā istū articulū errauit plato qui posuit re-
 surrectionē eē naturalē. ⁊ sic fieri virtute nature. s.
 in fine magni anni qui 2plebiē vt dicebat in xxxvi:
 milibz ānis. Cōtra etiā illū articulū errauit orige-
 nes qui posuit malos in inferno puniri solū vsq; ad
 diē iudicii. Vñ cōtra istos errozes dē in symbolo a-
 thanasii Ad cuius aduentū. hoc est virtute cuius cō-
 tra errozē platonis: oēs hoīes resurgere habēt cum
 corporibus suis. 2tra errozē saduceorū. et reddituri
 sūt de factis pprijs rationē. Et q̄ bona egerūt ibūt
 in vitā etnā: qui vō mala i ignē eternū. 2tra orige-
 nis errozē Isti sūt ergo septē articuli ptinētes ad di-
 uinitatē. alii autē septē ptinēt ad hūanitatē. ¶ 1⁹
 mus est de 2ceptiōe filiū dei. s. credere q̄ filius dei cō-
 ceptus fuit in vtero m̄is bē marie virgis virtute
 spūsc̄ti. Et de hoc dē in symbolo apo. Qui cōcept⁹
 ē de spūsc̄to. Et i symbolo niceño. Qui propter nos

hoies ⁊ ppter nr̃am salutē descēdit de celis. et incarnatus ē de sp̃sctō. Cōtra istū articulū errauit manicheus dicēs dei filiū nō verā carnē: s; fāsticā assūpisse. Et 2tra istū articulū dē i symbolo athanasii: Perfectus deus pfect⁹ hō ex aia rōnali et hūana carne subsistēs. Scōs articul⁹ de pertinētib⁹ ad hūanitatē ē de natiuitate xp̃i. s. credē filiū dei ab etno natū a patre. natū ex maria ṽgine ex t̃p̃e q̃ ṽgo extitit ante partū: in partu et post partū. Et de isto articulo dē in vtroq; symbolo. Nat⁹ ex maria ṽgine. Contra istū articulū errāt phidī iudei negantes dei filiū ex maria ṽgine natū. Cōtra etiā istū articulū errauit nefād⁹ ille iouian⁹ dicēs q; l; btā ṽgo cōceperit ṽgo: tñ i partu fuit corrupta. Et 2tra istū errorē dē Natus ex maria ṽgine. Tercius articul⁹ ē de passione xp̃i. s. q; credim⁹ dei filiū p salutē nr̃a passū crucifixū: mortuū et sepultū. Et hoc q̃ ad naturā hūanā q; natura diuina nichil patiebat. Et de isto articulo dē in vtroq; symbolo: Passus sub pōtō p̃lato: crucifixus: mortu⁹ et sepult⁹. Cōtra istū articulū errauit spurcissimus machometus q; quīs i altero canōe suo dicat christū ex maria ṽgie natū: tñ negat passū vel crucifixū fuisse: s; vnū aliū loco eius. Cōtra istū articulū errauit origenes di cēs. xp̃m nō solū passū fuisse p hoib;: imo etiā p demonib; in aere qñ ascendit ad celū. Et cōtra istū errorē dē in simbolo niceo. Qui ppter nos hoies et ppter nr̃am salutē descēdit de celis. Quart⁹ articulus ptinēs ad hūanitatē est de descēsu ad ieros. s. q; credim⁹ q; aia xp̃i q̃ in morte separata fuit a corpore. vnita tñ dītati. corpore etiā diuinitati vnito i sepulchro remanēte: descēdit ad limbū scōr̃ patrū q̃ est qdā pars inferni. ⁊ scōs

p̄tes q̄ in fide de xp̄o incarnādo: & in caritate decelle:
 rant ide liberauit. p̄tōrib⁹ in iferno remanētib⁹ dā
 natis. Et de ifto articulo dē i vtroq; ſymbolo. De-
 ſcēdit ad iferos. Quint⁹ articl⁹ ē de reſurrectiōe. ſ.
 q̄ credim⁹ dei filiū reſurrexiſſe a mortuis tercia die
 ſcōm q̄ ſcripture pphāy p̄dixerāt Et de ifto articulo
 dē in ſymbolo niceno. Tercia die reſurrexit a mor-
 tuis. Uñ notādū q̄ xp̄s fuit i ſepulcro tm̄. xl. horis:
 ſ; dē ibi fuiſſe trib⁹ dieb⁹: qđ ſcōm aug. itelligēdū ē
 p̄ ſinodoche: vt ponat pars diei p̄ tota die. Uñ ipſe
 xp̄s fuit ibi p̄ vltimā partē diei veneris. qz in zpleto
 rio illius diei fuit poſitus in ſepulcro. & fuit ibi per
 totā diē ſabbati: & p̄ p̄mā ptē diei dñice. qz in auro
 ra reſurrexit. Sext⁹ articul⁹ ē de aſcēſu ad celos. ſ.
 q̄ credim⁹ q̄. xl. die a reſurrectiōe ſua xp̄s cū magna
 comitia āgeloꝝ & animāꝝ ſctōꝝ patrū q̄s ab iferno
 abſtraxerat aſcēdit ad celos. Et de ifto articulo hēē
 in vtroq; ſymbolo Aſcēdit ad celos ſedet ad dexterā
 dei p̄is oſpotētis. Septim⁹ articul⁹ ē de aduētū ad
 iudiciū. ſ. credere q̄ xp̄s i fine mūdi in forma hūana
 apparebit cū virtute magna & ptāte i valle ioſaphat
 & ibi iudicabit bonos & malos Et de ifto articulo dē
 in vtroq; ſymbolo. Inde ventur⁹ iudicare viuos et
 mortuos. Iſti ergo ſūt. xiiii. articuli fidei. quozū ſe-
 ptē ptinent ad diuitatē. et ſeptē ad humanitatē. Et
 iftos articulos debēt ſacerdotes ſuos ſubditos edoce-
 re. & maxime iftos q̄ pertīnēt ad humanitatē. & p̄tiſ-
 ſime de illis de q̄bus ecclia ſolēnizat. ſicut eſt articu-
 lus zceptiōis de quo fit feſtū i anūciatiōe btē marie
 et articulus de natiuitate. de quo fit feſtum i natali
 dñi. et articulus de paſſione: de quo fit feſtū i pa-
 ſce. & articulus de reſurrectiōe. de quo fit feſtū i pa-

scilicet. et articulus de ascensione. de quo fit festum in ascensione
 domini. Istos etiam articulos cum articulo de aduentu ad
 iudicium quilibet fidelis postquam venit ad annos discretionis
 tenet scire explicito. Et de istis articulis ad humanita-
 tem pertinentibus habetur. xl. Nasce. abluatur patitur
 descendit ad inferna. Surgit et ascendit. videtur discernere con-
 cuncta. Hec est catholica fides quam corde credo et ore confe-
 teor in qua fide volo vivere et mori. protestans me in omnibus crede-
 re sicut sacrosancta romana ecclesia credit. Et si quid minus
 habui dixerim: totum reuoco. ut non habeatur per bene dicto

Ca. ii. de petitionibus orationis dominice:

Modum et formam orandi saluator tradens discipulis
 dixit. mathei. vi. ca. et lu. xii. Cum oratis: dicite
 Pater noster qui es in celis. et c. Circa quod notandum quod ista oratio
 excellit omnes alias orationes in tribus. primo ratione magis quam
 eam composuit. qui fuit christus verus deus et verus homo in quo omnes
 thesauri sapientie et scientie dei sunt absconditi. Quanto ergo
 magis qui istam orationem composuit excellit omnes alios ma-
 gistros: tanto ista oratio excellit omnes alias orationes. unde ista
 oratio vocatur dominica oratio. quia dominus dominum eam
 ordinavit: Secundo excellit omnes alias orationes ratione forme.
 Est enim oratio benignissima et brevissima ita quod non potest
 se excusare et dicere quod ratio plenitudinis generet tedium
 vel fastidium: et ideo sit brevis in omnibus: est tamen multum profun-
 da in sensu et ad impetrandum efficacissima. unde de ea di-
 cit sapiens. Brevis oratio penetrat celos: Tercio excel-
 lit omnes alias orationes ratione materie de qua est. In ipsa enim
 continentur omnia necessaria tam in ista vita quam in alia.
 unde notandum est quod saluator in ista oratione precatur sic.
 Primo docet nos captare dei benivolentiam Secundo
 docet modum orandi et formam. Primum facit cum
 dicit Pater noster qui es in celis. Secundum facit cum

dicit Adveniat regnū tuū. ⁊ c. Circa p̄mū duo facit
 Primo docet nos captare dei benivolentiā. Secūdo
 docet nos captare oīonis efficaciam ibi. Sanctificet no-
 mē tuū. Dicimus ergo. Pater n̄r qui es i celis p̄
 mo cōfitemur deū eē oīm rerū p̄ncipatū: qz pater Se-
 cūdo allegam⁹ p̄uilegiū n̄r: qz dicim⁹ nosset Ter-
 cio noīam⁹ p̄p̄tū nomē eius. qz qui es. Quarto as-
 signam⁹ tibi certū domiciliū: qz in celis Dicim⁹ ergo
 pater noster q̄ es in celis. Ubi sciendū qd scdm qd di-
 cit ehardus pater accipit q̄ nqz modis. Primo mō
 dē pater rōe cure. scdō rōe geniture. tercio rōe etat.
 quarto rōe honozis. Quinto rōe creatōis Istis quib⁹
 qz modis deus est pater oīm. p̄mo ratione cure. Ita
 poit apo. paulus dicens omnē sollicitudinē v̄ram
 ponentes in deum: qm̄ ipse curam gerit p̄ oībus. Et
 ipsemet x̄ps i matheo. Nolite solliciti eē dicētes qd
 māducabim⁹ aut qd bibem⁹ aut quo opiemur: scit
 enī pater vester celestis qz oībz his indigetis. Scdō de-
 us ē pater oīm rōne geniture v̄n de eo dicit apo. Glo-
 riarie genuit non v̄bo veritatis vt simus initium
 aliqd creature eius. v̄n q̄līz pōt dicere illud psalm i
 ste. Dñs dicit ad me filius meus es tu ego hodie ge-
 nui te. Et de quolīz dicit de⁹ illud in. ii. li. regū Ego
 ero illi in p̄fēz. ⁊ ipse erit michi i filiū. Tercio de⁹ est
 p̄r oīm rōne etatis ⁊ aīq̄tatis v̄n de eo dicit daniel
 Antiqu⁹ dīex sedet: ⁊ libz vīdelīz 2 sciētīaz aptī sūt
 corā eo. v̄n possum⁹ dicere illd qd dicit apo. Unum
 patrē hēmus deū Quarto deus est pater oīm rōe ho-
 nozis. qz debem⁹ deū honozare sp̄ali honoze ⁊ reue-
 rētia q̄ a doctoꝝib⁹ latria dē. q̄ honoz nulli creatūe de-
 bet exhiberi nec decet: v̄n quīlīz dicere pōt illud qd
 dē in matheo. Confiteboꝝ tibi dñe deus celi et terre

ita ꝑ cōfiteri ibi idē est ꝑ laudare siue honozare. qn
to deus est ꝑ oīm cōe creatōis. vñ moyses. Nunqđ
nō ipe est ꝑ tu? q possidet & fecit et creauit te. Vñ ex
hoc q dicim? pater: hēm? fiduciā illi? qđ in ista oꝛōe
petim? obtinēdi. Vñ possum? arguē sic Pater dat fi
lio illud qđ petit ab eo. si illud qđ petit sit iustum &
filio necēariū. Sz de? ē ꝑ oīm: & illud q in ista oꝛōe
petim? est iustissimū et valde nobis necēarium: quare
fiduciā hēm? q de? totū dabit nobis. Et fundat ista
cō supꝛa vbi saluatoris. in lucavbi dē. Si vos cū si
tis mali nō scitis dare filiis vꝛis: ꝑtomagis pater ce
lestis dabit spm bonū petētibus se. quasi dicat q im
mo dabit. Scđo in oꝛōe illa allegam? ꝑuilegiū nꝛm
cū dicim? noster. vbi notandū q lz vt supꝛa dictū est
deus sit pater oībus illis qnq; modis: tñ nꝛm qui su
mus regnāti aqua baptismatis est spāliter pater.
Vñ nos baptisati & regnati in xꝑo possumus dicere
Pater nꝛ. qz nos sum? liberati ab eo misericōꝛdi?: a
doptati speciali?. educati nobili?. et salubꝛius infoꝛ
mati. Dico ergo q deus ē spālē ꝑ nꝛ: qz nos xꝑiani
sumus ab eo redēpti. et liberati misericōꝛdi?. vnde
possumus deo dicere illd quod dꝛ in apoca. Redēsti
nos de? in sanguie tuo. De qua redēptōe dī. beatus
petrus. Nō ex corruptibilib? auro vel argēto redē
pti estis de vana vꝛa ꝓuersatiōe: sed ꝑciolissio sāguie
imaculati agni dñi nꝛi iesu xꝑi. Scđo dico q deus ē
spālē ꝑ nꝛ. qz nos xꝑiani sum? adoptati specialius
& de hoc dī. apost. Misit de? spm filii sui in corda nꝛā
in quo clamam?. abba ꝑatꝛ adoptionē filioꝝum dī
reciperemus Tercio dico q deus est spālē pater nꝛ.
qz nos xꝑiani sumus ab eo educati nobilius. In sā
cramento enim eucharistie pascit nos deus cozꝑore

⁊ sanguine xpi. Ita dicit ipemet iesus i iohē. Caro
 mea vere est cibus ⁊ sanguis meus vere est potus De
 isto cibo dicit psal. Panē ā gelozū māducauit hō de
 quo pane dicit xps. Qui manducauerit ex hoc pane
 uiuet in eternū. vñ ecclesia tñ bñfictū recognoscens
 in vocē grāꝝ actionis prūpēs dicit. O q̄ suavis do
 mine spūs tu⁹ q̄ vt dulcedinē tuā i filios demonstrā
 res pane de celo prestito esuriētes huiles replēs bo
 nis: fastidiosos diuites dimittens ianes. Quarto di
 co q̄ de⁹ est spālīter pater n̄: qz nos xpīaui sum⁹ ab
 eo isozmati salubzīus ⁊ hoc per enāgelicā doctrinā q̄
 sola est doctrina salutifera ⁊ salubris ⁊ istā doctrinā
 dauid petebat cū dicebat. Bonitatē et disciplinā et
 sciētīā doce me. De ista doctrina dicit sapiēs. Audi
 fili mi doctrinā p̄tis tui. ex hoc ergo q̄ dicim⁹ pater
 n̄ hēmus fiduciā q̄ a deo i ista orōne qđ petim⁹ da
 bit nobis. vt arguam⁹ sic. P̄cipale attrahit ad se
 tūm⁹ p̄cipale ⁊ accessoriū. extra de cōse. eccle. vel al
 tad. Si ecclesiā. i. vi. sed de⁹ dedit semetip̄m nobis.
 iō vocamus eū nēm. ⁊ respectu ei⁹ oīa sūt accessoria
 ergo certi sum⁹ q̄ oīa ista dabūt nobis a deo. Et sū
 dat ista rō sup verbo aplī dicētis i ep̄la ad romanos
 Si deus p nobis q̄s p̄tra nos. q̄ etiā p̄prio filio suo
 nō pepcit: sed p nobis oībz tradidit illū. quō etiā nō
 cū illo oīa donauit nobis. q̄li dicat q̄ imo Tercio in
 orōne ista noīamus p̄p̄iā nomē dei. cū dicim⁹ q̄ es
 Circa qđ sciēdū q̄ sp̄uis scđm doctozes in vita ista
 nesciamus nomē p̄p̄i dei tñ inē oīa alia noīa q̄ dñe
 de deo: illud nomē q̄ es ē magis sibi p̄p̄iū qđ p̄z ex
 hoc. qz m̄psi i interrogāti qđ respōderet filiis israel i
 interrogarent qđ erat nomē p̄p̄i dei: dicit de⁹: dicēs
 Cū filius israel. q̄ ē: misit me ad vos. Dicemus ergo

deo qui es: qz de^o est firma entitas: qz nunq̃ deficiēs
 sed oēs perficiēs sūma bonitas: oibus sufficiēs: pu-
 ra veritas: oēs erudiēs: vera caritas oēs reficiēs. Di-
 co q̃ dicimus deo q̃ es: qz ip̃e ē firma entitas nunq̃
 deficiēs. vñ ip̃e de se dicit in exodo. Ego sū qui sum
 Et psal. A selō et vlsqz in sela tu es. Scdo dicim^o deo
 q̃ es. qz de^o est sūma boitas oibz sufficiēs. vñ vocāti
 se bonū dixit de^o Nemo bon^o nisi sol^o de^o. Et de eo
 dicit psal. Bon^o es tu: et in boitate tua doce me iusti-
 ficationes tuas. Et ap̃ls. Sufficiētia n̄ra ex deo est.
 Tercio dicim^o deo q̃ es: qz de^o est pura veritas oēs eru-
 diens. vñ dicit x̃ps in iohē. Ego sū via veritas et vi-
 ta. Et in matheo. Magister: scim^o qz verax es: et viā
 dei in veritate doces. Quarto dicim^o deo q̃ es: qz ip̃e
 ē vera caritas oēs reficiēs. vñ in p̃ia canōica ioh̃is.
 Deus caritas ē: et qui manet in caritate: i deo māet
 et de^o in eo Et ip̃emet dicit in math. Venite ad me oēs
 q̃ laboratis et onerati estis: et ego reficiā vos Dicēdo
 ergo q̃ es: fiduciā hēim^o: q̃ de^o qui est firma entitas
 nulli deficiet s̃z perficiet: qz est sūma bonitas: oibus
 sufficiet: qz ē pura veritas: oēs erudiet: qz est vera ca-
 ritas: oēs reficiet. Quarto dico q̃ in ista op̃ōe captā
 do dei beivolētā assignamus sibi certū donū
 cū dicimus in celis. Circa qd̃ notādum q̃ celū q̃ ad
 nūc est quadruplex. qz est celū sup̃naturale: materia-
 le: spūale et intellectuale. Celū spūale est ip̃a trini-
 tas. et de isto celo dē in gēsi. Suspice. i. respice celū
 .i. trinitatē. et numera stellas. i. perfectōes si potes.
 Celū māle quo ad nūc ē celū empireū de quo d̃r in
 gēsi. In p̃ncipio creavit deus celū et terrā: et q̃ celū
 stellatū alias sc̃m̃ scribit: itelligē celū empireū Celū
 spūale est deuota aia de quo dē in psal. Dñs in celo

sedes eius. Celū intellectuale est natura angelica de
 quo ibidē. Verbo dñi celi firmati sūt. i. angeli cōfir-
 mati sūt i bono. Et i quolz isto p celozū ē deus. qz i
 pmo celo. i. in trinitate est idiuus per essentiā. In
 scdo celo. i. in ēpīreo est clare vīs⁹ p gloriā. In ter-
 cio celo. i. i aīa deuota ē ihabitās p grām. In quar-
 to celo. i. i āgelica natura ē ipam eleuās p excellen-
 tiā. De pmo dē i pīma canonica iohis. Tres sūt
 qui testimoniū dant in celo. Pater verbū. ⁊ spūā-
 ctus. ⁊ hi tres vnū sūt p essentiā. De scdo dē in apo-
 lypertū est hostiū in celo: ⁊ archa testamenti vīsa est
 Archa testamenti est de⁹ q̄ vt dicit apłs: noui testa-
 menti mediatoz est. De tercio celo dr i psal. Ad te le-
 uauī oculos meos qui habitas in celis. i. in. aīabz de-
 uotis. De quarto dē in psal. Eleuata est magnificē-
 tia tua super celos. glo. i. super nouem chozos ange-
 lozū. Dicendo ergo in celis habemus fiduciam q̄ qz
 dñs est in pmo celo. i. ipm transpozūabimur. qz in
 secūdo per ipm. in habitabimur. qz in tercio. per ipm
 viuificabimur. qz in quarto: p ipsū eleuabimur. Et
 sic finit pīa pars orōis dñice. i. qua captabam⁹ dei
 beniuolētiā ¶ Sequē scda pars orōis dñice i q̄ opta-
 mus seu petim⁹ orōis efficacīā dicendo. Sanctificetur
 nomē tuū. Et ē pīma petitio i orōie: s; ē vltia i re-
 seu in itētiōe. Pzo quo notādū q̄ ad hoc q̄ nra orō
 hēat efficacīā. i. ad hoc q̄ nra orō exaudiat a deo: re-
 quirūt q̄ttuoz. i. q̄ fiat cū firmitate fidei: cū bonita-
 te rei: cū deuotiōe animi: et q̄ fiat in noīe xpi. Dico
 pzo q̄ ad hoc q̄ orō nra habeat efficacīā: opz q̄ fiat
 cū firmitate fidei. Sicut ei instrumentum inefficax
 est nisi sit debito modo signatum. ita oratio est ineffi-
 cax nisi sit signaculo fidei signata. Et ideo dices

bat xps. Quidqd orātes petitis credite. i. signaculo
 fidei signate: & accipietis & fiet vobis; vñ dē in iohē.
 Scim⁹ qz pctōres nō exaudit de⁹. vt aūt dicit apoc.
 Omne qd nō est ex fide pctm̄ est. et ideo vt dicit xp̄s:
 Meri adoratores adorabunt patrē in spū et veritate
 v3 fidei. Scdo oz q fiat cū bonitate rei. i. q in oōe
 nō petant nociua: sed vtilia. Sicut ei libellus iept⁹
 est null⁹: ita inepta oō est nulla In cui⁹ signū dicit
 xps Petitis et nō accipietis eo q male petitis. tercio
 oz q fiat cū deuotōe animi. Sicut ei ad hoc q fum⁹
 ascendat a thuribulo oz q sit ibi ignis: ita ad hoc q
 oō ascendat ad deū. oz q sit igne caritatis accensa.
 In cui⁹ signū legitur in apo. Stetit angelus iuxta
 arā tēpli hñs thuribulū aureū in manu sua. & data
 sūt ei incensa multa: que sunt oōes sanctozum. Et
 ascendit fum⁹ aromātū in cōspectu dei de manu an-
 geli. ita petebat dauid i psal. Dirigat dñe ad te oō
 mea: sicut incensū in cōspectu tuo. Quarto q fiat in
 noie xpi. Sicut ei pcuratoz nō dz agere nisi nomine
 pcuratorio: alias illud quod facit non valet: ita cu3
 sumus ozando pcuratores christi: si velimus exau-
 dici: opz q petamus in nomine xpi: vnde xps dicit:
 Quidqd petieritis patrē in nomine meo dabit vo-
 bis. Ita quattuor optamus eē i oōne nostra cū di-
 cimus. Sanctificet nomē tuū. tangūtur tria in hoc
 q dē sanctificet scdm q scñm p̄t capi tribus modis.
 Quo modo idē est q firmū. in quo est firmitas fidei
 Secūdo modo idē est q sine terra in quo ē vtilitas
 rei. alio mō idē ē q sanguine tinctū. i. quo animi de-
 uotio designatur. Quartū tāgitur i hoc. qd dicim⁹
 nomē tuū. De quo noie dicit i marco. In noie meo
 demonia eiiciēt liguis loquēt nouis serpētes tollē

et si mortiferū quid biberint: non eis nocebit. Super
egros man⁹ iponēt et bene habebūt. Et sic teriatur
scōa pars orōnis dñice in qua optamus seu petim⁹
orōnis efficaciam. ¶ Sequitur tertia pars principa-
lis orōnis in qua docemur habere formā et modum
orandi cū dī adueniat regnū tuū. Circa qđ sciendū
qđ ab hoc loco vsq; in finē continent sex petitōes i quib;
petimus oē qđ est nobis necessariū tam in vita
nrā q̄ in alia. Cū enī tota perfectio hominis consistat in
duob; .s. in declinatione mali. et i psecutione boni.
Iuxta illud psal. Declina a malo et fac bonū. id in
ista orōne petimus a deo vt nobis transferat bonū et au-
ferat malū. Quantū ad collationē boni: ponuntur
tres petitiones. Cū enī sit triplex bonū. .s. bonū gl̄e
bonū gr̄e et bonū nature. istud triplex bonū nobis
dari petimus. Nā nobis bonū gl̄ie dari petim⁹: cū
dicimus. Adueniat regnū tuū. .s. regnū paradisi. et
est sensus. O pater nr̄ qui es in celis: petimus qđ re-
gnū tuū adueniat. i. ad nos veniat. Sed quare me-
lius dicimus: adueniat regnū tuū. q̄ dicamus adue-
niamus in regnū tuū? Dico qđ ad denotandū qđ glo-
ria paradisi non habetur ex propriis meritis: sed ex
mera gr̄a dei. Iuxta verbū apl̄i dicētis. Nō ex op̄i-
bus iusticie q̄ fecimus nos: sed scđm miam suam sal-
uos nos fecit. ideo dī adueniat regnū tuū .i. gratia
tua nobis adueniat. Nō autē dicimus adueniamus
qz vt dictū est ex meritis nr̄is nō possumus ad illud
venire. Nō ei p̄uenire ad me nisi p̄ me⁹ traxerit
illū. vt dī i iohē. De isto regno dicit aug. loquēs in
plona xp̄i. Venale habeo: quid? regnū celozū. quod
emittur paupertate. rerū utilitate. labore. requie. tristitia.
gaudio. morte. vita. Bonū gr̄e petimus cum dī

cimus. Fiat volūtas tua sicut in celo et in tra: Ad
 cuius evidētiā sciendū qd hō vocat in sacra scriptu-
 ra tra. vñ psal. Mā mea sicut tra sine aqua tibi. vñ
 de hoīe iusto d̄z ibidē. Bñ dixisti dñe terrā tuā. An-
 geli aut et sc̄i in paradiso stātes vocantur celū. vñ
 psal. Celi enarrāt glām dei. Et ergo sensus. Qd p̄
 n̄ qui es in celis fiat volūtas tua in tra: hoc est hoī
 bus terrenis. sicut fit in celo. i. sicut fit in angelis et
 beatis. vel per terrā intelligit ecclia militans. p ce-
 lū ecclia triūphās. vt sit sc̄sus. Sicut in ecclia triū-
 phāte fit volūtas tua: ita et i ecclia militāte petim⁹
 qd fiat. Que aut est ista volūtas nos docet ap̄lus di-
 cēs. Hec est volūtas dei sc̄tificatio v̄sa. Et d̄z fiat vo-
 lūtas tua. nō aut nrā. qz vt dicit xps. Non ois qui
 dicit michi dñe dñe intrabit regnū celozū. sz q facit
 voluntatē p̄ris mei q est i celis: ipse intrabit regnū
 celoz. Bonū nature petim⁹ cū dicimus. Panē nr̄m
 quotidianū da nobis hodie. Pro quo sciendū qd pa-
 nis d̄z a pan. grece qd est totum latine In hoc ergo
 qd petimus panē: petimus pia q necessaria sūt ad su-
 stentationē huius miserrime et trāsitorie vite. nec
 istud est ztra illud qd dictū est sup̄a in sc̄da pte tra-
 ctatus quarti ca. de ozōe vbi dicebat q in ozōne nō
 sūt t̄palia petēda. qd intelligēdū est q i ozōe nō sūt
 petēda t̄palia directe et p se. sz inq̄tū sūt necessaria
 ad habendū celestia et et̄na. sic ei vñ possūt peti. vñ
 gre. in collecta. Sic trāseamus p bona t̄p alia vt nō
 amittamus et̄na. Vel est intelligendū q non sūt pe-
 tendā bona t̄palia ad sup̄luitatē: sed ad sustentatio-
 nē. et sic petimus ea hic: cū dicimus hodie. qz nō pe-
 timus nisi q̄tū est necessariū pzo die. Et ita petebat
 salomon cū dicebat: Diuitias et paupertates ne dese-

eis michi. s. tñm vñtū meo tribue necessaria. Et paulus. Habētes alimēta et q̄bz tegamur: his p̄tenti sumus. ¶ Notandū etiā q̄ duplex est panis quē petimus in ista orōe. p̄m^o est spūalis panis austere p̄nie Ille est panis or̄deaceus de quo d̄z in iohē. Est puer vn^o hīc q̄ h̄z q̄nqz panes or̄deaceos. q̄nqz panes sūt q̄nqz p̄tes p̄fecte p̄nie. s. cōtritio. p̄fessio. or̄ō. elemosyna et ieiunū. De q̄bz dictū est supra in scda pte. Secundus panis est sacramētalīs eucharistie. de quo pane d̄z in iohē. Hic est panis qui de celo descendit. si quis manducauerit ex hoc pane vīuet in eternum In fortitudine istius panis ambulant fideles vsqz ad montē paradisi. Tercius panis est materialis tēporalis substantie. de quo pane d̄z in genesi. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et istos tres panes petimus in ista oratione. iuxta verbū saluatoris in ea dicentis. Amice accommoda michi tres panes Ille ergo tres petitiones respiciūt collationē boni. Sūt et alie que respiciūt ablationē mali Circa quod notandū q̄ duplex est malū. s. malū culpe et malū pene. Malū culpe est duplex. s. p̄teritū et futurū. Secundū hoc ergo sūt tres petitiones ablationis mali In p̄ma petimus malū culpe p̄teritorum nobis dimitti: cum dicimus Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribz nostris. Illa debita sūt p̄tā. iuxta parabolā xp̄i quā p̄posuit symoni leprosi dicēs. Duo debitozes erant cuidā feneratori. &c. Que parabola scdm̄ glōiā intelligit̄ de debito peti. Illa debita petim^o nobis dimitti a deo: sicut dimittim^o debitoribz n̄ris. s. illis q̄ p̄tra nos peccauerūt. et istud intelligit̄ de debito iniuriar. q̄s debem^o dimitte. Alioquin n̄s i dimittam^o? de? nō dimitte

nobis dicente xpo. Deus pater vester celestis non dimittet vobis nisi dimiseritis vnuquodque de cordibus vestris. In quo enim mensura mensi fueritis: eadem remetiet vobis. Si ergo vis quod deus dimittat tibi peccata tua: dimitte tu illis quod contra te peccauerunt. alioqui dices tibi. Ex ore tuo te iudico serue neque. Dices ei dimitte michi sicut dimitto. sed tu non dimittis. ergo dices quod tibi non dimittas. Sed nunc quod ille qui existit in seculo odio dicens istam orationem non peccat? Dico quod non: quia non dicit eam in propria persona sed in persona ecclesie quod patet: quia dicit nobis et non michi. et ideo cum vniuersalis ecclesia que regitur a spiritu sancto non possit errare: non potest errare in dicendo istam orationem. In secunda petitione petimus nobis a malo culpe precaueri: cum dicimus. Et ne nos inducas in temptationem. Idcirco sciendum quod aliquam temptationem sumit in bonum: ut patet in genesi. quando dicit. Genitrix tuus deus abraham. Et in libro sapientie. Deus autem temptauit eos et inuenit eos dignos se. Et dicit deus duobus modis temptare. vno modo promissionis ut approbet: et ita sumit quando dicit. Deus temptauit illos. id est. temptari permisit. et isto modo temptauit deus iob. Alio modo dicit tentare: ut exemplum virtutis a liis ostenderet. et hoc modo temptauit deus abraham: ut ostenderet virtutem obedientie ei: et de tali temptatione non intelligimus hic. Aliqua etiam temptatio sumit in malum. et est duplex. Nam quando est ab hoste. id est. demone. quando a carne iniqua. id est. caro surgit aduersus spiritum. Tentatio que est ab hoste non est peccatum: nisi consentiatur sibi. imo si fiat resistencia est multum meritoria. et isto modo fuit temptatus christus. ut dicit matheus. Ductus est iesus in desertum a spiritu ut temptaretur a dyabolo. Tentatio que est in carne semper prouenit ex peccato iniquum scilicet ipsa rebellio carnis ad spiritum prouenit ex peccato parentum in nobis. et est materialiter ipsam peccatum originale. modo rebel-

lio illa quod tunc ad suum principium non est in potestate nostra
 putatur quod primi motus non sunt in potestate nostra: sed re
 sistere illi rebellionis. siue allicere istos primos motus
 bene est in potestate nostra. et ideo consentire tentationi siue
 sit ab hoste siue a carne quod est peccatum. ita quod si sit consen
 sus cum deliberatione est peccatum mortale. si sit consensus
 subitus et quasi surreptivus est solum peccatum veniale. Ad
 do ergo non petimus in hac petitione ne teneamur: sed
 petimus ne in tentationem inducamur. Tunc autem in ten
 tationem inducimur cum tentatione consentimus. ideo in
 ista oratione nichil petimus deo nisi quod det nobis virtutem
 resistendi tentationi. quod apostolus promittit cum facturum di
 ces. Fidelis deus qui non promittit vos tentari supra id quod
 potestis: sed faciet cum tentatione patientem ita ut vos pos
 sitis resistere. In ultima petitione petimus nos a ma
 lo pene liberari: cum dicimus Sed libera nos a malo
 ita quod hoc intelligitur de malo pene eterne quod est simpliciter
 malum. Nam malum pene temporalis potest esse et est aliquando bonum
 sicut bonum scilicet martyribus fuit pati et sustinere pe
 nas multas et tormenta multa. unde a tali malo nos
 non petimus liberari: sed a malo pene eterne. Iuxta quod
 petit ecclesia dicens. Libera me domine de morte eterne. In
 fine omnium petitionum subiungitur. Amen. id est. ita fiat quasi con
 firmatio omnium petitionum: sic ergo in oratione divina sunt se
 ptem petitiones. in quarum prima petimus orationis efficaciam:
 cum dicimus Sanctificetur nomen tuum. quasi dicam. sicut
 nomen tuum est sanctum et firmum: ita illud quod petimus in
 ista oratione sit firmum. Ideo igitur ista petitio sit prima in
 ordine. tunc est ultima in intentione. In aliis sex peti
 tionibus petimus nobis omne bonum conferri. et a nos
 bis omne malum auferri. Donec dominus ut hec omnia nobis
 concedant. Et ista sufficiant quod tunc ad nunc. quod loquitur

et alia de ista materia latius loquemur.

Ca. terciū de decem pceptis legis.

Interrogāti iuueni qđ faciēdo vitā eternā possideret. rñdet iesus. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. qñ dicēt. Ingressus ad vitā eternā est observatio pceptoy et mādatoꝝ. q̄ quidē mādata sunt pcepta decalogi. ⁊ decalog⁹ dē a decas qđ est decē. et logos sermo qñ decē pceptoy sermo. Sūt ergo decē pcepta legis. quoy qđā ordināt hoīem ad deū qđā i primū. Pcepta autē q̄ ordināt hoīem ad deū sūt tria: scđm q̄ hō est deo obligat⁹ ad tria. sicut ei vassalus dz dñō suo tria. s. fidelitatē. vt nō cognoscat aliū dñm. reuerentiā: vt nō faciat ei opprobriū famulatū: vt impēdat ei debitū obsequiū. Ac q̄lz de dictamine iur̄ naturalis ē obligat⁹ deo ad ista tria. Et iō q̄tū ad primū est istud pceptū. Nō hēbis deos alienos cozā me. q̄tū ad scđm est istud. Nō assumes nomen dei tui i vanū: q̄tū ad terciū est istud. Memēto vt diē sabbati sc̄ifices. Pcepta autē que ordināt hoīem ad primū sūt septē. Ordinatur enīz hō ad primū duobus modis. l. vt bonū sibi faciat. ⁊ ne sibi noceat. Quantū ad primū est vnū pceptū. s. Honora patrē tuū et matrē tuā. Quantū ad scđm sunt sex. pōt enī hō nocere primo trib⁹ modis. vno modo facto. alio mō xbo. alio mō volūtate. Facto pōt sibi nocere tribus modis. s. vel in pp̄ia psona. vel in persona sibi coniancta. vel in pp̄ia substantia. Quantū ad primū est istud pceptū. Non occides. q̄tū ad scđm Nō mechaberis. q̄tū ad terciū. Nō furtum facies. i. q̄tū ad hoc vt non noceat hō proximo suo verbo: est istud. Non falsum testimoniū dices. quantum ad hoc vt non noceat homo prima

suo volūtate: sūt duo alia. Aut vt nō noceat sibi vo-
lūtate libidis. et tūc est istud. Non ꝛcupisces vxorē
pximi tui. Ne aut noceat sibi volūtate cupiditatis
est istud. Nō ꝛcupisces rē alienā. s. seruū vel ancil-
lā. nō bouē vel asinū. ne sibi noceat volūntate cupi-
ditatis. Illa ergo sunt decē ꝑcepta legis de quorū
quolꝫ aliqua ꝑr ordinē sunt dicenda

¶ De ꝑꝑmo ꝑcepto.

Primū ꝑceptū est. Non habebis deos alienos
coꝛā me. ita qꝫ in isto ꝑcepto ꝑhibet oīs ydola-
tria. oīs heresis. et oēs spēs soꝛtilegiū siue diuina-
tio nes quocūqꝫ mō fiāt. siue fiāt in igne siue in aere. si-
ue in aqua. siue in tra. siue i coꝛpozibꝫ moꝛtuoꝝ. si-
ue in aspectu garric⁹ vel volatus auīū. siue i cara-
cteribꝫ. siue in vana aspectione ꝑsalterii vel euāge-
liorū. vel alterarū scripturarū. et gñaliter oīs diui-
natio quocūqꝫ ꝑdictoꝝ modoz vel qualiteꝫqꝫ aliē
fiat: ꝑhibita est i ꝑcepto isto. et est maledicta a deo
et a scā mēe ecclia tāqꝫ ydolatria et ifidelitas repro-
bata. Cū ei futura qꝫ solius dei sūt ꝑ tales supstitio-
nes inuenire aliqꝫ laboꝛāt. deitatis iura creaturis at-
tribuūt. ita ponit isayas dicēs. Pꝑioꝛa et nouissima
annūcietis mī. et dicā qꝫ dū eſtis vos. Et aug Nō ob-
seruetis dies qui ꝑdicūtur egyptiaci aut kalēdas ia-
nuarij. in qꝫꝫ cātilene et qꝫdā ꝑstitutiones et comes-
siones adinuicē fiebāt: dona donantē. ⁊ qꝫi in ꝑꝑnci-
pio āni boni fati augurio. aut aliqꝫ mēses dies aut
tꝑa vel annos. aut lune aut solis cursū. qꝫ qui has
et quascūqꝫ diuinações aut auguria facit aut obser-
uat aut attēdit. aut ꝑſētīt obseruātibꝫ. aut talibus
credit. aut ad domū eoꝝ vadit. aut in sua domo idu-
cit ꝑſ iꝛrogat: sicut se xpianā fidē ⁊ baptisꝫ ꝑuari

caste et pagani et apostate inimici dei et et sua dei
 quiter et in eum incurrisse: nisi ecclesiastica emendatus
 phia deo reconcilietur. ¶ Nota q̄ agricole qui obser-
 uat t̄pa ad seminandū vel ad arbores succidēdas vel
 ad cōsilia q̄ certāt et naturalē habēt causā seu rōnē
 naturalē. et medici q̄ ad medicinas dādas vel ma-
 nitiōes faciēdas et ad similia obseruāt dies certos et
 tēpora certa. nō hic p̄dēnātur. Cū ei oīa ista ille-
 ra subint q̄tū ad corporalē naturā influētie corporū
 celestīū nō ē phibitū: imo ē necessariū et debitū respi-
 cere in istis et attēdere fluxū stellarū et planetarū. s̄
 cū aīa rōnalis ī nullo sublit influētie corporū celestīū
 dicēte salomone ac etiā ptolomeo. Nā sapiēs dñabī-
 tur astris. respicē talia ī his q̄ a libero arbitrio p̄ce-
 dūt est sup̄sticiōsū et vanū. Nā ex clamore cornicis
 p̄noscere pluuiā futurā nō est sup̄sticiōsū. cū talia
 aīalia ex dispositione aeris et mutatiōe t̄pīs possint ī
 corporibz suis talē sentire mutatiōē. ¶ Rotandū
 etiā q̄ si aliq̄s vel aliqua colligat aliquā herbā dicē-
 do symbolū fidei vel orōnē dñicā vt ponat eā super
 aliquē iſtīmū: ista itentōe vt ī istis de⁹ creator oīm
 vt de⁹ honeret. nō reprobāt dūmō nulla obseruan-
 tia sup̄sticiōsa obseruet vel imisceat. xxvi. q. v. Nō
 licet. et q. v. Nō obseruetis. Et istud habendū est p̄
 regula gñali ī ista materia. q̄ oīs inq̄sitio q̄ fit p̄ in-
 uocationē demonū tacitā vel exp̄ssā quocūq̄ mō
 fiat siue per characteres. siue p̄ figuras. siue alio quo-
 cūq̄ mō est ī isto p̄cepto phibita. Sed quid erit de
 istis iuris ī q̄bz ponunt et recitant nōia dei et an-
 gelor. et ponunt multa bonābā? Dico q̄ ī talibz
 est cauedū ne sub specie boni lateat malū. vñ dilige-
 ter est aduertendū ne iter illa nōia imisceātur nōia

ignota q̄ magis sūt noīa demonū q̄ angelor. Cū ei
scdm q̄ dicit beda: nulla sit falsa doctrina q̄ non aliq̄
vera falsis admisceat. impossibile est q̄ in istis suspici
onib⁹ nō admisceātur aliq̄ vera cū falsis: & aliq̄ bona
cū malis. et qz modicū fermētū totā massā corrup
pit: q̄tūcūq; sint ibi multa bōa si sint ibi aliqua ma
la totū est suspectū et corruptū. Qz etiā angel⁹ ma
lus se trāffigurat in angelū lucis nō est credēdū illi
fātasticis q̄ dicūt se videre angelos vel aliquos scōs
vñ dicit apost. Probate spūs si ex deo sint

De secundo p̄cepto

Secūdū p̄ceptū est. Nō assumes nomē dei tui in
vanū. ita q̄ in isto p̄cepto p̄hibētur p̄mo & spe
cialiter oēs spēs piurū q̄ sūt multe Ad cui⁹ evidētīā
scīdū q̄ ad hoc q̄ iuramētū sit licitū opz q̄ ibi sint
trīa. i. veritas. iudiciū. et iusticia. Ita dicit dñs per
osee pphām. Iurabūt dicit dñs in veritate: & iusticia
et iudicio. xxi. q. ii. Aduertēdū. Veritas ei sp̄ dz
esse in cōscia iurātis vt firmiter sciat ita eē sicut iur
rat. aliter si solū credit & nō sciat p̄ certo ita eē: non
dz de certa scia sed de credulitate iurare. Iudiciū dz
hic discreta deliberatio vt scz nō iuret etiā vey nisi p̄
pter necessitatē. i. cū dicit alicui aliq̄ verū quod ei
expedit vel vtile est credere et nō vult credere simpli
ci assertioni. Iusticia dē vt illō quod iuratur licitū
sit et honestū. extra de iureiurā: c Et si xps Quocūq;
ergo modo iuret si iuramētū sit assertoriū siue p̄mis
soriū si aliq̄ istorū deficiat siue q̄ iuret falsū vel vey
cū iurās credit iurare falsū: siue iuret absq; aliqua
necessitate: siue iuret aliquod illicitū sp̄ ē piurū. & ē
directe tra illud p̄ceptū Sed qd fiet de istis iuramē
tis q̄tidianis q̄ fiūt ex qdā leuitate: vel ex qdā mala

consuetudine: nūquid ibi est p̄iurū cū deficiat ibi iudiciū: dico q̄ sic. s; si fuerit de re licita & sine itētiōe decipiēdi vel fallēdi nō est nisi p̄m̄veniale. s; si fiat de re illicita vel cū itētiōe decipiēdi et fallēdi ē p̄m̄ mortale. vñ notādū q̄ cū iuramētū nō fuerit iñitu tūbt sit vīculū iñtatis: iuramētū qđ sit de re illicita vel zra caritatē: et qđ nō pōt saluari sine iteritu etne salutis. sicut si iurare me aliquē interfecturū vel nō daturū elemosinā vel aliqđ tale p̄iurū: nō ē ali quaten⁹ obseruādū. vñ hiero. In malis p̄missi fidē rescinde. In turpi voto muta decretū. xxi. q. iiii. In malis. Notādū etiā q̄ scđario phibet hic iuramētū qđ sit p̄ falsos deos q̄ nō debet fieri a xp̄anis. tñ credo q̄ xp̄ian⁹ vbi eēt expediēs posset recipe iuramētū a saracenis per deos suos: Notādum itup q̄ nō est iurādū p̄ creaturas nisi per aliquas. vt p̄ euāgelīū per altare. p̄ crucē. per reliq̄as scđōz. In manu etiā ep̄i pōt iurari. xxi. q. i. Si aliqua. & q. v. Qui p̄iurāt. Vnde nota q̄ qui iurat per creaturā nō concessam debet acerrime puniri. vt dicit. Raymundus.

De tercio p̄cepto.

Tercium p̄ceptū ē Memēto vt diē sabbati scđi facies ita q̄ iñ illo p̄cepto p̄cipit p̄mo & p̄cipaliter obseruari diē dñica & ex p̄sequēti p̄cipiūt alie festiuitates solēnes: ponant de. conse. di. iiii. P̄ponunt iādū. & sūt iste. Natiuitas dñi. scđōz stephani. ioh̄is euāgeliste. innocētiū. siluestri. circuncisio dñi. epyphania dñi. purificatio be. marie virgi. inuētiō scđe crucis. scđi pascha cū ebdomada. tres diēs rogationum. ascēsiō do. diēs p̄thecostes. scđi ioh̄. bap. duodecim aplōz. et maxime petri & pauli q̄ totū mundum sua p̄dicatione illuminauerūt. scđi laurentii alium

ptio virginis marie: natiuitas et cōceptio eiusdē. Dedi-
 catio sancti michaelis. dedicatio cuiuscunq; oratorij
 seu ecclesie. festū oīm scōp. martini. et ille festiuitates
 quas singuli epi in suis epiatibus cū clero collanda-
 uerunt celebrare. q̄ vicinis cōmōzātibus idicēde sūt
 nō tñ gñaliter oībus. tñ hoc vltimū itellige de sc̄tis
 canonizatis ab ecc̄a romana. qz epi nō posset per se
 aliquē sc̄m canonizare. ex. de re. et bene. scōp. c. i. Re-
 liquēdo festiuitates nō sunt cogende ad seruandum
 vel prohibēde. Hec itaq; scripta sunt et determinata in
 c. p̄a legato p̄ronunciāndum. Itē eusebi⁹ papa sta-
 tuit festū inuētōis scē cru. v. nonas maii solēnit ce-
 lebzari. de p̄se. di. sū. Crucis. Nota etiā q̄ in c. p̄datō
 p̄ronunciāndum. nō fit mētio de se. annunciatiōis
 bē marie cum tñ sit festum solēne et celebze. S; forte
 diceret aliq̄s istō p̄ceptum de die sabbati non de die
 dñico est intelligēdum. Ad cui⁹ euidentia est intelligē-
 dum q̄ in lege veteri fuerunt q̄dā p̄cepta cerimo-
 nialia. quedā moxalia. Cerimonialia erāt illa q̄ p̄ti-
 nebāt ad sp̄alē cultum dei sicut q̄ tali die fieret sa-
 crificium tale vel tale. et etiā q̄ pertinebat ad cerimo-
 nias illi⁹ ppli. sicut q̄ iduerētur talis veste. &c. Et ista
 p̄cepta ex quo xp̄s surrexit et fuit p̄mulgatū euā-
 gelij nō fuēt obseruata. imo q̄ ea obseruaret. pecca-
 ret mortalit̄. Moxalia autē erāt illa q̄ erāt de dicta-
 mine legis nature. sicut seruire deo. honozare paren-
 tes: et similia. Et ista p̄cepta adhuc manēt in v̄tu-
 te sua. modo p̄ceptum de obseruatōe sabbati par-
 tim erat moxale quantum ad hoc scz debens honoz
 impenderetur deo. et istud est de dictamine legis na-
 ture. sed quod tali die determinata talis honoz im-
 penderetur magis quam alia die. erat cerimoniale

In q̄tū reſeſ illi^o dñi erat figura illi^o ſabbati magni
 quo requieuit de^o in ſepulchro: et iō q̄tū ad illū reſe-
 ſauit illud p̄ceptū: ita q̄ dies ſabbati fuit mutata in
 diē dñicā. et hoc rōabilē. In hac enī diē mūdus ſū-
 pſit exordiu: reſurrexit x̄p̄s. moys interiit. et vita ac-
 cepit p̄cipiū Et iſta eſt intētio b̄ti pauli ad collocē.
 vbi dī. Nō vos iudicet in cibo aut potu aut i parte
 diei feſti aut neomenie aut ſabbatoꝝ q̄ ſūt vmbꝛa ſu-
 turoꝝ. Et de hoc diſputat multū apl̄s ad heb. iiii.
 et iiii. ca. Et hñtur ſap hoc multa. ca. de 2^{le}. dī. iiii.
 In dieb^o feſtiuis debēt vacare homies hymnis: pſal-
 mis: ⁊ canticis ſpūalib^o: ⁊ aliis boīs opib^o magis q̄
 aliis dieb^o. et iō magis debēt abſtinere ab oī ope ſer-
 uili: nō ſolū a pctō qđ p̄prie ſeruile dē. qz facit hoīez
 ſeruū dyaboli: ſed etiā ab opib^o mechanicis ⁊ nego-
 ciis ſecularibz: nec mercatū fiat: nec placitū: nec ali-
 qđ ad penā ſeu mortē iudicetur: nec ſacramēta iurē-
 tur niſi p̄ pace fienda. de cōſe. dī. iiii. Rogatōes. De
 his mechanicis ⁊ aliis ſclāribz officiis exp̄ſit dñs di-
 cēs. Sex dieb^o opaberis. ſeptio aut die q̄ eſt ſabbatū
 dñi dei tui nō facies op^o. tu. fili^o tu^o: filia tua: ſeru^o
 tu^o: et ancilla tua. iumētū et aduēa q̄ eſt itra portas
 tuas. Nota etiā q̄ p̄pter periculū hoſtiū vel tēpeſta-
 tis iminētis pñt fruā^o colligi i dieb^o dñicis ⁊ feſtiuiſ
 ita tñ q̄ de illis p̄ poſſe ſtudeāt illi quoz ſūt largio-
 res elemoſinas erogare. Scholares etiā illis diebus
 poſſūt ſcribere i quaſnīs ſuis lēōnes ſuas quas p̄ eb-
 domadā audiuerāt

De quarto p̄cepto.

Quartū p̄ceptū et p̄mū de illis q̄ pertinet ad p̄i-
 mū eſt. Honora patrē tuū ⁊ matrē tuā. Ita q̄
 in iſto p̄cepto directe p̄cipit q̄ parētes honoremus
 Et eſt intelligēdū nō ſolū de honore reuerentie ſicq̄

genua flectāt corā eis. ⁊ qđ osculētur eis man⁹ et si-
milia. s; etiā de honore subsidii ⁊ puidētie. s. qđ pui-
deat eis in necessariis scđm facultatē vniuscuiusq;.
Romine etiā p̄tis ⁊ matris itelligūtur p̄lati ecclesie
et maḡi et dñi t̄pales qđ b⁹ est honoz debitus exhibē-
dus. Noīe etiā p̄tis ⁊ matris itelligūt oēs p̄imi. qđ
b⁹ sūt opa mie exhibēda. Vñ operū mie qđā sūt sp̄-
ritualia. qđā corporalia. Sp̄ialia sunt ista. 2solere
nesciētes: corrigere deliquētes: remittere iniuriātib⁹
2solari tristes: sup̄portare ipotunos: ozare p̄ perse-
cutoribus. Vñ. Cōsule: castiga: solare: remitte: fer-
ora. Corporalia sunt ista. Pascere esuriētes: pota-
re sitiētes: vestire nudos: visitare infirmos. rediers
captiuos. colligere in hospitio vagos. sepelire mortu-
os. Vñ. Visito. poto. cibo. redimo. tego. colligo. cōdo

¶ De quinto p̄cepto.

Quintū p̄ceptū: et scđm ad primū est. Non occi-
des supple iniuste. In quo p̄cepto phibetur ho-
miciidiū: et sub noīe homicidii itelligit̄ omis iniuria
corporalis qđ p̄t inferri p̄imo. P̄o quo notandum
qđ duplex est hoicidiū: quoddā est sp̄iale: et quoddā
est corporale. Sp̄iale fit qñq; modis. s. odiendo. vñ
iob. in p̄ia canonica sua. Qui odit fratrem suū ho-
miciida ē. detrahendo: male cōsulēdo. nocendo. Et de
his trib⁹ hētur de pe. di. i. Homicidio ⁊ et ca. Vis it̄-
quitas: et c. Noli putare. vel victū subtrahendo. di.
lxxvi. P̄asce fame morientē. si nō pauiſti: occidisti
Et quodl; istoz hoicidiōz scđm doctozes est pecca-
tum mortale. Homicidiūz corporale scđm doctozes
fit duob⁹ modis. vno modo verbo. alio mō facto. ver-
bo fit tribus modis. s. p̄cepto. cōsilio. et defensione:
di. i. Si quis vidēs. de pe. di. i. Periculose. Et quod

libet istorum si fiat iniuste: est peccatum mortale. Facto
 fit quattuor modis. scilicet iniusticia: necessitate: casu: et vo-
 luntate. Iusticia ut cum iudex vel miles reum iuste a-
 demnatum ad mortem occidit. hoc homicidium si fi-
 at ex ira vel amore fundendi sanguinem humanum
 talis moriatur iuste: quia meretur mortem: tamen iste qui oc-
 cidit peccat mortaliter propter intentionem corruptam
 Si autem fiat amore iusticie: nec peccat iudex condem-
 nando eum ad mortem. nec precipiendo ministro qui
 occidat eum: nec minister exequendo mandatam iudi-
 cis dummodo fiat servato ordine iuris. probatur hoc ex
 verbo apostoli. in epistola ad romanos. Vis autem potestati sublimiori-
 bus subdita sit. et sequitur. Non enim sine causa gladi-
 um portat. dei enim minister est et iudex in iram ei qui
 male agit. Si fiat in necessitate. distingue. quia aut illa
 necessitas fuit evitabilis: puta quia potest evadere ab-
 sine occisione hominis tunc est reus homicidii. et debet agere
 penitentiam tanquam pro peccato mortali. aut fuit inevitabilis: quia
 occidit hominem absque homicidii meditatione. immo cum
 dolore animi se et sua defendendo siue liberando. et
 in isto casu non dicitur peccare neque astringitur ad
 penitentiam. tamen debet dolere et suis peccatis ascibere quod
 in tantam poterit venire culpam ubi culpa non est.
 ut. c. Interfecisti. extra de homicidio. si autem fiat casus:
 distingue: aut iste dabat operam rei licite vel illicite
 si dabat operam rei illicite: puta quia precepit lapides
 per loca per que consueverunt homines transire vel dum fu-
 rabatur equum vel bovem: aliquis ab equo vel bove percussus
 interit. et in isto casu talis est simpliciter reus homicidii
 Si autem dabat operam rei licite. puta quia arbores sibi
 necessarias incidabat: vel deponebat fenum de curru

et similia. Si adhibuit diligentiā quā debuit. scilicet respiciendo vel proclamādo nō nimis tarde vel lēte: sed tēpore 2gruo ⁊ alte: ita qd si aliq̄s erat ibi vel veniebat poterat fugere vel sibi cauere. nō iputatur sibi. probatur hoc dī. l. Sepe ⁊ tigit. ex. de homicidio. Quis dā. Si autē homicidiū fiat volūtarie sine oī distinctione tenendū est eē gūissimū et enozme petiti. dī. l. Si q̄s volūtarie. De sexto precepto

Sextū preceptū est. Nō mechaberis. Ita qd in isto precepto phibetur oīs cōcubitus preterq̄ cū legitima vxore. Que autē et quot sūt spēs talis cōcubitus, vide sup̄a pte scda. tractatu ii. et ix.

De septimo precepto

Septimū preceptū est. Nō furtū facies. Ita qd in isto pcepto phibet furtū. vltura. frans. rapina. dolus. et ḡhalit oīs acq̄sitiō illicita aliene rei quocūq̄ modo palliato sine pctō fiat

De octauo precepto:

Octauū preceptū est. Non falsū testimoniū dices. Ita qd in isto phibetur oēs mendaciū. Pro quo notandū qd secundū aug. lib̄s de mēdacio octo sūt genera mendaciorū. ¶ Primū est qd sit cōtra doctrinam fidei et bonorū morū: vt dicere ch̄istū nō esse natū de pura virgine maria. vel non eē passū i cruce. vel aliud simile cōtra articulos fidei vel bonos mores. ¶ Scdm est qd nulli p̄dest et alteri obest. vt est mēdaciū detractiōis. vel falsi testis in causa criminali. Tercium est qd p̄dest vni et obest alteri. vt testimoniū falsi testis in causa pecuniaria. Quartū est qd sit sola mentiendi libidine quasi sine causa et vtilitate. Quintum est qd sit placēdi cupiditate: vt mēdaciū adulatoris. ¶ Sextū est qd nulli obest ⁊

prodest alicui ad euitandū periculum pecunie. vt si quis sciens pecuniā alicui⁹ tollendā a fure vel p^{ro}ne mētiretur iurās se nescire vbi sit ¶ Septimū est quod nulli obest et pdest alicui ad euitandū periculū p^{er}sonę: vt si quis q^ueratur ad mortē et aliquis mētiatur iurans se nescire vbi sit. ¶ Octauū est quod nulli obest et pdest alicui ad hoc vt ab imundicia corporali aliquis teneatur: vt si volenti corrūpere virginē mētiatur aliquis dicēdo eā eē coniugatā. vel se nescire vbi esset illa virgo: vt seruaretur eius virginitas. Alia distinctio ponitur ab eodē ang^{elo}. sc. q^{uod} mendacior. aliud est perniciosū. et illud cōprehēdit quicq^{ue} genera distinctiōis. Et istud est semp^{er} p^{er}icū mortale. xii. q. ii. Primū. aliud est viciōsū. et illud cōprehēdit tria vltima g^{ra}da p^{ri}me distinctiōis. et illū est peccatū veniale. Aliud est iocosū. et credo etiā q^{uod} istud est veniale. q^{uod} intelligo q^{uod} ille cui d^eus nouit rē causa iocandi fuisse dictā. et q^{uod} non dicatur ex libidine mentiendi. ¶ De mendacio adulationis nota q^{uod} aliquis potest adulari alteri tribus modis. vno mō attribuendo ei bonū quod non habet. Et isto modo dicit aliqui q^{uod} est p^{er}icū mortale. et aliqui q^{uod} est veniale. Alio mō p^{ro}bando malū quod habet. et istud secūdū oēs est mortale. Alio modo extollendo bonū q^{uod} habet: et istud secūdū oēs est veniale

De nono et decimo p^{re}ceptis

Nonū et decimū p^{re}cepta p^{ro}hibent actū interio^{rum}. sc. actū volūtatis. videlz q^{uod} nullus concupiscat alienam uxorem et sub noīe uxoris intelligit quęcūq^{ue} mulier. q^{uod} vt dicit ap^{osto}ls. Quicūq^{ue} viderit mulierē ad concupiscendū eā: iam mechatus est in cor

de suo. et q̄ nō cōcupiscat rē alienā ad possidendū :
 Hōi autē decē p̄ceptoy legis quedā sūt affirmatiua
 quedā negatiua. Et p̄ dēia istoy. qz affirmatiua oblī
 gāt sp̄s: s̄ nō ad sp̄. sed p̄ loco et t̄p̄e. negatiua autē
 obligāt sēp̄ et ad sēp̄. De istis decē p̄ceptis h̄ntur
 isti v̄sus. Vñū crede deū. ne iures vana per ipsum.
 Sabbata sanctifices. et venerare patres. Nō sis oc
 cisor. fur. mehus. testis iniquus. Viciniqz thozum.
 resqz cauto suas.

¶ Ca. liiij. de dōtibus beatorum

Quia teste aug. Nullū bonū irremuneratū. neqz
 malū ipunitū remanebit. Ideo vltimo viden
 dū est de dōtibus b̄tōy. i. de p̄miis q̄ hēbunt illi q̄
 obseruabunt ista p̄cepta. ¶ Rotandū ergo q̄ ob
 seruatozibz istoy p̄ceptoy dabunt septē dotes glo
 rie in paradiso. tres ex parte aīe. et quattuor ex pte
 corporis. Prima dos ex parte aīe est clara visio dei
 . i. q̄ videbimus deū clare sine aliquo velamine. et i
 ista visione gl̄ssit tota nr̄a b̄tudo. vñ aug. Visio
 est tota merces. Et ista clara visio succedit visioni f̄i
 dei. Ita dicit paulus apo. Videmus nunc. i. in vita
 ista per speculū in enigmate. i. fidei. tūc autem . i.
 in paradiso: facie ad faciē. Secūda dos ex parte aīe
 est firma tentio. qz scilz ita firmiter tenebimus deū
 q̄ nullo mō timebimus eū amittere. Et de ista ten
 tione dicitur in canticis. Tenui eū: nec dimittā. Et
 ista firma tētio succedit virtuti sp̄s. Tercia dos aīe
 beate erit perfecta fruitio. i. qz aīa b̄tā p̄fecte fruetur
 deo. et adherēbit ei. et satiabitur et delectabitur i eo
 vñ psal. Satiabor cū apparuerit gl̄ia tua. et Et ista
 perfecta fruitio succedit amori caritatis. Et de istis
 tribus modis dicit aug. Videbimus. amabimus et

laudabimus: Et istud officiū habebimus in paradiso. i. videre. amare et deū laudare. Post resurrectionem autē habebimus quattuor dotes ex parte corporis. qz corpora nrā erunt agilia. i. mouebuntur per quantūcūq; spaciū sine aliqua fatigatione et labore. Erunt etiā impassibilia. qz a nullo poterūt pati. Erunt etiā imortalia: qz nullo modo poterūt mori. Erunt etiā clarissima. vñ saluator. Fulgebūt iusticiā sicut sol in regno patris mei. Cuius regni conclusiones nos faciat rex regū et dominus dominātium iesus christus. Amen.

Optata felix conspicio:

Hec circa officiū curatorum breuiter a me scripta sunt: vt simplices in aliquibz instruātur. et magis prouecti ad altiora inuestiganda laborēt: obsecrans vt si in libello isto lector aliqua vtilia inueniat: ipse attribuat soli deo grates referēs qd michi pctōz ali quantulā scintillulam intelligētiē impartiri dignatus est. Illa autē que minus bene dicta sūt mee ignorantie aut inaduertentię ascribens caritatis corripat. et pro me pctōz preces ad dñm fundat.

Deinde sequitur tabula huius libri qui curatorum inscribitur:

Tabula libri qui. Manipulus creatorum appella-
latur incipit feliciter.

Liber iste prima sui diuisione i tres partitur par-
tes principales. In prima parte agitur de sacramen-
tis et his q pertinent ad ipsorum sacramentorum admi-
nistrationem. Et pars illa principalis diuiditur in se-
ptem tractatus. Secunda pars incipit. Vterus deus ac-
pius samaritan^a in qua agitur de penitentis et his
que ptinent ad confessionem audientiam et penitentiarum
ipositionem. Et continet quatuor tractat^{us}. Tercia pars
incipit ibi. Qui dñs ac magister. Et e de articulis fi-
dei et de preceptis legis. Et continet quattuor capitula.

De sacramentis in generali.

Tractatus primus prime partis principalis est de
sacramentis in generali. et habet tria capitula.
ca. i. de distinctione sacramentorum. Folio
ca. ii. de virtute et efficacia sacramentorum. b
ca. iii. de numero sacramentorum. vi

Tractatus secundus prime partis principalis est
de baptismo. Et habet octo capitula.
ca. i. quid est baptismus. et ubi dicatur. vi
ca. ii. de materia baptismi. vi
ca. iii. de forma baptismi. vii
ca. iiii. de ministro baptismi. ix
ca. v. de suscipientibus baptismum. xii
ca. vi. de ritu baptismi. xiii
ca. vii. de effectu baptismi. xiiii
ca. viii. de annexis baptismi. xv

De confirmatione.

Tractatus tertius prime partis principalis e de
confirmatione et habet septem capitula.
ca. i. quid est confirmatio. xv

ca. ii. de materia confirmatōis	xvi
ca. iii. de forma confirmatōis	xvii
ca. iiii. de ministro confirmatōis	xviii
ca. v. de suscipientib ⁹ cōfirmatōem	xviii
ca. vi. de ritu cōfirmatōis	xviii
ca. vii. de effectu cōfirmatōis	xix

¶ De sacramēto eucharistię

¶ Tractatus quartus p^{re}ie partis p^{ri}ncipalis est de sacramēto eucharistię. et h^{ab}et xi. capitula

ca. i. q ^{uod} est eucharistia et vnde dicatur	xix
ca. ii. de ministro eucharistię	xx
ca. iiii. de materia sacramenti eucharistię	xxii
ca. iiii. de forma eucharistie et s ^{ac} ratōis s ^{an} guinis	xxii
ca. v. de loco ubi missa d ^{ebet} celebrari	xxix
ca. vi. quo t ^{em} p ^{ore} missa d ^{ebet} celebrari	xxxi
ca. vii. quoties in die missa debet celebrari	xxxi
ca. viii. de vestib ⁹ q ^{uibus} sacerdos induit in missa	xxxii
ca. ix. q ^{uibus} d ^{ebet} dari sacramētū eucharistię	xxxv
ca. x. de ritu quo debet dici missa	xl
ca. xi. de defectib ⁹ quib ⁹ p ^{oss} unt occurrere i missa	xlvi

¶ De sacramēto ordinis

¶ Tractatus quintus p^{ri}me p^{ar}tis p^{ri}ncipalis est de sacramēto ordinis et h^{ab}et quinque capitula

ca. i. quid est ordo	i.
ca. ii. quot sunt ordines	i
ca. iiii. an in quolib ^{et} ordine imprimatur character.	ii
ca. iiii. i quo actu i quolib ^{et} ordine imprimat ^{ur} caract.	lii.
ca. v. que requiruntur in suscipiente ordines.	liii.

¶ De sacramento extreme unctionis.

¶ Tractatus sextus p^{ri}me partis p^{ri}ncipalis est de sacramento extreme unctionis. et h^{ab}et septē capitula:

ca. i. de materia extreme unctionis	liiii.

Ca. ii. est de forma extreme unctionis	lv
ca. iii. quis sit minister extreme unctionis	lv
ca. iiii. quis sit effectus extreme unctionis	lv
ca. v. quibz debet dari istud sacramentū.	lvf
ca. vi. in quibus partibus corporis debet fieri istud sacramentum	lvf
ca. vii. an debeat extrema unctio iterari	lvf.

De sacramento matrimonii

Et primo de sponsalibus

Tractatus septimus prime partis principalis est de sacramento matrimonii. Et habet duas partes. Prima est de sponsalibus. et hz quinqz capitula.

Ca. i. quid sint sponsalia. et vñ dicantur.	lvif
ca. ii. qualiter contrahantur sponsalia.	lvif
ca. iii. i qua etate possunt contrahi sponsalia	lvif
ca. quattu quis sit effectus sponsalium.	lvif
ca v. quibz casibus dissoluntur spōsalia	lvif.

Secda pars huius septimi tractat⁹ prime partis principalis est de matrimonio. et habet octo capitula

Ca. i. quid est matrimoniū et vñde dicatur.	lix
ca. ii. qualiter cōtrahitur matrimoniū	lix
ca. tciū qñ vbi ⁊ qbz vbi fuit institutū mēimonii	lx.
ca. qrtū. que fuit causa institutionis matrimoniū.	lx
ca. v. q possunt contrahere matrimonium	lx
ca. vi. quot modis dī mēimonium	lx
ca. vii. quot sunt bona matrimoniū	lxi
ca. octauū est de impedimento matrimoniū	lxi.
Et istū octauū ca. vltra subdividit i xvi. cap.	
ca. i. hui ⁹ octavi ca. est impedimentū erroris	lxi
ca. ii. de impedimento conditionis	lxix
ca. tciū de impedimento voti	lxix
ca. iiii. de impedimēto cognationis carnalis	lxix

Tabula

Ca. v. de impedimēto cognationis spūalis.	lxviii.
ca. vi. de impedimento cognationis legalis	lxv.
ca. vii. de impedimento criminis	lxv.
ca. viii. de impedimēto disparitatis cultus	lxvi.
ca. ix. de impedimento violentie	lxvii.
ca. x. de impedimento ordinum	lxviii.
ca. xi. de impedimento ligamētis	lxviii.
ca. xii. de impedimēto publice honestatē iusticie.	lxviii.
ca. xiii. de impedimēto affinitatis	lxix.
ca. xiiii. de impedimentis ipotentie coeundi.	lxx.
ca. xv. de impedimento tēporis feriarum.	lxx.
ca. xvi. de interdicto ecclesie	lxx.

Secunda pars huius libri i qua agit de penitētiis
 et his q̄ pertinet ad confessionē audientiam et
 penitentiā ipositionē; subdividit̄ in quattuor tra-
 ctatus principales

De penitētia in generali

Tractatus primus secūde partis est de penitētia
 in gñali habēs quattuor capitula

ca. i. qd̄ est pnia ⁊ vñ dicat̄ ⁊ q̄t sūt ei⁹ spēs.	lxxii.
ca. ii. de solēni penitētia	lxxiii.
ca. iii. de publica penitētia.	lxxiii.
ca. iiii. de pziuata penitētia	lxxiii.

De contritione

Tractatus scōs scēde partis pziūpalis est de cō-
 tritione. et habet septem capitula

ca. i. quid est contritio	lxxv.
ca. ii. de q̄titate cōtritionis	lxxvi.
ca. iii. de qualitate cōtritionis	lxxvii.
ca. iiii. q̄tū debet durare cōtritio	lxxviii.
ca. v. de quib⁹ debet eē contritio	lxxix.
ca. vi. que sunt cause inductiue cōtritionis	lxxx.

ca. vii. de effectu contritiōis

lxxxii

De confessione

Tractatus tercius est de confes: et hz: xi. capitula

ca. i. de institutōe confessionis lxxxiii

ca. ii. de illis q̄ tenētur ad cōfessionē lxxxiiii

ca. iii. de tpe quo quis tenet ad g̃fess. lxxxv

ca. iiii. cui faciendā est cōfessio: lxxxvi

ca. v. de quibus debet fieri cōfessio xcii

ca. vi. qualis debet esse confessio xcvi

ca. vii. de iteratōe confes. xcvi

ca. viii. quō debet se h̃re sacerdos ad cōfidentē: xcix

ca. ix. de interrogatōibus faciēdis in cōfessione c

ca. x. de ptāte clausum et effectu cōfessionis. cix

ca. xi. de sigillo g̃fessiois cx

De satisfactione

Tractat⁹ quartus ē de satisfactōe. et hz vi. ca. p̃ncipalia

ca. i. quid est satisfactio cxii

ca. ii. est de elemosina cxiii

Et subdividitur istud c. i. quattuor capla siue p̃siderata
p̃mū cōsideratū circa elemosinā. i. de q̄bus debet
fieri cxiii**S**ecundū cōsideratū circa elemosinā scz q̄s p̃t face-
re elemosinam cxiiii**T**erciū cōsideratū circa elemosinā cui dz dari cxv**Q**uartū cōsideratū circa elemosinā quō dz fieri. cxvi

ca. iii. p̃ncipale quarti tractat⁹ est de ieiunio qd ē se-

cunda pars satisfactōis. Et subdividit istud caplū

in quattuor ca. siue cōsiderata

ca. i. quot modis dē ieiunium cxvii

ca. ii. quando fuit institutū ieiunium cxviii

ca. iii. quot requiruntur ad ieiunium cxviii

ca. iiii. quot bona facit ieiunium cxviii

Tabula

Ca. iiii. pncipale hui⁹ quarti tractatus est de oſce q̄ ē
tercia pars ſatiffactionis

cxviii

ca. v. de menſura penitentie

cxviiii

ca. vi. utrū vn⁹ poſſit ſatiffacere p alio

cxviii

De articulis fidei ⁊ de pceptis decalogi

Tercia pars pncipalis hui⁹ libri in qua agitur
de articulis fidei: et de his q̄ p̄tinet ad populi i
formationē diuidit̄ in quattuor capitula

Ca. i. de articulis fidei

cxviii

ca. ii. de petitiōib⁹ orōis dñice

cxviii

ca. iiii. quod nōmē continet porciones est de decem p
ceptis legis

cxviii

De p̄mo pcepto

cxviii

De ſecundo pcepto

cxviii

De tercio pcepto

cxviii

De quarto

cxviii

De quinto

cxviii

De ſexto

cxviii

De ſeptimo

cxviii

De octauo

cxviii

De nono et decimo pceptis

cxviii

ca. iiii. est de dotibus beate

cxviii

Teleberrimi viri dñi Gerdonis de mōte rocherii
liber qui manipulus curatorū inscribitur vna cum
tabula eiusdem finit feliciter. Exaratus rothomagi
Impressusq; per Richardū auzoult eadem in v̄be
cōmōzantem. pro Roberto mace cadomi p̄mōzante
Anno dñi M. v. cc. diebero. quartadecima Iulii

